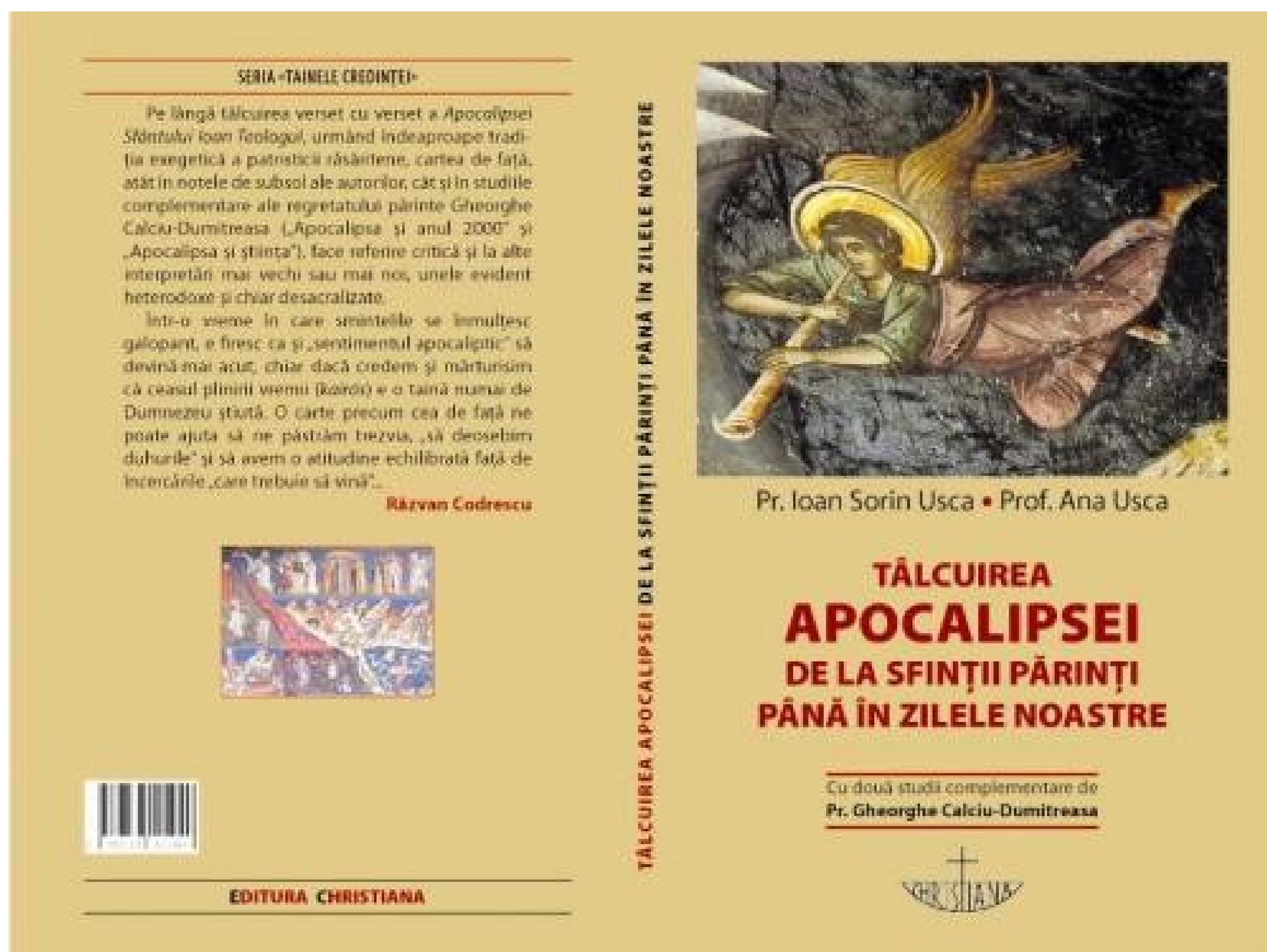
Comentarii la Apocalipsa – 1

Preot Ioan Sorin Usca/ Prof. Ana Usca

Apocalipsa în tâlcuirea Sfinților Părinți

Introducere la Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul

Ultima scriere a Bibliei, *Apocalipsa Sfântului Ioan*, este cartea profetică a Noului Testament aparţinând, totodată, (şi) genului apocaliptic. Acest gen, deşi existent de câteva veacuri în spaţiul iudaic, îşi ia numele, ulterior, de la scrierea Sfântului Ioan. Dintre cărţile cuprinse în Sfânta Scriptură, Apocalipsa se apropie cel mai mult de Cartea Proorocului Daniel, din care se şi inspiră pe alocuri, alte scrieri apocaliptice nefiind primite în canonul biblic[1].

Numele cărţii, în *The Greek New Testament*, este **Ἀποκάλυψις Ἰωάννου** (**Apokalipsis Ioannu**), Vulgata numind cartea similar: **Apocalypsis Iohannis Apostoli**. Versiunile româneşti optează, de regulă, pentru titulatura *Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul*. Cuvântul *apocalipsă* înseamnă *descoperire*, *revelaţie*, fiind vorba despre descoperirea ce s-a făcut către Ioan, înfăţişând lupta Bisericii în istorie, mergând până la sfârşitul veacurilor.

Autorul scrierii se numeşte, în două rânduri, *Ioan, robul lui Hristos*. Tradiţia Bisericii l-a identificat cu Sfântul Apostol Ioan, fiul lui Zevedei şi fratele lui Iacov, autorul *Evangheliei* după Ioan. Fără a intra în detalii, amintim că au fost şi contestatari ai identităţii autorului Apocalipsei (şi sunt până astăzi), însă faptul că Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful, convertit în Efes, unde şi-a trăit ultimii săi ani Sfântul Ioan Evanghelistul, ca şi Sfântul Irineu, ucenic al Sfântului Policarp, care l-a cunoscut pe Evanghelistul Ioan, îi atribuie acestuia paternitatea Apocalipsei, ne par argumente suficient de solide pentru a respinge eventualele poziţii adverse. Cert este că, datorită caracterului special al cărţii şi al faptului că scrierea a fost deseori răstălmăcită (ceea ce se continuă până în zilele noastre), Biserica a avut întotdeauna o atitudine prudentă, astfel că din Apocalipsă nu se citeşte niciodată la sfintele slujbe. Mai mult, numeroşi autori patristici importanţi nu citează niciodată din scrierea Sfântului Ioan, neîndoios tot din pricina tulburărilor apărute în viaţa Bisericii, pornindu-se de la greşita tâlcuire a cărţii.

Locul scrierii Cărţii este indicat clar în text, acesta fiind insula Patmos. *Timpul* scrierii, în opinia celor mai mulţi comentatori, trebuie fixat către sfârşitul domniei lui Domiţian, în anii 94-95.

Cartea se doreşte a fi o încurajare pentru creştinii primului veac, ca şi pentru aceia din întreaga istorie, având un dublu scop, atât unul misionar, cât şi unul apologetic. Sfântul Ioan face referire la evenimente contemporane lui, dar acestea, reduse la simboluri, capătă valori valabile pentru întreaga istorie universală, cât şi pentru realităţile eshatologice.

Planul Apocalipsei:

Titlu şi adresare (1, 1-8).
Mesaje către cele şapte Biserici ale Asiei Mici (1, 9 – 3, 22).
Viziunea lui Dumnezeu, a tronului Său şi a curţii cereşti (4, 1-11).
Cele şapte peceţi (5, 1 – 8, 6).
Cele şapte trâmbiţe (8, 7 – 11, 19).
Cele şapte semne (12, 1 – 15, 4).
Cele şapte cupe (15, 5 – 16, 21).
Babilonul cel mare (17, 1 – 19, 5).
Biruinţa lui Hristos şi Judecata de Apoi (19, 6 – 22, 5).
Epilog (22, 6-21).

În ce ne priveşte, ne vom strădui, în Comentariul nostru, să urmăm cât mai îndeaproape tâlcuirile patristice, unele opinii personale (pe care ni le-am cenzurat cât s-a putut) şi sugestii de actualizare a profeţiilor Apocalipsei expediindu-le în plan secundar, ca simple note de subsol. Am socotit necesară această prudenţă, dat fiind că spaţiul actual e suprasaturat de interpretări fanteziste şi hazardate. În fond, scopul Apocalipsei, ca şi al întregii Scripturi, e acela al călăuzirii pe calea mântuirii şi nu al satisfacerii unor curiozităţi cărora chiar cartea Sfântului Ioan le pune stavilă.

Oricât ne-am dori de exhaustivi, ştim din plecare că (din fericire, am zice) înţelesurile Apocalipsei nu pot fi epuizate (cum de altfel nu pot fi nici cele ale oricărei cărţi scripturistice). Nădăjduim, însă, să fi reuşit a trasa câteva direcţii esenţiale în cuvenita interpretare a acestei dificile scrieri.

În finalul Comentariului nostru, anexăm o listă a numelor proprii care apar în Cartea Apocalipsa, ordonate alfabetic, urmate de varianta greacă[2] (dată şi în transliterare, ţinând însă cont de modul răsăritean de citire a cuvintelor greceşti) ca şi de traducerile cele mai plauzibile (în comentariile patristice apărând uneori traduceri destul de îndepărtate de sensul originar). Apoi, vom indica în paranteză locul unde numele apare pentru prima dată în scriere.

CAPITOLUL 1 – *Introducere. Salutare către cele şapte Biserici. Vedenie pregătitoare.*

1: **Descoperirea lui Iisus Hristos, pe care Dumnezeu I-a dat-o pentru ca să le arate robilor Săi cele ce trebuie să se petreacă-n curând; şi El, prin trimiterea îngerului Său, i-a destăinuit-o robului Său Ioan,**

Descoperirea: „traducerea grecescului **apokalipsis** (apocalipsă)"[3]. „Conţinutul cărţii ne prezintă destăinuirea evenimentelor viitoare, privitoare la sfârşitul timpurilor şi la venirea Împărăţiei lui Dumnezeu. Autorul acestei destăinuiri este Dumnezeu. El o încredinţează lui Iisus Hristos, Care o transmite lumii prin mijlocirea *servitorului Său Ioan*. Această revelaţie ni-l arată în acelaşi timp pe Iisus Hristos biruitor"[4]. „*Îngerul Său*: intermediarul dintre Iisus Hristos şi autorul scrierii"[5]. *Să se petreacă-n curând*: „în Biserica primară, venirea în slavă a lui Iisus Hristos era aşteptată uneori într-un viitor apropiat"[6].

„Aceste cuvinte arată în mod clar caracterul şi scopul Apocalipsei – de carte profetică. Prin aceasta, Apocalipsa se deosebeşte esenţial de celelalte cărţi ale Noului Testament, al căror conţinut este mai cu seamă unul de educaţie a credinţei şi moralei. Importanţa Apocalipsei este evidentă aici prin faptul că este rezultatul revelaţiei directe şi al poruncii date Sfântului Apostol [Ioan] de către Însuşi Capul Bisericii, Domnul Iisus Hristos. Expresia *în curând* indică faptul că profeţiile Apocalipsei încep să se împlinească tocmai atunci, imediat după ce cartea a fost scrisă"[7].

2: **care a mărturisit cuvântul lui Dumnezeu şi mărturia lui Iisus Hristos, pe toate câte le-a văzut.**

„Această formulă apare şi în 1, 9 şi 20, 4. În acest fragment ea indică proclamarea mesajului creştin care suscită opoziţie din partea autorităţii"[8].

3: **Fericit este cel care citeşte şi cei care ascultă cuvântul acestei profeţii şi păstrează cele scrise într-însa!; pentru că vremea e aproape.**

Prima parte a versetului „este un îndemn adresat tuturor creştinilor, ca aceştia să-şi păstreze statornicia în încercările grele ce-i aşteaptă"[9]. „Aceasta este prima din cele şapte *fericiri* conţinute în Apocalipsă (1, 3; 14, 13; 16, 15; 19, 9; 20, 6; 22, 7.14). Contrastul între singularul *cine citeşte* şi pluralul *celor care ascultă* ne lasă să intuim că în Asia Mică creştinii se adunau în diferite cetăţi pentru a asculta lectura publică a Apocalipsei. Contextul pare să fi fost liturgic. *Vremea este aproape*: destinatarii sunt îndemnaţi să ia serios în considerare cartea, pentru că judecata se apropie"[10].

„Cartea Apocalipsei are, prin urmare, o importanţă nu numai din punct de vedere profetic, ci şi moral. Semnificaţia acestor cuvinte este următoarea: fericit este acela care, citind această carte, se va pregăti pe sine prin viaţa sa şi faptele credinţei pentru eternitate, întrucât trecerea în veşnicie este aproape pentru fiecare dintre noi"[11].

4: **Ioan, celor şapte Biserici care sunt în Asia: Har vouă şi pace de la Cel-ce-Este şi Cel-ce-Era şi Cel-ce-Vine şi de la cele şapte duhuri care sunt înaintea tronului Său,**

Asia: „Provincia romană Asia, în vestul Asiei Mici, a cărei capitală era Efesul. Bisericile din ea (enumerate în versetul 11) sunt selectate în funcție de [numărul[12]] 7, simbolul plenitudinii şi al universalității"[13]. *Cel-ce-Este şi Cel-ce-Era şi Cel-ce-Vine*: „Întreită dezvoltare a numelui **Yahvé**[14], în jurul definiției din Ieşirea 3, 14"[15]. Gândul merge de la sine şi către taina Treimii, a Cărei evocare indirectă a fost văzută aici.

Cele şapte duhuri „indică în taină, în mod evident, puterea înşeptitului har al Duhului Sfânt"[16]. Textul e folosit (şi) spre a demonstra veşnicia (şi, implicit, dumnezeirea) Fiului: „Cine ar putea tăgădui Celui ce este şi Celui ce era veşnicia?"[17].

5: **şi de la Iisus Hristos, Martorul cel credincios, Cel Întâi-Născut din morți şi Domnul împăraților pământului. Celui ce ne iubeşte şi prin sângele Său ne-a dezlegat din păcatele noastre**

Cel Întâi-Născut din morți: „*Pârga celor adormiți* (I Corinteni 15, 20); primul fruct al învierii, garanția că toate celelalte vor veni după El"[18].

Domnul împăraților pământului: „adică peste întreaga omenire"[19]. „Învierea lui Iisus echivalează cu întronizarea Sa ca Împărat universal"[20].

„Domnul Iisus Hristos este numit aici *Martorul cel credincios*, în sensul că El Şi-a mărturisit înaintea oamenilor dumnezeirea şi adevărul învățăturii Sale prin moartea Sa pe cruce"[21] şi prin Învierea Sa, urmată de Înălțare. Deşi *minune* cu adevărat este primirea morții de bunăvoie pentru omenire, dacă nu urma Învierea, Hristos ar fi rămas, vorba lui Emil Cioran, *un personaj tragic*.

6: **şi ne-a făcut pe noi împărăție, preoți Dumnezeului şi Tatălui Său, Lui fie-I slava şi puterea în vecii vecilor! Amin.**

„A fi o împărăție înseamnă a urma voința lui Dumnezeu, în loc de a fi sub stăpânirea lui Satana. Toți cei care ascultă şi împlinesc voința lui Dumnezeu sunt preoți, adică mijlocitori între Dumnezeu şi restul omenirii"[22]. „Desigur, *împărăția şi preoția* nu trebuie înțelese aici în sensul propriu, ci în sensul în care Dumnezeu a făgăduit prin profeți aceste lucruri poporului ales (Ieşirea 19, 6), adică El ne-a făcut pe noi, adevărații credincioşi, cel mai bun şi cel mai sfânt popor între popoare, după cum şi preotul sau împăratul sunt considerați a fi astfel în mijlocul oricărui popor"[23].

7: **Iată, El vine cu norii, şi fiece ochi Îl va vedea, şi cei ce L-au împuns; şi din pricina Lui se vor tângui toate semințiile pământului. Da! Amin!**

„La sfârşitul timpurilor, Iisus Hristos le va apărea tuturor ca Judecător al lumii"[24]. „Atunci lumea va vedea pe Domnul, venind pe norii cerului"[25]. „Cel ce a venit din ceruri este Acelaşi cu Cel care a pătimit, iar Cel ce Se va arăta tuturor este Acelaşi Care a înviat [...]. Fără îndoială, Îl vor vedea cu acelaşi trup împotriva căruia s-au dezlănțuit, fără de care nu ar putea fi El Însuşi, nici nu ar putea fi recunoscut, aşa încât să fie ruşinați şi cei ce afirmă că trupul Său stă în ceruri lipsit de simțire, precum un înveliş gol al lui Hristos, ori că trupul şi sufletul sunt acelaşi lucru, ori că este numai suflet, iar trup deloc"[26]. „Prin *nori* se înțeleg Puterile cele fără de trup sau şi norii aceia care L-au acoperit pe Iisus şi pe sfinții Săi ucenici în Muntele Taborului"[27].

8: **Eu sunt Alfa şi Omega, zice Domnul Dumnezeu, Cel-ce-Este, Cel-ce-Era şi Cel-ce-Vine, Atotțiitorul.**

Alfa şi Omega: „Prima şi ultima literă a alfabetului grecesc. Dumnezeu este începutul şi sfârşitul, izvorul şi țelul, creatorul şi împlinitorul a tot ce există. De la El vin toate şi spre El tinde întreaga creațiune"[28]. „Aceste două litere se află la începutul şi, respectiv, sfârşitul alfabetului grecesc. Deoarece se crede că ele conțin cheia universului, acesta din urmă este în întregime închis între cele două extremități. Alfa şi Omega simbolizează, deci, totalitatea cunoaşterii, totalitatea ființei, totalitatea spațiului şi timpului.

Autorul Apocalipsei atribuie aceste două litere lui Iisus Hristos […]. Aceasta înseamnă că Hristos este începutul şi sfârşitul a toate câte sunt”[29]. E afirmată explicit dumnezeirea Fiului.

„Prin *Alfa* (începutul), arată că Hristos este făcător a toate, după dumnezeire. Iar prin *Omega* (sfârşitul), arată că Hristos va da plată fiecăruia după faptele lui, când va veni să judece ca om”[30]. Locul e folosit de Tertulian pentru a argumenta atotputernicia Fiului, egal cu Tatăl în dumnezeire[31]. În acelaşi ton: „întrucât Scriptura spune că există o slavă a Celui Atotputernic, din care a izvorât şi Înţelepciunea, trebuie să înţelegem că şi Înţelepciunea e legată de slava cea atotputernică, întrucât pentru ea e numit Dumnezeu *Cel Atotputernic*. Prin Înţelepciune, adică prin Hristos, are Dumnezeu stăpânire peste toate lucrurile şi nu numai prin autoritatea Lui de Stăpân, ci şi prin supunerea de bună voie a supuşilor Săi. Tatăl şi Fiul au una şi aceeaşi atotputernicie, după cum şi Mântuitorul este El însuşi unul şi acelaşi Dumnezeu împreună cu Tatăl. Aşa vorbeşte Ioan în Apocalipsă […]. *Cel care va veni* ar putea El să fie altul decât Hristos? După cum nimeni nu trebuie să se poticnească de faptul că Tatăl e Dumnezeu şi de faptul că şi Mântuitorul e Dumnezeu, tot astfel, întrucât Tatăl e numit *Atotputernicul*, nimeni nu trebuie să se tulbure pentru faptul că şi Fiul este numit *Atotputernicul*. Corespunde aşadar adevărului ceea ce a zis El către Tatăl: *Toate ale Mele sunt ale Tale şi ale Tale sunt ale Mele şi M-am preamărit întru ei* (Ioan 17, 10). Iar dacă tot ce este al Tatălui este şi al lui Hristos, printre atributele pe care le aflăm în Tatăl este şi atotputernicia: or, fără nici o îndoială se cade ca şi Fiul cel Unul-Născut să fie *atotputernic* pentru ca tot ce are Tatăl să le aibă aşijderea şi Fiul”[32]. Un alt autor, cu aceeaşi intenţie: „Dumnezeirea Fiului este totodată a Tatălui. De aceea e şi neîmpărţită. Şi aşa este un singur Dumnezeu şi nu este altul afară de El. Astfel Ei fiind doi, dar dumnezeirea fiind una şi aceeaşi, aceleaşi se spun despre Fiul, câte se spun şi despre Tatăl, fără să I se spună Fiului Tată, cum I se spune Dumnezeu”[33]. „Atotţiitor este Tatăl, Atotţiitor este deci şi Fiul. […] Tatăl este lumină, deci Fiul este strălucire şi lumină adevărată. Tatăl este Dumnezeu adevărat; Dumnezeu adevărat este deci şi Fiul. […] şi peste tot nu e nimic din ceea ce are Tatăl, care nu este al Fiului. De aceea Fiul e în Tatăl şi Tatăl în Fiul. Fiindcă cele ce sunt ale Tatălui, acelea sunt în Fiul şi iarăşi acestea se înţeleg în Tatăl. Aşa se înţelege şi cuvântul: *Eu şi Tatăl una suntem* (Ioan 10, 30). Fiindcă nu sunt alte în Tatăl şi alte în Fiul, ci cele ce sunt în Tatăl, acelea sunt şi în Fiul”[34]. „Căci naşterea fiinţei mai presus de toate este nepătimitoare[35], iar existenţa celui născut este fiinţială[36] şi liberă de orice tăiere, ţinându-L legat şi unit şi împreună existent în mod integral. Neînceperea în timp I-a mărturisit-o Fiului şi înţeleptul Ioan, spunând: *Întru început era Cuvântul* (Ioan 1, 1) şi, pe lângă aceasta: *Cel ce este, Cel ce era şi Cel ce vine*”[37].

9: **Eu, Ioan, fratele vostru şi împreună cu voi părtaş la necazul şi la împărăţia şi la răbdarea întru Iisus, fost-am în insula ce se cheamă Patmos, pentru cuvântul lui Dumnezeu şi pentru mărturisirea lui Iisus.**

Patmos: „Insulă mică din arhipelagul Sporadelor, în Mediterana, la câteva ore sud-vest de Milet”[38]. „Prin *strâmtorarea* şi suferinţa exilului, Ioan este părtaş la soarta lui Iisus, prigonit şi răstignit pe cruce; prin *împărăţie* (II Timotei 2, 12) are parte de măreţia Lui, biruitoare asupra morţii. *Statornicia* (Fapte 14, 22; Romani 5, 3) este virtutea de căpetenie la vreme de prigoană; este aşteptarea neclintită şi plină de nădejde a venirii lui Hristos, dreptul Judecător”[39]. ICSS IX: *…părtaş cu voi în suferinţă*: „termen generic pentru a indica o durere fizică sau morală, suferinţa se referă adesea la durerile legate de criza de la sfârşitul timpurilor (Daniel 12, 1; Matei 24, 21). […] ♦ *mă aflam pe insula Patmos…*: Ioan se afla pe insulă pentru că răspândise mesajul creştin. Creştinismul nu era agreat de mulţi din acel timp, dar caracterul eshatologic al învăţăturii lui Ioan putea să fi fost considerat de-a dreptul subversiv de către autorităţi”[40]. „Expresia *necaz*, potrivit sensului originar grec al cuvântului, înseamnă aici *suferinţă* datorată persecuţiei şi torturilor, echivalentă cu *mucenicia*”[41].

„Pe atunci [în vremea împăratului Domiţian (81 – 96) – n. n.] umbla zvonul că apostolul şi evanghelistul Ioan e încă în viaţă şi că din pricina mărturiei aduse în folosul învăţăturii creştine a fost osândit să trăiască în insula Patmos”[42].

10: **În duh am fost în zi de Duminică, şi-n urma mea am auzit un glas mare ca de trâmbiţă,**

În duh am fost (**εγενόμην εν πνεύματι**): „= răpit; în stare de extaz”[43]. „Este starea de extaz, în care au loc viziunile descrise de Ioan”[44]. *În zi de Duminică* (**εν τη κυριακη ημέρα**): „literal: Ziua Domnului. În latineşte: **Domini Dies** = Duminica”[45]. Începutul versetului, în Vulgata: *fui in spiritu in dominica die*… „Duminica, ziua învierii lui Iisus, avea o semnificaţie specială, poate liturgică, pentru Ioan. ♦ [*Un glas mare ca de trâmbiţă*]: sunetul de trâmbiţă era utilizat în mod tradiţional pentru a descrie o teofanie (Ieşirea 19, 16.19); în literatura creştină primară, trâmbiţa e asociată adesea cu sfârşitul timpurilor (Matei 24, 31; I Tesaloniceni 4, 16)”[46].

„În limbaj profetic, *a fi în duh* înseamnă a fi într-o stare sufletească în care omul vede, aude şi simte nu cu organele trupului, ci cu întreaga sa fiinţă lăuntrică. Nu este o stare de visare, întrucât aceasta se petrece atunci când omul este conştient”[47].

11: **care zicea: „Ceea ce vezi scrie într-o carte şi trimite-o celor şapte Biserici: la Efes şi la Smirna şi la Pergam şi la Tiatira şi la Sardes şi la Filadelfia şi la Laodiceea”.**

„Cele şapte localităţi menţionate se găsesc, una după alta , pe un drum de largă circulaţie. Această Apocalipsă, scrisă în formă de scrisoare circulară, putea fi dusă uşor dintr-o localitate în alta”[48]. Desigur, însă, comunităţile îşi opreau (alcătuiau) şi copii ale epistolelor primite.

12: **Şi m-am întors să văd glasul care vorbea cu mine. Şi-ntorcându-mă, am văzut şapte sfeşnice de aur;**

13: **şi-n mijlocul sfeşnicelor, pe Cineva asemănător cu Fiul Omului, îmbrăcat în veşmânt lung până-n pământ şi încins pe sub sân cu cingătoare de aur.**

„Expresia *Fiul Omului*, sau *fiu de om*, provine din profetul Daniel. În textul de faţă, este Iisus Hristos, în măreţia lui de Dumnezeu, de mare preot şi rege”[49]. Această identitate apare evidentă în versetele următoare.

Veşmântul lung arată arhieria Mântuitorului, ca şi demnitatea Sa împărătească, iar încingerea cu cingătoare „pe sub sâni închipuie mila din ziua Judecăţii. Iar cei doi sâni ai Stăpânului închipuie Legea veche şi Legea nouă, care sunt adevărate şi cu ele se hrănesc credincioşii. Iar brâul de aur închipuie vrednicia Lui [şi] curăţia”[50].

14: **Capul Său şi părul Său erau albe ca lâna albă, ca zăpada; şi ochii Săi, ca para focului;**

Viziune asemănătoare cu cea a lui Daniel (7, 9; 10, 6).

„Părul alb închipuie că El este de demult şi mai înainte de veci, Iar ochii lui ca văpaia focului arată că pe cei sfinţi îi luminează, iar pe cei spurcaţi îi arde”[51].

15: **şi picioarele Lui erau asemenea bronzului lămurit în cuptor; şi glasul Său era ca vuietul apelor multe;**

Bronz lămurit în cuptor: „= metal purificat şi devenit lucios prin ardere”[52].

„Picioarele închipuie întruparea lui Hristos. […] Însă, prin *picioare* se arată şi Apostolii, ca nişte temelii ale Bisericii, *arşi* în cuptorul ispitelor prin urmarea Învăţătorului lor. Iar *glasul Lui ca vuietul apelor mari* arată că tot glasul Lui este şi al Duhului, ale Cărui izvoare de apă vie au curs din pântecele credincioşilor şi au sunat foarte tare în tot pământul”[53].

16: **în mâna Lui cea dreaptă avea şapte stele; şi din gura Lui ieşea o sabie ascuţită, cu două tăişuri; iar faţa Sa era ca soarele când străluceşte-n puterea lui.**

„Hristos, Cel din Apocalipsă, cu fața strălucitoare ca soarele, ține în gură o sabie cu două tăişuri. El este simbolul focului purificator şi al adevărului ce străluminează ca fulgerul. Îl întâlnim reprezentat astfel în numeroase biserici şi miniaturi [apusene], de exemplu pe portalul catedralei din Bourges”[54]. „Dacă spada este fulgerul şi focul, ea este de asemenea o rază a soarelui: fața din Apocalipsă din gura căreia iese o sabie este strălucitoare precum soarele (este, într-adevăr, o sursă de lumină)”[55]. „*Şapte stele*: sunt îngerii asociați celor şapte biserici (v. 20). Imaginea celor şapte stele poate fi o aluzie la o constelație particulară, cum este Ursa Mare sau Pleiadele sau [cele] şapte planete. *Din gura Lui ieşea o sabie cu două tăişuri*: Cuvântul lui Dumnezeu poartă sabia cu dublu tăiş aş poruncii Sale”[56].

„Prin cele *şapte stele* se înțeleg Îngerii Bisericii. Iar prin sabia cea ascuțită de amândouă părțile [...] se mai înțelege apoi şi sabia cea duhovnicească, aceea care-l taie pe omul nostru cel lăuntric. Iar fața Lui *ca soarele* arată strălucirea cea mai presus de fire, căci Soarele Dreptății străluceşte cu tăria şi puterea Sa, nu ca soarele cel firesc, [...] ci întru puterea cea dată de Dumnezeu şi cu porunca cea dumnezeiască”[57].

17: **Şi când L-am văzut, am căzut la picioarele Lui ca mort. Şi El Şi-a pus peste mine mâna dreaptă, zicând: „Nu te teme; Eu sunt Cel-dintâi şi Cel-de-pe-urmă**

„De aici s-ar putea deduce că ucenicul iubit, care îşi sprijinise odată capul pe pieptul lui Iisus, nu a recunoscut la Cel Care i se arătase nici măcar o singură trăsătură familiară. Dar acest lucru nu e surprinzător întrucât, dacă ucenicii nu L-au recunoscut cu uşurință pe Domnul lor după învierea Sa în trupul de slavă pe pământ, cu atât mai dificil va fi de recunoscut în strălucitoarea Sa slavă cerească”[58].

18: **şi Cel-Viu. Mort am fost, şi iată, sunt viu în vecii vecilor, şi am cheile morții şi pe ale iadului.**

Cel-dintâi şi Cel-de-pe-urmă şi Cel-Viu: „În Isaia 44, 6; 48, 12, acestea sunt titlurile cu care Dumnezeu Se prezintă poporului Său. El există înainte de începutul lumii, al cărei Creator este, şi va exista după sfârşitul acesteia. Aceste însuşiri dumnezeieşti îi aparțin lui Iisus Hristos”[59]. *Sunt viu în vecii vecilor*: „Iisus Hristos are plinătatea vieții (Ioan 1, 4; 5, 26). Prin însăşi moartea Sa, El a biruit moartea şi deține puterea de a-i readuce la viață pe cei morți”[60]. *Iad*: „textual: Hades; numele prin care vechii Greci desemnau împărăția (subterană) a morților”[61]. „Pentru evrei, a avea cheile de la ceva însemna a avea stăpânire asupra acelui lucru. Astfel, *cheile morții şi ale iadului* semnifică stăpânirea asupra morții trupeşti şi sufleteşti”[62].

„Se numeşte *mort*, dar n-a rămas între morți, cum rămân toți în iad, ci este singurul dintre morți liber”[63].

19: **Scrie deci cele ce-ai văzut şi cele ce sunt şi cele ce-au să fie după acestea.**

„Această poruncă este o dezvoltare a sarcinii încredințate de descoperitor lui Ioan în versetul 11. Este o formulă obişnuită pentru a descrie o profeție”[64].

20: **Taina celor şapte stele pe care le-ai văzut în dreapta Mea şi a celor şapte sfeşnice de aur: cele şapte stele sunt îngerii celor şapte Biserici, iar sfeşnicele cele şapte sunt şapte Biserici.**

„Unii autori au văzut în aceşti *îngeri* capii spirituali ai Bisericilor, alții, îngerii lor păzitori. Nici una din aceste interpretări nu poate fi dovedită din contextul Apocalipsului. Iisus nu se adresează unei persoane, ci unei comunități. Scrisorile exprimă când laudă, când mustrări şi amenințări de pedeapsă, din cauza păcatelor. *Îngerii* par deci să fie mai curând o personificare spirituală a comunităților creştine, întruchiparea unității vii a Bisericilor”[65]. Cum numărul 7 arată plenitudinea, „cele şapte scrisori trimise celor şapte biserici se adresează Bisericii în întregime; şapte trâmbițe, şapte cupe ş. a. m. d. vestesc împlinirea vrerii lui Dumnezeu pe pământ”[66].

„De vreme ce Hristos este *Lumina cea adevărată* (Ioan 1, 9), pentru aceea făcliile acestea se îmbogățesc de strălucirea Lui şi ele luminează noaptea vieții de acum. *Sfeşnice* sunt numite bisericile, ca acelea ce au lumini ce țin în sine *cuvântul Vieții* (Filipeni 2, 15-16). Şi sfeşnicele erau de aur pentru scumpa şi

nespurcata credinţă dintru ele. Şi fiecărei Biserici i s-a pus Înger păzitor. Iar prin *stele*, Grigorie de Nazianz i-a înţeles pe conducătorii de acum, care sunt închipuiţi şi prin *Îngeri*, pentru firea lor cea luminată şi curată"[67].

---

[1] Pentru o mai bună introducere în problemă, recomandăm *Apocalipsa lui Ioan în tradiţia iudeo-creştină*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1998, *Studiul introductiv* semnat de Cristian Bădiliţă, pp. 7-76, ca şi *Bibliografia* din finalul volumului.
[2] Operaţiune pe care o socotim utilă, adeseori în scrierile patristice numele proprii apărând redate în forma lor grecizată.
[3] ***Biblia sau Sfânta Scriptură***, Ediţie jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania (în continuare, abreviat: BBVA), Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (în continuare: EIB), Bucureşti, 2001, p. 1754
[4] *Noul Testament*, tradus şi adnotat de Emil Pascal (în continuare, abreviat: NTEP), ediţia a IV-a, Éditions du dialogue; Société d'éditions internationales, Paris 1992, p. 735
[5] BBVA, p. 1754
[6] NTEP, p. 735
[7] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], I
[8] Brown, Raymond E., Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy (coordonatori), *Introducere şi comentariu la Sfânta Scriptură*, IX, *Literatura ioaneică*, (în continuare, abreviat: ICSS IX), trad. P. Dumitru Groşan, Ed. Galaxia Gutenberg, f. l., 2007, p. 147
[9] NTEP, p. 735
[10] ICSS IX, p. 147
[11] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], I
[12] În text: *cifra*. În ce ne priveşte, operăm (aproape) pretutindeni această modificare, socotind *cifra* doar ca semn grafic, *numărul* fiind acela ce poate cuprinde simboluri, ba chiar o anume putere, în măsura în care raportăm numărul la alte realităţi superioare.
[13] BBVA, p. 1754
[14] יהוה
[15] BBVA, p. 1754
[16] Origen, *Omilii la Levitic*, III, 5
[17] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, I, 11
[18] BBVA, p. 1754
[19] NTEP, p. 736
[20] ICSS IX, p. 148
[21] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], I
[22] ICSS IX, p. 148
[23] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], I
[24] NTEP, p. 736
[25] *Învăţătură a celor 12 Apostoli* (*Didahia*), XVI, 8
[26] Tertulian, *Despre trupul lui Hristos*, XXIV, 4
[27] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I
[28] NTEP, p. 736
[29] Chevalier, Jean, Alain Gheerbrant , *Dicţionar de simboluri* I, (în continuare, abreviat: DS, urmat, cu cifre romane, de numărul volumului), art. *Alfa şi Omega*, p. 88
[30] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I
[31] Cf. Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XVII, 3
[32] Origen, *Despre principii*, I, 2, 10
[33] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, III, 4
[34] Sf. Atanasie cel Mare, *Epistolele către Serapion*, II, 2
[35] E vorba aici despre naşterea din veşnicie a Fiului.
[36] *Fiinţială*, adică din fiinţa Tatălui, fiinţă comună cu a Fiului.
[37] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, II
[38] BBVA, p. 1754
[39] NTEP, p. 736

[40] ICSS IX, p. 149
[41] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], I
[42] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, III, 18, 1
[43] BBVA, p. 1754
[44] NTEP, p. 736
[45] BBVA, p. 1754
[46] ICSS IX, p. 149
[47] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], I
[48] ICSS IX, p. 150
[49] NTEP, p. 737
[50] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I
[51] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I
[52] BBVA, p. 1754
[53] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I
[54] DS III, art. *Sabie*, *Paloş*, p. 183
[55] DS III, art. *Spadă*, p. 246
[56] ICSS IX, p. 151
[57] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I
[58] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], I
[59] NTEP, p. 737
[60] NTEP, p. 737
[61] BBVA, p. 1754 – S-a încetăţenit la noi pronunţia **Hades**, cu toate că ar fi, de fapt, **adis – ἁδης** (care a generat, firesc, românescul *iad*), accentul aspru de deasupra literei *alfa* nejustificând acel **h**, introdus în pronunţare (fiind, eventual, o gutural).
[62] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], I
[63] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, X, 4
[64] ICSS IX, p. 151
[65] NTEP, p. 737
[66] DS III, art. *Şapte*, p. 291
[67] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, I

==

CAPITOLUL 2 – *Trimiteri către Bisericile din Efes, Smirna, Pergam şi Tiatira.*

1: **Îngerului Bisericii din Efes scrie-i: Aşa grăieşte Cel ce ţine-n dreapta Sa cele şapte stele, Cel ce umblă-n mijlocul celor şapte sfeşnice de aur:**

Efesul era o cetate a Lidiei, situată la jumătatea drumului dintre Milet (la sud) şi Smirna (la nord). Capitală a provinciei Asia, este şi locul în care s-a ţinut al treilea Sinod ecumenic (431).

„*Îngerul* (aici): duhul care patronează Biserica; conducătorul ei spiritual (episcopul)”[1]. Revenind la cele şapte stele, notăm aici că „vizionarul Apocalipsei, atunci când vorbeşte de cele şapte stele pe care Hristos le ţine în palmă, se referă, neîndoios, la cele şapte planete sau cele şapte Biserici (ocrotitoare ale destinelor)”[2]. La rândul nostru, în *îngeri* suntem tentaţi să vedem, aici, pe întâistătătorii bisericilor, de vreme ce autorul Apocalipsei *le scrie*. Aceasta nu înseamnă că fiecare biserică nu se află şi sub ocrotirea unui înger, cum se va spune mai jos. Cât priveşte pe episcopii destinatari, ei sunt *îngeri* prin poziţia lor şi prin faptul că sunt chemaţi la o stare apropiată de cea îngerească (altfel, mesajele trimise îi vor arăta şi cu scăderi omeneşti).

„Prin cele *şapte stele* (*şapte Îngeri*) se înţeleg patriarhii şi episcopii a toate bisericile din lume”[3].

2: **Îţi ştiu faptele şi osteneala şi răbdarea şi că nu-i poţi suferi pe cei răi şi că i-ai pus la-ncercare pe cei ce-şi spun apostoli şi nu sunt, şi că i-ai aflat mincinoşi,**

Nu e sigur cine sunt falşii apostoli. „Ioan îi numeşte falşi pe aceşti apostoli pentru că refuză învăţătura lor [a Apostolilor autentici – n. n.] sau deoarece contestă rolul lor de conducători, sau pentru ambele motive (cf. II Corinteni 11, 12-15)"[4].

3: **şi că ai răbdare şi c-ai îndurat de dragul numelui Meu şi că n-ai obosit.**

4: **Dar am împotriva ta că ţi-ai părăsit iubirea dintâi.**

5: **Adu-ţi aminte deci de unde ai căzut şi pocăieşte-te şi fă-ţi faptele cele dintâi; dar dacă nu, Eu vin la tine şi voi muta sfeşnicul tău din locul lui…, dacă nu te vei pocăi.**

„Semnificaţia alegorică a ameninţării poate fi aceea că biserica [Efesului] şi-ar pierde poziţia sa proeminentă, dacă stilul său de viaţă nu se va schimba, pentru a deveni exemplar"[5].

6: **Dar o ai pe aceasta: că urăşti faptele nicolaiţilor, pe care şi Eu le urăsc.**

„*Nicolaiţii*: membrii unei secte gnostice obscure, care-şi revendicau – fără nici o acoperire – paternitatea lui Nicolae, unul din cei şapte diaconi (Fapte 6, 5). Proveniţi dintre păgâni, practicau încă anumite forme de idolatrie şi libertinajul erotic"[6].

„Tot pe atunci s-a închegat pentru foarte scurtă vreme şi erezia zisă a nicolaiţilor, despre care aminteşte Apocalipsa lui Ioan. Ei se lăudau că se trag de la Nicolae, unul dintre diaconii care însoţeau pe Ştefan, fiind aleşi de apostoli pentru slujirea săracilor (Fapte 6, 5)"[7]. „Adepţii ereziei lui Nicolae […] fac desfrânare în toată voia"[8].

7: **Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericilor: Biruitorului, lui îi voi da să mănânce din pomul vieţii, care este-n raiul lui Dumnezeu.**

Biruitorului, adică „celui ce, asemenea lui Iisus Hristos (Ioan 16, 33), va învinge până la capăt încercările la care este supus. ♦ *Pomul vieţii* din Facerea 2, 9; aici: fericirea făgăduită de Dumnezeu celor ce vor moşteni viaţa veşnică"[9]. „Mântuirea eshatologică a sfârşitului timpurilor e modelată pe situaţia ideală a începutului"[10], însă, cele făgăduite covârşesc ceea ce numim starea paradisiacă a protopărinţilor.

Cel ce are urechi, să audă: „Tot omul are urechi trupeşti, dar numai oamenii duhovniceşti şi-au dobândit auz duhovnicesc"[11].

E o invitaţie pentru credincioşi şi, totodată, prilej de a dori unul celuilalt să se bucure veşnic de cele făgăduite (adică de a se număra printre *biruitori*): „Cel ce a spus: *Foc am venit să arunc pe pământ* (Luca 12, 49), să-l arunce în inima ta şi a mea şi să te văd pe tine crescând ca cedrii Libanului şi înflorind ca un finic (Psalmi 91, 13) *în raiul Dumnezeului meu*"[12]. „Vine la sănătatea judecăţii cel care iese cu bine din ispită, cel pe care ispita l-a făcut încercat, căci în ziua judecăţii va fi sănătos, iar sănătatea îl va însoţi pe cel care nu va fi fost rănit în ispită [a biruit – n. n.], după cum s-a scris şi în Apocalipsă"[13]. „Evangheliile te vor invita să te întinzi pentru ospăţ în sânurile lui Avraam, ale lui Isaac, ale lui Iacob, *în împărăţia Tatălui* (Matei 8, 11), ca să mănânci acolo *din copacul vieţii* şi să bei vin *din adevărata viţă* (Ioan 15, 1), *vin nou, cu Hristos în împărăţia Tatălui Său*"[14]. Biruinţa e, desigur, în lupta cu ispitele, luptă de care nimeni nu e scutit: „Niciodată n-am întâlnit pe cineva atât de credincios şi atât de evlavios, încât să nu fi simţit lipsa harului sau o micşorare a râvnei duhovniceşti. Nici un sfânt n-a fost răpit atât de sus şi n-a fost atât de luminat, încât să nu fi fost ispitit, ori înainte, ori după luminare. Căci nu este vrednic să privească prin ochii minţii pe Dumnezeu acela care n-a suferit nici un necaz pentru Dumnezeu. De obicei, o încercare este înaintemergătoarea unei mângâieri viitoare. Căci celor încercaţi prin ispite le este făgăduită mângâierea cerească. *Celui ce va birui*, zice Domnul, *îi voi da să mănânce din pomul vieţii*. Iar dumnezeiasca mângâiere se dă ca omul să se facă mai puternic, pentru a răbda necazurile. Şi încercarea iarăşi vine, ca nu cumva omul să se mândrească cu fapta bună[15]. Diavolul nu doarme, iar trupul încă nu este mort: aşadar, nu înceta să te pregăteşti de luptă, căci în dreapta şi în stânga sunt duşmani care niciodată nu se odihnesc"[16]. Hristos „e urcat pe lemn (I Petru 2, 24), e pironit pe el (Marcu 15, 24;

Luca 23, 33; Matei 27, 36; Ioan 19, 17), dar ne reface *prin lemnul vieţii*”[17]. La pomul vieţii biruie cel ajuns la curăţie şi la vederea nepătimaşă: „Acesta a depăşit văzduhul întunecos pe care David îl numeşte *zid* (Psalmi 17, 12.30) şi Părinţii l-au numit *marea vieţii*, a trecut de el şi a ajuns la limanul la care tot cel ce ajunge află tot binele. Fiindcă acolo e raiul, acolo pomul vieţii, acolo pâinea cea dulce (Ieşirea 16, 15), acolo băutura dumnezeiască (Înţelepciunea lui Solomon 16, 20), acolo e bogăţia neistovită a darurilor harului”[18].

8: **Iar îngerului Bisericii din Smirna scrie-i: Aşa grăieşte Cel-dintâi şi Cel-de-pe-urmă, Cel ce a murit şi a revenit la viaţă:**

Smirna era o cetate pe coasta occidentală a Asiei Mici. Localitatea se numeşte astăzi Izmir (aflată în Turcia ca, de altfel, toate cetăţile cărora le scrie Sfântul Ioan).

„Pentru că membrii Bisericii din Smirna riscau să fie arestaţi de autorităţi (lucru ce putea duce la execuţia capitală), imaginea Domnului lor mort şi înviat funcţiona ca model, ca îndemn şi mângâiere”[19].

„Hristos este *Cel dintâi* ca Dumnezeu şi *Cel de pe urmă* ca Acela ce S-a făcut om în vremile de apoi, Care, prin moartea Sa de trei zile [şi prin Învierea Sa], ne-a deschis nouă calea către viaţa veşnică”[20].

9: **Îţi ştiu necazul şi sărăcia (tu însă eşti bogat) şi defăimarea din partea celor ce-şi spun iudei şi nu sunt, ci sinagogă a Satanei.**

Tu însă eşti bogat „= bogăţia duhovnicească a creştinilor din Smirna, în opoziţie cu sărăcia lor materială”[21]. „Creştinii din Smirna erau probabil săraci pentru că erau imigranţi din Galileea sau Iudeea, dezrădăcinaţi de războaiele iudaice (66-70 d. Hr.)”[22]. *Cei ce-şi spun iudei şi nu sunt*: „Biserica e noul Israel; cei ce-o tăgăduiesc sau o persecută au rămas iudei doar cu numele”[23]. Oricum, e aici un indiciu că, încă de la început, iudeii au persecutat Biserica sau, acolo unde n-o puteau face făţiş, au instigat la aceasta; dar, în felul acesta, ei nu mai sunt nici iudei, căci se găsesc luptând împotriva lui Dumnezeu. *Defăimarea* pare a se fi referit la critica învăţăturii creştine de către iudei.

10: **Nu te teme de cele ce ai să pătimeşti. Iată, pe unii dintre voi va să-i arunce diavolul în temniţă, ca să fiţi puşi la-ncercare, şi veţi avea zece zile de necaz. Fii credincios pân-la moarte şi-ţi voi da cununa vieţii.**

„*Zece zile* indică o perioadă relativ scurtă (vezi Daniel 1, 12). ♦ *Fii credincios* = rămâi fidel faţă de credinţa în care te-ai angajat”[24]. Legătura cu versetul dinainte arată că iudeii din Smirna îi denunţau autorităţilor pe creştini.

„Cele *zece zile* închipuie viaţa aceasta, nu pe cea veşnică. De aceea, moartea nu este de prisos, pentru că în scurtă vreme, prin aceste răni, se dă cununa vieţii veşnice”[25].

„Ce este lumea, dacă nu o arenă în care se dau tot felul de lupte şi întreceri? De aceea şi Domnul zice în Apocalipsă: *Voi da cununa vieţii celui ce învinge*, şi Pavel: *Lupta cea bună m-am luptat* (II Timotei 4, 7) şi în alt loc: *Iar când se luptă cineva la jocuri nu ia cunună dacă nu s-a luptat după legile jocului* (II Timotei 2, 4). Rânduitorul acestei întreceri este Atotputernicul Dumnezeu. Aşadar, cel ce organizează o întrecere în această lume nu se pregăteşte oare mai întâi cu toate cele de trebuinţă întrecerii, iar pe luptători îi cheamă numai după ce a pregătit şi cununile şi panglicile de premii, pentru ca învingătorul să n-aibă zăbavă, ci să i se dea de îndată premiul? Premiile omului sunt deci frânturi ale pământului şi lumini ale cerului: unele spre folosul vieţii prezente, celelalte spre nădejdea vieţii viitoare. Omul este astfel cel din urmă atlet care a intrat în luptă. […] Vede că toată făptura suspină, aşteptând mântuirea. Vede că asupra sa rămâne toată truda. Ridică ochii, vede cununile luminilor, priveşte chipul lunii şi al stelelor: *Fiindcă cei drepţi, care au învins, vor fi ca stelele pe cer* (Daniel 12, 3). El îşi struneşte trupul, ca să nu i se împotrivească în luptă: îl unge cu untdelemnul înţelepciunii, face exerciţii zilnice pe arena virtuţii, cum luptătorii dau cu praf pe piele şi fac alergări pe stadion. Exerciţiul loviturilor şi al braţelor nu-l face în gol şi în nesiguranţă, ci străpunge pe potrivnic, pe care nu-l vede, fiindcă se gândeşte numai la Acela în faţa

Căruia se dau la o parte chiar şi cei ce nu se văd, în numele Căruia erau împrăştiate puterile văzduhului. El dă drumul loviturii, iar Hristos o conduce la izbândă. Pavel, deşi nu-i vedea pe cei pe care îi lovea, totuşi nu lovea în aer (I Corinteni 9, 26), fiindcă, propovăduind învăţătura lui Hristos, rănea toate duhurile rele care i se împotriveau. Deci nu fără chibzuinţă omul căruia i se pregătea cununa a intrat cel din urmă pe câmpul de luptă, fiindcă înaintea sa avea ca premiu cerul”[26].

11: **Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericilor: Biruitorul nu va fi vătămat de moartea cea de-a doua.**

Biruitorul nu va fi vătămat: „în sensul: va scăpa neatins; răul va trece pe lângă el fără să-l rănească. ♦ *Moartea cea de-a doua*: spre deosebire de moartea cea dintâi, care este despărţirea sufletului de trup, moartea cea de-a doua va fi despărţirea sufletului de Dumnezeu, pedeapsa veşnică, echivalentă cu moartea însăşi a sufletului”[27].

„Aici, vorbeşte duhovniceşte: Cel ce aude şi biruie semănăturile diavoleşti, deşi va fi luat prin moarte din trup, nu va fi supărat de moartea a doua, de Gheena”[28].

12: **Iar îngerului Bisericii din Pergam scrie-i: Aşa grăieşte Cel ce are sabia ascuţită-n două tăişuri:**

„Pergamul era un centru faimos al cultului imperial şi al ritualurilor idolatre”[29]. De la numele cetăţii vine şi *pergamentul*, lucrat pentru prima dată aici. Pergamul era situat la 24 km distanţă de Marea Egee. Numele actual al oraşului este Bergama.

„*Pergam* se tâlcuieşte: *despărţirea coarnelor*. *Corn bun*, credincioşi adică, erau puţini în acea cetate, iar *corn potrivnic* erau cei necredincioşi. Această cetate era slujitoare idolilor, însă cei credincioşi sunt lăudaţi pentru răbdarea ispitelor. Iar *sabie cu două tăişuri* este numit cuvântul Evangheliei, care taie inima în două şi-i desparte pe cei credincioşi de cei necredincioşi; sau este numit şi răspunsul Judecătorului cel neîmblânzit împotriva păgânilor”[30].

13: **Ştiu unde locuieşti: acolo unde-i scaunul Satanei. Şi te ţii de numele Meu, şi credinţa nu Mi-ai tăgăduit-o nici chiar în zilele lui Antipa, martorul Meu, credinciosul Meu, care-a fost ucis la voi, acolo unde locuieşte Satana.**

Antipa: „textul îl indică drept mucenic creştin în epoca apostolică. Grecescul **martys** înseamnă martor, mărturisitor, martir”[31]. *Scaunul Satanei*: „tronul Satanei e interpretat diferit: ca altarul dedicat lui Zeus pe acropolea din Pergam, sanctuarul lui Asklepios, templul dedicat Romei şi lui Augustus, [sau] sediul guvernatorului roman”[32]. Oricare ar fi fost acest loc, pare că de el a fost legat martirajul lui Antipa, creştin ce va fi fost binecunoscut destinatarilor epistolei; unele mărturii îl arată a fi fost episcop al Pergamului. De aici s-a concluzionat că, cel mai probabil, prin *scaunul Satanei* s-a desemnat sediul guvernatorului roman, locul în care erau emise sentinţele de condamnare.

14: **Dar împotriva ta am câteva lucruri: Ai acolo pe unii care se ţin de învăţătura lui Balaam, cel care-l învăţa pe Balac să pună piatră de poticnire înaintea fiilor lui Israel, ca să mănânce carne jertfită idolilor şi să se desfrâneze.**

Istoria lui Balaam e cuprinsă în Cartea Numerii, capitolele 22-24. „Consumarea cărnurilor jertfite idolilor era o infidelitate faţă de Dumnezeu, asemănătoare necredinţei în căsătorie. Alţi autori văd în acest text o comparaţie cu Numerii 22-24; 31, 16. Potrivit interpretării lui Filon din Alexandria (20 î. Hr. – 54 d. Hr.) şi a lui Iosif Flaviu (37 – 100 d. Hr.), Balaam îndemna femeile Moabite să se prostitueze Iudeilor nou veniţi, ca aceştia să îmbrăţişeze cultul idolilor şi să mănânce cărnurile jertfite lor”[33]. Pare a fi vorba aici de încercări de atragere a creştinilor la culte păgâne, aşa cum au încercat odinioară moabiţii cu Israel.

15: **Aşa şi tu, îi ai pe unii care se ţin de învăţătura nicolaiţilor.**

16: **Aşadar, pocăieşte-te; dar dacă nu, Eu vin la tine curând şi Mă voi război împotrivă-le cu sabia gurii Mele.**

„Aici, Dumnezeu Îşi arată iubirea faţă de om. Căci nu cu tine – zice – voi face război, ci cu aceia care sunt bolnavi fără leac”[34].

17: **Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericilor: Biruitorului îi voi da din mana cea ascunsă şi-i voi da o pietricică albă şi pe pietricică scris un nume nou, pe care nimeni nu-l ştie decât cel care-l primeşte.**

Mana cea ascunsă „= hrană cerească. ♦ *Pietricică albă*: gemă (pe care se poate grava). Albul e simbol al biruinţei şi păcii”[35]. „Învingătorului la jocurile de întrecere din Grecia veche i se dădea drept confirmare a biruinţei o tăbliţă albă pe care era scris numele lui. *Numele nou* arată fiinţa nouă a omului mântuit şi ajuns la mărirea veşnică, pe care nu o poate înţelege decât cine are parte la viaţa şi fericirea lui Dumnezeu”[36].

„După altă înţelegere, *mană* se numesc bunătăţile cele viitoare, ce se vor pogorî din cer”[37]. „Aşadar, trebuie să străbaţi vitejeşte prin acestea [prin ispite şi necazuri – n. n.] şi să răstorni cu braţ puternic piedicile. *Celui ce biruie i se dă mana*, iar celui trândav îi rămâne marea sărăcie [duhovnicească – n. n.]”[38]. Prin *mană* Îl putem înţelege pe Însuşi Hristos, *Pâinea coborâtă din cer* (Ioan 6, 50), de care se vor împărtăşi drepţii în veşnicie.

18: **Iar îngerului Bisericii din Tiatira scrie-i: Aşa grăieşte Fiul lui Dumnezeu, Cel căruia Îi sunt ochii ca para focului şi picioarele asemenea bronzului:**

Cetatea Tiatira se afla situată între Pergam şi Sardes. Locuitorii ei erau vestiţi ca vopsitori în purpură. Pe amplasamentul Tiatirei se aflǎ azi localitatea Ak Hissar.

„A pomenit de învăpăierea ochilor, arătând lumina drepţilor şi arderea păcătoşilor. Iar *picioarele* şi *arama* închipuiesc mireasma lui Hristos întru care se mântuiesc oamenii, mireasma Mirelui celui înţelegător şi unirea cea nedespărţită a dumnezeirii şi a omenirii Lui”[39]. Nouă ne scapă legătura dintre *aramă* şi *mireasmă…*

19: **Îţi ştiu faptele şi iubirea şi credinţa şi slujirea şi răbdarea şi că faptele tale cele de pe urmă sunt mai multe decât cele dintâi.**

Slujirea (sau *slujba*): NTEP traduce prin *mărinimia*: „literal: *slujba*, întru ajutorarea credincioşilor nevoiaşi”[40].

20: **Dar am împotriva ta că o-ngădui pe femeia Izabela, care-şi spune proorociţă şi-i învaţă şi-i amăgeşte pe robii Mei să se desfrâneze şi să mănânce cărnuri jertfite idolilor.**

Izabela: „proorociţă falsă, idolatră şi perversă, asemenea soţiei cu acelaşi nume a regelui Ahab (III Regi 16, 31; IV Regi 9, 22). În variantă manuscrisă: *femeia ta, Izabela*; în acest caz, nume simbolic (ca acela al lui Balaam)”[41].

Femeia Izabela „numeşte eresul nicolaiţilor[42]. Aici îi arată şi pe creştinii care s-au dat după acea erezie şi curveau cu femeile slujitorilor la idoli şi, pentru dragostea lor, mâncau jertfe idoleşti”[43].

21: **Şi i-am dat timp să se pocăiască şi nu vrea să se pocăiască de desfrânarea ei.**

22: **Iată, pe ea o arunc bolnavă-n pat; şi pe cei ce se desfrânează cu ea, în mare necaz, dacă nu se vor pocăi de faptele lor.**

„Erezia lor cea vicleană a luat vreme pentru pocăință, dar nu s-au purtat bine întru aceasta. De aceea, *iată, o voi arunca pe ea în pat*, adică în munca iadului”[44]. Munca iadului e presupusă în mod firesc, însă credem că acea Izabela a fost lovită cu o boală, pentru ca adepții ei să vadă neputințele celei ce se numea *proorociță*. Nu sunt date simptomele bolii respective, însă vor fi fost convingătoare pentru privitori.

23: **Şi pe fiii ei cu moarte-i voi ucide, şi toate Bisericile vor cunoaşte că Eu sunt Cel care cercetez rărunchii şi inimile şi vă voi da vouă, fiecăruia, după faptele voastre.**

Fiii ei „= cei ce-i urmează învățătura şi exemplul”[45]. Azi, toate acestea sunt destul de neclare, neavând alte date despre acea Izabela (numită chiar aşa ori purtând nume simbolic) şi adepții săi.

„Pe bună dreptate a pătimit fiecare toate după faptele lui”[46]. Doar cel înduhovnicit poate judeca după dreptate, asemănându-se cu Dumnezeu, cât e cu putință aceasta: „căci adeseori înaintea ochilor [săi] se arată vinovat ceea ce după judecata oamenilor se crede vrednic de laudă”[47], după cum e posibil să vadă şi lucruri vrednice de laudă care, în opinia celor mulți, să fie condamnabile.

24: **Dar v-o spun Eu vouă, celorlalți din Tiatira câți nu au învățătura aceasta, celor ce n-au cunoscut, aşa cum spun ei, adâncurile Satanei: nu pun peste voi o altă greutate,**

Adâncurile Satanei „= treapta cea mai de jos a ereziei şi păcatului. *Aşa cum spun* (*cum o numesc*) *ei*: expresie curentă, extrasă probabil din doctrinele esoterice. Vezi contrastul cu *adâncurile lui Dumnezeu* din I Corinteni 2, 10”[48].

25: **dar ceea ce aveți, țineți cu tărie până ce voi veni.**

„Celor simpli le spune: Fiindcă, în simplitatea voastră, nu sunteți în stare să stați împotriva celui viclean – căci, aşa cum ziceți, nu cunoaşteți deplin adâncurile Satanei – pentru aceea nu vă cer să vă luptați [cu el] prin cuvinte, ci doar să păstrați învățătura pe care ați primit-o, până la vremea când Eu vă voi lua de aici”[49].

26: **Iar biruitorului şi celui ce păzeşte pân-la capăt faptele Mele îi voi da stăpânire peste neamuri**

„*Neamuri* (aici): neamuri păgâne; totalitatea celor ce au respins mesajul lui Dumnezeu prin Iisus Hristos; comunitățile celor necredincioşi”[50].

27: **şi cu toiag de fier le va păstori şi ca pe vasele de lut le va sfărâma, aşa cum şi Eu am primit putere de la Tatăl Meu;**

„Toiagul de fier înseamnă biruința lui Iisus Hristos asupra păgânilor (compară cu 12, 5; 19, 15), la care biruință vor avea parte toți [cei] care rămân credincioşi până la capăt”[51].

28: **şi-i voi da Steaua cea de Dimineață.**

Îi voi da Steaua cea de Dimineață „= pe Iisus Hristos Însuşi (vezi 22, 16)”[52]. „În 22, 16 această stea este Iisus Hristos. Sub toate formele ei, răsplata suprafirească este totdeauna o participare la viața lui Iisus Hristos”[53].

29: **Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericilor.**

Un laitmotiv al Apocalipsei, la care am adăuga constatarea că, de-a lungul istoriei, au fost destul de rari cei capabili să *audă* glasul cel de sus.

---

[1] BBVA, p. 1755
[2] DS III, art. *Stea*. P. 258

[3] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
[4] ICSS IX, p. 152
[5] ICSS IX, p. 152
[6] BBVA, p. 1755
[7] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, III, 19, 1
[8] Clement Alexandrinul, *Stromate*, III, 25, 7
[9] BBVA, p. 1755
[10] ICSS IX, p. 153
[11] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
[12] Sf. Varsanufie şi Ioan, *Scrisori duhovniceşti*, 506
[13] Origen, *Omilii la Exod*, XI, 1
[14] Origen, *Omilii la Geneză*, XVI, 4
[15] Nevoitorul trece printr-un şir de încercări până la *pomul vieții*, rezervat pentru Eshaton.
[16] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, II, 9, 7-8
[17] Sf. Grigorie de Nazianz, *Cele 5 Cuvântări teologice*, III, 20
[18] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XIX
[19] ICSS IX, p. 153
[20] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
[21] BBVA, p. 1755
[22] ICSS IX, p. 154
[23] BBVA, p. 1755
[24] BBVA, p. 1755
[25] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
[26] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XLIII, 4-5
[27] BBVA, p. 1755
[28] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
[29] BBVA, p. 1755
[30] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
[31] BBVA, p. 1755
[32] ICSS IX, p. 155
[33] NTEP, p. 739
[34] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
[35] BBVA, p. 1755
[36] NTEP, p. 739
[37] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
[38] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, III, 35, 1
[39] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
[40] NTEP, p. 740
[41] BBVA, p. 1756
[42] Posibil, totuşi, să fie o altă erezie, înrudită, însă, prin desfrâu, cu cea a nicolaiților. Oricum, datele sunt sumare în ce priveşte ambele (dacă erau două şi nu una şi aceeaşi) grupări.
[43] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
[44] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
[45] BBVA, p. 1756
[46] Herma, *Păstorul*, 63, 4
[47] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, III, 46, 4
[48] BBVA, p. 1756
[49] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, II
[50] BBVA, p. 1756
[51] NTEP, p. 740
[52] BBVA, p. 1756
[53] NTEP, p. 740

==

CAPITOLUL 3 – ***Trimiteri către Bisericile din Sardes, Filadelfia şi Laodiceea.***

1: **Iar îngerului Bisericii din Sardes scrie-i: Aşa grăieşte Cel ce are cele şapte duhuri ale lui Dumnezeu şi cele şapte stele: Îți ştiu faptele, că-ți merge numele că trăieşti, şi eşti mort.**

Sardes era o veche capitală a regatului Lydiei, situată la poalele Muntelui Tmolos, pe malul răsăritean al râului Pactol, la circa 80 km est de Smirna. În zilele noastre, Sardes nu mai e decât un sat obscur.

Trăieşti şi eşti mort: „fiindcă necredința depărtează şi alungă Duhul dumnezeiesc; deci cine nu crede nu-L cere, necerând nu-L primeşte (Matei 7, 8), neprimind rămâne mort. Iar pe mort cine nu-l va plânge pentru că, mort fiind, i se pare că este viu?”[1]. Aceşti *morți vii*, deşi pot părea doar figuri de stil, credem că sunt o permanență considerabilă în istoria omenirii, chiar şi după venirea Mântuitorului. Ceva similar sugera Nikolai Vasilievici Gogol în *Suflete moarte*, în vreme ce Taras Bulba rămâne un personaj fictiv (deşi nu cu totul imposibil!). Zăbovind în lumea lui Gogol, putem spune că, în afara lui Hristos, sau având o legătură diminuată la maxim cu El, nu putem concluziona decât asemenea povestitorului din *Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici*: „*Mare plictiseală şi pe lumea asta, domnilor*!”.

2: **Priveghează şi întăreşte ce-a mai rămas şi era să moară. Că faptele tale nu le-am găsit împlinite-n fața Dumnezeului Meu.**

„Ceartă Biserica [din Sardes], zicând că are doar un nume gol, fără credință vie, fiind moartă [lipsită – n. n.] de fapte bune. […] Zice: Priveghează, leapădă somnul lenei şi întăreşte mădularele tale ce stau să piară prin necredință! Pentru că nu începerea faptelor bune îl încununează pe lucrător, ci împlinirea lor”[2].

3: **Adu-ți aminte deci cum ai primit şi-ai auzit; şi păstrează şi te pocăieşte. Dar dacă nu vei priveghea, Eu voi veni ca un fur şi tu nu vei şti în care ceas voi veni asupră-ți.**

„Aceste cuvinte sunt o aducere-aminte a felului cum credincioşii din Sardes au ascultat cuvântul Evangheliei şi au îmbrățişat credința. ♦ *Păstrează*: [este vorba de] învățătura primită, punerea ei în fapte, cât şi bunurile spirituale dobândite odată cu credința”[3].

„*Voi veni ca un fur*: Este adevărat, de vreme ce nu ştim niciunul când va veni moartea fiecăruia sau sfârşitul veacului cel de obşte al tuturor. Celor pregătiți, venirea le este odihnă de osteneală, iar pentru cei ne-gata [nepregătiți] este *fur*, arătând aici moartea sufletului”[4].

4: **Dar ai în Sardes câteva nume, [oameni] care nu şi-au întinat veşmintele; ele vor umbla cu Mine în alb, căci vrednice sunt.**

Nume: „= ființe omeneşti. Relația intimă dintre nume şi persoană. Vezi mai sus 2, 3”[5]. „Hainele albe sunt simbolul curăției şi al bucuriei”[6]. „O altă posibilitate este aceea ca hainele curate să simbolizeze purificarea şi viața nouă a botezului, pe care la Sardes puțini au păstrat-o integră”[7].

„Prin *veşmânt întinat* este descrisă metaforic aici întinarea sufletului, iar cei care nu şi-au întinat veşmintele sunt cei ale căror minți nu s-au împărtăşit de învățătura falsă a ereticilor şi nu aveau viața pătată de patimi şi vicii”[8].

5: **Biruitorul va fi îmbrăcat astfel în veşminte albe şi numele lui nu-l voi şterge din cartea vieții şi-i voi mărturisi numele înaintea Părintelui Meu şi-naintea îngerilor Săi.**

Pomenirea în treacăt a *cărții vieții* stârneşte pe dată reacția celor râvnitori: „Să ne sârguim, fraților, de aici înainte. Căci de ne vom sili, vom fi scrişi în cartea vieții. Nu încape motiv de dezvinovățire: nici căderea[9], nici vremea[10], nici povara”[11]. Evident, aici e o *carte* nevăzută, desemnând consemnarea tuturor faptelor şi gândurilor oamenilor înaintea lui Dumnezeu.

6: **Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericilor.**

„Dar oare este cel ce are urechi de auzit ca să poată asculta sensul celor grăite de Duhul? Mai este oare acum cineva care să aibă mintea lui Hristos (I Corinteni 2, 16) ca să înţeleagă bine şi în chip vrednic de Dumnezeu cele scrise de Acesta?"[12]. Iată întrebări mereu actuale…

7: **Iar îngerului Bisericii din Filadelfia scrie-i: Aşa grăieşte Cel-Sfânt, Cel-Adevărat, Cel ce are cheia lui David, Cel ce deschide şi nimeni nu va intra şi Cel ce închide şi nimeni nu va deschide:**

Filadelfia era o cetate a Lidiei, la sud-est de Sardes, ridicată pe o coastă a muntelui Tmolus. Numele său actual este Ala-Sheher.

„*Cheia lui David*: simbol al autorităţii (cf. Isaia 22, 22)"[13]. Aici e afirmată şi puterea lui Hristos de a *deschide*, respectiv *închide*, porţile iadului, ca şi pe ale cerului: „Porţile morţii (Isaia 38, 10), ale iadului sau ale sălaşului celor morţi (Matei 16, 18), simbolizează puterea uriaşă a prăpastiei din care nimeni nu se mai poate smulge, dar pe care Hristos o biruie. El are cheia porţii. Înţelegem acum mai bine de ce uşa este folosită ca reprezentare simbolică a lui Hristos Însuşi (Ioan 10, 1-9): El este singura uşă prin care oile pot intra în staul, adică în împărăţia celor aleşi"[14].

„De puterea Duhului Sfânt au nevoie atât cei ce profeţesc, cât şi cei care ascultă de profeţi […]. Cuvântul divin este Cel care deschide ceea ce este închis[15] şi limpezeşte ceea ce este expus enigmatic"[16].

8: **Ştiu faptele tale – iată, am lăsat în faţa ta o uşă deschisă pe care nimeni nu poate s-o închidă -; că tu ai putere mică şi Mi-ai păzit cuvântul şi nu mi-ai tăgăduit numele.**

Tu ai putere mică: „creştinătatea din Filadelfia este redusă, ca număr, iar condiţia ei socială e umilă"[17]. *O uşă deschisă*: „această promisiune continuă simbolismul versetului 7; prin mijlocirea lui Iisus, creştinii au acces la Dumnezeu şi nimeni nu-i va putea lipsi de acest privilegiu. Pentru că în versetul ulterior sunt menţionaţi iudeii, problema mijlocirii şi a accesului la Dumnezeu pare să fi fost material de controversă între creştinii şi iudeii din această localitate"[18].

„*Uşă deschisă* numeşte propovăduirea învăţăturilor"[19].

9: **Iată, din sinagoga Satanei ţi-i dau pe cei ce-şi spun iudei şi nu sunt, ci mint; iată, îi voi face să vină şi să se-nchine înaintea picioarelor tale şi să-şi dea seama că te-am iubit.**

„Bisericii i se promite în viitor o revanşă publică asupra opozanţilor săi"[20]. Aici ne-am putea gândi, spre exemplu, la perioada lui Constantin cel Mare, dar am socoti ca mai potrivită vederea Bisericii triumfătoare din plan eshatologic.

În plan istoric, s-a văzut aici convertirea unora dintre iudei: „Vei avea ca plată a mărturisirii numelui Meu întoarcerea şi pocăinţa celor care nu sunt Iudei decât la arătare[21], care vor cădea la picioarele tale, cerând întoarcerea la Mine şi luminarea de la Mine"[22].

10: **Pentru că tu ai păzit cuvântul răbdării Mele, şi Eu te voi păzi pe tine de ceasul încercării, cel ce peste toată lumea va să vină ca să-i încerce pe cei ce locuiesc pe pământ.**

Cuvântul răbdării Mele: „învăţătura întemeiată pe răbdarea lui Iisus Hristos (II Tesaloniceni 3, 5; Evrei 12, 1-2); de unde, răbdarea sfinţilor (13, 10; 14, 12)"[23]. *Şi Eu te voi păzi pe tine în ceasul încercării*: „Această promisiune nu înseamnă că creştinii din Filadelfia vor fi scutiţi de suferinţele de la sfârşitul timpurilor, ci că Cel care vorbeşte îi va susţine în aceste suferinţe, astfel încât ei să le poată depăşi"[24].

„*Ceasul ispitei* [*încercării*], sau goana [prigoana] ce are să fie foarte mare asupra creştinilor, va veni fără întârziere de la păgâni, adică de la Romani, de care făgăduieşte că-i va izbăvi[25]. Sau arată aici pornirea lui Antihrist, care va fi în toată lumea la sfârşitul veacului asupra credincioşilor. Din care făgăduieşte să-i

scape pe cei ce-I vor urma Lui şi să-i dezlege pe cei ce vor răbda ispita, pentru a nu fi ispitiţi peste puterile lor”[26].

11: **Vin curând; ţine ce ai, pentru ca nimeni să nu-ţi ia cununa.**

„Cel ce, cât timp a umblat pe căile Domnului, atâta timp a păstrat harul pe care-l dobândise de la Domnul, acelaşi, după ce a părăsit calea Domnului, a pierdut şi harul Domnului. De aceea este scris: *Păstrează ceea ce ai, ca să nu primească altul corona ta*”[27].

„Bine zice: *Voi veni curând*, căci Dumnezeu va veni (Marcu 13, 26) numaidecât după necazul din zilele acelea (Matei 24, 21-22). De aceea îndeamnă la păstrarea comorii credinţei, ca să nu-şi piardă cineva cununa răbdării”[28].

12: **Biruitorul, pe el îl voi face stâlp în templul Dumnezeului Meu şi afară nu va mai ieşi; şi voi scrie pe el numele Dumnezeului Meu – al noului Ierusalim care se pogoară din cer de la Dumnezeul Meu – şi numele Meu cel nou.**

„Această promisiune anticipează viziunea Noului Ierusalim în care nu va mai fi clădirea Templului, ci o relaţie directă, iar Dumnezeu şi poporul Său vor locui împreună”[29].

„Zice că pe cel biruitor îl va face *stâlp* al Bisericii lui Dumnezeu, căci biruitorul puterilor potrivnice se pune stâlp şi întărire Bisericii, avându-L ca temelie neclintită pe Hristos (I Corinteni 3, 11). Şi Hristos Se va proslăvi cu nume nou întru sfinţi, iar numele nou al Lui este acela de *Creştin*, pe care necredincioşii nu-l au şi nici nu-l vor avea, neavând credinţa în Hristos”[30].

13: **Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericilor.**

„Să ne rugăm pentru a dobândi şi noi această ureche!”[31].

14: **Iar îngerului Bisericii din Laodiceea scrie-i: Aşa grăieşte *Amin*-ul, Martorul cel credincios şi adevărat, începutul zidirii lui Dumnezeu:**

Iniţial, cetatea s-a numit Diosopolis. Ruinele vechii cetăţi Laodiceea pot fi văzute la Eski Hissar (= fortăreaţa antică), la 88 km est-sud-est de Smirna.

„*Amin*-ul: Iisus Hristos (vezi II Corinteni 1, 20); *Da*-ul prin excelenţă, garanţia absolută a adevărului”[32]. *Începutul zidirii lui Dumnezeu*: „Înţelesul este acela că Fiul lui Dumnezeu ia parte la aducerea în fiinţă a întregului univers”[33].

„Ce înseamnă *Amin*? *Credincios şi adevărat*, aşa se tâlcuieşte. Şi, prin *Amin*, arată adeverirea lui Hristos şi mai ales că Acela este adevărul cel din fiinţă, începătura făpturii, ca Cel ce stăpâneşte făpturile, căci începutul făpturii este pricina cea începătoare şi nefăcută”[34].

Redăm aici pilda martirilor din Galia (despre care va fi vorba şi la cap. 22): „Ei s-au făcut următori şi imitatori ai lui Hristos, […] dar, cu toate că se aflau într-o slavă atât de mare, mărturisind (pe Hristos) nu o dată sau de două ori, ci de multe ori, pe când erau sfâşiaţi de fiare şi având tot trupul plin de arsuri, sângerări şi răni, nu numai că nu s-au numit pe ei înşişi *martiri*, ci nu ne-au lăsat nici pe noi să le spunem acest nume ci, dacă vreodată careva dintre noi îi numea *martiri*, în grai ori în scris, ei ne mustrau amarnic. Căci ei rezervau acest nume numai lui Hristos, singurul *martor*[35] *adevărat şi credincios*”[36].

15: **Îţi ştiu faptele: tu nu eşti nici rece, nici fierbinte. O, de-ai fi rece sau fierbinte!**

16: **Aşa, pentru că eşti căldicel – nici fierbinte, nici rece -, am să te vărs din gura Mea.**

„Apa nici rece nici caldă provoacă dezgust. Prin această imagine înțelegem că mai uşor se poate nădăjdui întoarcerea unui păcătos, decât îmbunătățirea unui credincios mulțumit cu mediocritatea lui”[37].

„Chiar atunci când faptele bune nu sunt desăvârşite, omul nu trebuie să deznădăjduiască, numai să aibă credința dreaptă. Căci, prin credința cea dreaptă, Dumnezeu primeşte şi nedesăvârşirea faptelor [...]. Iar cel călduț în credință este lepădat, căci el şi crede, şi nu crede. Şi Sfântul Grigorie de Nazianz zice: «Trebuie să fii ori desăvârşit rece, ori fierbinte. Şi adevărat este, pentru că cel rece, care n-a gustat credința cea fierbinte, de multe ori va fi întru nădejde s-o dobândească. Iar cel fierbinte, care s-a încălzit prin Sfântul Botez cu Duhul, iar apoi a rătăcit din lene, şi-a tăiat nădejdea de mântuire[38], nesocotind credința primită mai înainte. [...] În credință, starea mijlocie – nici cald, nici rece, ci căldicel – nu este de nici un folos, ci este de lepădat»”[39].

„Este scris aşa: *Să fim fierbinți în Duh, slujind Domnului* (Romani 12, 11). Aşadar, în această fierbințeală se arată ardoarea credinței religioase. Cine are în cel mai înalt grad această ardoare se recunoaşte a fi fierbinte şi credincios. Iar cel ce n-o are deloc se înțelege că este rece şi păgân. Cine însă este între unul şi celălalt, sau nu e nici unul, nici celălalt, este creştin călduț şi urât în fața lui Dumnezeu şi către acesta sunt spuse cuvintele: *O, de ai fi cald sau rece; acum însă, fiindcă eşti călduț, am să te vărs din gura Mea*. Aceasta vrea să spună: O, de-ai avea ori căldura şi credința bunilor creştini, ori răceala şi neştiința păgânilor. Căci ori te-ar apropia de Dumnezeu credința fierbinte, ori te-ar ierta întrucâtva necunoaşterea legii până în timpul de față. Acum însă, fiindcă ai cunoscut pe Hristos şi-L neglijezi pe Cel pe care L-ai cunoscut, tu, care ai fost primit oricum în gura lui Dumnezeu prin cunoaşterea credinței, vei fi dat afară prin starea ta călduță”[40].

17: **De vreme ce tu zici: Sunt bogat şi m-am îmbogățit şi de nimic n-am nevoie!, şi pentru că nu ştii că tu eşti cel ticălos şi vrednic de plâns şi sărac şi orb şi gol,**

„Se pare că creştinii din Laodiceea au fost bogați şi că aparțineau unei pături sociale sus-puse. Bucurându-se de o poziție socio-economică sigură, se complăceau în această situație. [...] Aici îndrăzneala retorică este contrară celei din scrisoarea către Smirna, unde cei care sunt economiceşte săraci sunt declarați bogați”[41], desigur, duhovniceşte.

„Dacă voi milui lumea întreagă din cele ce nu sunt ale mele – şi chiar dacă ar fi din cele ale mele -, dar pe mine însumi mă trec cu vederea gol şi sărac şi ajuns la capătul din urmă al sărăciei, şi aşa, murind în lipsa celor bune, mă voi înfățişa înaintea tribunalului înfricoşător al lui Hristos (Romani 14, 10), ce folos voi avea? Trebuie să ieşim din viața şi din trupul acesta îmbrăcați şi înveşmântați, dacă vrem să ne aşezăm la nunta cea împărătească (Matei 22, 11-14) împreună cu prietenii împăratului (Matei 8, 11). Dar care este veşmântul pe care trebuie să-l îmbrăcăm eu şi noi toți, ca să nu ne găsim atunci goi (II Corinteni 5, 2-3)? Hristos, fraților, şi Dumnezeu!”[42].

18: **te sfătuiesc să cumperi de la Mine aur lămurit în foc ca să te-mbogățeşti, şi veşminte albe ca să te-mbraci şi să nu se dea pe față ruşinea goliciunii tale, şi alifie ca să-ți ungi ochii şi să vezi.**

Alifie: „textual: **collyr** = unguent pentru afecțiunile oftalmice”[43]. „Oraşul Laodiceea era vestit pentru fabricarea unor stofe de culoare neagră, de mare preț, pentru băncile care împrumutau şi făceau schimburi de bani, pentru comerțul cu un praf alb cu care se tratau ochii. Dar această prosperitate materială era în dauna vieții religioase. De aceea, Iisus Hristos le propune credincioşilor Săi bunurile spirituale, care reprezintă adevărata bogăție”[44].

„*Aurul lămurit în foc*, *veşmintele albe* şi *alifia pentru ochi* [...] semnifică: dragostea şi bunăvoința lui Dumnezeu dobândite prin pocăință; faptele bune ale comportamentului curat şi nestricat; şi înțelepciunea cea de sus, cerească, prin care se dobândeşte vederea duhovnicească”[45]. „*Aur lămurit în foc* este cuvântul învățăturii şi al înțelepciunii de sus. Zice: Dacă vrei să te îmbogățeşti, te sfătuiesc să-ți agoniseşti, cu dorință arzătoare şi inimă înflăcărată, *aur lămurit* în focul ispitelor, de la Mine, Cel ce îmbogățeşte. Cu el, vei strânge în inima ta comoară ce nu poate fi furată şi te vei îmbrăca în veşmântul strălucitor al faptelor bune, cu care îți vei acoperi goliciunea păcatelor tale. Şi – zice – să-ți ungi ochii *cu*

alifie, adică cu neagoniseală multă. Căci, de vreme ce agoniseala orbeşte ochii celor ce văd, *alifia* arată darul Duhului Sfânt, cu care, ungându-se, omul îşi luminează ochii minţii şi vede cele veşnice, iar nu cele vremelnice”[46].

19: **Eu pe câţi îi iubesc îi mustru şi-i pedepsesc; fii râvnitor aşadar şi pocăieşte-te.**

Îi pedepsesc: „grecescul **paidévo** [**pedévo**] are sensul de a pedepsi într-un sistem de educaţie şi instruire; a aplica unui copil o corecţie cu scopul de a-l îndrepta. E pedeapsa care-n vechea limbă română se cheamă *certarea lui Dumnezeu*”[47].

„O, milostivirea lui Dumnezeu, cu câtă bunătate a amestecat certarea!”[48].

„Vei rămâne plăcut Domnului dacă nu vei refuza ce-ţi oferă Domnul. L-ai supărat, dar încă poţi să-L împaci. […] Dacă te îndoieşti de acestea, mărturiseşte ce spune Bisericilor Duhul Sfânt. El le impută Efesenilor că s-au lepădat de dragoste, le reproşează Thyatirenilor desfrânarea şi mâncarea jertfelor aduse idolilor, pe Sardieni îi acuză de lucrări fără rost, pe Pergamieni îi mustră că propovăduiesc imoralitatea, pe Laodiceni îi dojeneşte că se încred în bogăţii; şi totuşi, sub ameninţări îi îndeamnă pe toţi la pocăinţă. Căci n-ar ameninţa pe cel ce nu se pocăieşte, dacă n-ar ierta pe cel ce se pocăieşte”[49].

20: **Iată, Eu stau la uşă şi bat; de-Mi va auzi cineva glasul şi va deschide uşa, voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine.**

„Dumnezeu aşteaptă *cu îndelungă răbdare* întoarcerea noastră la El, trezirea noastră la iubirea pe care ne-o oferă. Dar, simultan cu aceasta, El Se bucură de netemporalitate, sau de absenţa intervalului în manifestarea reciprocă a iubirii între subiectele treimice. Or, ceea ce măreşte şi mai mult paradoxul este că bucuria iubirii intratreimice coexistă cu aşteptarea răspunsului persoanei omeneşti şi cu tristeţea întârzierii lui: *Iată, Eu stau la uşă şi bat. Dacă va auzi cineva glasul Meu şi va deschide uşa, voi intra la el*. Timpul înseamnă pentru Dumnezeu durata aşteptării între bătaia Sa la poartă şi fapta noastră de a o deschide. El nu intră cu forţa în inima oamenilor. Timpul implică în acest sens şi libertatea şi respectul acordat de Dumnezeu creaturilor conştiente. Unirea cu El în iubire nu se poate realiza fără răspunsul liber al oamenilor la oferta iubirii Sale. Dar Dumnezeu, aşteptând, trăieşte timpul fără să uite eternitatea Sa, fără să iasă din ea, în timp ce noi, când nu auzim glasul Lui, trăim un timp fără conştiinţa eternităţii”[50].

Hristos „de aceea a suferit multe pentru noi, Şi-a dat Trupul la moarte şi ne-a răscumpărat din robie, pentru ca să vină şi să-Şi facă sălaş în sufletele noastre”[51]. „Zice: Iată, am venit la uşă şi bat, întâlnirea cu Mine nu este silită, fiindcă Eu bat la uşa inimilor şi Mă bucur cu cei ce deschid pentru mântuirea lor. Mântuirea este *ospăţul* şi *cina* cea aleasă. Mă voi ospăta cu cei ce se ospătează şi de la ei va fugi foamea de a auzi cuvântul lui Dumnezeu (Amos 8, 11) şi întunericul înşelării”[52].

„Tu, Cuvinte Preaînalte, neînţelese, bătând la uşă, e vădit că ai bătut la auzul miresei din Cântarea Cântărilor[53], a cărei inimă s-a uimit din pricina Ta, ieşindu-şi din ea”[54]. Unirea cu Hristos e una întotdeauna extatică, chiar dacă *atingerea* de El cunoaşte felurite grade de intensitate. „Să-L primim, deci, cu multă credinţă şi dragoste, luându-L înlăuntrul nostru, găzduindu-L, dându-I să mănânce şi să bea, îmbrăcându-L, punându-ne în slujba Lui cu toată bunăvoinţa, supunându-ne cu plăcere voinţei Duhului (Său), ori mai degrabă să ne hrănim şi să ne adăpăm noi din Duhul Său, îmbrăcându-ne noi cu Însuşi Domnul. (Şi aceasta) pentru că El ne este hrană, băutură şi îmbrăcăminte, comoară, moştenire şi stăpânire, odihnă şi sălaş, într-un cuvânt, El Însuşi ne este viaţă veşnică”[55].

21: **Biruitorului, lui îi voi da să şadă cu Mine pe tronul Meu, aşa cum şi Eu am biruit şi am şezut cu Tatăl Meu pe tronul Său.**

„Dreptatea deplină o realizează Dumnezeu în Hristos nu numai prin faptul că-L umple pe Hristos ca om de toată slava şi strălucirea Persoanelor divine, ci şi pentru că şi pe noi ne umple de această fericire în Hristos, întrucât am biruit în El”[56].

„Prin *scaun* [*tron*] numeşte împărăția şi odihna veacului viitor. Cei ce l-au biruit pe vrăjmaşul – zice – se vor proslăvi şi vor împărăți cu Mine. […] Hristos spune că a biruit şi a luat împărăția ca om, nu după dumnezeire, căci după dumnezeire este de o ființă cu Cel veşnic”[57].

22: **Cel ce are urechi, să audă ceea ce Duhul le zice Bisericilor”.**

Revenind la *îngeri*, reamintim că, pe lângă episcopii bisericilor, ne putem gândi şi la îngerii păzitori (ai Bisericilor sau ai persoanelor): „aşa a fost încredințată câte unui înger Biserica Efesenilor (2, 1), altuia Biserica celor din Smirna (2, 8), […] şi aşa mai departe, fiecăruia *din aceştia mai mici* (Matei 18, 10) i-a fost încredințat cutare sau cutare înger”[58].

---

[1] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XLIV
[2] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[3] NTEP, p. 741
[4] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[5] BBVA, p. 1756
[6] NTEP, p. 741
[7] ICSS IX, p. 158
[8] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], III
[9] Protopărinților.
[10] Lipsa de timp.
[11] Sf. Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuş*, XXIX, 19
[12] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, XXVIII
[13] BBVA, p. 1756
[14] DS III, art. *Poartă*, *Uşă*, p. 116
[15] Cuvântul fiind nedespărțit de Duhul.
[16] Sf. Grigorie Taumaturgul, *Discursul adresat lui Origen*, XV
[17] NTEP, p. 741
[18] ICSS IX, p. 159
[19] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[20] ICSS IX, p. 159
[21] Adevăratul Israel (mintea văzătoare de Dumnezeu) fiind socotit poporul Bisericii.
[22] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[23] BBVA, p. 1756
[24] ICSS IX, p. 159
[25] *Izbăvire* de vrăjmaşi este şi separarea de ei, prin mutarea la viața cerească.
[26] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[27] Sf. Ciprian al Cartaginei, *Despre unitatea Bisericii ecumenice*, XX
[28] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[29] ICSS IX, p. 159
[30] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[31] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[32] BBVA, p. 1757
[33] NTEP, p. 742
[34] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[35] **μάρτυς**
[36] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, V, 2, 2-3 – Eusebiu reproduce aici dintr-o scrisoare a creştinilor din Galia către Bisericile din Asia şi Frigia.
[37] NTEP, p. 742
[38] Evident, dacă se îngroapă definitiv în acea lene! Aceasta, însă, se petrece deseori, de aceea cuvintele echivalează aproape cu o condamnare.
[39] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[40] Salvianus, *Despre guvernarea lui Dumnezeu*, IV, 19, 91-92
[41] ICSS IX, p. 160

[42] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, XXX
[43] BBVA, p. 1757
[44] NTEP, p. 742
[45] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], III
[46] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[47] BBVA, p. 1757
[48] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[49] Tertulian, *Despre pocăinţă*, VII, 14 – VIII, 1-2
[50] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, I, p. 186
[51] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XXX, 9
[52] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, III
[53] *Mireasă* în care vom recunoaşte sufletul dornic a se uni cu Hristos.
[54] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 64
[55] Sf. Macarie Egipteanul, *21 de Cuvântări despre mântuire*, X, I – 3
[56] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, I, p. 256
[57] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
[58] Origen, *Despre principii*, II, 8, 1

==

CAPITOLUL 4 – *Tronul lui Dumnezeu şi corul ceresc.*

1: **După aceasta m-am uitat: şi iată, o uşă era deschisă-n cer; şi glasul cel dintâi – cel pe care-l auzisem vorbind cu mine ca o trâmbiţă – mi-a zis: „Suie-te aici şi-ţi voi arăta ce trebuie să fie după acestea!”**

„Deschiderea *uşii* înseamnă descoperirea tuturor tainelor celor acoperite ale Duhului. Iar *trâmbiţa*, glasul cel mare al Celui ce a descoperit. Iar zicerea: *Suie-te aici*! este ca să-l depărteze cu totul de cele pământeşti şi gândul lui să fie în cer”[1].

2: **Îndată am fost în duh; şi iată, un tron era în cer; şi pe tron şedea Cineva.**

Ca şi la 1, 10, *am fost în duh* înseamnă *în stare de extaz*, doar că aici e un extaz în extaz, căci, de la început, autorul nu spune să fi revenit din extazul cel dintâi; e o adâncire a pătrunderii tainelor dumnezeieşti din partea sa.

Prin *tron* „se închipuie odihna lui Dumnezeu întru sfinţi, căci întru ei Se odihneşte Dumnezeu ca pe un scaun”[2].

3: **Şi Cel care şedea semăna la vedere cu piatra de iasp şi de sardiu, iar de jur-împrejurul tronului era un curcubeu cu înfăţişarea smaraldului.**

Iasp: „piatră preţioasă; poate avea culori diferite. ♦ *Sardiu*: piatră preţioasă transparentă, de culoare brună; dacă e roşie: cornalină. ♦ *Curcubeul* e simbolul milei lui Dumnezeu, al împăcării şi al păcii (cf. Facerea 9, 13.16). ♦ *Smarald*: piatră preţioasă de culoare verde. Desigur, semnificaţia tuturor acestor nestemate nu izvorăşte din forma, ci din culorile lor, ele simbolizând splendoarea Celui ce şade pe tron”[3]. „În Apocalipsă, Dumnezeu i se înfăţişează lui Ioan (semănând) *la vedere cu piatra de jasp verde şi de sardiu*. [Sfântul] Dionisie Areopagitul va lămuri că verdele arată *culmea tinereţii*. Acest simbol i se potriveşte în mod special lui Dumnezeu, Atoateziditorul, Care are parte de tinereţe veşnică”[4]. „Sfântul Ioan descrie astfel viziunea pe care o are despre Dumnezeul suprem, o viziune care […] nu este decât o epifanie de lumini, fără formă sau chip”[5].

„Piatra iaspis (aceea ce este verde) însemnează firea lui Dumnezeu împreună cu înflorirea cea de-a pururea, şi purtarea de viaţă şi darea de hrană a firii lui Dumnezeu, pentru că verde este toată sămânţa.

[Iar sardiul, piatra roşie ca focul, închipuie curăţia şi sfinţenia], care prin aceasta este şi înfricoşătoare celor potrivnici […]. Sardiul este şi de leac, lecuind pe cei ce iau doctorie sufletească, căci marele Epifanie[6] zice că această piatră vindecă umflăturile şi rănile făcute de sabie, dacă se face unsoare şi se unge cu ea. Iar *curcubeul* cel asemenea cu smaraldul ne arată înflorirea cea felurită în bunătăţi pe care o au cetele îngereşti"[7].

„Dacă teologia (Scriptura) îmbracă fiinţele cereşti în chipul pietrelor multicolore (cf. Iezechiel 1, 26; 10, 1.9), ea arată […] lucirea neputrezită, neistovită, nemicşorată şi nepătată […] şi strălucirea arătoasă, luminoasă şi cerească"[8].

4: **Şi-mprejurul tronului, douăzeci şi patru de tronuri; şi pe tronuri, şezând, douăzeci şi patru de Bătrâni îmbrăcaţi în veşminte albe; şi pe capetele lor, cununi de aur.**

„Semnificaţii posibile: cei 12 patriarhi ai Vechiului Testament şi cei 12 apostoli ai Domnului; cele 24 de ordine sacerdotale menţionate în I Paralipomena 24, 1-19. Oricum, prin tronurile şi cununile lor, Bătrânii participă la slava dumnezeiască, pe care o laudă asemenea îngerilor"[9]. „În astrologia babiloniană, 24 de stele, jumătate la nord şi cealaltă jumătate la sud de zodiac, erau chemate *să judece Totul*. Dacă acestea din urmă sunt prototipul celor 24 de bătrâni, prezentarea şi plasarea lor în cercul din jurul divinităţii simbolizează ordinea cosmică şi guvernarea ei"[10].

„Mai aleşi decât cei aleşi, spune Scriptura, sunt cei care, potrivit gnozei celei desăvârşite, sunt flori alese ale însăşi Bisericii şi sunt cinstiţi cu cea mai măreaţă slavă; sunt cei 24 de judecători şi conducători, aleşi, în chip egal, şi dintre iudei şi dintre eleni, pentru că harul este dublu. Rangurile de aici din Biserică: de episcopi, de preoţi şi diaconi sunt, după părerea mea, imagini ale slavei îngereşti şi ale rânduielii aceleia, pe care, după cum spune Scriptura, o aşteaptă cei care au vieţuit, mergând pe urmele Apostolilor, în desăvârşirea credinţei, potrivit Evangheliei"[11]. „Cei ce s-au îmbrăcat în veşmintele albe şi proprii ale Duhului şi în tunici cusute cu aur, în pietre scumpe şi mărgăritare […], ca nişte văzători şi părtaşi de mari desfătări, s-au despărţit de cele de jos şi s-au unit cu cele de sus. Au părăsit vederea celor văzute şi s-au dăruit întregi celor gândite. Au trecut peste cele trecătoare şi s-au statornicit în cele statornice. Stau jos pe rogojină şi umblă printre cele de sus. Trupul îi leagă şi îi trage în jos, dar Duhul se apleacă şi dezleagă legăturile arse. Îndată ce au fost dezlegaţi, zboară mai presus de ceruri cu uimire şi repeziciune. S-au unificat prin privirea unitară spre Dumnezeu. S-au însingurat dinspre toate în privirea singuratecă spre Dumnezeu. Sunt mutaţi de la o slavă la altă slavă (II Corinteni 3, 18) mai mare a Duhului şi trec de la o bogăţie la o bogăţie mai mare şi se desfată de cele negrăite"[12]. „De aceea, unde pătrund aceştia, îngerii doresc măcar să privească (cf. I Petru 1, 12). Primesc pe capetele lor cununi de cinste, iar îngerii încep să se întrebe între ei: cine sunt aceştia, care s-au învrednicit de atâta slavă şi de asemenea cununi, căci au fost duşi în locuri mai de cinste decât noi? Şi-i lămureşte pe ei Domnul: după dreptate sunt mai de cinste decât voi, căci aceştia sunt cei care, pentru numele Meu şi care, pentru porunca Mea, au ieşit din tumultul lumii acesteia, devenind săraci (cu situaţia lor materială), batjocoriţi, luaţi în derâdere de lumea de pe pământ; aceştia au declarat război lui satana şi s-au luptat împotriva [lui], dar ei n-au putut fi biruiţi: ei Mi-au slujit, nevoindu-se şi având ochii lor înlăcrimaţi zi şi noapte; aceştia au purtat pe umerii lor sarcina cea grea a crucii şi suferinţele Mele în trupurile lor. Vedeţi, aşadar, că pe astfel de suflete le adună Domnul în jurul Său şi le aduce Tatălui, zicând: Iată, Îţi înfăţişez fecioarele cele fără de prihană, care s-au supus poruncilor Tale; primeşte-le în braţele Sfântului Tău Duh şi în sânul luminii Tale celei binecuvântate"[13].

5: **Şi din tron ieşeau fulgere şi glasuri şi tunete; şi-n faţa tronului ardeau şapte făclii de foc, care sunt cele şapte duhuri ale lui Dumnezeu.**

„Prin *tunete şi fulgere*, Sfântul Ambrozie înţelege minunile săvârşite de Dumnezeu prin Sfinţii Apostoli şi prin alţi învăţători şi muncile pe care le vor primi cei neascultători. Însă celor vrednici de mântuire fulgerele şi tunetele nu le pricinuiesc frică, ci bucurie şi strălucire, unele luminându-le ochii duhovniceşti, iar altele desfătându-le auzul"[14].

Făclii de foc: „Să cercetăm, printr-o primă lămurire a chipurilor, pentru care motiv teologia (Scriptura) cinsteşte mai mult decât toate chipul focului. […] Sfinţii teologi (prooroci) descriu de multe ori fiinţa mai presus de fiinţă şi fără formă prin focul care redă multe din însuşirile dumnezeirii începătoare, dacă putem spune aşa, în formă văzută. Căci focul sensibil este, aşa zicând, în toate şi pătrunde prin toate în chip neamestecat şi e mai presus de toate. Şi fiind întreg luminos şi în acelaşi timp ascuns, este necunoscut prin el însuşi, când nu există o materie în care să-şi arate lucrarea proprie. Căci fiind nestăpânit şi nevăzut, le stăpâneşte pe toate şi atrage la lucrarea sa pe toate cele în care se iveşte. E neschimbat, se transmite pe sine tuturor celor ce se apropie într-un fel oarecare, înviorează prin căldura de viaţă făcătoare, luminează prin flăcările neacoperite. E de nereţinut, neamestecat, desfăcător, e neschimbat, urcă în sus, e ascuţit în urcuş, e înalt, nu primeşte nici o cădere în jos, e pururi în mişcare, în aceeaşi mişcare atrăgător al altora, cuprinzător, dar necuprins, nu are nevoie de altceva, se măreşte pe sine pe neobservate, îşi arată mărimea în materiile primite, e lucrător puternic, tuturor prezent în chip nevăzut. De e nesocotit, pare să nu existe, dar prin atingere se arată deodată potrivit cu ceea ce atinge şi cu sine, ca printr-o căutare; şi iarăşi luceşte fără întrerupere, nemicşorat, în toate răspândirile lui îmbelşugate. Şi alte multe însuşiri ale dumnezeirii ar putea afla cineva în însuşirile focului ca în nişte chipuri”[15].

6: **Şi-n faţa tronului, ca o mare de sticlă asemenea cristalului. Şi-n mijlocul tronului şi-mprejurul tronului, patru Fiinţe pline de ochi dinainte şi dinapoi.**

O mare de sticlă: „În vechea gândire orientală, lumea cerească era aşezată pe un ocean, deasupra căruia se afla domeniul rezervat lui Dumnezeu”[16].

„Prin *marea de sticlă* arată mulţimea cea curată şi neîntinată a Sfintelor Puteri cereşti şi netulburarea, adică liniştea vieţii celei viitoare. Prin [*tron*] se arată scaunul cel închipuit al împărăţiei şi al odihnei lui Dumnezeu. Iar prin mulţimea ochilor celor patru fiinţe înţelegem vederea cu care văd strălucirea lui Dumnezeu. Şi au ochi *dinainte şi dinapoi* pentru că sunt luminaţi de Dumnezeu cu cunoaşterea celor mai dinainte şi a celor mai de pe urmă”[17].

7: **Şi Fiinţa cea dintâi, asemenea leului; a doua Fiinţă, asemenea juncului; a treia Fiinţă are faţa ca a unui om; iar a patra Fiinţă, asemenea vulturului care zboară.**

„În iconografia răsăriteană, cele patru asemănări ale acestor fiinţe au devenit simboluri ale celor patru evanghelişti”[18]. Mai în amănunt despre acestea, ceva mai jos.

„*Leul* arată vitejia şi Evanghelia lui Ioan (*leul duhovnicesc*, cum zice Irineu), pentru închipuirea împărăţiei lui Hristos celei mai dinainte de veci, căci el a vestit că *întru început a fost Cuvântul* (Ioan 1, 1). Iar *viţelul* [*taurul*], ca acela ce se îndestulează în ostenelile sale, arată dreptatea şi Evanghelia lui Luca (viţelul duhovnicesc), ca acela ce a vorbit despre neamul şi preoţia lui Hristos după Lege[19]. *Vulturul care zboară* arată curăţia (căci se mărturiseşte că această pasăre iubeşte curăţia) Evangheliei lui Marcu (vulturul duhovnicesc), ca aceea ce este scurtă[20] şi începe cu duhul proorociei. Iar prin fiinţa cu *faţă ca de om* arată înţelepciunea şi Evanghelia după Matei, căci ea vesteşte naşterea lui Hristos după firea omenească. Prin aceste fiinţe se mai arată şi iconomia lui Hristos pentru noi: *leul* ca împărat, *viţelul* ca arhiereu sau – mai degrabă – ca jertfă, *omul* ca Acela ce S-a întrupat din dragoste pentru noi şi *vulturul* ca Acela care trimite de viaţă dătătorul Duh ce Se pogoară de sus peste noi”[21].

„Să spunem prin ce chipuri sfinte înfăţişează cetele cereşti cuvintele Scripturii şi spre ce simplitate trebuie să se facă urcuşul prin aceste chipuri. Aceasta ca nu cumva să cugetăm şi noi în mod necuvenit, împreună cu cei mulţi, că minţile cereşti şi de chip dumnezeiesc ar fi nişte fiinţe cu multe picioare şi cu multe feţe, coborându-le la chipul dobitocesc al vitelor sau la cel sălbatic al leilor, sau să ni le închipuim având cioc încovoiat ca vulturii […] sau tronuri materiale […]. Căci teologia [Scriptura] s-a folosit foarte simplu de sfintele închipuiri poetice pentru minţile fără chipuri, ţinând seama, cum s-a spus, de mintea noastră şi gândindu-se la ridicarea potrivită ei şi plăsmuind sfinte descrieri în stare să o înalţe”[22]. „Se prezintă pe ele şi în chipul *omului* pentru faptul că au însuşirea înţelegerii şi puterile văzătoare îndreptate în sus. Aceasta din cauza ţinutei lor drepte şi înălţate şi pentru puterea lor din fire stăpânitoare şi conducătoare (cf. Facerea 1, 26). Dar şi din cauza foarte micii lor capacităţi simţuale în comparaţie cu a animalelor

neraționale, capacitate care însă le cuprinde pe toate prin tăria puterii îmbelşugate a minţii şi prin stăpânirea peste ele, prin ştiinţa lor raţională, putere care, pe de altă parte, este prin firea sufletului nerobită şi nestăpânită"[23]. „Chipul *leului* e de socotit că înseamnă puterea conducătoare, vigoarea, tăria nezdrobită, asemănarea, pe cât e cu putinţă, cu ascunzimea negrăitei începătorii dumnezeieşti prin acoperirea urmelor înţelegătoare şi prin învăluirea mersului întins în sus, prin iluminarea dumnezeiască, spre adâncimea nemijlocită a dumnezeirii. [Chipul] *taurului* arată tăria, vigoarea şi lărgimea deschisă a brazdelor înţelegătoare spre primirea ploilor cereşti şi aducătoare de rod. Iar coarnele arată pavăza apărătoare şi nebiruită. Iar chipul *vulturului* arată puterea împărătească, pornită spre înălţimi, iuţimea şi uşurinţa în dobândirea hranei întăritoare, şi privirea trează şi uşoară spre raza îmbelşugată a revărsării solare a dumnezeirii începătoare prin îndreptarea viguroasă, neîmpiedicată, neclintită şi directă a puterilor văzătoare spre ea"[24].

8: **Şi cele patru Fiinţe au fiecare din ele câte şase aripi; de jur-împrejur şi pe dinăuntru sunt pline de ochi; şi odihnă nu au ziua şi noaptea, zicând: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Dumnezeu, Atotţiitorul, Cel-ce-Era şi Cel-ce-Este şi Cel-ce-Vine".**

„În Biblie şi în special în Apocalipsă, [numărul] patru sugerează, de asemenea, ideea de universalitate: cei patru aflaţi în viaţă reprezintă mulţimea celor vii în lumea luminii (ei sunt acoperiţi de ochi). [...] Leul, bărbatul, taurul, vulturul [corespund celor] patru litere ale numelui divin **YHVH**, fiecare corespunzând uneia dintre emblemele sale, **Y**, omului, [primul] **H**, leului, **V**, taurului, şi cel de-al doilea **H**, vulturului; cei patru Evanghelişti; după Sfântul Irineu, nu puteau să fie nici mai mulţi, nici mai puţini; şi fiecare din cele patru embleme ale triburilor fiilor lui Israel [aşezate în tabără, în pustie, pe patru laturi, câte trei triburi pe latură, în centru aflându-se Leviţii – n. n.] a fost atribuită câte unuia din cei patru Evanghelişti, conform unui acord, destul de neobişnuit, cu caracteristicile fiecărei Evanghelii: lui Marcu – leul, lui Matei – omul, lui Luca – taurul, lui Ioan – vulturul; animalele acestea, pe de altă parte, corespund celor patru constelaţii cardinale ale Zodiacului: Taurul, Leul, Omul [Vărsătorul] şi Vulturul [Scorpionul]; toate aceste cuaternare exprimă o totalitate"[25]. Alte semnificaţii: „cele patru figuri ale viziunii lui Iezechiel (1, 5-14) şi a celei a lui Ioan, omul, taurul, leul, vulturul, numiţi de asemenea, în Apocalipsă, *cei patru vii*, simbolizează universalitatea prezenţei divine, cele patru coloane ale tronului lui Dumnezeu, cei patru Evanghelişti, mesajul adus de Hristos, apoi cerul, lumea aleşilor, locul sacru, orice transcendenţă"[26].

„Fiecare din cele patru fiinţe au câte şase aripi, precum zice marele Dionisie [Areopagitul]: cu două îşi acoperă feţele, cu două picioarele şi cu cele din mijloc zboară, arătând prin aceasta sfiala lor faţă de cele mai presus de ele şi de cele mai adânci decât înţelegerea lor. Pentru aceasta, se ridică aripile cele de mijloc spre strălucirea stăpânirii lui Dumnezeu. [...] Adevărat este că Sfintele Puteri *n-au odihnă*, pentru că ele aduc cântarea cea dumnezeiască Dumnezeirii cea în trei straturi de sfinţenie (întreit sfântă). Căci, spunând *Cel ce era, Cel ce este şi Cel ce vine, Atotţiitorul*, O arată pe Sfânta Treime"[27].

Pline de ochi: „Socot că se pot afla chipuri potrivite ale Puterilor cereşti şi în fiecare din multele părţi ale trupului nostru. Astfel, putem spune că puterile văzătoare ale lui arată privirea cea mai pătrunzătoare spre luminile dumnezeieşti, precum şi primirea simplă, fluidă, nepotrivnică, ci foarte mişcătoare, curată, deschisă, nepătimaşă a iluminărilor dumnezeieşti"[28].

9: **Şi de câte ori acele Fiinţe Îi vor da slavă, cinste şi mulţumită Celui ce şade pe tron, Celui ce este viu în vecii vecilor,**

10: **cei douăzeci şi patru de Bătrâni vor cădea înaintea Celui ce şade pe tron şi I se vor închina Celui ce este viu în vecii vecilor şi-şi vor aşterne cununile înaintea tronului, zicând:**

Se prosternau: „un act de reverenţă de origine persană, care intrase în ceremonia cultului adus suveranului în regatele elenistice şi, la sfârşit, în cultul imperial roman"[29].

„Dumnezeu, fiind Suveranul suprem, poate încununa oamenii şi popoarele cu binecuvântările Sale (Iezechiel 16, 12; Isaia 62, 3). Profeţii ajung chiar să spună că Israel este cununa Dumnezeului său, adică semnul acţiunii Sale atotputernice în favoarea oamenilor. Conţinutul simbolismului se lărgeşte, iar

coroana semnifică în mod firesc onoarea, măreţia, bucuria, victoria. De aici se trece cu uşurinţă la ideea de victorie eshatologică, transcendentă. Astfel, *Cartea Regulei* (4, 7 şi urm.) de la Qumran făgăduieşte credincioşilor cununa de glorie a victoriei supreme. În această perspectivă trebuie citite şi înţelese textele din Apocalipsă; cei 24 de Bătrâni care, în cer, reprezintă Biserica lui Dumnezeu, poartă coroane pe care le depun înaintea Tronului lui Dumnezeu"[30].

„Prin aceasta se arată că şi bătrânii de mai înainte sunt părtaşi la cântările Puterilor cereşti, mărturisind că de la Dumnezeu au luat putere de biruinţă asupra vrăjmaşilor duhovniceşti"[31].

11: **„Vrednic eşti Tu, Domnul şi Dumnezeul nostru, să primeşti slava şi cinstea şi puterea, fiindcă Tu ai zidit toate lucrurile, şi prin voia Ta au fost şi s-au zidit".**

Dumnezeu a creat (zidit) toate, iar acestea au venit în existenţă (s-au zidit). „Chiar dacă puterea lui Dumnezeu şi raportul Său cu creaţia nu sunt totdeauna manifeste, Dumnezeu este în realitate nu numai Creatorul, ci şi Atotputernicul care vine să restaureze creaţia"[32].

„Tu, Stăpâne atotputernice, *ai zidit toate* pentru numele Tău. Mâncare şi băutură ai dat oamenilor spre desfătare, ca să-Ţi mulţumească Ţie, iar nouă ne-ai dăruit, prin Fiul Tău, mâncare şi băutură duhovnicească şi viaţă veşnică"[33].

---

[1] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
[2] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
[3] BBVA, p. 1757
[4] DS II, art. *Jasp*, p. 179
[5] DS III, art. *Verde*, p. 441
[6] Sfântul Epifanie (cca 315 – 403), episcop de Salamina, în insula Cipru. Operele sale principale sunt *Ancoratul* şi *Panarion*.
[7] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
[8] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 7
[9] BBVA, p. 1757
[10] ICSS IX, p. 162
[11] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 107, 2
[12] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 55
[13] Sf. Macarie Egipteanul, *21 de Cuvântări despre mântuire*, IV, C – 3
[14] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV – Şi *auzul* este tot unul duhovnicesc, cum sunt toate *simţurile* prin care ne apropiem de Dumnezeu.
[15] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 2
[16] NTEP, p. 743
[17] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
[18] BBVA, p. 1757
[19] Viţelul fiind una dintre jertfele obişnuite în Legea veche; ca jertfă, el e pus în legătură şi cu preoţia, căci preoţii aduceau jertfele la altar. Sfântul Evanghelist Luca, vorbind la început despre preotul Zaharia, tatăl Sfântului Ioan Botezătorul, îşi începe scrierea cu preoţia Legii celei vechi.
[20] Evanghelia după Marcu e cea mai concisă, punând accentul pe minunile săvârşite de Mântuitorul Hristos.
[21] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
[22] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, II, 1
[23] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 3
[24] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 8
[25] DS III, art. *Patru*, pp. 29-30
[26] DS III, art. *Tetramorf*, p. 351
[27] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
[28] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 3
[29] ICSS IX, p. 162

[30] DS I, art. *Coroană*, p. 373
[31] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IV
[32] ICSS IX, p. 163
[33] *Învăţătură a celor 12 Apostoli* (*Didahia*), X, 2

==

CAPITOLUL 5 – *Cartea cu şapte peceţi şi Mielul.*

1: **Am văzut apoi în mâna dreaptă a Celui ce şedea pe tron o carte scrisă pe dinlăuntru şi pe dos, pecetluită cu şapte peceţi.**

„*Cartea*: o foaie lungă de papirus, pergament sau aramă, scrisă pe ambele feţe, înfăşurată ca un sul. ♦ [Peceţile reprezintă] caracterul secret al conţinutului”[1]. „În vechime, cartea avea de cele mai multe ori forma unui sul, pe care textul era scris în coloane paralele”[2]. Contextul arată că sulul cuprindea „evenimentele de la sfârşitul timpurilor. A deschide peceţile echivala cu provocarea împlinirii lor [a evenimentelor]”[3].

„*Cartea* aceasta întrutot înţeleaptă este mintea lui Dumnezeu, în care – după înţelegerea Psalmului 138 – sunt scrişi toţi oamenii şi în care sunt adâncurile judecăţii lui Dumnezeu. Şi e *scrisă pe dinlăuntru* pentru lucrurile Duhului Cel tăinuit din ea, care nu se pot lesne înţelege şi sunt necuprinse de minte. Iar *partea dinafară* arată Scriptura, căci cele scrise în Scripturi se cuprind lesne[4]. Iar cele *şapte peceţi* arată desăvârşita cunoştinţă cea adevărată şi de nimeni ştiută a cărţii, sau iconomia Celui care cunoaşte adâncul Duhului lui Dumnezeu, pe care nu poate să o dezlege (înţeleagă) nici o făptură din cele zidite. Prin *carte* se mai înţeleg şi proorociile, despre care Însuşi Hristos zice că *s-au împlinit* în parte prin Evanghelie (cf. Luca 21, 22; 24, 44), iar cele rămase se vor împlini în zilele cele de apoi”[5].

2: **Şi-am văzut un înger puternic care striga cu glas mare: „Cine oare este vrednic să deschidă cartea şi să-i desfacă peceţile?”**

„Consiliului ceresc i se pune o problemă serioasă. Trebuie să găsească pe cineva care să rupă sigiliile sulului şi să dea început evenimentelor de la sfârşitul timpurilor, prin care Dumnezeu va triumfa asupra adversarilor”[6] Săi.

3: **Dar nimeni în cer, nici pe pământ, nici sub pământ nu putea să deschidă cartea, nici să se uite-n ea.**

„Spunând: *nimeni nu putea să deschidă cartea* se înţelege că nici îngerii, nici oamenii ce sunt în trup, nici sfinţii ce au ieşit din trup n-au dobândit ştiinţa deplină a judecăţilor lui Dumnezeu, decât numai Mielul lui Dumnezeu [v. 6], Care a dezlegat pecetea celor proorocite mai demult. Şi a dezlegat-o prin Sine Însuşi, prin venirea Sa în lume”[7]. „Nici unei fiinţe create nu-i este accesibilă cunoaşterea tainelor lui Dumnezeu. Această inaccesibilitate este subliniată şi prin expresia *nici să se uite în ea*, adică nici măcar s-o privească”[8].

4: **Şi eu mult plângeam că nimeni n-a fost găsit vrednic să deschidă cartea, nici să se uite-n ea.**

„Lacrimile lui Ioan exprimă fie încurcătura în care se afla curtea cerească, fie dorinţa credinciosului de a cunoaşte evenimentele de la sfârşitul timpurilor şi de a le vedea împlinite”[9].

5: **Şi unul dintre Bătrâni mi-a zis: „Nu plânge! Iată, Leul din seminţia lui Iuda, rădăcina lui David, El a biruit să deschidă cartea şi cele şapte peceţi ale ei”.**

Leul din seminţia lui Iuda: „Iisus Hristos din profeţia mesianică a patriarhului Iacob (Facerea 49, 9-10)”[10]. „*Leul din Iuda* este un titlu mesianic (regal). *Mlădiţa* [*rădăcina*] *lui David*: şi acesta este un

titlu regal (Isaia 11, 1.10). ♦ *A învins*: pentru că Apocalipsa este un text creştin, titlurile mesianice se referă la Iisus. În ce sens Iisus poate fi definit învingător? Aluzia trebuie să fie la moartea Sa, la înviere, sau la ambele evenimente, considerate ca strâns unite între ele. Imaginea mielului, inserată în versetul 6, sugerează accentuarea morţii"[11].

„Se arată astfel că nu este necesar doar studiul pentru a învăţa [scrierile] sacre, ci şi să-L implorăm pe Domnul, şi să-L rugăm *ziua şi noaptea* ca să vină Mielul[12] *din tribul lui Iuda*, şi El, luând *cartea pecetluită*, să binevoiască să ne-o deschidă"[13]. „Ce este […] cartea văzută de Ioan, care era scrisă şi pe faţă şi pe dos, dar pe care nimeni nu putea s-o citească şi să-i rupă peceţile, decât numai leul din seminţia lui Iuda, odrasla din rădăcina lui David, care avea cheia lui David, singurul care a deschis-o, dar pe care nimeni n-o va închide, singurul care a închis-o şi nimeni n-o va mai deschide? Întreaga Sfântă Scriptură este ilustrată prin această carte. Partea *dinlăuntru* [a] Scripturii înseamnă înţelesul ei mai simplu, iar *dosul* ei, înţelesul mai duhovnicesc şi mai greu de aflat"[14]. „Cel ce acum a deschis în chip arătat şi cele mai presus de ceruri, numai Acela singur cunoaşte cuvintele proniei din veac în veac, comorile cele ascunse în sânul părintesc al Înţelepciunii, adâncurile de nepătruns şi tainele Duhului"[15].

6: **Şi-n mijlocul tronului şi al celor patru Fiinţe şi-n mijlocul Bătrânilor am văzut un Miel, stând ca înjunghiat; El avea şapte coarne şi şapte ochi, care sunt cele şapte duhuri ale lui Dumnezeu trimise-n tot pământul.**

Mielul este „Iisus Hristos (de 28 de ori menţionat în Apocalipsă sub numele de Miel). Vezi contrastul dintre *Leul* (puternic, triumfalist) în viziunea Vechiului Testament şi *Mielul înjunghiat* (nevinovăţia sacrificială) în aceea a creştinismului"[16]. Mielul este *înjunghiat*, deoarece închipuie pe „Iisus Hristos răstignit, biruitor asupra morţii"[17]. *Şapte coarne şi şapte ochi*: „dublu simbol: plenitudinea puterii Sale[18] şi a capacităţii de a scruta adâncurile existenţei"[19]. Cu alte cuvinte, „cele şapte coarne şi cei şapte ochi sunt întruchiparea atotputerniciei şi atotştiinţei lui Dumnezeu"[20].

„Zicând că era *ca junghiat*, arată că după înviere [Hristos] a arătat urmele patimii, ca să se vadă că a fost junghiat cu adevărat"[21].

Cele *şapte duhuri* sunt lucrările Duhului Sfânt, Duh prezent întreg în fiecare dintre lucrările Sale: „Cel ce scrie în Apocalipsă […] înfăţişează aici lămurit credincioşilor că acestea [cele şapte duhuri sau lucrările Duhului – n. n.] sunt Duhul Sfânt"[22].

De o viziune asemănătoare celei din Apocalipsă s-a învrednicit şi martirul Saturus împreună pătimitor cu Sfintele Perpetua şi Felicitas (martirizate, împreună cu alţi patru creştini, în anul 203, la Cartagina, în vremea împăratului Septimiu Sever – 191 – 211): „Şi am ajuns aproape de un locaş ai cărui pereţi erau făcuţi parcă din lumină. Iar înaintea porţii acelui locaş stăteau patru îngeri, care îmbrăcau pe cei ce intrau în veşminte albe. Şi am intrat şi am auzit un glas armonios, fără încetare: – *Sfânt, Sfânt, Sfânt*! (4, 8; Isaia 6, 3). Şi am văzut în acel loc şezând un bărbat bătrân cu perii capului ca zăpada (1, 14; Daniel 7, 9), dar cu o faţă de tânăr; picioarele lui nu le-am văzut. Iar la dreapta şi la stânga lui stăteau patru bătrâni, şi în urma acestora stăteau în picioare mai mulţi alţi bătrâni"[23].

7: **Şi El a venit şi a luat cartea din dreapta Celui ce şedea pe tron.**

8: **Şi când a luat cartea, cele patru Fiinţe şi cei douăzeci şi patru de Bătrâni au căzut înaintea Mielului, fiecare având o ţiteră şi cupe de aur pline cu tămâie, care sunt rugăciunile sfinţilor.**

„La creştini, inima fiecăruia e [sau, mai degrabă, ar trebui să fie! – n. n.] ca un altar de pe care se înalţă în duh şi în adevăr, precum se înalţă în miros de bună mireasmă [tămâia], rugăciunile unei conştiinţe curate"[24].

„*Alăuta* [*ţitera*] arată lauda lui Dumnezeu cea bine întocmită şi aşezată, iar tămâierile arată jertfa credincioşilor cea cu bună mireasmă ce se aduce prin viaţa curată […]. Iar *cupele* arată gândurile din care iese mirosul faptelor bune şi rugăciunea cea curată"[25]. „Năstrapele [cupele] cu tămâie se zice că sunt

rugăciunile Sfinților, pe care le purtau cei douăzeci şi patru de bătrâni. Dar năstrapa trebuie socotită prietenia cu Dumnezeu, sau dragostea desăvârşită şi duhovnicească, în care se lucrează rugăciunea în Duh şi Adevăr"[26]. Doar din astfel de *cupă* se înalță la cer tămâia rugăciunii noastre. Textul e legat şi de rugăciunea minții sau a inimii (sau a minții pogorâte în inimă): „Această rugăciune a minții este cea care urcă până la tronul lui Dumnezeu şi se păstrează în cupe de aur, ca să fie tămâiat cu ea Domnul [...]. Această rugăciune a minții este o lumină care luminează totdeauna sufletul omului şi aprinde inima lui cu flăcările iubirii lui Dumnezeu. Ea este o verigă care ține uniți şi împreunați pe Dumnezeu şi omul"[27].

9: **Şi cântau o cântare nouă, zicând: „Vrednic eşti să iei cartea şi să-i deschizi pecețile, pentru că Tu ai fost înjunghiat, şi cu sângele Tău i-ai răscumpărat lui Dumnezeu oameni din fiece seminție şi limbă şi popor şi neam;**

„Numai Mielul este demn să posede sulul cărții şi să-i deschidă sigiliile. Aceasta implică faptul că moartea şi învierea lui Iisus şi reconstituirea răscumpăratului popor al lui Dumnezeu sunt premize esențiale pentru dezvăluirea evenimentelor eshatologice. Ne face să înțelegem şi faptul că numai cei care-L urmează pe Miel pot cunoaşte conținutul sulului, pentru că numai Iisus înviat poate media cunoaşterea viitorului"[28].

„*Cântarea nouă* este aceea pe care o învață de la Duhul Sfânt cei care s-au izbăvit de litera care ucide şi au fost luminați"[29], adică au suit de la literă la Duh (cf. II Corinteni 3, 5-6). *Cântarea nouă* poate desemna şi Evanghelia sau Noul Testament.

10: **şi i-ai făcut pe ei împărăție şi preoți Dumnezeului nostru, şi ei vor domni pe pământ".**

11: **Şi-am văzut şi-am auzit glas de îngeri mulți, de jur-împrejurul tronului şi-al Ființelor şi-al Bătrânilor; şi numărul lor era miriade de miriade şi mii de mii,**

Miriade de miriade: „literal: zeci de mii de zeci de mii (10.000: simbol pentru numărul infinit; miriade)"[30]. Viziune asemănătoare la Daniel 7,10.

„Predania Scripturii despre îngeri spune că ei sunt *mii de mii şi zeci de mii de mii*, repetând circular şi înmulțind cu ele însele numerele cele mai mari ale noastre şi arătând prin ele în mod clar că cetele ființelor cereşti sunt pentru noi nenumărate. Căci sunt multe fericitele oşti ale minților celor mai presus de lume, întrecând slaba şi redusa simetrie a numerelor noastre materiale. Fiindcă numărul lor nu poate fi definit prin primire de cunoştință decât numai de înțelegerea şi ştiința lor mai presus de lume şi cerească, dăruită lor cu îmbelşugare de izvorul dumnezeiesc şi infinit cunoscător, de înțelepciune făcător, care e începutul mai presus de ştiință al celor ce sunt şi cauza de ființă făcătoare şi puterea susținătoare şi atotcuprinzătoare"[31].

12: **zicând cu glas mare: „Vrednic este El, Mielul cel înjunghiat, să primească puterea şi bogăția şi înțelepciunea şi tăria şi cinstea şi slava şi binecuvântarea!"**

13: **Şi toată făptura care este-n cer şi pe pământ şi sub pământ şi-n mare, şi pe toate câte sunt într-însele le-am auzit, zicând: „Celui ce şade pe tron şi Mielului, Lor fie-le binecuvântarea şi cinstea şi slava şi puterea în vecii vecilor!"**

„Pe Hristos Îl ştim ca având stăpânirea peste toate, dar ca un Miel înjunghiat pentru noi. El e stăpânul nostru, dar un Stăpân care ne înduioşează prin faptul că S-a făcut şi rămâne Miel înjunghiat, fără să înceteze a fi Stăpân. *Celui ce şade pe tron, fie binecuvântarea şi cinstea şi mărirea şi puterea în vecii vecilor*. E Domnul, întrucât e Mielul, Care ridică păcatele lumii; e Mielul care ridică de fapt păcatele lumii, întrucât e Domnul atotputernic, dar atotputernic în iubirea Lui. Ne obligă în conştiință, ne stoarce închinarea benevolă cea mai adâncă şi totală, întrucât e Slujitorul nostru cel mai total[32], cel mai exemplar şi cu eficacitatea cea mai deplină"[33]. „În Răsăritul creştin s-a pus în relief ideea unui Dumnezeu energic şi dăruitor, Care comunică oamenilor energii mereu mai înalte pe măsura creşterii lor, pentru a-i duce mereu la trepte mai înalte, deci în favorul lumii şi în vederea conducerii ei spre

desăvârşire. Răsăritul creştin a pus accentul mai mult pe iubirea lui Dumnezeu față de lume, din voința de a o conduce la deplina comuniune cu El în iubire, pe când creştinismul occidental, mai mult în atotputernicia lui Dumnezeu, care vrea să țină lumea în respectul de El[34]. La rândul său, *domnia* lui Hristos nu s-a scos în răsărit niciodată din legătură cu bunătatea Lui. Ea a fost văzută în mod paradoxal ca domnia *Mielului înjunghiat*, aşa cum termenul de *Atotțiitor* a fost asociat cu cel de *Părinte*, bun, blând şi familiar"[35].

„Dumnezeu este proslăvit de către toți cei înțelegători şi de toate cele simțite, de cei vii şi chiar de tot ce are glas firesc, adică atât cele înțelegătoare [raționale], cât şi de cele neînțelegătoare după firea lor. Însă este slăvit mai ales de îngeri şi de oamenii aleşi: de cei cu sufletele în cer şi de cei cu trupul pe pământ"[36].

14: **Şi cele patru Ființe ziceau: „Amin!" Iar Bătrânii căzură la pământ şi se-nchinară.**

„Aclamațiile miriadelor de ființe vii de orice gen şi specie şi actul de prosternare al bătrânilor amintesc de onorurile aduse împăratului roman. Tributul acestor onoruri aduse lui Dumnezeu şi Mielului, spre deosebire de cele aduse împăratului, oglindeşte concepția lui Ioan despre conflictul existent între stăpânirea lui Dumnezeu şi cea a Cezarului"[37].

„Prin cele patru ființe şi prin bătrâni se arată că s-au făcut o turmă şi o Biserică a îngerilor şi a oamenilor, prin Iisus Hristos Dumnezeu. Căci Iisus Hristos le-a unit pe cele risipite şi a stricat zidul cel despărțitor din mijloc (cf. Efeseni 2, 14). Şi astfel, cele patru ființe, care sunt mai presus de toate cetele îngereşti, şi bătrânii, care sunt plinătatea celor ce s-au mântuit, sunt cei vrednici de cântarea şi închinarea lui Dumnezeu"[38]. *Căzură la pământ şi se-nchinară*: „Toți Sfinții, cu cât sunt mai presus întru mărire, cu atât sunt mai smeriți în ei înşişi"[39].

---

[1] BBVA, p. 1758
[2] NTEP, p. 744
[3] ICSS IX, p. 164
[4] Adică se poate lua cu uşurință cunoştință de ele; nu tot atât de uşor se pot tâlcui.
[5] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
[6] ICSS IX, p. 164
[7] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
[8] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], V
[9] ICSS IX, p. 164
[10] BBVA, p. 1758
[11] ICSS IX, p. 164
[12] În textul Sfântului Ioan: *Leul*. Origen înlocuieşte cu Mielul, alăturând maxima forță maximei blândeți.
[13] Origen, *Omilii la Exod*, XII, 4
[14] Origen, *Filocalia*, V, 5
[15] Sf. Grigorie Palama, *Omilii*, LX, 13
[16] BBVA, p. 1758
[17] NTEP, p. 744
[18] Coarnele sunt simbol al puterii, iar numărul şapte, al plenitudinii.
[19] BBVA, p. 1758
[20] NTEP, p. 744
[21] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
[22] Sf. Grigorie Palama, *Capete despre cunoştința naturală*, 71
[23] *Martiriul Sfintelor Perpetua şi Felicitas*, XII
[24] Origen, *Contra lui Celsus*, VIII, 17
[25] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
[26] Evagrie Monahul, *Cuvânt despre rugăciune*, 76-77
[27] Nicodim Aghioritul (?), *Din viața Sfântului Grigorie, Arhiepiscopul Salonicului, făcătorul de minuni*

[28] ICSS IX, p. 164
[29] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
[30] BBVA, p. 1758
[31] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XIV
[32] Hristos e Stăpân şi, totodată, Slujitor.
[33] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, II, p. 104
[34] E vorba, desigur, despre punerea accentului, cum s-a zis, căci nicăieri, Răsărit sau Apus, Dumnezeu nu a fost văzut în chip unilateral.
[35] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, I, pp. 222-223
[36] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
[37] ICSS IX, pp. 164-165
[38] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, V
[39] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, III, 58, 8

==

CAPITOLUL 6 – *Primele şase peceţi.*

1: **Şi-am văzut când Mielul a deschis-o pe cea dintâi din cele şapte peceţi; şi pe una din cele patru Fiinţe am auzit-o, zicând cu glas ca de tunet: „Vino şi vezi!”**

Peceţile „reprezentau sintetic viitorul eshatologic iminent, nu trecutul sau prezentul, chiar dacă trecutul şi evenimentele contemporane pot furniza elemente pentru descrierea acelui viitor”[1]. „Prin deschiderea peceţilor trebuie să înţelegem împlinirea hotărârilor lui Dumnezeu prin Fiul Său”[2].

„Prin *glas ca de tunet* se înţelege învăţătura cea împărătească a Apostolilor. Se poate vedea că acolo, în cer, se află o bună aşezare, care porneşte de la primele cete către următoarele. Întâiul glas, care porunceşte venirea îngerului ce zugrăveşte tainic vedenia, este auzit de la una dintre fiinţe: leul[3]. Iar prin fiara cea dintâi, leul, aici se arată stăpânirea împărătească a Apostolilor asupra dracilor”[4].

2: **Şi m-am uitat: şi iată, un cal alb; şi cel ce şedea pe el avea un arc; şi i s-a dat o cunună şi a pornit biruind şi să biruiască.**

„Albul şi cununa: simboluri ale biruinţei”[5]. *Un cal alb*: „Parţii au năvălit în imperiul roman în secolul întâi d. Hr. Regii lor aveau obiceiul să plece la luptă pe cai albi”[6]. Tot despre acestea, cu câteva detalii suplimentare: „*Un cal alb*: este un simbol al victoriei; generalul care celebra un triumf militar călărea adesea un cal alb. ♦ *Avea un arc*: o armă caracteristică a parţilor, soldaţi ai armatelor care au urmat imperiului persan. ♦ *O coroană* [*cunună*]: uneori se dădea o coroană ca premiu pentru serviciile aduse în război. Parţia a fost cea mai mare rivală a Romei în Orient. Locuitorii provinciilor orientale, inclusiv iudeii de acolo, care erau nemulţumiţi de guvernarea Romei, priveau la Parţia ca la un potenţial eliberator. Capitolul 17 ne lasă să înţelegem că Ioan se aştepta ca Parţia să invadeze şi să înfrângă Roma. Prima pecete reprezintă această victorie a parţilor care, după Ioan, ar fi însemnat distrugerea duşmanilor creştinilor. Tonul pozitiv al acestei viziuni exprimă bucuria unei astfel de aşteptări”[7]. O rezervă la cele afirmate: socotim că Ioan foloseşte simbolic date cunoscute celor de atunci, spre a descrie evenimente esenţiale din existenţa Bisericii, care pot lua o cu totul altă turnură decât s-ar fi aşteptat contemporanii Apocalipsei.

„După unii, dezlegarea peceţii cereşti de aici şi a celorlalte arată rânduiala lui Dumnezeu-Cuvântul ce S-a întrupat: cea dintâi [ar arăta] naşterea, a doua, botezul, a treia, semnele date de Dumnezeu, a patra, cercetarea de către Pilat, a cincea, patima pe cruce, a şasea, punerea în groapă [în mormânt], a şaptea, prădarea iadului şi jefuirea lui[8]. Iar noi îl citim pe Metodie [de Olimp], care zice că nu e nici o trebuinţă să înţelegem că aici ar vorbi despre întruparea lui Hristos, căci taina întrupării Dumnezeu-Cuvântului se împlinise cu mult înaintea acestei descoperiri, iar Ioan a fost învăţat să cânte despre acestea de acum[9] şi despre cele viitoare. Deci, după noi[10], cei ce au înţeles aşa n-au înţeles bine, căci prin *cal alb* se înţelege

viața cea albă a Apostolilor, pentru sfințenia lor, şi cel ce şedea pe dânsul [pe cal] îi arată pe Apostoli, care au putere înțelegătoare dată de Hristos împotriva dracilor şi a împăraților pământului, precum se înțelege din ceea ce urmează. […] Deci, prin pecetea dintâi se înțelege ceata Apostolilor, care au şezut pe viața lor cea albă. Apoi, *arcul* este propovăduirea Evangheliei, ale cărui [cărei] săgeți sunt cuvintele de mântuire. Căci, încordând propovăduirea ca pe un arc, i-au adus lui Hristos pe cei răniți cu sângele mântuirii, pentru aceasta luând cunună. Fiindcă, prin adevăr, i-au biruit pe domnii înşelăciunii, în nădejdea celei de-a doua biruințe. Pentru că două biruințe au avut Apostolii: una pentru mărturisirea numelui Stăpânului până la moartea silnică, iar a doua prin ceea ce au scris ei. *Şi a ieşit biruitorul să biruiască*, fiindcă biruința cea dintâi a fost întoarcerea păgânilor, iar a doua, ieşirea de bunăvoie din trup prin munci, pentru a-i întoarce pe păgâni”[11].

3: **Când a deschis pecetea a doua, am auzit-o pe cea de a doua Ființă, zicând: „Vino şi vezi!”**

„Se pare că *a doua ființă* numeşte vițelul Evanghelistului Luca, [şi deschiderea celei de-a doua peceți] înseamnă sfintele jertfe ale sfinților mucenici. Căci cea dintâi [pecete] a arătat puterea Apostolilor, iar după ce s-a arătat puterea Apostolilor, aici vorbeşte de munca lor, a mucenicilor şi a tuturor propovăduitorilor”[12].

4: **Şi un alt cal a ieşit, roşu ca focul; şi celui ce şedea pe el i s-a dat să ia pacea de pe pământ, ca oamenii să se-njunghie între ei; şi o sabie mare i s-a dat.**

„Roşu: simbol al violențelor războinice”[13]. La fel: „Culoarea roşcată a calului arată luptele sângeroase care au urmat năvălirilor barbare”[14].

„Noi socotim că prin pecetea a doua se înțelege învățătura Apostolilor, care s-a împlinit, fiind stricată apoi de către învățătorii cei răi cu minciuni. Şi astfel s-a stricat pacea lumii, împărțindu-se firea după a sa voie, fiindcă nu s-a mai supus învățăturii celei drepte a lui Hristos. *Şi o sabie mare i s-a dat*, căci zice: *N-am venit să aduc pace pe pământ, ci sabie* (Matei 10, 34), prin care junghierea Mucenicilor s-a înălțat ca o jertfă la altarul cel de sus. Iar *calul roşu ca focul* închipuie fie vărsarea de sânge, fie râvna celor care suferă pentru Hristos. Iar Cel ce şedea pe [cal] este Hristos-Dumnezeu. Iar când scrie că *i s-a dat Celui ce şedea pe el să strice pacea de pe pământ* arată slobozenia lui Dumnezeu cea cu totul înțeleaptă, care a îngăduit să fie prigoană pentru lămurirea sfinților şi [spre] o mai mare pedeapsă a muncitorilor[15] (necredincioşilor), ca să se lămurească slugile cele credincioase lui Dumnezeu prin ispite”[16].

5: **Şi când a deschis pecetea a treia, am auzit-o pe cea de a treia Ființă, zicând: „Vino şi vezi!” Şi m-am uitat: şi iată, un cal negru; şi cel ce şedea pe el avea în mâna lui un cântar.**

„Negru: simbol al sărăciei, lipsurilor şi foametei ce-i urmează războiului”[17]. Sau: „culoarea neagră era asociată cu moartea, poate din cauza obscurității de dincolo de mormânt. Descrierea ne lasă să înțelegem o moarte cauzată de foamete”[18].

„*A treia ființă* se pare că este omul, Evanghelistul Matei, care arată ruperea de Hristos a celor lipsiți de credință tare în El şi muncirea pentru alunecarea în păcatul lepădării de credința cea dreaptă. Iar culoarea neagră a calului înțelegem că arată tânguirea pentru cei ce au căzut de la credința în Iisus Hristos din cauza muncilor [chinurilor]. Iar *cântarul* este ispititorul acestora căzuți din credință, fie din pricina alunecării, fiind neîntemeiați în mintea lor, fie din pricina măririi deşarte, fie pentru neputința trupului lor”[19].

6: **Şi-am auzit ca un glas în mijlocul celor patru Ființe, care zicea: Măsura de grâu, un dinar şi trei măsuri de orz, un dinar; cât despre untdelemn şi vin, nu le vătăma.**

„O măsură: ceva mai mult de un litru; un dinar: plata medie pentru o zi de lucru (Matei 20, 2). Pentru o măsură, dinarul e un preț exorbitant”[20]. Mai exact: „din cauza foametei, costul acestei cantități de cereale este de douăsprezece ori mai ridicat decât prețul oficial”[21]. *Cât despre vin şi untdelemn, nu le vătăma*: „înțelesul acestei porunci e nelămurit”[22]. NTEP traduce: *Dar nu risipi uleiul şi vinul*, iar NT

1983: *Dar de untdelemn şi de vin să nu te atingi*. S-a încercat o soluţie pentru ultima prevedere: „această viziune prezice o perioadă în care grâul, elementul fundamental pentru a trăi, ar fi împuţinat, în timp ce alimentele neindispensabile, ca uleiul şi vinul, vor fi abundente”[23].

„Este adevărat să fi fost atunci şi foamete duhovnicească, arătată prin *dinar*. Şi-i arată aici pe cei ce s-au nevoit după Lege şi pe cei ce au păzit cu râvnă chipul lui Dumnezeu cel dat [lor], după care este făcut omul. Iar zicerea *trei măsuri de orz, un dinar* îi arată pe cei ce s-au supus de frica prigoanelor, după asemănarea dobitoacelor, pentru lipsa de bărbăţie ce-au arătat-o, dar mai pe urmă s-au căit şi şi-au spălat cu lacrimi chipul cel spurcat. Iar *vinul şi untul de lemn*, de care a poruncit să nu se atingă, însemnează doctoria lui Hristos[24], care nu trebuie să se strice în acea tulburare”[25].

7: **Şi când El a deschis pecetea a patra, am auzit glasul celei de a patra Fiinţe, zicând: „Vino şi vezi!”**

„Cea de-a patra fiinţă, adică vulturul, este Evanghelistul Marcu. Căci această pasăre, care este zburătoare în înălţime şi iute către stârv, poate să arate bătăile mâniei ce era să fie, care erau gata a fi trimise de sus de către Dumnezeu pentru biruinţa creştinilor şi pentru munca păgânilor”[26].

8: **Şi m-am uitat: şi iată, un cal şarg; şi numele celui ce şedea pe el era Moartea; şi Iadul se ţinea în urmă-i. Şi peste a patra putere a pământului li s-a dat lor putere să ucidă cu sabie şi cu foamete şi cu moarte şi cu fiarele pământului.**

Şarg: „gălbui; verde-palid; simbol al molimei şi morţii”[27]. Sau: „această culoare [verzuie] poate semnifica frica sau sănătatea şubredă”[28]. *Iadul*: „textual: Hades-ul; împărăţia morţilor; spaţiul care va colecta recolta (ca o remorcă în urma secerătoarei)”[29].

9: **Şi când a deschis pecetea a cincea, am văzut sub Jertfelnic sufletele celor înjunghiaţi din pricina cuvântului lui Dumnezeu şi din pricina mărturiei pe care o aveau.**

Sub Jertfelnic: „= sub altarul pe care se aduc jertfele. Înjunghiaţi asemenea Mielului, martirii participă la jertfa Acestuia şi sunt aşezaţi sub altarul ceresc. ♦ *Din pricina mărturiei pe care o aveau*: fie că purtau mărturia lui Iisus pe care-L mărturisiseră, fie că purtau semnele propriei lor mărturisiri”[30].

„Nu fără sens prezintă Apocalipsa, pe lângă Hristos ca Miel înjunghiat, şi sufletele celor ce au fost junghiaţi (au murit tainic omului vechi) pentru cuvântul lui Dumnezeu ca stând sub jertfelnicul Mielului. Aceasta încă e o slavă mereu sporită a sfinţilor”[31].

Un alt aspect e subliniat aici, anume puterea celui ce vede în duh: „Atât este de invizibil corpul sufletului pentru corpul însuşi, [dar] în schimb pentru spirit e vizibil. Astfel Ioan, făcut după spiritul lui Dumnezeu, vede sufletele martirilor”[32]. De aici, şi un îndemn la primirea martirajului: „Toată cheia paradisului este sângele tău. Ai de la noi o invitaţie chiar pentru paradis, unde arătăm că orice suflet este păstrat […] până la ziua Domnului”[33]. „Când cineva aduce o jertfă, o face cu oarecare scop: să se şteargă păcatele lui. Despre martiri, însă, Apostolul Ioan scrie în Apocalipsă că ei au fost junghiaţi pentru numele Domnului Iisus, lângă altar. Or, cel care stă lângă altar îndeplineşte slujbe preoţeşti şi acestea constau tocmai în a se ruga pentru păcatele credincioşilor”[34]. „Sufletele celor ucişi pentru mărturia lui Iisus nu slujesc în zadar la altarul cel din ceruri, ci dobândesc iertarea păcatelor pentru cei care se roagă. Şi iarăşi aflăm că, după cum Marele Preot Iisus Hristos S-a dat pe Sine jertfă, tot aşa şi preoţii care se apropie astfel de Hristos Marele Preot se aduc şi pe ei înşişi jertfă; pentru aceea sunt văzuţi lângă altar ca împrejurul casei lor”[35].

10: **Şi strigau cu glas mare şi ziceau: „Stăpâne sfinte şi adevărate, până când oare nu judeci şi nu răzbuni sângele nostru, [cerându-l] de la cei ce locuiesc pe pământ?”**

Până când… ?: „= cât oare vei mai întârzia să faci judecată şi răzbunare împotriva celor ce ne-au ucis?”[36]. În primele veacuri, din pricina persecuţiilor, creştinii nădăjduiau în venirea cât mai grabnică a

împărăției lui Dumnezeu: „Strigă cu ardoare sufletele sub altarul martirilor: *Până când nu vei răzbuna, Doamne, sângele nostru, de la locuitorii pământului*? Căci în orice caz, răzbunarea Lui depinde de sfârşitul lumii. Să vină cât mai repede, Doamne, împărăția Ta, care este dorința creştinilor, tulburarea neamurilor, tresăltarea îngerilor; pentru ea suferim, pentru ea, mai ales, ne rugăm"[37].

E aici un avertisment pentru cei ce resping suferința pentru Hristos; totodată, e de reținut că Sfinții aşteaptă dreptatea lui Dumnezeu, refuzând a se răzbuna ei înşişi pe prigonitorii lor: „Văzând pe toți sfinții care au murit pentru numele Lui, având semnul Lui, te vei ruşina să apari în fața lor. Cercetează viața tuturor sfinților şi îi vei afla pe ei ca pe cei ce au răbdat răul şi nu l-au răsplătit cu rău. Căci sângele tuturor strigă: *Răzbună-ne pe noi față de cei ce locuiesc pe pământ*. Iar eu care am iubit toată odihna, ce voi spune în ziua aceea, văzând pe Prooroci şi pe Apostoli şi pe mucenici şi pe ceilalți sfinți care, suferind răul de la alții, s-au arătat îndelung răbdători, nerăspunzând răului cu rău, nici mâniindu-se?"[38].

11: **Şi fiecăruia din ei i s-a dat un veşmânt alb; şi li s-a spus să stea-n odihnă încă puțină vreme, până ce vor împlini numărul şi cei împreună-slujitori cu ei, şi frații lor, cei ce aveau să fie omorâți ca şi ei.**

„*O haină albă*: simbolul glorificării [trupului] celui drept după moartea sa. Sângele lor nu va putea fi răzbunat până ce nu va fi fost ucis un număr prestabilit de martiri; numai atunci va avea loc pedeapsa veşnică. Acest răspuns înseamnă că dezastrele de la sfârşitul timpurilor trebuie înțelese ca o pedeapsă pentru cei care i-au persecutat pe [următorii] Mielului"[39].

12: **Şi când El a deschis pecetea a şasea, eu m-am uitat; şi iată, cutremur mare a fost; soarele s-a făcut negru ca un sac de pâslă şi luna-ntreagă s-a făcut ca sângele,**

13: **şi stelele cerului au căzut pe pământ aşa cum smochinul îşi leapădă smochinele verzi când e zgâlțâit de vijelie;**

„Nouă ni se arată să fie acestea trecerea de la anii cei din prigoane la vremea cea de dinaintea venirii lui Antihrist, în care vreme s-a proorocit că vor fi multe bătăi, pentru că oamenii nu vor voi să se lepede de rele, fiind deprinşi cu ele. [...] Prin *cutremur* arată schimbarea lucrurilor [...]. Iar *întunecarea soarelui* şi *neluminarea şi sângerarea lunii* arată întunecarea sufletelor asupra cărora va veni mânia lui Dumnezeu, precum a tâlcuit şi dumnezeiescul Chiril [al Alexandriei?]. Iar *căderea stelelor* înseamnă că cei ce s-au socotit pe ei înşişi a fi luminători ai lumii vor cădea, fiind zdrobiți şi înfrânți de ceea ce se va întâmpla la vremea aceea când – aşa cum a spus Domnul – *vor fi amăgiți, de va fi cu putință, şi cei aleşi* (Matei 24, 24) din pricina multelor strâmtorări. De aceea este dată aici pilda smochinului (cf. Matei 21, 19-21) care, de vântul diavolului, îşi leapădă roadele încă necoapte, fiindcă nu au stat să se coacă în căldura ispitelor şi nu au primit îndulcirea harului"[40].

Căderea stelelor e avertisment şi pentru noi, oricât am suit în nevoințele noastre: „*Stelele au căzut din cer*, iar eu, care sunt praf, ce cutez să spun? Aceia, ale căror fapte se socoteau vrednice de laudă, au căzut în cele mai de jos, iar pe cei ce mâncau pâinea Îngerilor i-am văzut că se veseleau de mâncarea porcilor (cf. Luca 15, 16)"[41].

14: **iar cerul s-a-ndepărtat ca o carte-nvălătucită, şi fiece munte şi insulă s-au mişcat din locurile lor.**

O carte-nvălătucită: „ca un pergament scris care se face sul (ascunzându-şi conținutul)"[42]. „Juxtapunerea viziunii celei de-a şasea peceți cu cea de-a cincea lasă să înțelegem că distrugerea cosmică e o răzbunare pentru moartea martirilor"[43].

„Zicând că *cerul s-a* [*învălătucit*] *ca o carte* arată în chip ascuns neştiința venirii celei de a doua a lui Hristos. Căci cartea se închide fără sunet şi îndată. Sau zice că şi Puterile cerului vor avea durere pentru cei ce au căzut căzând[44] din credință, ca şi cum ar pătimi împreună şi s-ar întrista prin aceasta. Căci cerul nu se va supune stricăciunii şi pieirii, ci numai se va învălui şi se va schimba spre o fire mai bună.

[…] *Munții și toate insulele s-au mișcat din locurile lor*: La venirea lui Antihrist, cei numiți aici, cu închipuire, *munți* – care sunt conducători ai ierarhiilor bisericești sau ai ierarhiilor lumești – și bisericile celor credincioși – care sunt numite aici *insule* – vor cădea din locurile lor, schimbați fiind unul cu altul"[45]. Cuvântul nu e foarte clar, dar arată tulburările dinaintea vremurilor de pe urmă.

15: **Și împărații pământului și domnii și căpeteniile și bogații și puternicii, și tot robul și tot omul liber s-au ascuns în peșterile și-n stâncile munților,**

16: **strigându-le munților și stâncilor: „Cădeți peste noi și ascundeți-ne de fața Celui ce șade pe tron și de mânia Mielului;**

Mânia Mielului: „este o expresie paradoxală, dacă ne gândim la Miel exclusiv în termenii tăcutului și docilului serv al lui Iahve din Isaia 53; în schimb, este de înțeles dacă simbolul Mielului are în sine unele din caracteristicile berbecului mesianic"[46].

17: **c-a venit Ziua, [ziua] cea mare a mâniei Lor, și cine poate să stea-n picioare?"**

Revenim la cei patru călăreți și la simbolistica lor: „Descrierea lor se inspiră din viziunile lui Iezechiel și Zaharia; cei patru călăreți înseamnă cele patru urgii ale lui [Dumnezeu] ce se vor abate asupra imperiului roman: fiarele sălbatice (parții), războiul, foametea, ciuma. Călărețul pe cal alb a pornit *ca un biruitor și ca să biruiască*. Cu arcul său, îi indică pe parții care au stârnit spaima printre romani în secolul I al erei [creștine]; în acest călăreț biruitor, tradiția creștină l-a recunoscut și pe Hristos; iar o interpretare mistică vede în el triumful Cuvântului lui Dumnezeu, care se răspândește în lume, ca o izbândă necontenită și de nestăvilit, începând cu mormântul Învierii și până la marginile pământului și sfârșitul veacurilor. Cel de-al doilea călăreț este călare pe un cal *roșu ca focul*; este însărcinat *să ia pacea de pe pământ, ca oamenii să se junghie între ei; și o sabie mare i s-a dat*. Al treilea călăreț apare pe un cal negru; el ține în mână o cumpănă și zice: *măsura de grâu un dinar*… […]. El reprezintă foametea. Al patrulea călăreț este urcat în spinarea unui cal galben-vânăt; este ciuma; îl urmează iadul ca să înghită morții. Aceste calamități clasice în literaturile orientale au dobândit valoare de simbol: ele semnifică cele mai rele pedepse care amenință destinele lumii, *în lumina lui Dumnezeu*, dacă oamenii vor continua să-I ia Cuvântul în deșert"[47]. În altă cheie, „cele patru culori ale cailor corespund culorilor punctelor cardinale și celor ale zilei pentru a arăta universalitatea acțiunii în spațiu și timp: albul reprezintă Estul și răsăritul zilei; roșul, Sudul și miezul zilei; galbenul-vânăt Vestul și crepusculul; negrul, Nordul și noaptea"[48].

Includem aici o viziune a timpurilor celor din urmă, alcătuită pe baza descrierilor Apocalipsei[49]: „Cum se va întâmpla aceasta, voi arăta, ca să nu treacă pentru cineva de necrezut. În primul rând regatul se va mări[50], puterea supremă, împrăștiată și împărțită între mai mulți, va slăbi. Dezbinările dintre cetățeni se vor ține în șir, războaiele aducătoare de moarte vor fi fără sfârșit, până ce se vor ridica deopotrivă zece regi care să împartă pământul nu pentru a-l conduce, ci pentru a-l isprăvi. Aceștia, cu armate sporite enorm, cultivarea ogoarelor fiind părăsită, ceea ce înseamnă începutul distrugerii și al dezastrului, vor ruina totul, vor zdrobi și vor pustii. Atunci, pe neașteptate, se va ivi din hotarele îndepărtate ale ținutului nordic un dușman foarte puternic împotriva lor; acesta, nimicind trei din numărul celor care stăpâneau Asia, va face alianță cu ceilalți, devenind fruntașul tuturor[51]. Printr-un despotism de neîndurat, va distruge lumea, va face tot una cele divine cu cele umane[52], va pune la cale lucruri groaznice, greu de imaginat, noile hotărâri le va scoate din inima lui[53], încât puterea îi va aparține în exclusivitate, va desființa legi, le va promulga pe ale sale, va pângări, va jecmăni, va jefui, va ucide. Apoi, după schimbarea numelui și după transferarea sediului puterii, vor urma amestecarea și tulburarea neamului omenesc. Aceasta va fi perioada [cea] mai blestemată, [mai] groaznică, când nici unui om viața nu-i va fi plăcută. Cetățile se vor prăbuși din temelii și vor pieri nu numai de foc și sabie, dar și din cauza cutremurelor frecvente, inundațiilor, bolilor neîntrerupte, foametei permanente. Se va strica aerul și va deveni mai rău, vătămător fie datorită ploilor fără măsură, fie datorită secetei păgubitoare[54]; nici pământul nu va mai da roade omului din cauza gerului ori arșiței. Nici câmpul nu va aduce rod, nici pomii, nici vița de vie; în floare fiind vor da mari speranțe, dar fructele vor lipsi. Vor seca izvoarele, râurile, nu va mai exista apă de băut, apa se va transforma în sânge și în venin[55]. Din care cauză vor pieri de pe pământ patrupedele, din aer păsările, din apă peștii.

Uimitoarele semne prevestitoare de rău de pe cer vor răspândi mare spaimă în minţile oamenilor, deopotrivă cozile cometelor, întunecimea soarelui, forma lunii, alunecarea stelelor căzătoare. Şi nu se vor întâmpla acestea la modul obişnuit, ci vor apărea deodată astre necunoscute şi nevăzute de ochii omului[56]. Soarele se va întuneca în permanenţă, abia se va distinge între noapte şi zi, luna nu va lipsi trei ore, ci, plină în permanenţă de sânge, va străbate traiectorii ieşite din comun, astfel că omul nu va mai putea să cunoască mersul astrelor ori rostul timpului, căci va fi vară în mijlocul iernii şi iarnă în plină vară. Anul se va scurta, luna se va micşora, ziua se va reduce, stelele vor cădea foarte adesea, cerul va apărea orb, lipsit de orice lumină. Munţii chiar şi cei mai înalţi se vor prăbuşi, vor deveni câmpii, marea va fi de nenavigat.

Şi, pentru ca nenorocirea omului şi a pământului să fie deplină, se va auzi din cer o trâmbiţă. […] Cu toţii se vor tulbura şi vor tremura la acel sunet jalnic. Atunci, într-adevăr, datorită mâniei lui Dumnezeu împotriva oamenilor care nu au cunoscut dreptatea, vor lovi sabia, focul, foametea, boala, pe toate ameninţându-le spaima. Atunci se vor ruga la Dumnezeu şi El nu-i va auzi, va fi dorită moartea şi ea nu va veni. Noaptea nu va pune capăt temerii, somnul nu va atinge ochii, grija şi starea de veghe vor măcina sufletele oamenilor, vor plânge şi vor geme, îşi vor încleşta dinţii, pe cei morţi îi vor ferici, iar pe cei vii îi vor compătimi. Datorită acestor rele şi multor altora pe pământ va fi pustietate, globul pământesc se va deforma şi va fi pustiit […]. Astfel se va termina cu neamul omenesc, încât numai a zecea parte din omenire va rămâne, de unde porniseră o mie, doar o sută vor merge înainte. Iar dintre închinătorii lui Dumnezeu vor pieri două părţi, a treia însă, aceea care a rezistat încercării, va dăinui"[57].

---

[1] ICSS IX, p. 166
[2] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], VI
[3] E o presupunere, textul nefiind explicit în acest sens.
[4] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
[5] BBVA, p. 1758
[6] NTEP, p. 745
[7] ICSS IX, p. 166
[8] *Jefuire* şi *prădare* prin eliberarea sufletelor drepţilor adormiţi în nădejdea venirii Mântuitorului. Se vorbeşte în acest caz despre drepţii Vechiului Testament, însă, pentru a nu pune stavilă iubirii dumnezeieşti, putem socoti că vor fi fost izbăviţi şi dintre aceia ce au cunoscut doar credinţele politeiste, urmând însă legii naturale sădite în ei.
[9] Din vremea sa.
[10] *Noi*: Sfântul Andrei şi Metodiu de Olimp, pe care-l urmează aici.
[11] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
[12] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
[13] BBVA, p. 1758
[14] NTEP, p. 745
[15] A celor ce *îi muncesc* (îi supun la cazne) pe credincioşi.
[16] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
[17] BBVA, p. 1758
[18] ICSS IX, p. 166
[19] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
[20] BBVA, p. 1758
[21] NTEP, p. 746
[22] NTEP, p. 746
[23] ICSS IX, p. 166
[24] Putem vedea închipuite aici Sfintele Taine, cele două materii indicate fiind parte esenţială a unora dintre acestea.
[25] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
[26] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
[27] BBVA, p. 1759
[28] ICSS IX, p. 166
[29] BBVA, p. 1759

[30] BBVA, p. 1759
[31] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 321
[32] Tertulian, *Despre suflet*, VIII, 5
[33] Tertulian, *Despre suflet*, LV, 5
[34] Origen, *Omilii la Cartea Numerii*, X, 2
[35] Origen, *Exortație la martiriu*, XXX
[36] BBVA, p. 1759
[37] Tertulian, *Despre rugăciune*, V
[38] Cuviosul Isaia Pustnicul, *Douăzeci şi nouă de Cuvinte*, XXII, 6
[39] ICSS IX, p. 167
[40] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
[41] Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, III, 14, 1
[42] BBVA, p. 1759
[43] ICSS IX, p. 167
[44] *Au căzut căzând*, formulare ce s-ar înțelege: *au căzut cu cădere mare*.
[45] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VI
[46] ICSS IX, pp. 167-168
[47] DS I, art. *Călăreț*, pp.267-268
[48] DS III, art. *Patru*, p. 29
[49] O altă viziune de acest fel, mai apropiată de zilele noastre, este cea aparținând lui Vladimir Soloviov (1853 – 1900), *Trei conversații cu privire la război, progres şi sfârşitul istoriei*, în special partea a treia, anticipând venirea lui Antihrist. Recomandăm aici lucrarea: *Antihristul*, texte traduse din Vladimir Soloviov, G. P. Fedotov, A. Mațeina, Boris Molceanov, S. N. Bulgakov, traducere de Radu Părpăuță, *Studiu introductiv* de Toader Paleologu, Editura Polirom, Iaşi, 2000.
[50] E vorba de un imperiu al răului; autorul se va fi gândit, la începutul veacului al IV-lea, la Imperiul roman; azi, ne-am gândi mai degrabă la Statele Unite ale Americii (cărora, personal, le prevăd extincția, şi nu un rol în vremurile cele de pe urmă, dar, fireşte, mă pot şi înşela).
[51] Desigur, în gândul oricui se pot naşte comparații cu evenimente din istorie. Noi ne-am propus să ne abținem de la astfel de speculații, existând suficienți autori dispuşi să le facă…
[52] Relativizarea valorilor religioase e un semn al apropierii vremurilor de pe urmă.
[53] Adică va legifera după bunul său plac.
[54] Cum, de la o vreme, se petrece la noi.
[55] Otrăvirea apelor pare a fi apanajul epocii noastre!
[56] Ne-am putea gândi şi la numeroşii sateliți artificiali, ce apar pe cer asemenea unor stele.
[57] Lactantius, *Instituțiile divine*, VII, 16. Cuvântul continuă pe parcursul al încă câtorva capitole: E anticipată venirea unui profet care va întoarce pe mulți la dreapta credință. Acela va fi ucis de Antihrist, dar va învia a treia zi; Antihrist va cere să fie venerat ca fiu al lui Dumnezeu ş. a. m. d., până la judecata finală. Anumite amănunte ne fac să oprim aici citatul, ele putând duce la interpretări greşite (precum, de pildă, vestirea unui rege din Siria, născut din spiritul cel rău – azi, asemenea asertiuni, ar putea genera interpretări cu totul nedorite!). Oricum, recomandăm întreaga lucrare spre lectură, atrăgând însă atenția că, atunci când este vorba despre cele viitoare, e bine să privim orice text cu multă prudență.

==

CAPITOLUL 7 – *Cei 144.000 de pecetluiți ai lui Israel.*

„Acest capitol este un interludiu între pecetea a şasea şi a şaptea (aşa cum va fi un interludiu între a şasea şi a şaptea trâmbiță – 10, 11; 11, 14)"[1].

1: **După aceasta am văzut patru îngeri stând la cele patru colțuri ale pământului şi ținând în frâu cele patru vânturi ale lui, pentru ca vânt să nu sufle pe pământ, nici pe mare, nici peste vreun copac.**

„*Patru îngeri*: după credinţa iudaismului celui de-al Doilea Templu, Dumnezeu reglementează elementele naturii servindu-se de mijlocirea îngerilor. […] Cele patru vânturi sunt cele care împlinesc pedeapsa divină (cf. Ieremia 49, 36). Acest rol devine explicit în versetul 2”[2].

„*Ţinerea vânturilor* arată încetarea bunei întocmiri a firii şi răul de neocolit”[3]

2: **Şi-am văzut un alt înger, care se ridica de la Soare-Răsare şi avea pecetea Viului Dumnezeu; el a strigat cu glas puternic către cei patru îngeri cărora li s-a dat să vatăme pământul şi marea,**

Pecetea: „sigiliul; obiectul gravat cu care se sigilează, prin marcare, ceva sau cineva”[4].

3: **zicând: „Nu vătămaţi pământul, nici marea, nici copacii, până ce nu-i vom pecetlui pe robii Dumnezeului nostru pe frunţile lor”.**

„Această pecetluire simbolică se inspira din Iezechiel 9, unde un înger îi însemna pe frunte pe cei ce evitaseră idolatria, un semn care le permite să-şi salveze viaţa. După viziunea sufletelor care stau sub altar, cel puţin unii dintre credincioşi vor muri. În Apocalipsă, pecetea nu e un simbol al protecţiei *de* moarte, ci de protecţia *în* şi *prin* moarte”[5]. În „ce constă această pecete nu ştim şi nici nu este necesar să aflăm. Este posibil ca ea să fie preascumpa cruce a Domnului, prin care vor putea fi deosebiţi credincioşii de necredincioşi şi apostaţi, sau pecetea martiriului pentru Hristos”[6].

„Puterea cea înaltă le poruncea acelor sfinţi îngeri muncitori[7] să nu le facă nimic celor păcătoşi, până ce nu-i vor cunoaşte pe slujitorii adevărului, care se vor despărţi prin pecetluire […] *Nu vătămaţi pământul, nici marea, nici copacii*: când ne muncim, făptura [zidirea] se împărtăşeşte şi ea de bătăile acestea, de vreme ce a fost făcută pentru noi. Tot astfel, atunci când se slăvesc sfinţii, făptura împreună se veseleşte. […] *Până ce nu-i vom pecetlui pe frunte pe robii Dumnezeului nostru*: de aici învăţăm că, mai înainte de aducerea ispitelor, şi celor ce fac bine le trebuie ajutorul îngerilor [care să-i însemneze] cu pecetea Duhului cea dată nouă”[8]. Tot din acest loc putem înţelege că sfârşitul nu va veni până când Evanghelia lui Hristos nu va fi propovăduită la toate neamurile, lucru în mare măsură realizat astăzi.

4: **Şi-am auzit numărul celor pecetluiţi: o sută patruzeci şi patru de mii de pecetluiţi, din toate seminţiile fiilor lui Israel:**

O sută patruzeci şi patru de mii: „numărul simbolic: 12x12x1000 (pătratul numărului sfânt – Israel – înmulţit cu numărul duratei lungi, indefinite); desemnează **pliroma**[9], totalitatea, întregul, plenitudinea (nu lipseşte nici unul din cei ce urmau să se mântuiască). ♦ *Din toate seminţiile fiilor lui Israel*: simbol: noul Israel (Biserica lui Hristos)”[10]. Asupra acestui număr vom reveni către finalul cărţii, dar inserăm şi o precizare imediată, confirmând cele de mai sus: „Aceste numere nu trebuie luate *ad litteram*, pentru că sunt folosite pentru semnificaţia lor simbolică pe care o conţin. […] Şi apartenenţa la cele douăsprezece triburi trebuie să se înţeleagă simbolic şi nu literal; apartenenţa la poporul ebraic nu e, în esenţă, o chestiune genetică. Totuşi, folosirea numerelor lasă să se înţeleagă că se face aluzie la un număr limitat, nu la toţi creştinii”[11].

Vorbind despre cei doisprezece patriarhi, Origen spune deschis că aici sunt însemnări tainice, care se vor descoperi la vremea lor: „Aşadar, la aceşti părinţi [cei doisprezece fii ai lui Iacov – n. n.] ar trebui raportat acest număr al celor feciorelnici, atât de echilibrat, atât de deplin şi atât de armonios, încât nici unul nu este superior sau inferior altuia. Eu însă nu îndrăznesc să înaintez în cercetare: şi până aici am mers cu oarecare reţinere”[12].

5: **Din seminţia lui Iuda, douăsprezece mii de pecetluiţi; din seminţia lui Ruben, douăsprezece mii; din seminţia lui Gad, douăsprezece mii;**

„*Iuda* se tălmăceşte *mărturisire* şi aici sunt arătaţi cei ce se mântuiesc prin mărturisirea lui Hristos […]. *Ruben* se tălmăceşte *fiul vedeniei*, prin care se închipuiesc cei ce au agonisit vederea duhovnicească prin

curăția inimii. […] *Gad* se tălmăceşte *ispită*, prin care se arată cei ce se încununează prin răbdarea ispitelor”[13].

6: **din seminția lui Aşer, douăsprezece mii; din seminția lui Neftali, douăsprezece mii; din seminția lui Manase, douăsprezece mii;**

„*Aşer* se tălmăceşte *fericire*, prin care sunt arătați cei ce moştenesc fericirea Stăpânului pentru viața lor cea vrednică […]. *Neftali* se tălmăceşte *rugăciune*, prin care se însemnează cei ce se lipesc de Dumnezeu cu rugăciunea neîncetată. […] *Manase* se tălmăceşte *uitare*, adică cei ce uită cele din urma lor şi casele părinților pentru dragostea lui Dumnezeu”[14].

7: **din seminția lui Simeon, douăsprezece mii; din seminția lui Levi, douăsprezece mii; din seminția lui Isahar, douăsprezece mii;**

„*Simeon* se tălmăceşte *ascultare*, adică cei ce se îndreptează prin ascultarea dumnezeieştilor porunci. […] *Levi* se tălmăceşte *primit*, prin care se înțeleg cei primiți în Hristos pentru viața lor cea sfântă, şi Levi s-a pus al optulea pentru a arăta că preoția cea adevărată (față în față cu Hristos) va fi într-a opta zi, aceea a învierii. […] *Isahar* se tălmăceşte *plată*, adică cei ce iau plată de la Dumnezeu pentru că viețuiesc în fapte bune”[15].

8: **din seminția lui Zabulon, douăsprezece mii; din seminția lui Iosif, douăsprezece mii; din seminția lui Veniamin, douăsprezece mii de pecetluiți.**

„*Zabulon* se tălmăceşte *locaşul puterii*, sau *bună mireasmă*, prin care se înțeleg cei întăriți peste puteri prin sălăşluirea lui Hristos întru ei şi care s-au făcut bună mireasmă Lui […][16]. *Veniamin* se tălmăceşte *fiul durerii*, sau *fiul zilei* sau *fiul luceafărului de dimineață*. Adică îi arată pe cei ce împlinesc numărul cu dureri de inimă, ori […] pe cei ce se vor mântui prin credință dintre Evrei atunci, la sfârşitul lumii”[17].

Lipsesc semințiile lui Dan şi Efraim; în schimb, e introdus Iosif, reprezentat, de regulă, prin fiii săi, Efraim şi Manase; la fel, e trecut între cei 12 Levi, numărat în vechime aparte, ca trib sacerdotal. Absența lui Dan poate fi şi un indiciu că, precum în unele profeții, din tribul acestuia va avea să se nască Antihristul. Levi poate fi inclus aici deoarece rolul său sacerdotal din istorie a încetat, el fiind acum împreună-preot cu ceilalți patriarhi (cu celelalte triburi). Efraim lipseşte, probabil, datorită puternicei contaminări a acestei seminții cu păgânismul canaanit, aşa cum reiese din unele pasaje ale Cărții Judecători (sau s-ar mai putea ca Efraim să fie cugetat ca inclus în tribul lui Iosif, deşi nu s-a procedat la fel cu Manase).

9: **După acestea, m-am uitat: şi iată, mulțime multă pe care nimeni nu putea s-o numere, din tot neamul şi [din toate] semințiile şi popoarele şi limbile, stând înaintea tronului şi înaintea Mielului, îmbrăcați în veşminte albe şi cu ramuri de finic în mâinile lor**

Veşmintele albe şi ramurile de finic sunt semne ale biruinței. „Persoanele care apar în această viziune sunt în contrast deliberat cu cele din prima povestire; primul grup e meticulos numărat, în timp ce al doilea este nenumărat. Primul provine din poporul lui Israel[18], al doilea din toate națiunile. Chiar dacă nu se poate forța semnificația detaliilor, implicația e că al doilea grup e alcătuit din toți credincioşii care au rămas fideli până la sfârşit, în timp ce primul constituie un grup selecționat”[19].

10: **şi strigau cu glas mare, zicând: „Mântuirea Îi este Dumnezeului nostru Celui ce şade pe tron şi Mielului!”**

Mântuirea Îi este: „= Îi aparține (puterea de a mântui)”[20]. „Termenul grec **sotiria**[21], tradus de obicei prin *mântuire* [cum Anania a şi făcut-o, ca şi NT 1983 ori Petru Creția– n. n.], aici înseamnă *victorie*. Echivalentul său ebraic, **yeşu’a**, poate însemna *bunăstare*, *eliberare*, *mântuire* şi *victorie*”[22]. Înclinăm să acordăm termenului, în context, acest înțeles din urmă, deşi socotim traducerea sa prin *mântuire* ca având o mai mare miză teologică.

11: **Şi toţi îngerii stăteau împrejurul tronului şi al Bătrânilor şi al celor patru Fiinţe, şi au căzut pe feţele lor înaintea tronului şi I s-au închinat lui Dumnezeu.**

Îngerii: „aceasta este, după ştiinţa mea, prima treaptă a fiinţelor cereşti, care stă în cerc şi nemijlocit în jurul lui Dumnezeu; şi care se doreşte în mod simplu şi neclintit după cunoaşterea veşnică a Lui, potrivit cu frica înaltă şi nobilă ce o au Îngerii. Acest ordin are multe şi fericite vederi, însă este luminat de raze simple şi nemijlocite şi se hrăneşte cu hrana dumnezeiască ce este cu adevărat îmbelşugată în prima ei revărsare şi totuşi una prin unitatea ei nediferenţiată şi unificatoare. El [îngerul] se învredniceşte de multă dăruire şi înrâurire de la Dumnezeu şi deci de asemănarea cu El, pe cât e cu putinţă, în însuşirile şi formele lui spirituale şi frumoase. Căci cunoaşte în chip deosebit multe din tainele dumnezeieşti şi se face părtaş, pe cât se poate, de ştiinţa şi cunoştinţa lui Dumnezeu”[23]. Sufletele celor mântuiţi slăvesc pe Dumnezeu alături de îngeri.

12: **zicând: „Amin! Binecuvântarea şi slava şi înţelepciunea şi mulţumirea şi cinstea şi puterea şi tăria fie-I Dumnezeului nostru în vecii vecilor. Amin!”**

13: **Iar unul dintre Bătrâni a luat cuvântul şi mi-a zis: „Aceştia, care sunt îmbrăcaţi în veşminte albe, cine sunt ei şi de unde-au venit?”**

14: **Şi eu i-am spus: „Domnul meu, tu o ştii”. Şi el mi-a spus: „Aceştia sunt cei ce vin din necazul cel mare; veşmintele şi le-au spălat şi le-au înălbit în sângele Mielului.**

„Conotaţie antinomică: sângele lui Hristos este cel ce purifică şi conferă imacularea”[24]. Desigur, aici „hainele sau veşmintele exprimă situaţia interioară sau spirituală a persoanei […]. Transformarea unei persoane din murdară (sau păcătoasă) într-una curată (sfântă) este strâns legată cu moartea lui Iisus, înţeleasă ca un sacrificiu. Aici aluzia fundamentală pare să fie la penitenţă, la convertire şi la botez, considerate împreună ca o transformare a persoanei. Referirea la *încercare* implică faptul că perseverenţa în procesul respectiv de transformare e decisiv şi pentru cei ce vor participa la victoria lui Dumnezeu şi a Mielului. Perseverenţa poate duce la moarte (martiriu), dar nu neapărat toţi creştinii vor trebui să urmeze Mielul pe acest drum”[25]. *Necazul cel mare*: ICCS IX are *marea încercare* [Petru Creţia: *marea prigoană*]: „criza de la sfârşitul timpurilor[26], care include persecuţia credincioşilor”[27].

15: **Iată de ce sunt ei înaintea tronului lui Dumnezeu, şi-n templul Său Îi slujesc ziua şi noaptea; şi Cel ce şade pe tron îi va sălăşlui în cortul Său;**

„Cea mai mare binecuvântare constă în a fi în prezenţa lui Dumnezeu (cf. 22, 3-4). *În templul Său*: serviciul în templu arată apropierea şi prietenia cu Dumnezeu (cf. 3, 12)”[28].

„Fericiţi sunt cei care vor culege ca roadă a ostenelilor lor celor trecătoare odihna veşnică şi care vor împărăţi împreună cu Hristos pentru că au pătimit împreună cu Dânsul (cf. II Timotei 2, 12) şi cei ce-I vor sluji Lui pururea. Şi, zicând *ziua şi noaptea*, arată neîncetarea, căci acolo noapte nu va fi, ci o zi necurmată, care, în locul soarelui celui firesc, va fi luminată de Soarele cel mai presus de fire, de Soarele Dreptăţii (cf. Maleahi 4, 2). Şi prin *noapte* se înţeleg tainele cele ascunse şi cunoştinţele cele adânci, iar *ziua* le închipuie pe cele arătate şi lesne de înţeles. Iar *biserica* [*templul*] *Lui* este toată făptura cea înnoită cu Duhul”[29].

16: **nu vor mai flămânzi, nici nu vor mai înseta, nici soarele nu se va mai prăvăli peste ei, şi nici o arşiţă.**

„Se folosesc diferite metafore pentru a exprima semnificaţia mântuirii; satisfacerea exigenţelor fizice, psihologice şi emoţionale simbolizează împlinirea tuturor dorinţelor unei persoane”[30].

„Adevărat este că vor avea *pâinea cea cerească* (Ioan 6, 33) şi *apa vieţii* (Ioan 4, 14). Şi nu vor mai pătimi durere, nici întristare de la ispitele arătate prin *soare* şi prin *arşiţă*, căci vremea luptelor va trece”[31].

17: **Fiindcă Mielul Care stă-n mijlocul tronului îi va paşte pe ei şi-i va duce la izvoarele apelor vieţii; şi Dumnezeu va şterge toată lacrima de pe ochii lor".**

„Antinomie: Mielul devenit Păstor (*Păstorul cel bun*, vezi Ioan 10, 1-16)"[32].

Izvoarele apelor vieţii: „Sufletele care la judecata particulară au fost găsite capabile de comuniunea cu Dumnezeu nu sunt fixate într-o stare de contemplare imobilă şi individuală a esenţei divine, ci într-o comuniune de iubire cu Sfânta Treime şi întreolaltă mult superioară celei de pe pământ. Ele văd faţa lui Hristos şi se află neizolate între ele. Ele laudă împreună slava lui Dumnezeu şi slujesc împreună înaintea tronului dumnezeiesc; iar Hristos le conduce la izvoarele vieţii, adică tot mai adânc în iubirea Sa, din care sorb fără ca ea să sece vreodată"[33].

„Zicând: *îi va paşte pe ei*, arată că cei ce vor fi păscuţi de către Hristos atunci nu se vor mai teme de năvala *lupilor*, pentru că *lupii* se vor trimite în focul cel nestins[34]. *Şi-i va duce la izvoarele apelor vieţii*: cei păscuţi de Hristos vor fi lângă izvoarele curate şi preadesfătate ale cunoştinţei de Dumnezeu celei mai presus de fire. Prin *ape* s-a arătat turnarea îmbelşugată a Duhului […] (cf. Ioan 7, 38), cu care sfinţii se vor adăpa atunci cu prisosinţă întru bucurie şi întru veselie fără de sfârşit"[35].

„Dumnezeu a şters toată lacrima de la toată faţa; a şters osânda poporului din tot pământul. Cum şi în ce mod? A înviat Hristos, călcând moartea, ca şi pe noi să ne elibereze de stricăciune (Romani 8, 21); şi ştergând lacrima din pricina acesteia [a morţii – n. n.], să ne convingă să strigăm cu bucurie: *Întors-ai plânsul meu în bucurie, rupt-ai sacul meu şi m-ai încins cu veselie* (Psalmi 29, 12)"[36].

---

[1] BBVA, p. 1759
[2] ICSS IX, p. 168
[3] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[4] BBVA, p. 1759
[5] ICSS IX, pp. 168-169
[6] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], VII
[7] De la *munci*, adică *încercări*, *plăgi*.
[8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[9] **πλήρωμα**
[10] BBVA, p. 1759
[11] ICSS IX, p. 169
[12] Origen, *Omilii la Exod*, I, 2
[13] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[14] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[15] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[16] Iosif e omis în această tâlcuire.
[17] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[18] Nu în sens strict; de altfel, se va reveni, în Comentariu, şi cu alte explicaţii asupra posibilelor înţelesuri ale celor 144. 000.
[19] ICSS IX, p. 170
[20] BBVA, p. 1759
[21] **σωτηρία**
[22] ICSS IX, p. 170
[23] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, VII, 4
[24] BBVA, p. 1760
[25] ICSS IX, pp. 170-171
[26] Noi am vedea aici pe toţi mărturisitorii din istorie.
[27] ICSS IX, p. 170
[28] ICSS IX, p. 171
[29] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[30] ICSS IX, p. 171

[31] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[32] BBVA, p. 1760
[33] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 309
[34] Cum se petrece şi cu lupul din *Capra cu trei iezi*, basm înrudit în multe elemente cu viziunile Apocalipsei.
[35] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VII
[36] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Levitic*, I, 2

==

CAPITOLUL 8 – *Pecetea a şaptea şi cădelniţa de aur. Primele patru trâmbiţe.*

1: **Şi când Mielul a deschis pecetea a şaptea, tăcere s-a făcut în cer, ca la o jumătate de ceas.**

O jumătate de ceas: „în simbol: perioadă relativ scurtă, dar încordată, sub tensiune, în aşteptarea teribilelor evenimente ce vor urma; liniştea văzduhului înaintea furtunii”[1].

„Astfel este şi în lumea văzută. Stârnirea unei furtuni este adesea precedată de o linişte adâncă. În ceruri, această linişte semnifică luarea aminte cu evlavie din partea îngerilor şi a oamenilor care stau înaintea tronului lui Dumnezeu, pentru a aştepta înfricoşătoarele semne ale mâniei lui Dumnezeu dinaintea sfârşitului lumii şi a arătării împărăţiei lui Hristos”[2].

2: **Şi-am văzut pe cei şapte îngeri care stau înaintea lui Dumnezeu; şi li s-au dat lor şapte trâmbiţe.**

„Trâmbiţa (trompeta): instrument muzical simbolic, care anunţă marile intervenţii justiţiare ale lui Dumnezeu”[3].

„Numărul celor *şapte îngeri* arată veacul acesta[4] şi *Sâmbăta*, adică odihna sfinţilor care drept curge. Prin desfacerea peceţii a şaptea se închipuie dezlegarea vieţii pământeşti […]. Iar *tăcerea* arată buna rânduială a îngerilor şi temerea de Dumnezeu şi neştiinţa celei de a doua veniri. Iar *jumătate de ceas* arată scurtarea vremii bătăliilor şi arătarea împărăţiei lui Hristos pe pământ”[5].

3: **Şi un alt înger a venit şi a stat la altar, având o cădelniţă de aur; şi i s-a dat lui tămâie multă, pentru ca-mpreună cu rugăciunile tuturor sfinţilor s-o aducă pe altarul de aur cel de dinaintea tronului.**

„*Jertfelnicul de aur*, în care s-a pus toată puterea de slujbă sfântă şi pe care sunt aduse jertfele de mucenicie, este Hristos”[6].

„Îngerul lui Dumnezeu arătându-se, opreşte cu cuvântul numai lucrarea potrivnică din noi şi mişcă lumina minţii la lucrare fără rătăcire. Cuvântul spus în Apocalipsă, că îngerul aduce tămâie ca să o adauge la rugăciunile Sfinţilor, socotesc că este harul acesta, care e lucrat prin înger. Căci el sădeşte cunoştinţa adevăratei rugăciuni, încât mintea stă de aici înainte în afară de orice clintire şi nepăsare”[7].

4: **Şi fumul tămâiei s-a suit din mâna îngerului, împreună cu rugăciunile sfinţilor, înaintea lui Dumnezeu.**

„*Fumul tămâiei s-a suit*: rugăciunile sfinţilor ce se aduc prin înger sunt primite”[8].

5: **Şi îngerul a luat cădelniţa şi a umplut-o din focul altarului şi a aruncat pe pământ; şi s-au pornit tunete şi glasuri şi fulgere şi cutremur.**

„Chipul acestui înger îl poartă fiecare arhiereu (episcop) ca un mijlocitor între Dumnezeu şi oameni, cel ce înalţă rugăciunile unora şi milostivirile altora cu rugăciunea, iar pe cei păcătoşi îi mustră fie cu cuvântul, fie cu certări mai grele”[9].

6: **Iar cei şapte îngeri care aveau cele şapte trâmbiţe s-au gătit să trâmbiţeze.**

Până aici şi în continuare se arată semne ale vremurilor de pe urmă.

7: **Şi a trâmbiţat întâiul înger: şi s-a pornit grindină şi foc amestecat cu sânge şi au căzut pe pământ; şi a ars o treime din pământ, şi au ars o treime din copaci, şi a ars iarba verde toată.**

Această calamitate aminteşte de cea de-a şaptea plagă care a lovit Egiptul (Ieşirea 9, 22-26)[10].

„Noi socotim mai ales aceasta, că cei ce se vor munci în viitor nu vor fi doar a treia parte din toată firea omenească, ci mult mai mulţi, căci zice: *Largă e calea care duce la pieire şi mulţi sunt cei care o află* (Matei 7, 13). Iar aici se arată multele bătăi de dinaintea sfârşitului. Astfel, *grindina* închipuie muncile ce se vor pogorî din cer după dreapta judecată. Iar *focul amestecat cu sânge* arată cele făcute prin mâinile păgânilor, sfărâmările cetăţilor, arderea lor cu foc şi uciderea oamenilor. De unde vedem că a treia parte din făpturile de pe pământ vor fi cuprinse şi omorâte, pentru că războaiele îi pierd nu numai pe oameni, ci şi tot ceea ce rodeşte pe pământ"[11].

8: **Şi a trâmbiţat al doilea înger: şi ceva ca un munte mare arzând în foc s-a prăbuşit în mare. Şi o treime din mare s-a prefăcut în sânge,**

Cataclism care aminteşte de cea de a patra plagă cu care a fost lovit Egiptul, în vremea lui Moise (Ieşirea 7, 14-24)[12].

9: **şi o treime din făpturile cu viaţă-n ele care sunt în mare au murit, şi o treime din corăbii s-au sfărâmat.**

Locul e folosit, alături de alte citate scripturistice, spre a sublinia diferenţa dintre Creator şi creatură, într-o polemică cu cei ce coborau pe Fiul între creaturi[13].

„Nu este rău dacă se va numi viaţa de acum *mare*, socotind că *a treia parte din cele ce sunt în ea* o spune pentru adâncul judecăţilor lui Dumnezeu, Care, cu adevărat, pe unii îi munceşte curând, iar pe alţii îi aşteaptă să se întoarcă şi să se pocăiască. Iar prin *munte mare* îl înţelegem (ca şi alţi dascăli) pe diavolul, care e ars şi acum cu focul mâniei împotriva noastră şi va fi ars apoi în gheenă. Acesta, diavolul, în vremea puterii lui libere, strică şi pierde a treia parte din mare (adică din lume) […]. Apoi, mai înţelegem că li se aduce moartea sufletească celor ce hulesc cu cuvintele şi cu faptele lor în marea lumii"[14].

10: **Şi a trâmbiţat al treilea înger: şi o stea uriaşă a căzut din cer arzând ca o făclie, şi a căzut peste o treime din râuri şi peste izvoarele apelor.**

11: **Şi numele stelei: i se zice Pelin. Şi o treime din ape s-au făcut ca pelinul şi mulţi dintre oameni au murit din pricina apelor, că se făcuseră amare.**

Pelin: „textual: Absint. Plantă amară, socotită otrăvitoare; simbol al amărăciunii şi nocivităţii pedepselor"[15]. „Apa devine de nebăut din cauza amărelii şi, în acelaşi timp, primejduieşte viaţa oamenilor, căci pelinul era socotit în vechime ca otrăvitor"[16]. „În textul Apocalipsei, Absint (**Apsintos**[17]) este numele dat unui astru strălucind ca o torţă şi simbolizând, istoric, pe regele Babilonului care va devasta Israelul şi, profetic, pe Satan […]. Potrivit interpretărilor exegeţilor creştini, căderea stelei Absint ar fi unul dintre acele cataclisme cosmice care ar constitui preludiul *Marii Zile* a Domnului, adică al sfârşitului lumii şi al Judecăţii de Apoi. Această stea căzută îi va chinui pe locuitorii pământului cu o amărăciune de moarte. Izbitor este faptul că acest chin şi aceşti morţi vor proveni *din apele devenite amare*. Referindu-ne la simbolistica generală a apei, izvor primordial al vieţii, suntem îndemnaţi să interpretăm această stea Absint ca fiind o calamitate căzând din cer şi infestând înseşi izvoarele vieţii. Ne-am putea gândi la Hiroshima sau la o explozie nucleară, care ar face apele mortal de radioactive, sau la nitraţii infiltraţi în pânzele freatice, prin abuzul de insecticide din agricultură. La

nivelul interiorității, şi dintr-un punct de vedere analitic, se va putea spune că absintul simbolizează o pervertire a pulsiunii genezice, o corupere a izvoarelor, *apele ce s-au făcut amare*”[18].

„Unii zic că prin *absintos* (pelin), care e amar, arată aici durerea ce va fi să fie păcătoşilor ce se vor munci în gheenă, care sunt numiți *ape*, din pricina mulțimii lor (ceea ce e adevărat). Iar noi socotim că prin aceasta se însemnează şi durerile din vremea de acum. Şi *steaua* arată […] [pe] diavolul, despre care Isaia spune: *Cum a căzut din cer Luceafărul, cel ce răsărea dimineața*! (Isaia 14, 12). Căci acesta, care-i adapă pe oameni prin dulceață[19], cu răzvrătire tulburată şi amară se slobozeşte să aducă bătăi asupra oamenilor (însă nu asupra tuturor, ci numai peste *a treia parte*, pentru multa răbdare a lui Dumnezeu)”[20].

12: **Şi a trâmbițat al patrulea înger: şi o treime din soare a fost lovită, şi-o treime din lună şi o treime din stele, pentru ca o treime din ele să se-ntunece, şi ziua să-şi piardă o treime din lumină, şi noaptea tot aşa.**

La o altă scară, se repetă a noua plagă ce a lovit Egiptul, cea a întunericului de trei zile (Ieşirea 10, 21-23).

„Pierderea unei treimi din lumina soarelui, lunii şi stelelor arată împuținarea duratei zilei şi a nopții. Şi prin aceasta înțelegem că Dumnezeu va slobozi ca cei răniți să simtă durerea doar a treia parte din ce este curgere a vremii, în celălalt răstimp, mai mare, El chemându-i în taină la pocăință”[21].

13: **Şi-am văzut şi-am auzit un vultur care zbura spre înaltul cerului şi striga cu glas mare: „Vai, vai celor ce locuiesc pe pământ, vai lor din pricina celorlalte glasuri ale trâmbiței celor trei îngeri care-s gata să trâmbițeze!”**

„Primele patru trâmbițe fuseseră îndreptate împotriva cosmosului, în timp ce ultimele trei trâmbițe (care sunt cele trei *vai* după 8, 13) interesează omenirea mai direct”[22].

Prin lamentația vulturului „se arată împreună-pătimirea şi iubirea de oameni a dumnezeieştilor îngeri, cărora, după urmarea lui Dumnezeu, le pare rău de păcătoşii ce se vor munci. Şi cu mult mai mult de aceia care nici după bătăi nu se întorc, ci, locuind pe pământ şi gândind numai cele pământeşti, miros pulberea în locul ungerii ce s-a vărsat pentru noi. Iar celor ce sunt [cu mintea] în ceruri, durerea de jos şi greutățile le sunt pricini pentru primirea cununilor celor neveştejite şi a răsplăților şi a darurilor”[23].

---

[1] BBVA, p. 1760
[2] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], VIII
[3] BBVA, p. 1760
[4] Numărul 7 reprezintă şi timpul, cu ciclicitatea celor şapte zile ale săptămânii. De aceea, numărul 8 închipuie veşnicia, depăşirea timpului (7+1).
[5] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII
[6] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII
[7] Evagrie Monahul, *Cuvânt despre rugăciune*, 74-75
[8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII
[9] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII
[10] Totodată, pe mulți i-a făcut să se gândească la războaiele moderne şi la bombardamentele aeriene.
[11] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII
[12] Averchie, urmând şi altor opinii, se gândeşte aici la o erupție vulcanică de amploare, pe fundul oceanului planetar; s-a emis şi ipoteza bătăliilor navale.
[13] Cf. Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, II, 45
[14] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII
[15] BBVA, p. 1760
[16] NTEP, p. 749 – În această stea s-au mai văzut, în vremurile mai noi, căderea unui meteorit sau vreo armă devastatoare a viitorului.
[17] **Αψινθος**

[18] DS III, art. *Pelin*, p. 64
[19] Păcatul se prezintă la început plin de făgăduieli ispititoare, abia după săvârşirea lui aducând amărăciunea.
[20] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII
[21] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII
[22] ICSS IX, p. 174
[23] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, VIII

==

CAPITOLUL 9 – *Trâmbiţele a cincea şi a şasea.*

1: **Şi a trâmbiţat al cincilea înger: şi-am văzut o stea căzută din cer pe pământ; şi i s-a dat cheia fântânii adâncului,**

O stea căzută din cer pe pământ: „simbol posibil: un înger căzut; Satana însuşi (Luca 10, 18); Abbadon (v. 11). ♦ *Fântâna adâncului*: craterul abisului; deschiderea spre adâncul-fără-fund (*cele mai de jos ale pământului*), sălaşul normal şi definitiv al diavolilor (vezi Luca 8, 31)"[1].

2: **şi ea a deschis fântâna adâncului; şi din fântână s-a ridicat un fum ca fumul unui mare cuptor; şi soarele şi văzduhul s-au întunecat de fumul fântânii.**

„Întunecarea soarelui şi a văzduhului arată întunecarea sufletului oamenilor"[2].

3: **Şi din fum au ieşit lăcuste pe pământ şi li s-a dat lor putere precum putere au scorpiile pământului.**

Lăcustele: „simbol clasic al devastării. Descripţiile de mai jos le prezintă însă ca pe nişte fiinţe demonice, sub comanda lui Abaddon"[3]. Totuşi, acestea vor lupta împotriva duşmanilor lui Dumnezeu (v. 4 ş. u.). Lăcustele amintesc şi de cea de-a opta plagă care a lovit Egiptul (Ieşirea 10).

„*Lăcustele* cele înţelegătoare care vor veni peste oameni după asemănarea scorpiilor arată că la capătul faptelor rele stă ascunsă moartea sufletească"[4].

4: **Şi li s-a poruncit să nu vatăme iarba pământului şi nici o verdeaţă şi nici un copac, ci numai pe oamenii care nu au pe frunţile lor pecetea lui Dumnezeu.**

Pecetea trebuie să o avem încă de aici: „Aceia care cred că Te au pe Tine, Lumina întregii lumi (cf. Ioan 8, 12), şi zic că nu Te văd, că nu petrec în lumină, că nu sunt luminaţi, că nu Te văd neîncetat pe Tine, Mântuitorule, să înveţe că n-ai strălucit în gândul lor, nici nu Te-ai sălăşluit în inima lor murdară şi că în zadar se veselesc în nădejdi deşarte socotind că vor vedea lumina Ta după sfârşit [moarte]. Pentru că încă de aici arvuna, pecetea ei se dăruieşte negreşit de Tine, Mântuitorule, oilor celor de-a dreapta (Matei 25, 32), căci după încuierea [uşilor, cf. Matei 25, 10] e moartea fiecăruia şi după sfârşit nu mai e nimic de făptuit pentru toţi şi nimeni nu mai poate face nici rău, nici bine, atunci"[5]. „Fiindcă timpul acesta e al faptelor (II Timotei 4, 8), iar cel ce va veni e al cununilor. Aici să primeşti arvuna (Efeseni 1, 13-14), a zis Stăpânul, aici să primeşti pecetea. De aici aprinde-ţi candela sufletului tău (cf. Matei 25, 1 ş. u.), înainte de a se face întuneric, înainte de a se închide uşile făptuirii!"[6].

5: **Şi li s-a dat lor nu ca să-i omoare, ci ca ei să fie chinuiţi timp de cinci luni; şi chinul lor este la fel ca chinul de scorpie când înţeapă un om.**

Cinci luni: „jumătatea lui 10 (număr perfect), 5 semnifică, de obicei, măsura sau durata unei pedepse, a unei penalizări (Ieşirea 22, 1; Numerii 3, 47; 18, 16). În cazul de faţă, durata invaziei lăcustelor"[7]. În

altă opinie, cele 5 luni reprezintă „timpul cât trăieşte o lăcustă. ♦ *La fel ca chinul de scorpie când înțeapă un om*: înțepătura scorpionului este foarte dureroasă”[8].

6: **Şi-n zilele acelea vor căuta oamenii moartea şi nu o vor afla; şi vor dori să moară… şi moartea va fugi de ei.**

„Să vedem în ce fel se poate spune că sufletul omenesc e nemuritor […]. Când avem în vedere moartea obişnuită, desigur că toți câți suntem oameni murim, şi anume, de o moarte care e un fel de lichidare, de încetare. Cât despre suflet, nici un suflet nu poate muri de o astfel de moarte, pentru că dacă ar muri, atunci el n-ar mai fi pedepsit după moarte, cum stă scris: *În zilele acelea vor căuta oamenii moartea şi nu o vor afla*. […] În acest înțeles, orice suflet omenesc este nemuritor”[9]. Întârzierea morții arată şi scopul pedagogic al plăgilor, Dumnezeu căutând prin acestea întoarcerea oamenilor la dreapta credință, nu nimicirea lor.

7: **Iar înfățişarea lăcustelor era asemenea unor cai pregătiți de război. Şi aveau pe capete cununi ca de aur; şi fețele le erau ca nişte fețe de oameni.**

Cununi „nu *de aur*, ci *ca de aur*; preconizând biruința”[10]. Sau *ca de aur* arătând falsul, impostura.

8: **Aveau păr ca părul de femei, şi dinții lor erau ca ai leilor.**

Aveau păr ca părul de femei: „imaginea războinicilor barbari, care luptau despletiți, cu coamele-n vânt”[11].

Aici se vorbeşte de puteri demonice (îngeri, de altfel, şi acestea). Vorbind de Puterile cereşti, „*dinții* înseamnă puterea care alege ceea ce e desăvârşit în hrana primită. Căci orice fire înțelegătoare desface şi înmulțeşte înțelesul unitar ce i se dăruieşte de ființa dumnezeiască prin puterea providențială, potrivit ființei ei mai coborâte, spre înălțarea ei”[12]. Fără a contrazice tâlcuirea, arătăm că, în cazul de față, dinții închipuie distrugerea, aşa cum toate *mădularele* ființelor necorporale îşi schimbă menirea după cădere (ceva oarecum similar se petrece şi cu ființele aflate în trup).

9: **Şi aveau pieptare ca platoşele de fier, iar vuietul aripilor lor era ca vuietul unor care de luptă cu mulți cai ce-aleargă-n bătălie.**

„Descrierea monstruoaselor lăcuste i-a determinat pe unii comentatori să creadă că ele nu sunt nimic altceva decât o prezentare alegorică a patimilor omeneşti. Fiecare patimă care a atins anumite proporții are toate caracteristicile acestor lăcuste monstruoase”[13].

10: **Şi aveau cozi asemenea scorpiilor, şi bolduri; şi-n cozile lor le este puterea de a-i vătăma pe oameni timp de cinci luni.**

Bolduri: acele din vârful cozilor scorpionilor (scorpiilor).

În aceste lăcuste au fost văzuți, de către unii comentatori, îngeri pedepsitori trimişi de Dumnezeu. „Iar mie mi se pare că prin *lăcustele* acestea se înțeleg mai mult viclenii draci, care sunt gata la război împotriva noastră. Pe cap, aceştia poartă *cununi ca de aur*, socotind ei că, dacă ne biruie prin dulceața [păcatului] se încununează. Iar *părul de femeie* arată iubirea de plăcere a demonilor şi ispitirea către desfrânare. *Dinții ca ai leilor* arată răutatea lor. *Zalele de fier* arată împietrirea inimii lor. *Vuietul aripilor* lăcustelor înțelegătoare, care se aseamănă cu sunetul carelor de război, socotim că este amărăciunea lor cea înaltă”[14].

11: **Şi ca-mpărat al lor îl au pe îngerul adâncului, al cărui nume în evreieşte este Abbadon, iar în elineşte are numele Apollion.**

„În ebraică, **abbadon**[15] [am opta pentru transliterarea **avaddon**, litera **beth** fiind fără punct, iar **daleth**, întărită] înseamnă distrugere, nimicire, pustiire, ruină”[16]. Grecescul **Απολλύων** ar însemna *cel ce face să piară*, *distrugătorul*, *nimicitorul*.

„Lăcustele reprezintă imaginea însăşi a flagelului, a unei înmulţiri cu efecte devastatoare. Ele apar sub această formă încă din Ieşirea 10, 14, şi până la Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul, unde reprezintă, după exegeţi, fie invaziile istorice, fie chinurile de origine demonică. Acest aspect nu trebuie neglijat, cu atât mai mult cu cât exorcismul împotriva lăcustelor a fost folosit vreme îndelungată. În Vechiul Testament, invazia lăcustelor rămâne o calamitate de natură fizică, deşi a fost provocată de o anume hotărâre a lui Dumnezeu; în Noul Testament, simbolul capătă un alt relief, invazia lăcustelor devenind un sacrificiu de ordin moral şi spiritual”[17].

12: **Întâiul „vai” a trecut; iată că după aceasta vin încă două „vai”-uri.**

13: **Şi a trâmbiţat al şaselea înger: şi-am auzit un glas din cele patru cornuri ale altarului de aur care este-naintea lui Dumnezeu,**

„*Altarul de aur*: este acelaşi altar menţionat în 8, 3-5. Această aluzie leagă plaga a şasea cu rugăciunile sfinţilor care cer răzbunare (6, 10)”[18].

14: **zicând către îngerul al şaselea, cel care avea trâmbiţa: „Dezleagă-i pe cei patru îngeri care sunt legaţi la râul cel mare, Eufratul”.**

Eufrat: „fluviu în Mesopotamia; frontiera de răsărit a imperiului roman, cea care stăvilea invaziile Mezilor şi Parţilor”[19]. „Menţionarea Eufratului anticipează bătălia asociată celei de-a şaptea cupe (16, 12-16). Probabil că a şasea trâmbiţă şi a şasea cupă fac aluzie la acelaşi eveniment, din puncte de vedere diferite. Aici descrierea e deliberat voalată şi misterioasă. Eufratul ne aduce în minte marile imperii din răsăritul şi nordul Iudeii. Pe vremea lui Ioan, puterea dominantă în regiune era imperiul Parţilor”[20].

15: **Şi cei patru îngeri, care erau ţinuţi gata pentru ceasul şi ziua şi luna şi anul acela, au fost dezlegaţi pentru ca să omoare o treime din oameni.**

16: **Şi numărul oştirilor călărimii era de douăzeci de mii de ori câte zece mii; le-am auzit numărul.**

Credem că cel mai potrivit este să se vadă în cei patru îngeri patru puteri demonice, legaţi până la o vreme şi sloboziţi apoi pentru a tulbura neamurile. Menţionarea Eufratului poate fi şi o aluzie la deportările israeliţilor din vechime în acea regiune[21].

17: **Şi caii şi pe cei ce şedeau pe ei i-am văzut astfel în vedenie: aveau platoşe de foc şi de iachint şi de pucioasă, iar capetele cailor semănau cu capetele leilor, şi din gurile lor ieşea foc şi fum de pucioasă.**

Iachint: „un fel de safir sau ametist, albastru-violet. Cele trei elemente din acest verset (focul, iachintul şi pucioasa) implică şi simbolica culorilor”[22]. „Focul, fumul şi pucioasa, care ies din gurile de lei ale cailor, corespund culorii platoşelor. Cele trei elemente sunt nelipsite în arătările demonice şi în dezlănţuirea puterii Iadului (vezi şi 19, 20; 21, 8)”[23].

18: **De aceste trei plăgi au fost ucişi o treime din oameni: de focul şi de fumul şi de pucioasa care ieşea din gurile lor;**

19: **pentru că puterea cailor le este-n gură şi-n cozi; căci cozile lor sunt asemenea şerpilor: având capete, vatămă şi cu acestea.**

Versetele 13-19: „La fel ca pentru a cincea plagă, descrierea celei de-a şasea oscilează între povestirea unei bătălii şi reprezentarea fiinţelor supranaturale care împlinesc mânia lui Dumnezeu împotriva celor răi. Accentuarea celor două viziuni se face pe faptele împlinite de fiinţele angelice sau demonice”[24].

„Prin *cai* socotesc că se înţeleg sau oamenii cei dobitoceşti, plecaţi spre femei (cf. Ieremia 5, 8), sau dracii cei mai de jos şi pe cei stăpâniţi de alţii[25]. Iar *călăreţii*, diavolii care îi stăpânesc, fac acest lucru nu numai prin slujitorii luaţi dintre ei, ci şi prin oamenii cei răi, care, ca nişte unelte ale lor (ale dracilor), îi amăgesc şi-i ispitesc pe cei de o fire cu ei. Iar zalele cele ca focul, ca iachintul şi ca iarba pucioasă socotim a închipui că duhurile cele viclene au fire din văzduh şi lucrări arzătoare ca şi focul. Iar capetele cailor ca ale leilor închipuiesc firea lor cea aducătoare de moarte şi sălbatică. *Focul, fumul şi pucioasa* ce ieşea din gurile lor, cu care se spune că a fost omorâtă a treia parte din oameni, închipuie ori păcatele ce ard roadele inimii prin bântuielile, învăţăturile şi îmboldirile dracilor cele aducătoare de moarte, ori arderile cetăţilor şi vărsările de sânge ce vin din slobozenia [îngăduinţa] lui Dumnezeu prin năvălirile păgânilor […]. Şi arată cum *cozile* aveau capete de şerpi, pentru că ascuţişurile drăceşti ale îndemnurilor lor sunt păcatele cele aducătoare de otravă şi de moarte a sufletului”[26].

20: **Dar ceilalţi oameni, care n-au murit de plăgile acestea, nu s-au pocăit de faptele mâinilor lor: să nu se mai închine demonilor şi idolilor de aur şi de argint şi de aramă şi de piatră şi de lemn, care nu pot nici să vadă, nici să audă, nici să umble;**

21: **şi nu s-au pocăit de crimele lor, nici de vrăjitoriile lor, nici de desfrânarea lor, nici de hoţiile lor.**

„Reacţia tipică a locuitorilor pământului la plăgi este aceea de a-l blestema pe Dumnezeu în loc de-a face penitenţă (cf. 16, 9.11.21). Numai la Ierusalim[27], la sfârşit, poporul se va pocăi”[28].

„Ceilalţi, câţi s-au învrednicit iertării şi n-au suferit moartea, au rămas nepocăiţi şi n-au părăsit slujba idolilor, nici uciderile, nici curviile, nici furtişagurile şi nici vrăjitoriile lor, ci stau supuşi acestora. De aici, se arată că mânia se aduce împotriva a toată lumea, pentru că amăgirea se poartă nebuneşte şi este amestecată cu neamurile care, deşi cunosc adevărul, totuşi se închină idolilor, iar alţii se închină făpturii în locul Făcătorului”[29].

---

[1] BBVA, p. 1761
[2] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IX
[3] BBVA, p. 1761
[4] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IX
[5] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, I
[6] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XVII
[7] BBVA, p. 1761
[8] NTEP, p. 750
[9] Origen *Convorbirile cu Heraclide*
[10] BBVA, p. 1761
[11] BBVA, p. 1761
[12] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 3
[13] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], IX
[14] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IX
[15] אבדון
[16] BBVA, p. 1761
[17] DS II, art. *Lăcustă*, pp. 200-201
[18] ICSS IX, p. 175
[19] BBVA, p. 1761
[20] ICSS IX, p. 175
[21] Apropieri de actuala situaţie din Irak ne par mai mult decât riscante!
[22] BBVA, p. 1761
[23] NTEP, p. 751

[24] ICSS IX, p. 175
[25] Oameni stăpâniți de alții, sau de patimi, şi care, asemenea cailor, sunt conduşi prin *hățuri*.
[26] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IX
[27] Noi nu vedem aici un *Ierusalim* geografic, ci unul mistic.
[28] ICSS IX, pp. 175-176
[29] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, IX

==

CAPITOLUL 10 – *Îngerul şi cartea cea mică.*

Capitolul reprezintă un „interludiu între trâmbițele a şasea şi a şaptea"[1]. Viziunea descrisă aici „poate fi considerată o introducere la cel de-al doilea ciclu de viziuni, pentru că în ea Ioan primeşte o nouă sarcină şi este introdus un nou sul, al cărui conținut este descris în capitolele 12-22"[2].

1: **Şi-am văzut un alt înger puternic, pogorându-se din cer, învăluit într-un nor; şi pe capul său, curcubeul; şi fața lui, ca soarele; şi picioarele lui, ca nişte stâlpi de foc.**

Un alt înger puternic: „singurul celălalt înger *puternic*, menționat până aici, e cel asociat cu cartea sigilată (5, 2)"[3].

„*Norul*, *curcubeul* şi *soarele* arată lumina sfântului înger, cea asemenea cu aceste stihii. Astfel, se arată firea îngerească cea cerească şi felurită întru bunătăți şi luminată şi ştiința ei. Iar *stâlpii de foc* însemnează groaza şi munca asupra celor ce săvârşesc rele, adică asupra celor ce tâlhăresc pe pământ şi a celor ce ucid pe mare (v. 2)"[4].

„Teologia (Scriptura) împleteşte [Puterile cereşti] şi în chip de nor, arătând prin aceasta că sfintele minți sunt umplute pe de o parte într-un mod mai presus de lume de lumina ascunsă, pe de alta de primirea celei dintâi arătate, transmițând-o pe aceasta fără să o trimită de la ele cu îmbelşugare la cel de al doilea grad, într-o a doua arătare şi pe măsura lor[5]. Aceasta arată puterea lor roditoare, de viață făcătoare, sporitoare şi desăvârşitoare, care, producând ploaia spirituală, trezeşte prin revărsarea valurilor ei în sânul primitor al durerilor naşterea vieții"[6].

2: **Şi-n mână avea o carte mică, deschisă. Şi şi-a pus piciorul cel drept pe mare, iar pe cel stâng pe pământ,**

Şi-n mână avea o carte mică, deschisă: „adnotarea e paralelă lui 5, 1, unde Dumnezeu e descris ca având în mână un sul sigilat, simbol al primului ciclu de viziuni fragmentare, obscure şi evident intenționat voalate. Sulul deschis simbolizează al doilea ciclu de viziuni, în care caracterele dramei eshatologice sunt mai clar definite şi natura conflictului ultimelor zile[7], precum şi soluția sa, este trasată mai viu şi mai coerent"[8]. Punerea unui picior pe mare şi a celuilalt pe pământ poate indica stăpânirea dată îngerului asupra stihiilor lumii pământeşti.

„Cartea cea mică mi se pare a cuprinde numele şi faptele celor ce sunt prea-răi, […] a căror muncă o arată îngerul"[9]. Dacă acceptăm tâlcuirea, cartea e *mică* pentru micimea de suflet a acelora, nu pentru numărul redus al lor.

3: **şi a strigat cu glas mare, aşa cum răcneşte un leu. Iar când a strigat, cele şapte tunete şi-au slobozit glasurile.**

Cele şapte tunete: „vocea amplificată a lui Dumnezeu (vezi Psalmi 28, 3)"[10]. În cele şapte tunete s-au văzut şi şapte perioade din istoria omenirii: 1) biruința creştinismului asupra păgânismului; 2) căderea Imperiului roman şi naşterea noilor regate creştine; 3) apariția Islamului şi căderea Imperiului bizantin; 4) perioada cruciadelor; 5) împuținarea credinței în Bizanț şi la Roma – Reforma; 6) revoluțiile şi instaurarea

anarhiei pretutindeni în lume; 7) restaurarea Imperiului roman, adică noul imperiu mondial, condus de Antihrist[11]. În ce ne priveşte, scontăm pe o desfăşurare ceva mai complicată a evenimentelor, mizând pe faptul că Răsăritul este încă viu (*oaze*, însă, existând pretutindeni).

Răcnetul *ca de leu* arată groaza pe care o vor aduce plăgile zilelor celor de pe urmă.

4: **Şi când cele şapte tunete au vorbit, eu eram să scriu, şi-am auzit o voce care zicea din cer: „Pecetluieşte cele ce-au vorbit cele şapte tunete şi nu le scrie!”**

Autorului i se cere ca, deocamdată, să țină în secret dezvăluirile ce i s-au făcut. „Prin zicerea aceasta se arată că cele grăite sunt neştiute şi că nu se vor cunoaşte decât numai după dovedirea şi plinirea lucrurilor. De aici, Evanghelistul a învăţat să însemneze numai glasurile tunetelor, iar tălmăcirea şi ştiința cea arătată s-o ascundă până la vremea plinirii”[12].

5: **Iar îngerul pe care l-am văzut stând pe mare şi pe pământ şi-a ridicat mâna dreaptă către cer**

Mâna: în cazul ființelor cereşti, „umerii, brațele şi mâinile înseamnă puterea făcătoare, lucrătoare şi activă”[13].

6: **şi s-a jurat pe Cel ce este viu în vecii vecilor, pe Cel ce a făcut cerul şi cele ce sunt în cer, şi pământul şi cele ce sunt pe pământ, şi marea, şi cele ce sunt în mare, că timp nu va mai fi,**

Timp nu va mai fi, adică nu încape nici o amânare. La fel, „faptul că sulul este mic sau scurt poate fi o metaforă a restricției timpului”[14].

„Vorbeşte fie de veacul viitor, în care nu va mai fi vreme măsurată cu soarele, fie zice că vremea până la plinirea glasului celui de-al şaptelea înger nu va fi prea lungă”[15]. „Este important aici faptul că îngerul s-a jurat pe *Cel ce este viu în vecii vecilor*, adică pe Dumnezeu Însuşi. În consecință, acei sectanți care consideră că nici un jurământ nu este permis greşesc”[16].

7: **ci-n zilele când cel de al şaptelea înger va grăi – când va fi să trâmbițeze -, atunci taina lui Dumnezeu, aşa cum le-a binevestit El robilor Săi profeții, este încheiată.**

Este încheiată, adică dusă până la sfârşit. *Profeții*: „referirea poate fi la profeții Scripturii ebraice, la profeții creştini contemporani lui Ioan sau la ambele categorii”[17].

8: **Iar glasul din cer pe care-l auzisem a vorbit din nou cu mine şi a zis: „Mergi de ia cartea cea deschisă-n mâna îngerului care stă pe mare şi pe pământ!”**

„Această poruncă este echivalentă unui mandat de profetizare”[18].

9: **Şi m-am dus la înger şi i-am zis să-mi dea cărticica. Şi mi-a răspuns: „Ia-o şi mănânc-o; şi pântecele ți-l va amărî, dar în gura ta va fi dulce ca mierea”.**

Mănânc-o: adică, *asimilează-i conținutul*.

10: **Şi-am luat din mâna îngerului cărticica şi am mâncat-o; şi-n gura mea era dulce ca mierea, dar după ce-am mâncat-o mi s-a amărât pântecele.**

Cartea e „dulce, pentru că ea cuprinde cuvintele lui Dumnezeu şi mila Sa; amară, pentru că vesteşte înfricoşătoarea Judecată”[19].

S-a văzut aici şi o atenționare spre a nu înfățişa cele tainice celor nepricepuți (deşi textul biblic ar putea doar să sugereze aceasta, indirect): „Proorocii noştri cugetau adevăruri mai mari decât tot ce se poate scrie, dar pe care ei nu le-au încredințat scrisului. […] [Apostolul Ioan[20]], la porunca Cuvântului însuşi,

a mâncat acel sul, ca să nu mai fie copiat şi predat celor nevrednici”[21]. „Ioan Evanghelistul, când a înghiţit un capăt al sulului care era scris pe faţă şi pe dos, a închipuit Scriptura întreagă, care e la început foarte dulce când o mesteci, dar care devine tot mai amară pentru conştiinţa tuturor celor care ajung s-o cunoască”[22].

11: **Şi mi s-a spus: „Tu trebuie ca din nou să profeţeşti la o mulţime de popoare şi de neamuri şi de limbi şi de-mpăraţi”.**

Şi mi s-a spus: „de către Dumnezeu sau de către înger. ♦ *Să profeţeşti*: = să aduci la cunoştinţă planul şi voia lui Dumnezeu. *Din nou* (probabil): ceea ce urmează; a doua jumătate a Apocalipsei (capitolele 12-22)”[23].

„Arată că cele văzute nu vor lua sfârşit îndată după vedenia dumnezeieştii descoperiri, ci i se cade fericitului ca, prin propovăduirea şi descoperirea sa, să vestească cele viitoare acelora care citesc”[24].

---

[1] BBVA, p. 1761
[2] ICSS IX, p. 177
[3] ICSS IX, p. 177
[4] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, X
[5] Fiecare ceată îngerească *filtrează* în oarecare mod lumina dumnezeiască, trimiţând-o următoarei cete adaptată la măsura ei. În această lucrare apare rolul de *nor* al Puterilor cereşti, aşa cum norul cel văzut modifică lumina zilei.
[6] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 6
[7] Atenţionăm că aceste *ultime zile* au împlinit deja două milenii, astfel că e mai de folos să trăim noi fiecare clipă ca fiind, posibil, ultima, decât să încercăm să facem predicţii asupra sfârşitului. Acestea s-au mai spus şi-n alte locuri, dar socotim că, în acest caz, repetiţia nu dăunează.
[8] ICSS IX, p. 177
[9] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, X
[10] BBVA, p. 1761
[11] *Apud* Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], X
[12] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, X
[13] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 3
[14] ICSS IX, p. 177
[15] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, X
[16] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], X
[17] ICSS IX, p. 177
[18] ICSS IX, p. 178
[19] BBVA, p. 1762
[20] Chiar în acest loc, autorul se referă la Iezechiel, trecut printr-o experienţă asemănătoare (Iezechiel 2, 9-10), vorbind despre Sfântul Ioan ceva mai jos.
[21] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 6
[22] Origen, *Filocalia*, V, 6
[23] BBVA, p. 1762
[24] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, X

==

CAPITOLUL 11 – *Cei doi martori. A şaptea trâmbiţă.*

1: **Şi mi s-a dat o trestie asemenea unui toiag, spunându-mi-se: „Scoală-te şi măsoară templul lui Dumnezeu şi altarul şi pe cei ce se închină în el.**

„Măsurătoare în vederea cruţării lor de la dezastru (vezi Zaharia 2, 5-6)”[1].

2: **Şi curtea cea din afară a templului las-o pe dinafară şi n-o măsura, pentru că ea le-a fost dată neamurilor, iar acestea vor călca-n picioare cetatea sfântă timp de patruzeci şi două de luni.**

„42 de luni = 1260 zile = 3 ani şi jumătate; o perioadă destul de lungă, dar limitată”[2], reprezentând, totodată, jumătatea numărului 7, număr care-l reprezintă pe Dumnezeu. Diavolul caută să-L imite (prin cele 7 capete – 12, 3), dar atinge doar jumătate din număr, adică doar schimonoseşte cele ce vede (e o indicaţie a slăbiciunii sale). *N-o măsura*: „zona Templului nu trebuie măsurată pentru că păgânilor li s-a permis să calce în picioare această parte a sanctuarului; faptul acesta ne lasă să intuim că măsurarea sanctuarului însuşi, a altarului şi a celor ce-l adoră, înseamnă cruţarea acestora de păgâni”[3].

3: **Şi celor doi martori ai Mei le voi da putere şi ei vor profeţi, îmbrăcaţi în sac, o mie două sute şi şaizeci de zile”.**

Celor doi martori ai Mei: „aceştia nu sunt numiţi, dar ei trebuie crezuţi. Simbol al celor ce-L vor mărturisi pe Hristos în faţa prigonitorilor, având ca prototipuri vechitestamentare pe Ilie şi Moise (vezi mai jos). ♦ *Îmbrăcaţi în sac*: semn că misiunea lor este aceea de a îndemna la pocăinţă”[4]. *Cele 1260 de zile*: „reprezintă cele *patruzeci şi două de luni* din versetul 2. Este durata marii prigoane a Iudeilor între anii 167-164 î. Hr. de către Antioh Epifanes (175 – 164 î. Hr.). În urma faptelor descrise de Daniel 7, 25, timpul de trei ani şi jumătate devine durata tipică a prigoanei Bisericii, precum şi a celorlalte încercări prin care poate trece poporul lui Dumnezeu (vezi şi 12, 6.14; 13, 5; Luca 4, 25; Iacov 5, 17)”[5]. Chiar dacă e o potrivire între prigoana pornită de Antioh şi timpul indicat în Apocalipsă, e puţin probabil ca Sfântul Ioan să fi făcut referire la evenimente ce nu privesc, în mod direct, Biserica, doar dacă acelea au fost privite ca tip al persecuţiilor de mai târziu.

4: **Aceştia sunt cei doi măslini şi cele două sfeşnice care stau înaintea Domnului pământului.**

5: **Şi dacă vrea cineva să-i vatăme, foc le iese din gură şi le mistuie vrăjmaşii; şi dacă ar vrea cineva să-i vatăme, tot aşa trebuie şi el ucis.**

Cei doi trimişi nu pot fi vătămaţi până ce nu-şi vor împlini misiunea.

6: **Aceştia putere au să-nchidă cerul, pentru ca ploaia să nu plouă în zilele profeţiei lor, şi putere au peste ape să le schimbe-n sânge şi să lovească pământul cu orice fel de plagă, oridecâteori vor voi.**

Aici sunt evidente aluziile la Ilie şi Moise[6]. Cei doi reprezintă, totodată, Legea (Moise) şi Profeţii (Ilie). Tot ei apar alături de Hristos în momentul Schimbării la faţă (Matei 17, 3; Marcu 9, 4; Luca 9, 30). În continuare, un text care se referă la Ilie şi Enoh: „Jumătate din această *săptămână* o vor stăpâni cei doi profeţi, Enoh şi Ilie. Ei vor predica *o mie două sute şaizeci de zile, îmbrăcaţi în haine de sac* şi vor îndemna la pocăinţă poporul [ales], precum şi toate neamurile”[7].

Dumnezeu „aduce leacul întocmai potrivit cu rana. Căci – aşa cum hristosul cel mincinos (Antihrist) va lua toată puterea diavolului şi va fi cel mai slăvit dintre toţi vrăjitorii şi fermecătorii, întru toate semnele şi minunile cele mincinoase – tot astfel Dumnezeu îi va înarma pe sfinţii aceştia doi cu puterea adevăratelor semne şi minuni, care, prin adevăr şi lumină, vor vădi minciuna şi întunericul, adică îi vor întoarce pe cei rătăciţi cu cuvântul învăţăturii sau cu bătăile muncilor: nu vor da ploaie, îi vor bate cu foc şi cu schimbarea stihiilor şi cu alte semne. Iar pe amăgitorul (antihrist) îl vor face cunoscut şi acesta nu-i va putea vătăma până nu-şi vor împlini proorocia”[8].

7: **Şi când îşi vor isprăvi mărturia, Fiara care se ridică din adânc va face război cu ei şi-i va birui şi-i va omorî.**

Fiara este *Antihristul*. Îi va omorî „pentru că nu au vrut să aducă slavă Antihristului, adică, micului corn încolţit [între celelalte], care cu inimă trufaşă va începe să se înalţe şi să se proslăvească în chip de Dumnezeu, prigonindu-i pe sfinţi şi hulindu-L pe Hristos”[9].

8: **Şi leşurile lor vor zăcea în piaţa cetăţii celei mari, care simbolic se cheamă Sodoma şi Egipt, acolo unde şi Domnul lor a fost răstignit.**

Simbolic: „literal: duhovniceşte; în plan spiritual; alegoric”[10]. *Noul Testament* 1983 optează pentru traducerea: *duhovniceşte*. Textul grec are **πνευματικως** (Vulgata: *spiritaliter*). *Sodoma şi Egipt*: astfel e desemnat „Ierusalimul; în Isaia 1, 9-10 e numit Sodoma (din pricina păcatelor lui)”[11]. Aici, critica e accentuată, Ierusalimul fiind apropiat şi de Egipt, loc tradiţional al robiei, pentru evrei. În acelaşi ton: „Sodoma şi Egiptul sunt întruchiparea fărădelegii. Cetatea *unde a fost răstignit şi Domnul lor* este Ierusalimul care, prin păcatele lui, merită să fie pus în rând cu cetatea şi ţara coruptă din vechime”[12].

Într-o tâlcuire, prin *Egipt* este înţeles, în mod figurat, *veacul de faţă*, ce se cere depăşit încă de aici de către cei ce tind şi grăbesc spre veacul viitor[13].

9: **Şi timp de trei zile şi jumătate, oameni din popoare şi din seminţii şi din limbi şi din neamuri le vor privi leşurile şi nu vor îngădui ca trupurile lor moarte să fie puse-n mormânt.**

10: **Şi-asupra lor se vor bucura locuitorii de pe pământ şi se vor veseli şi-şi vor trimite daruri unii altora, pentru că aceşti doi profeţi i-au chinuit pe locuitorii de pe pământ.**

11: **Şi după cele trei zile şi jumătate, duh de viaţă de la Dumnezeu a intrat în ei şi-au stat pe picioarele lor; şi frică mare a căzut peste cei ce se uitau la ei.**

12: **Şi au auzit un glas puternic din cer, zicându-le: „Suiţi-vă aici!” Şi s-au suit la cer într-un nor; şi duşmanii lor au privit la ei.**

„După trei zile şi jumătate, zile întocmai la număr cu anii proorociilor, în care au zăcut morţi, zice că iar se vor scula şi se vor sui la cer în carul Stăpânului, pe nori, frică şi groază făcându-li-se celor ce-i vor vedea”[14].

Tradiţia a văzut în cei doi martori fie pe Moise şi Ilie, cum s-a mai arătat, fie pe Ilie şi Enoh, ultimii doi fiind recomandaţi de *strămutările* (IV Regi 2, 11; Facerea 5, 24) lor misterioase la cer (însă şi moartea lui Moise în munte rămâne învăluită în mister, de vreme ce mormântul său e *necunoscut* – cf. Deuteronom 34, 6).

13: **Şi-n ceasul acela s-a făcut cutremur mare; şi a zecea parte din cetate s-a prăbuşit şi au pierit în cutremur şapte mii de oameni; iar ceilalţi s-au înfricoşat şi I-au dat slavă Dumnezeului cerului.**

Cutremurul poate avea şi un sens spiritual: „socotesc că arată şi schimbarea duhovnicească a celor ce se vor clăti [îndrepta] spre lucrul cel stătător şi tare”[15]. Oricum, înălţarea celor doi şi cutremurul vor ştirbi autoritatea lui Antihrist, vădind puterea sa îndoielnică.

14: **Al doilea „vai” a trecut; al treilea „vai”, iată, vine de-ndată.**

„Sfârşitul interludiului dintre trâmbiţele a şasea şi a şaptea”[16].

15: **Şi a trâmbiţat al şaptelea înger: şi au fost în cer glasuri puternice, zicând: Împărăţia lumii a devenit a Domnului nostru şi a Hristosului Său şi El va împărăţi în vecii vecilor.**

„Singularul *El* se referă, deopotrivă, la Domnul (Dumnezeul) nostru şi la Hristosul Său”[17]. Cele de aici sunt în mod evident o viziune eshatologică, când împărăţia lumii acesteia e redobândită de Hristos (e smulsă actualei dominaţii – parţiale – a lui Satan).

„Pe Dumnezeu să-L lăudăm şi ca veac şi ca timp, ca cel ce e Cauzatorul a tot timpul şi veacul; şi ca Vechi de zile, ca Cel ce e înainte de vreme şi mai presus de timp şi ca Cel ce schimbă vremurile şi timpurile. Şi

iarăşi ca fiind dinainte de veacuri, întrucât este şi înainte de veac şi mai presus de veac şi împărăția Lui este împărăția tuturor veacurilor”[18].

16: **Şi cei douăzeci şi patru de Bătrâni care-n fața lui Dumnezeu şed pe tronurile lor au căzut cu fețele la pământ şi I s-au închinat lui Dumnezeu,**

17: **zicând: „Îți mulțumim Ție, Doamne Dumnezeule, Atotțiitorule, Cel-ce-Eşti şi Cel-ce-Erai şi Cel-ce-Vii, că Ți-ai luat puterea Ta cea mare şi-ai început să împărățeşti.**

Formula de aici (ca şi cea similară de la 1, 4) „Îl arată pe Dumnezeu; pentru cele trei timpuri este un singur nume: *Cel Ce este* (Ieşirea 3, 14)”[19].

18: **Şi neamurile s-au mâniat, dar a venit mânia Ta şi vremea ca cei morți să fie judecați şi să-i răsplăteşti pe robii Tăi profeții şi pe sfinți şi pe cei ce se tem de numele Tău, pe cei mici şi pe cei mari, şi să prăpădeşti pe cei ce prăpădesc pământul”.**

„*Neamurile s-au mâniat*: aici este, probabil, o referire implicită la tratamentul rău aplicat drepților […].♦ *A venit mânia Ta*: pedeapsa divină definitivă a celor răi. ♦ *Vremea de a judeca morții*: o referire clară la judecata universală care implică […] o înviere universală. ♦ [*Răsplata*]: judecata este o binecuvântare (mântuire) pentru drepți. ♦ [*Să prăpădeşti*]: judecata cuprinde pedeapsa pentru cei răi”[20].

19: **Şi templul lui Dumnezeu s-a deschis, cel din cer, şi-n templul Său s-a văzut chivotul testamentului Său; şi-au fost fulgere şi vuiete şi tunete şi cutremur şi grindină mare.**

„Deschiderea Sfintei Sfintelor[21] exprimă aici o auto-revelare extraordinară a lui Dumnezeu. *Fulgere, glasuri şi tunete şi un cutremur de pământ*: manifestări cosmice care însoțesc autorevelațiile lui Dumnezeu sau teofaniile”[22].

„Prin deschiderea cerului şi vederea chivotului se arată descoperirea bunătăților gătite sfinților […]. Iar când acestea se vor descoperi, asupra celor necredincioşi, a celor fără de lege, vor veni glasuri groaznice, fulgere şi grindină. Iar *cutremurul* arată schimbarea acestei lumi şi închipuie munca gheenei”[23].

---

[1] BBVA, p. 1762
[2] BBVA, p. 1762
[3] ICSS IX, p. 179
[4] BBVA, p. 1762
[5] NTEP, p. 752
[6] Deşi cei mai mulți comentatori se referă la Ilie şi Enoh, aşa cum se va arăta şi mai jos.
[7] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist şi Antihrist*, 43, 2
[8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XI
[9] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist şi Antihrist*, 47
[10] BBVA, p. 1762
[11] BBVA, p. 1762
[12] NTEP, p. 753
[13] Cf. Origen, *Omilii la Exod*, VIII, 1
[14] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XI
[15] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XI
[16] BBVA, p. 1762
[17] BBVA, p. 1762
[18] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre numirile dumnezeieşti*, X, 3
[19] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 71, 2
[20] ICSS IX, p. 181
[21] În Templu, chivotul era păstrat în Sfânta Sfintelor.
[22] ICSS IX, p. 181

[23] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XI

==

CAPITOLUL 12 – *Cele şapte semne. Primul: Femeia şi Balaurul.*

1: **Şi-un mare semn s-a arătat în cer: O femeie înveşmântată cu soarele; şi sub picioarele ei, luna; şi pe capul său, o cunună din douăsprezece stele.**

Femeia este „identificată cu Fecioara Maria, *Eva cea Nouă*"[1]. În plus, cum se va arăta şi mai jos, „această Femeie este, în acelaşi timp, întruchiparea Mariei, mama lui Mesia (v. 5), şi a Bisericii (v. 17)"[2]. *Cunună din douăsprezece stele*: „cele douăsprezece seminții ale lui Israel, neam căruia îi aparține Femeia, dar şi cei doisprezece apostoli ai Bisericii (noul Israel)"[3]. În ce ne priveşte, credem ca mai potrivit, în contextul întregii cărți ioaneice, să vedem în Femeie chipul Bisericii, mai ales întrucât, în versetul următor, se vorbeşte despre chinurile naşterii, ceea ce ar fi nepotrivit să aplicăm Fecioarei.

„*Femeia înveşmântată în soare* indică limpede Biserica, îmbrăcată în Cuvântul Tatălui, Care este mai strălucitor decât soarele însuşi. *Şi luna sub picioarele ei*, zice, adică [Biserica] este împodobită cu lumină cerească, precum luna. *Iar pe capul ei o cunună de douăsprezece stele* îi arată pe cei doisprezece apostoli pe care se ține Biserica"[4].

2: **Şi era însărcinată; şi striga chinuindu-se şi muncindu-se să nască.**

„Zicem că Biserica pătimeşte durere pentru fiecare din cei ce se nasc din apă şi din Duh, până când – aşa cum spune dumnezeiescul Apostol [Pavel] – *Hristos va lua chip întru ei* (Galateni 4, 19)"[5]. „*Şi avea în pântece prunc şi țipa de durere şi se chinuia să nască*, deoarece Biserica nu pridideşte să izvodească Logosul din inima ei, cu toate că lumea o prigoneşte"[6].

Versetul e folosit în descrierea lucrării celor ce stăruie în rugăciunea inimii: „Semnele începutului sunt acestea: în unii se arată ca o lumină ce răsare; în alții ca veselie plină de cutremur; în alții iarăşi ca bucurie; iar în alții, ca bucurie amestecată cu frică; în alții ca un cutremur şi bucurie; uneori, la alții, ca lacrimi şi frică. Fiindcă sufletul se bucură de cercetarea şi de mila lui Dumnezeu, dar se teme şi tremură de venirea Lui, ca un vinovat de păcate multe. Altora li se iveşte la început o zdrobire negrăită a inimii şi o durere nespusă a sufletului, care suferă dureri ca o femeie ce naşte, cum zice Scriptura"[7].

3: **Şi-un alt semn s-a arătat în cer: Iată, un Balaur mare, roşu ca focul, având şapte capete şi zece coarne; şi pe capete, şapte cununi împărăteşti.**

Balaur: „= Diavolul; duşmanul din vechime al Femeii (Facerea 3, 15)"[8]. *Coarnele* sunt simboluri ale forței, iar cele *şapte cununi împărăteşti* închipuie „puterea regală a diavolului, *stăpânitorul lumii acesteia* (Ioan 12, 31)"[9].

„*Cer* înțelegem că este văzduhul, iar *balaurul roşu* [este diavolul]. Iar roşul arată că este pornit spre ucidere şi bucuros de vărsare de sânge, sau că are fire de foc îngerească, deşi a căzut dintre îngeri. Iar prin *şapte capete* se înțeleg şapte puteri viclene dintr-ale lui, potrivnice lucrurilor duhovniceşti [darurilor Duhului Sfânt – n. trad.]"[10].

4: **Şi coada lui târa o treime din stelele cerului; şi le-a aruncat pe pământ. Şi Balaurul a stat înaintea Femeii care era să nască, pentru ca să-i înghită copilul când îl va naşte.**

O treime din stelele cerului: „oastea diavolului: îngerii căzuți. Balaurul îşi pregăteşte forțele pentru lupta ce urmează să înceapă"[11]. Prin stelele trase de diavol se pot închipui şi creştinii căzuți, aşa cum se închipuie şi în fresca de la mănăstirea Sucevița, redând *Scara virtuților*, după scrierea Sfântului Ioan Scărarul. Evident, e vorba despre creştini *asemenea stelelor*, aşadar despre aceia care ar fi trebuit să aibă

un rol călăuzitor în Biserică. Cum arată şi Dante în *Infernul*, nu e ceva neobişnuit ca la caznele cele veşnice să se afle şi (înalte) fețe bisericeşti[12].

Înghițirea copilului încă de la naştere arată că diavolul pândeşte pe cei de curând născuți în credință, pentru a nu ajunge aceştia la *vârsta* şi măsura lui Hristos.

Imaginea e folosită de către Sfântul Pioniu, ce deplângea pe creştinii care, de teama chinurilor, au apostaziat: „Au intrat şi dintre frații creştini care de nevoie au fost siliți (să se lepede), făcând plânset mare, încât în fiecare oră se auzea plângerea lor, mai ales din partea celor ce erau evlavioşi şi cu viețuire frumoasă. Iar Pioniu, plângând, le-a spus: – Sunt pedepsit cu o nouă pedeapsă şi sfâşiat în bucăți, văzând mărgăritarele Bisericii călcate în picioare de porci (cf. Matei 7, 8) şi *stelele cerului trase spre pământ de coada balaurului*, iar via pe care a sădit-o dreapta lui Dumnezeu, pustiită de mistreți (cf. Psalmi 9, 9.13-14); iar acum o culeg cei ce merg alături de calea (vieții)"[13].

5: **Şi ea a născut un Copil de parte bărbătească, Cel ce cu toiag de fier va să păstorească toate neamurile. Şi Copilul ei a fost răpit la Dumnezeu şi la tronul Său,**

Copilul ce *va păstori toate neamurile*: „= Iisus Hristos; Mielul devenit Păstor (7, 17); citat din Psalmi 2, 9 (profeție mesianică). [În viziune,] *Copilul a fost răpit la Dumnezeu*: trecere directă de la naştere la înălțarea întru slavă; diavolul nu se poate atinge de El"[14].

„Prin cei ce se botează, Biserica Îl naşte pururea pe Hristos, ca pe Cel ce ia formă într-înşii […]. Deci *copilul de parte bărbătească* este poporul bisericesc cel neslăvit prin dezmierdări. *Şi s-a răpit copilul ei*: şi acum se răpesc[15] sfinții aflați întru ispite, ca să nu fie biruiți de cele rele care sunt peste puterile lor"[16]. „*Şi a născut femeia*, zice, *un copil de parte bărbătească, menit să păstorească toate neamurile*, adică, L-a născut pe Hristos, de parte bărbătească şi desăvârşit, copil al lui Dumnezeu, Dumnezeu şi om, pe Care Îl anunțaseră profeții şi pe Care Biserica, născându-L mereu, Îl arată tuturor neamurilor. *Pruncul acesta al ei a fost răpit şi dus în fața lui Dumnezeu şi a tronului Său*, adică, Cel născut veşnic de Biserică este împărat ceresc, nu pământesc"[17].

6: **iar Femeia a fugit în pustie, acolo unde are ea loc pregătit de Dumnezeu, pentru ca acolo s-o hrănească timp de o mie două sute şi şaizeci de zile.**

În pustie: „Pustie: în limbajul biblic, locul de refugiu al celor prigoniți"[18]. Ca şi la 11, 3, e vorba de trei ani şi jumătate. *Pustia* are dublă conotație: „ambivalența simbolului este izbitoare dacă îl considerăm plecând doar de la imaginea solitudinii: este sterilitatea, fără Dumnezeu; este fecunditatea, cu Dumnezeu, dar datorată numai lui Dumnezeu. Deşertul revelează supremația harului: în ordinea spirituală, nimic nu există fără el [fără har]; totul există prin el şi numai prin el"[19].

„Femeia care apare în cer îmbrăcată în soare, purtând o cunună cu 12 stele, având luna aşternut picioarelor ei, aflându-se în chinurile naşterii, reprezintă […] pe Mama noastră, o putere care există prin sine, deosebită de fiii ei […]. Aceasta este Biserica; fiii ei, pe care i-a născut prin botez, vor alerga către ea din toate părțile pământului după înviere, privind lumina cea neînserată, îmbrăcând ca pe o haină strălucirea Cuvântului, ea este cuprinsă de o mare bucurie. Căci cu ce altă podoabă mai de preț ar putea să se împodobească împărăteasa pentru a se prezenta la Domnul ca mireasă, dacă nu cu lumina? […] *Luna îi este aşternut picioarelor*. Cred că prin lună înțelege simbolic credința celor ce s-au curățit de stricăciune prin baia botezului, pentru că lumina ei molcomă este asemenea apei călduțe. Biserica, deci, care are aşternut picioarelor credința şi ataşamentul nostru – după acest mod de a înfățişa luna – se află în durerile naşterii până ce *toate neamurile vor intra* (Romani 11, 25) în ea, până ce va transforma pe cei psihici în pnevmatici. Ea este şi mamă, pentru că întocmai ca femeia care concepe şi, la plinirea vremii, aduce pe lume un om desăvârşit, se poate spune că Biserica îi concepe pe cei care îmbrățişează cuvântul (lui Dumnezeu), îi formează după chipul şi asemănarea lui Hristos şi, în cele din urmă, îi face (prin botez) cetățeni ai acelor fericite veacuri. Prin urmare, Biserica este prezentă în mod necesar la botez, pentru că ea este aceea care naşte pe cei care se botează. Ea are luna aşternut picioarelor ei pentru că cei renăscuți capătă o anume strălucire; de aceea se şi zice că sunt *luminați*. În săptămâna Patimilor[20], (Biserica) face

să le strălucească mereu în gând luna plină duhovnicească[21], până când vor apărea zorile şi lumina cea desăvârşită a zilei celei mari. […] Socotesc că despre Biserică s-a zis că naşte prunc de parte bărbătească pentru că cei luminaţi primesc însuşirile şi trăsăturile bărbăteşti ale lui Iisus. Realizarea asemănării lor cu Cuvântul este o urmare firească a cunoaşterii exacte (a dogmelor creştine) şi a credinţei; astfel, prin botez, în fiecare dintre ei se naşte în chip spiritual Hristos”[22]. „Deşertul în care vine ea şi este hrănită timp de 1260 de zile, locul care nu rodeşte stricăciune şi răutate şi este inaccesibil celor mulţi; locul, însă, care rodeşte înţelepciune şi pulsează de viaţă, locul accesibil sfinţilor, este de bună seamă ogorul prea frumos, cu pomi plăcuţi la vedere şi parfumaţi ai Virtuţii […]. Cât despre cele 1260 de zile, cât durează şederea femeii în pustiu, acestea reprezintă […] zăbava noastră aici, pentru cunoaşterea perfectă a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, timpul ce ţine până la inaugurarea vremurilor de apoi, atunci când noi nu vom mai contempla doar cu raţiunea pe Cel ce este, ci mergând la El Îl vom contempla direct[23]”[24].

7: **Şi război s-a făcut în cer: Mihail şi îngerii lui au pornit război cu Balaurul. Şi se războia Balaurul, şi îngerii lui;**

Mihail: „= Arhanghelul Mihail, comandantul oştilor cereşti (Daniel 10, 13.21; 12, 1)”[25].

8: **şi el n-a răzbit, nici că locul lor s-a mai găsit în cer.**

„Balaurul cel mare, de culoarea focului, încornoratul cu 7 capete, cel ce târăşte (după sine) *a treia parte* din stele, cel ce pândeşte să mănânce *pruncul* celei din durerile naşterii, este însuşi diavolul, cel ce întinde curse celor de curând iluminaţi, pentru a le întina cugetul, chipul şi strălucirea adusă în sufletul lor de Cuvântul. Însă nu-şi ajunge ţinta, pentru că cei renăscuţi sunt răpiţi în sus *către tronul lui Dumnezeu*, adică este ridicat cugetul celor reînnoiţi sus[26], la scaunul dumnezeiesc şi la temelia adevărului; se deprinde să vadă şi să-şi închipuie lucrurile de acolo, încât să nu mai fie înşelat de balaur, care îl trage în jos; căci diavolului nu-i este permis să nimicească pe cei care tind şi privesc în sus. Stelele pe care, atingându-le cu vârful cozii, le trage pe pământ, sunt grupurile ereticilor. Stelele întunecoase care cad reprezintă într-adevăr adunarea ereticilor, pentru că aceştia vor să cunoască lucrurile cereşti, vor să creadă în Hristos, vor ca sufletul lor să sălăşluiască în ceruri şi să se apropie de stele ca *fii ai luminii*, dar sunt zdruncinaţi şi traşi în jos de încolăcirile balaurului, pentru că s-au făcut vinovaţi faţă de dreapta credinţă. Ei au fost numiţi *a treia parte dintre stele* pentru că au greşit faţă de una din Persoanele Treimii”[27].

9: **Şi aruncat a fost Balaurul cel mare, şarpele cel de demult, care se cheamă diavol şi Satana, cel ce pe toată lumea o înşeală – aruncat a fost pe pământ; şi îngerii săi aruncaţi au fost cu el.**

Şarpele cel de demult: „acela care a dus la păcat părinţii neamului omenesc, pe Adam şi Eva (Facerea 3; II Corinteni 11, 3)”[28]. *Toată lumea*: „nu universul (**kosmos**), ci oamenii ca lume (**ikumeni**[29])”[30]. Şarpelui, „Sfântul Ioan nu îi pune la îndoială anterioritatea, ci îi prevesteşte înfrângerea […]. Înşelătorul devine astfel respingător. Puterilor şi iscusinţei lui, incontestabile ca atare, le este contestată originea. Ele [puterile sale – n. n.] sunt socotite rodul unui furt, devenind astfel nelegitime faţă de spirit: ştiinţa şarpelui va deveni ştiinţa blestemată. Iar şarpele din noi nu va mai zămisli decât vicii aducătoare nu de viaţă, ci de moarte”[31].

Dacă, încă de la început, şarpele a înşelat pe protopărinţi, lucrând apoi şi pierzania urmaşilor acelora, Hristos a adus „jertfa pentru toţi, dând templul Său spre moarte (Evrei 9, 12.24), ca să facă pe toţi nevinovaţi şi iertaţi de neascultarea de la început şi să Se arate totodată pe Sine mai înalt decât moartea, arătând trupul Său nestricăcios drept pârga învierii tuturor”[32]. Iar cei ce Se unesc cu Hristos dobândesc şi puterea Sa de a birui şarpele: „Aşa cum Acela are putere peste toate, tot aşa şi el împărăţeşte peste patimi […], supune pe demonii (Luca 10, 17) care meşteresc răutatea, calcă în picioare balaurul cel vechi şi mare ca pe o vrabie umilă”[33].

10: **Şi am auzit un glas mare-n cer, zicând: „Acum s-a făcut mântuirea şi puterea şi împărăţia Dumnezeului nostru şi stăpânirea Hristosului Său, căci aruncat a fost pârâşul fraţilor noştri, cel ce ziua şi noaptea-i pâra în faţa Dumnezeului nostru.**

Pârâşul: „**şatan**, în ebraică, înseamnă *învinuitor*”[34]. „Balaurul sau şarpele, protagonistul povestirii, este identificat în imn cu *acuzatorul* creştinilor înaintea lui Dumnezeu, în curtea cerească. În acel tribunal, creştinii sunt eliberați prin mijlocirea morții lui Iisus. Răzbunarea în tribunalul ceresc este răsturnarea ironică a condamnărilor impuse de tribunalele pământeşti (romane)”[35].

11: **Şi ei l-au biruit prin sângele Mielului şi prin cuvântul mărturiei lor şi prin aceea că viața până la moarte nu şi-au iubit-o.**

„Şi-au disprețuit viața până într-acolo încât au acceptat să moară (ca martori-martiri ai Mielului); vezi Ioan 12, 25”[36].

12: **Pentru aceasta bucurați-vă, ceruri, şi voi, cei ce locuiți în ele! Vai vouă, pământule şi mare, căci diavolul a coborât la voi având mare mânie, fiindcă el ştie că puțină vreme are”.**

Diavolul mai poate activa cât mai există timp. Aici, un cuvânt despre neschimbabilitate: „Neschimbabilitatea lui Dumnezeu, de care El face parte şi celor ce cresc în iubire, este neschimbabilitatea în plinătatea vieții de iubire, deasupra căreia nu mai poate fi altceva. Neschimbabilitatea iadului este vidul total al vieții. Cei ce sunt în această stare s-au rupt total din dialogul iubirii, care-i ținea atârnați de eternitate. Viața lor nu mai este propriu zis o viață, existența lor nu mai e propriu zis o existență. Timpul coincide cu devenirea, pentru că el tinde spre deplina comuniune cu Dumnezeu, spre eternitate. Devenirea nu este în Dumnezeu, nici în iad. A admite o devenire în Dumnezeu înseamnă a nu-L mai vedea în plenitudinea vieții şi a nu mai recunoaşte plenitudinea nici în Creator. Timpul nu va fi nici în cer, nici în iad. În cer nu va mai fi pentru că cei de acolo Îl au pe Dumnezeu ca plenitudine; în iad nu va mai fi, pentru că nu se mai poate tinde spre Dumnezeu. Dar aceasta [existența din iad – n. n.] nu va fi o odihnă. Pentru că vidul fără speranță este un chin”[37].

Vai vouă, pământule şi mare: „înseamnă: Amar celor ce locuiesc pe pământ şi pe mare! – adică celor care n-au petrecerea în ceruri, ci pe pământ. Pentru că mulți din cei ce locuiesc pe pământ îl biruiesc pe diavol şi-l vor birui […]. Dar cei ce gândesc cele pământeşti şi se învăluie în marea lumească este cu neputință să nu fie nevoiaşi şi ticăloşi şi umiliți”[38].

13: **Şi când Balaurul a văzut c-a fost aruncat pe pământ, a prigonit-o pe Femeia care născuse Pruncul.**

„În prelungirea şi completarea simbolului, Femeia (Fecioara Maria) e însăşi Biserica, supusă-n istorie duşmăniei diavolului, atât în persecuții cât şi-n timp de pace”[39]. Cum s-a văzut, opțiunea noastră e pentru Biserică, referirea la Fecioara Maria trimițând-o în plan secundar.

14: **Şi i s-au dat Femeii cele două aripi ale vulturului celui mare, ca să zboare-n pustie la locul ei, acolo unde, departe de fața şarpelui, este hrănită o vreme şi vremi şi-o jumătate de vreme.**

Aripile vulturului celui mare: „Simbol ascuns[40]. E foarte probabil însă ca acest text să fi inspirat icoana-frescă a Maicii Domnului înaripate, din biserica mânăstirii Govora. ♦ *O vreme şi vremi şi-o jumătate de vreme*: „expresie preluată din Daniel 7, 25; 12, 7 spre a indica o perioadă limitată a suferinței”[41]. NTEP traduce: *un timp, două timpuri şi o jumătate de timp*: „*un timp* înseamnă un an; *două timpuri* sunt doi ani; *o jumătate de timp* sunt şase luni. Suma acestora este trei ani şi jumătate (vezi 11, 3; Daniel 7, 25)”[42].

Pentru acest loc, ca şi pentru altele similare, o atenționare: „Toate calculele care, pornind de la numere arbitrar interpretate, fixează zilele, lunile, vremile, ca date precise, trec peste granița ce a pus-o Dumnezeu putinței de previziune a omului[43] şi de stabilire a sensului adevărat al simbolurilor Revelației, care sunt profeții ce se vor lumina deplin după împlinirea lor. Dată fiind granița pusă de Mântuitorul, se pot face doar conjecturi asupra condițiilor generale ale momentului istoric care ar putea justifica sfârşitul lumii”[44].

„*Aripile vulturului* închipuie cele două legi, Vechiul şi Noul Testament ca, zburând cu acestea în pustie, Biserica să se hrănească din belşug cu viaţa duhovnicească”[45]. Mai amănunţit şi, în final, cu o propunere complementară pentru *aripi*: „Acestea sunt cele *o mie două sute şaizeci de zile* (12, 6), *jumătatea de săptămână* (Daniel 9, 27) cât tiranul va ţine puterea şi va prigoni Biserica fugărind-o *din cetate în cetate* (Matei 23, 24). Se va ascunde în munţi şi în pustie fără să aibă cu ea decât *două aripi ale Vulturului cel mare*, adică credinţa în Iisus Hristos, Care întinzându-Şi sfintele braţe pe cruce formează două aripi, una în dreapta, alta în stânga. Astfel îi cheamă la Sine pe toţi cei care cred într-Însul, acoperindu-i *aşa cum o pasăre îşi acoperă puii* (Matei 23, 37)”[46].

15: **Şi şarpele a aruncat după Femeie din gură-i apă ca un râu, ca s-o ia puhoiul.**

16: **Şi pământul i-a venit Femeii într-ajutor; că şi-a deschis pământul gura şi a-nghiţit râul pe care Balaurul îl aruncase din gura sa.**

Apa aruncată de Balaur ar fi ispitele, iar *uscăciunea pământului*, înfrânarea[47].

17: **Şi Balaurul s-a aprins de mânie asupra Femeii şi a pornit să facă război cu ceilalţi din seminţia ei, cei ce păzesc poruncile lui Dumnezeu şi au mărturia lui Iisus.**

A pornit să facă război cu ceilalţi din seminţia ei: „vezi Facerea 3, 15; descendenţii spirituali ai Evei celei noi”[48]. „*Mărturia lui Iisus* este atât aceea pe care credincioşii o dau despre Iisus Hristos, cât şi aceea pe care Mântuitorul o dă în faţa Tatălui Său despre cei care Îi ţin poruncile şi Îi urmează calea (vezi Matei 10, 32; Luca 10, 8; Apocalipsa 19, 10)”[49].

18: **Şi a stat pe nisipul mării.**

A stat pe nisipul mării, „de unde va continua lupta, cu ajutorul celor două Fiare”[50]. „Balaurul se opreşte pe malul mării în aşteptarea Fiarei care va ieşi din mare (13, 1)”[51].

---

[1] BBVA, p. 1763
[2] NTEP, p. 754
[3] BBVA, p. 1763
[4] Sf. Ipolit, *Demonstraţie din Sfintele Scripturi despre Hrist şi Antihrist*, 61, 1
[5] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XII
[6] Sf. Ipolit, *Demonstraţie din Sfintele Scripturi despre Hrist şi Antihrist*, 61, 1
[7] Sf. Grigorie Sinaitul, *Învăţătură cu de-amănuntul despre liniştire şi rugăciune*, 4
[8] BBVA, p. 1763 – Prin *balaur roşu* suntem tentaţi să vedem azi şi ceea ce a fost Uniunea Sovietică, imperiu ce a avut 7 conducători (*capete*), dacă-l socotim şi pe Vladimir Ilici Lenin (1917 – 1924), ca întemeietor: Iosif Visarionovici Stalin (1924 – 1953), Nikita Hruşciov (1953 – 1964), Leonid Ilici Brejnev (1964 – 1982), Iuri Vladimirovici Andropov (1982 – 1983), Konstantin Cernenko (1983 – 1984), Mihail Sergheevici Gorbaciov (1985 – 1990) – Datele trecute între paranteze indică perioada cât a fost deţinută puterea, cu oarecari aproximări, întrucât *trecerile* de la o conducere la alta aveau permanent un caracter de interimat, marcat de lupte în interiorul P. C. U. S. Care ar fi fost cele 10 *coarne* ale U. R. S. S., nu ne-am gândit, dar iubitorii de speculaţii pot găsi oricând o potrivire (10 republici mai însemnate, 10 state comuniste – numărând aşa fel încât să iasă socoteala – etc.). În două dintre cazuri (Hruşciov şi Cernenko) nu ne e cunoscut patronimul, iar în Rusia de azi se pare că s-a şi renunţat la el.
[9] BBVA, p. 1763
[10] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XII
[11] BBVA, p. 1763
[12] A se vedea: Dante Alighieri, *Divina Comedie – Infernul*, text bilingv cu versiune românească, note, comentarii, postfaţă şi repere bibliografice de Răzvan Codrescu, Editura Christiana, Bucureşti, 2006.
[13] *Martiriul Sfântului Pioniu*, XII, 2-3 – Sfântul Pioniu a fost martirizat, împreună cu alţi creştini, la Smirna, în anul 250, în timpul împăratului roman Deciu (249 – 251).
[14] BBVA, p. 1763

[15] *Răpirea* nu e mutarea lor trupească în alt loc (deşi nu excludem nici aceasta, în mod excepţional), ci răpirea minţii la cele de sus, astfel ca ispitele lumii să devină inofensive (dar, pentru aceasta, trebuie să ne străduim, altfel urmează căderea!).
[16] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XII
[17] Sf. Ipolit, *Demonstraţie din Sfintele Scripturi despre Hrist şi Antihrist*, 61, 1-2
[18] BBVA, p. 1763
[19] DS III, art. *Pustiu*, *Deşert*, p. 140
[20] Sub al cărei chip putem vedea veacul acesta, sau timpul.
[21] Sărbătoarea Învierii urmează primei luni pline de după echinocţiul de primăvară: de aici, apropierea creştinilor de strălucirea lunii pline, în aşteptarea strălucirii depline de după înviere.
[22] Metodiu de Olimp, *Banchetul sau Despre castitate*, VIII, 5-6.8
[23] Cuvântul urmează cu desfacerea numărului 1260 în 1000+200+60, arătând simbolismul acestor numere. În Comentariul nostru, însă, acestea s-au arătat, în diferite locuri, astfel că oprim aici citatul.
[24] Metodiu de Olimp, *Banchetul sau Despre castitate*, VIII, 11
[25] BBVA, p. 1763
[26] Nu, însă, în mod automat, ci doar cu participarea acelora! Mulţi, în schimb, sunt şi cei ce pier, aceştia devenind un fel de *avortoni* ai Bisericii, cărora le-ar fi fost mai bine să nu cunoască iluminarea Botezului.
[27] Metodiu de Olimp, *Banchetul sau Despre castitate*, VIII, 10
[28] NTEP, p. 754
[29] **οικουμένη**
[30] BBVA, p. 1763
[31] DS III, art. *Şarpe*, pp. 309-310
[32] Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, XX
[33] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XXXIII
[34] NTEP, p. 755
[35] ICSS IX, p. 184
[36] BBVA, p. 1763
[37] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, I, pp. 195-196
[38] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XII
[39] BBVA, p. 1763
[40] Mai jos, se va încerca o tâlcuire a acestor *aripi*.
[41] BBVA, p. 1763
[42] NTEP, p. 755
[43] Mântuitorul a declarat că singur Tatăl ştie ceasul venirii Lui (Matei 24, 36; Marcu 13, 32). *Drept aceea, privegheaţi, că nu ştiţi ceasul în care vine Fiul omului* (Matei 25, 13; Marcu 13, 33; Luca 12, 40). În pofida acestor avertismente, sunt numeroşi cei care iscodesc cele oprite, căutând să stabilească termene exacte. Şi azi, o scriere senzaţionalistă, prevăzând dezastre, date şi locuri, are o audienţă mult mai mare decât una ce îndeamnă la priveghere şi la nevoirea pentru dobândirea mântuirii. (Cei care s-au gândit la anumite scrieri în circulaţie, vizate aici, s-au gândit bine…).
[44] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, pp. 377-378
[45] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XII
[46] Sf. Ipolit, *Demonstraţie din Sfintele Scripturi despre Hrist şi Antihrist*, 61, 3
[47] Cf. Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XII
[48] BBVA, p. 1763
[49] NTEP, p. 755
[50] BBVA, p. 1764
[51] NTEP, p. 755

==

CAPITOLUL 13 – *Al doilea semn: Fiara mării. Al treilea: Fiara pământului.*

1: **Şi-am văzut ridicându-se din mare o Fiară având zece coarne şi şapte capete; şi pe coarnele ei, zece steme; şi pe capetele ei, nume blasfemiatoare.**

Fiara „reuneşte caracteristicile celor patru Fiare din Daniel 7, 2-8. Identificată cu imperiul roman, prototipul oricărei puteri politice organizate care, sub comanda obscură a Balaurului, I se opune Mielului şi seamănă confuzia printre oameni”[1]. „Asocierea fiarei din Apocalipsă cu marea o caracterizează ca un simbol mitic al haosului şi al rebeliunii. În mituri, elementul marin este echivalent cu abisul (11, 7)”[2]. Cele *zece coarne* sunt „cei zece regi din 17, 9”[3], iar în cele *şapte capete* au fost văzute cele şapte coline ale Romei. *Nume blasfemiatoare*: „literal: nume de blasfemie. Atributele şi titlurile divine pe care şi le reclamau împăraţii romani (zeu, dumnezeu, august, fiu al zeilor, salvator, domn etc.), tot atâtea blasfemii la adresa unicului şi adevăratului Dumnezeu”[4]. Dacă numărul 7 arată perfecţiunea, „şapte este […] şi [numărul] Satanei, care încearcă să-L imite pe Dumnezeu, să-L maimuţărească de cele mai multe ori. Astfel, Fiara din Apocalipsă are şapte capete. Dar vizionarul din Patmos le rezervă puterilor răului jumătatea lui şapte, trei şi jumătate, arătând astfel că uneltirile Răului sunt sortite eşecului (12, 6): balaurul nu o poate ameninţa pe Femeie (care întruchipează – între altele – poporul lui Dumnezeu) decât o mie două sute şaizeci de zile, adică trei ani şi jumătate”[5].

„*Fiara* care iese din mare este considerată de aproape toţi tâlcuitorii ca fiind Antihristul care iese din *marea vieţii*, adică din mijlocul rasei umane care este agitată precum marea. De aici este clar că Antihristul nu va fi un anumit duh sau demon, ci o progenitură odioasă a rasei umane; nu va fi un diavol întrupat, cum au crezut unii, ci un om”[6].

2: **Şi Fiara pe care am văzut-o era asemenea leopardului, picioarele ei erau ca ale ursului, iar gura ei ca o gură de leu. Şi Balaurul i-a dat Fiarei puterea lui şi tronul său şi stăpânire mare.**

Tronul său: „tronul celui ce este *stăpânitorul lumii acesteia* (Ioan 14, 30) = învestitura satanică”[7].

„În persoana Antihristului sunt adunate însuşirile şi calităţile [celor] mai sălbatice dintre fiare”[8]. „Prin cele ce se vor întâmpla în vremea Antihristului se vădeşte că [diavolul], deşi apostat şi tâlhar, se vrea slăvit ca Dumnezeu şi, deşi slugă, se vrea proclamat rege. Într-adevăr, acela [Antihristul], purtând în sine toată puterea diavolului, va veni nu ca un rege drept, nici ca unul legitim, adică supus lui Dumnezeu, ci ca un necredincios fără de lege, ca un apostat nedrept şi ucigaş, ca un tâlhar recapitulând în sine toată apostazia diavolului: va dărâma idolii spre a-i convinge pe ceilalţi că el este Dumnezeu, dar se va pune pe sine însuşi singur idol, absorbind, [ca să spunem aşa], rătăcirea tuturor celorlalţi idoli. Aşa încât cei ce-l slăvesc pe diavol prin multe lucruri scârbavnice îi vor sluji atunci printr-un singur idol”[9].

3: **Şi unul din capetele Fiarei era înjunghiat ca de moarte, dar rana ei cea de moarte a fost vindecată; şi tot pământul s-a minunat ţinându-se după Fiară.**

E vorba aici despre „oamenii atraşi şi înşelaţi de ceea ce pare o minune”[10]. „Chiar dacă nu se foloseşte termenul, adversarul eshatologic este reprezentat ca un *antihrist*”[11].

„Vindecarea rănii fiarei zicem să fie […] îndreptarea de către Antihrist, pentru puţină vreme, a stăpânirii lui Satan, stricate prin crucea Domnului; sau învierea amăgitoare a vreunuia ce va muri dintre ai lui Antihrist”[12].

4: **Şi i s-au închinat Balaurului, pentru că el i-a dat Fiarei stăpânirea; apoi i s-au închinat Fiarei, zicând: „Cine-i asemenea Fiarei şi cine poate să se războiască împotrivă-i?…”**

„Lozincă de massă, parodiind laudele adresate lui Dumnezeu (vezi Ieşirea 15, 11; Psalmi 88, 7; 112, 5)”[13].

5: **Şi i s-a dat ei gură să grăiască vorbe mari şi blasfemii; şi putere i s-a dat să lucreze timp de patruzeci şi două de luni.**

I s-a dat: „forma reflexiv-pasivă a verbului indică faptul că, chiar în condiţii apocaliptice, totul se face cu ştirea şi permisiunea lui Dumnezeu, Care-Şi menţine suveranitatea”[14]. *Patruzeci şi două de luni* sunt 3 ani şi jumătate; textul se leagă de 11, 2.

În vechime, unii au văzut vestită aici persecuţia lui Valerian (253 – 259), care ar fi durat trei ani şi jumătate[15]. Oricum, „stăpânirea lui [Antihrist] nu va dura mult timp, fiindcă altfel, potrivit cuvintelor Mântuitorului, *nici un trup n-ar mai scăpa* (Matei 24, 22)”[16].

6: **Şi gura şi-a deschis-o spre blasfemii împotriva lui Dumnezeu, să-I blasfemieze numele şi locuinţa, pe cei ce locuiesc în cer.**

7: **Şi i s-a dat să facă război asupra sfinţilor şi să-i biruie; şi i s-a dat ei stăpânire peste toată seminţia şi poporul şi limba şi neamul.**

8: **Şi i se vor închina ei toţi cei ce locuiesc pe pământ, ale căror nume nu sunt de la-ntemeierea lumii scrise-n cartea vieţii Mielului înjunghiat.**

Sunt indicaţi aici „cei slabi şi laşi, în opoziţie cu cei tari şi curajoşi, prevăzuţi în planul lui Dumnezeu. *De la-ntemeierea lumii*: vezi Matei 25, 34. În redactarea, mai mult textuală, a Bibliei lui Şerban: *…cărora nu-s scrise numele în cartea vieţii, a Mielului celui jungheat, de la izvodirea lumii*. Desigur, în ambele redactări, nu poate fi vorba de predestinare, ci de preştiinţa lui Dumnezeu”[17].

9: **Dacă are cineva urechi, să audă!:**

10: **Cine duce-n robie, în robie e dus; cine ucide cu sabia, de sabie trebuie ucis. Aici e răbdarea şi credinţa sfinţilor.**

Răbdarea şi credinţa sfinţilor: „răbdarea-ntru credinţă: aceea că, până la urmă, dreptatea lui Dumnezeu îi va răzbuna pe cei drepţi”[18].

11: **Şi-am văzut o altă Fiară, ridicându-se din pământ; şi avea două coarne, asemenea unui miel, dar grăia ca un balaur.**

O altă Fiară: „adversar în plan religios, intelectual şi moral, cu înfăţişare mai potolită, dar cu o mare capacitate mimetică (*coarne asemenea unui miel*): religiile şi filosofiile sincretiste, ereziile şi sectele de toată mâna, ideologiile care-şi revendică asemănări sau înrudiri cu creştinismul, toate însă fiind în slujba primei Fiare (iar aceasta, la rându-i, în aceea a Balaurului)”[19].

„Unii înţeleg că *fiara* aceasta este Antihristul. Altora li se pare că e Satana şi socotesc că cele *două corne* ale lui ar fi ale lui Antihrist şi ale unui proroc mincinos. Iar noi socotim (după Irineu al Lyonului) că, întradevăr, fiara aceasta de acum va fi un prooroc mincinos, care *va ieşi din pământ*, adică din viaţa cea pământească şi care se târăşte pe pământ. Se zice că va avea *două coarne asemenea cu ale mielului* pentru că, sub piele de oaie, va tăinui sălbăticie de lup ascunsă şi mohorâre. Căci la început va arăta un chip de creştinătate”[20]. „Numeşte *Fiara ieşind din pământ* viitoarea împărăţie a Antihristului. Cele două coarne sunt Antihristul şi profetul mincinos, tovarăşul său. Când spune: *cele două coarne ca nişte coarne de miel* înseamnă [că Antihristul] vrea să fie asemenea Fiului lui Dumnezeu, arătându-se pe sine însuşi drept împărat. Cuvintele *scotea sunete ca un balaur* arată că [Antihristul] e un înşelător, departe de adevăr”[21].

12: **Şi toată puterea primei Fiare o face în faţa acesteia. Şi face ca pământul şi locuitorii de pe el să se-nchine Fiarei celei dintâi, a cărei rană de moarte fusese vindecată.**

În faţa acesteia: „potrivit gândirii ebraice, expresia: a face ceva *în ochii* sau *în faţa* cuiva – înseamnă a se afla în slujba lui, a face ceva în folosul, în favoarea cuiva. Misiunea acestei a doua fiare este răspândirea şi instaurarea cultului religios al Fiarei dintâi. Puterea ei nu este politică, ci spirituală. În lumea păgână din timpul lui Ioan, această putere se poate aplica la cultul divin care se celebra în cinstea împăratului roman de către religia oficială, de stat”[22].

Versetul „arată faptul că [Fiara] va porunci şi va rândui totul după legea lui Augustus, părintele împărăției romanilor[23]. Ea va stăpâni pretutindeni, umplându-se pe sine însăşi de slavă. Aceasta e a patra Fiară, care a fost rănită la cap şi s-a vindecat, adică, mai întâi capul i-a fost doborât şi batjocorit […], dar pe urmă, ea [Fiara], din cale-afară de şireată, va face să apară un cap ca şi vindecat, nou-nouț"[24].

13: **Şi face semne mari, pân-la a face ca foc să se coboare din cer pe pământ înaintea oamenilor;**

„Acel înainte-mergător al potrivnicului lui Hristos, Antihrist, le va face pe toate prin farmece şi năluciri, spre amăgirea oamenilor, ca să li se pară că Antihrist este Dumnezeu"[25]. La scară redusă, putem recunoaşte aici ierarhi care se pun la dispoziția unor personaje politice străine de duhul creştin, spre a le conferi acelora credibilitate (desigur, nu în mod dezinteresat).

14: **şi prin semnele ce i s-a dat să facă-n fața Fiarei îi amăgeşte pe cei ce locuiesc pe pământ, spunându-le celor ce locuiesc pe pământ să-i facă chip Fiarei care poartă rană de sabie şi a rămas în viață.**

Să-i facă chip: „= portret; efigie; bust; statuie"[26].

„Sporind fărădelegea, se vor urî unii pe alții şi se vor prigoni şi se vor vinde şi atunci se va arăta înşelătorul lumii, ca fiu al lui Dumnezeu, şi va face semne şi minuni; şi pământul va fi dat în mâinile lui şi va face lucruri nelegiuite, care nu s-au făcut niciodată din veac. Atunci va merge făptura oamenilor în focul cercării şi se vor sminti mulți şi vor pieri, iar cei care vor stărui în credința lor vor fi mântuiți de Însuşi Cel ce a fost supus blestemului (Galateni 3, 13)"[27]. „*Şi-i amăgeşte pe cei ce locuiesc pe pământ*: îi va înşela pe cei cărora le place viața pururea pământească, căci pe cei cu viață în cer nu-i amăgeşte mintea"[28].

15: **Şi i s-a dat ei să-i dea chipului Fiarei un duh, pentru ca chipul Fiarei să şi grăiască şi să facă-n aşa fel ca toți cei ce nu se vor închina chipului Fiarei să fie ucişi.**

Să-i dea chipului Fiarei un duh: „o suflare; aparența unei ființe însuflețite"[29]. „În timpul domniei împăratului Traian (98-117 d. Hr.), celor care fuseseră acuzați că sunt creştini şi negau lucrul acesta, li se cerea să-i invoce pe zei, să adore statuia lui Traian şi să-L blesteme pe Iisus Hristos[30]. Aceste ordine aveau rostul de-a verifica dacă respectivele persoane erau sau nu creştini. Probabil că aceste încercări au fost folosite şi cu ceva timp înainte"[31].

16: **Şi pe toți, pe cei mici şi pe cei mari, şi pe cei bogați şi pe cei săraci, şi pe cei liberi şi pe robi îi face să-şi pună semn pe mâna lor cea dreaptă sau pe frunte,**

„Versetul oglindeşte o astfel de situație, exagerând-o, şi demonstrează în ce măsură un astfel de cult al împăratului i se părea ofensiv lui Ioan"[32]. În zilele noastre (probabil că şi în trecut), versetul e luat deseori *ad litteram*, ceea ce socotim a fi exagerat, însă nu întrutotul. Desigur, nu ne gândim neapărat la un *semn* văzut, dar în mod obligatoriu la unul *asumat*.

În toate, Antihrist caută să-L imite pe Hristos: „A dat Domnul *pecete* celor ce cred într-Însul (7, 3); şi celălalt va face aşijderea. *Cu chip de om* a venit Domnul (Filipeni 2, 7); şi celălalt va veni cu chip de om"[33].

17: **încât nimeni să nu poată cumpăra sau vinde, fără numai cel ce are semnul: numele Fiarei sau numărul numelui Fiarei.**

Să nu poată cumpăra sau vinde: oamenii vor fi constrânşi (şi) economic să se împotrivească lui Hristos şi să se închine Fiarei. „Semnul e probabil o aluzie la monedele care purtau efigia, numele şi însemnele împăratului"[34]. În timp, *semn* poate deveni orice efigie similară, aparținând puterii secularizate. *Numărul numelui Fiarei*: „Evreii şi Grecii din antichitate obişnuiau uneori să convertească fiecare literă

sau consoană a unui nume propriu în valoarea ei numerică din alfabetul respectiv şi să facă un total; nume încifrat”[35].

Slujitorul lui Antihrist „se va nevoi să pună peste toţi numele cel pierzător al potrivnicului şi înşelătorului: pe mâna lor cea dreaptă, ca să taie lucrarea celor drepte şi bune; iar pe frunte, pentru a-i învăţa pe cei amăgiţi să fie îndrăzneţi întru înşelăciune şi întru întunecare. Dar numele [Antihristului] nu va fi primit de cei însemnaţi pe faţă cu lumina cea dumnezeiască. Şi numele fiarei se va vesti peste tot celor ce vor cumpăra şi celor ce vor vinde, încât cei ce nu-l vor primi vor suferi moarte cumplită[36], din lipsa celor trebuincioase”[37]. „Întrucât [Fiara] e vicleană şi pornită împotriva robilor lui Dumnezeu şi întrucât doreşte să-i oropsească şi să-i alunge pe aceştia din lume pe motiv că nu-i aduc slava cuvenită, porunceşte să se înalţe jertfelnice pretutindeni, în aşa fel încât nimeni dintre sfinţi să nu poată cumpăra sau vinde, dacă mai întâi n-a jertfit. Acesta e *semnul de pe mâna lor dreaptă*. Cuvintele *de pe frunte* arată obligaţia ca toţi să poarte pe cap o cunună de foc[38], o cunună a morţii, nu a vieţii”[39].

18: **Aici e-nţelepciunea! Cine are pricepere, să socotească numărul Fiarei; că e număr de om. Şi numărul ei este şase sute şaizeci şi şase.**

666: „pe seama acestui număr s-au făcut numeroase speculaţii, fiecare în funcţie de alfabetul şi maniera în care se operează calculul. Cea mai probabilă rămâne aceea care, în valorile numerice ale alfabetului ebraic, îl indică pe Caesar Neron, împăratul Romei, primul mare persecutor al creştinilor: **QSR**[40] = 100 + 60 + 200; **NRON**[41] = 50 + 200 + 6 + 50; totalul: 666. Semnificaţia poate fi însă şi de ordin mai general: [numărul] 7 (simbolul perfecţiunii) minus 1 = simbolul imperfecţiunii[42], repetat de trei ori în 666 [maximum de imperfecţiune – n. n.]; acest număr îl poate desemna pe omul total imperfect, pe cel ce întruchipează tot ce este mai rău. În cazul lui Nero (sau Neron), el poate fi persoana istorică reală, dar şi arhetipul celor ca el de-a lungul istoriei”[43]. „În Apocalipsă, [numărul] şase ar avea o semnificaţie clar peiorativă; şase ar fi numărul păcatului. Şase este şi [numărul] lui Nero, al şaselea împărat roman. […] [Iar numărul 666] reprezintă suma valorilor numerice atribuite unor litere. El îl desemnează pe Cezarul Nero (dacă socotim după literele ebraice) sau pe Cezarul-zeu (după cele greceşti); putem universaliza această denumire, căci istoria continuă după moartea personajului istoric Nero, apărând alţi şi alţi Neroni, şi putem privi numărul Fiarei drept un simbol al puterii sau al statului divinizat”[44].

Despre aceeaşi problemă, dar cu accente diferite: „atât vechii Iudei, cât şi Grecii, întrebuinţau pentru scrierea [numerelor] literele alfabetului. Astfel, un nume propriu putea fi exprimat prin suma pe care o reprezintă literele numelui său luate ca [numere]. Dar o sumă a literelor luate ca [numere] poate varia, după semnele care se adaugă literelor pentru a arăta sutele sau miile. De aceea, identificarea unui nume cu ajutorul [numerelor] care îl reprezintă este de cele mai multe ori nesigură. În afară de acestea, deosebirile între exprimarea [numelor] ebraice şi a celor greceşti aduc alte dificultăţi”[45]. În concluzie, cel mai prudent este să vedem în 666 maximum de imperfecţiune, fiind riscant a-l aplica unui nume sau altuia, potrivirea putând fi forţată.

„În cea de a cincea carte a sa *Împotriva ereziilor* [V, XXX, 3], atunci când vorbeşte despre aşa numita taină a numărului lui Antihrist în legătură cu Ioan, Irineu[46] spune următoarele lucruri despre Ioan: «Dacă în vremile de azi ar trebui să fie făcut cunoscut numele lui Antihrist, el ar trebui spus de cel care a văzut şi *Apocalipsa*, căci el a văzut-o nu prea demult, ci foarte aproape de vremile noastre, şi anume pe la sfârşitul domniei lui Domiţian»”[47]. Mai departe, Eusebiu citează din acelaşi autor, în aceeaşi problemă: „Iată cum se exprimă el în cea de a cincea cartea a sa [Irineu, *Împotriva ereziilor*, V, XXI, 1] despre Apocalipsa lui Ioan şi despre înţelesul numelui lui antihrist: «Aşa se prezintă lucrurile şi numărul acesta îl întâlnim în toate manuscrisele vechi. Faptul acesta îl mărturisesc cei care au văzut pe Ioan cu ochii lor[48], iar în afară de aceasta ne spune şi raţiunea că numărul fiarei e format după felul în care grecii numără literele numelui». Iar ceva mai încolo [*Împotriva ereziilor*, V, XXI, 3] zice despre acelaşi nume: «Nu greşim dacă afirmăm ceva cu siguranţă despre numele lui antihrist, căci dacă ar fi trebuit să localizăm hotărât numele lui în împrejurările de astăzi, atunci ar fi spus-o şi cu gura cel ce a văzut el însuşi descoperirea, căci nu-i prea de mult de când a fost văzută această descoperire, ci foarte aproape de zilele noastre, şi anume spre sfârşitul Domniei lui Domiţian»”[49]. „Ştiinţa cea dovedită a acestui număr, precum şi a tot ceea ce s-a scris despre el, o va descoperi vremea şi nevoinţa celor înţelepţi şi treji. Căci,

dacă ar fi fost nevoie cu adevărat ca noi să cunoaştem acest nume, Ioan, cel ce l-a văzut, ni l-ar fi descoperit, însă darul lui Dumnezeu n-a voit să se scrie în cartea dumnezeiască numele lui cel pierzător”[50]. Sfântul Ioan „ne arată de pe acum numărul numelui, ca noi să ne ferim de cel ce va să vină, recunoscându-l. Numele însă i l-a trecut sub tăcere, fiindcă nu e vrednic să fie rostit de Duhul Sfânt. Căci dacă ar fi fost rostit de Duhul Sfânt, poate că ar rămâne [pe pământ] multă vreme. Acum însă, pentru că *a fost şi nu este şi se ridică din adânc şi merge spre pieire* (17, 8) ca şi cum nici n-ar fi, nici numele nu i-a fost rostit. Căci nu se poate rosti numele a ceva ce nu este”[51]. „Despre acest nume, aşa cum ne-a povăţuit şi învăţat fericitul Ioan, nu trebuie să aflăm prea multe amănunte. Atunci când [Antihristul] se va arăta, împrejurările ne vor dezvălui, de la sine, şi numele căutat”[52].

Ca şi *pecetea*, acest *număr* s-ar putea ca, de la o epocă la alta, să se refere la alte realităţi, urmând ca cei ce au discernământ să cântărească permanent asupra celor ce trebuie ocolite.

---

[1] BBVA, p. 1764
[2] ICSS IX, pp. 184-185
[3] BBVA, p. 1764
[4] BBVA, p. 1764
[5] DS III, art. *Şapte*, pp. 291-292
[6] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], XIII
[7] BBVA, p. 1764
[8] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], XIII
[9] Sf. Irineu al Lyonului, *Împotriva ereziilor*; V, 25, 1 – Citatele din Sf. Irineu şi din Sf. Ipolit sunt extrase din lucrarea: Cristian Bădiliţă, *Manual de anticristologie* [*Studii, dosar biblic, traduceri şi comentarii*], Editura Polirom, Iaşi, 2002. *Împotriva ereziilor* încă nu a apărut într-o traducere integrală în limba română; din câte ştim, aceasta se va petrece în cursul anului 2008, în cadrul Colecţiei „**Cum Patribus**”, apărută la Editura Învierea din Timişoara. Lucrarea Sfântului Irineu a fost scrisă în greacă, purtând numele întreg: *Combaterea şi distrugerea ştiinţei cu nume mincinos* (**Ελεγχος και ανατροπη της ψευδωνυμου γνωσεος**). Păstrată integral doar în limba latină, scrierea e cunoscută sub denumirea prescurtată de *Adversus haereses*. Cristian Bădiliţă optează pentru denumirea *Contra haereses*.
[10] BBVA, p. 1764
[11] ICSS IX, p. 185
[12] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIII
[13] BBVA, p. 1764
[14] BBVA, p. 1764
[15] Cf. Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, VII, 10, 2
[16] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], XIII
[17] BBVA, p. 1764
[18] BBVA, p. 1764
[19] BBVA, p. 1764
[20] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIII
[21] Sf. Ipolit, *Demonstraţie din Sfintele Scripturi despre Hrist şi Antihrist*, 49, 1
[22] NTEP, p. 756
[23] Augustus va fi fost în epocă etalon al silniciei. Azi, desigur, nu vom căuta modele atât de îndepărtate, chiar dacă Istoria, în liniile ei generale, se repetă.
[24] Sf. Ipolit, *Demonstraţie din Sfintele Scripturi despre Hrist şi Antihrist*, 49, 2
[25] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIII
[26] BBVA, p. 1764
[27] *Învăţătură a celor 12 Apostoli* (*Didahia*), XVI, 4-5
[28] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIII
[29] BBVA, p. 1764
[30] Fără a fi admiratori ai lui Traian, facem menţiunea că, faţă de persecutorii dinaintea sa, Traian a decis să nu se ia în considerare denunţurile anonime împotriva creştinilor şi, mai mult, dacă denunţurile (evident, asumate) se dovedeau a fi neîntemeiate, denunţătorului să i se aplice pedeapsa prevăzută acuzatului, în cazul că acela ar fi fost creştin. Aceste hotărâri desigur că au limitat drastic delaţiunile.

[31] ICSS IX, p. 187
[32] ICSS IX, p. 187
[33] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 6, 2
[34] ICSS IX, p. 187
[35] BBVA, p. 1764
[36] Sau, oricum, mari lipsuri.
[37] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIII
[38] Aceasta nefiind, în mod obligatoriu, una văzută.
[39] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 49, 4
[40] פסר
[41] נרון
[42] Numărul 6 e (şi) simbol al imperfecțiunii, ca un minus, o lipsă a perfecțiunii (reprezentată de numărul 7). În alte contexte, însă, numărul 6 poate fi unul benefic, ca sumă şi produs a numerelor perfecte 1, 2 şi 3.
[43] BBVA, p. 1765
[44] DS III, art. *Şase*, p. 313
[45] NTEP, p. 757
[46] Sfântul Irineu a fost ucenic al Sfântului Policarp al Smirnei, care l-a cunoscut pe Sfântul Apostol Ioan, astfel că mărturiile Sfântului Irineu în privința autorului Apocalipsei sunt deosebit de prețioase. Conform unei tradiții tardive, Irineu ar fi murit ca martir pe la anul 202. Naşterea sa e aproximată într-un interval destul de larg, între 115 – 140.
[47] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, III, 18, 2-3
[48] Credem că referirea e, în primul rând, la Sfântul Policarp al Smirnei.
[49] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, V, 8, 5-6
[50] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIII
[51] Sf. Irineu al Lyonului, *Împotriva ereziilor*; V, 30, 4
[52] Sf. Ipolit, *Demonstrație din Sfintele Scripturi despre Hrist și Antihrist*, 50, 1

==

CAPITOLUL 14 – *Al patrulea semn: Mielul şi feciorelnicii. Al cincilea: cei trei îngeri. Al şaselea: un Fiu al Omului. Secerişul.*

1: **Şi m-am uitat; şi iată, Mielul stătea pe muntele Sionului; şi cu El, o sută patruzeci şi patru de mii care aveau numele Lui şi numele Tatălui Său scris pe frunțile lor.**

„Mielul serveşte ca o contrafigură a fiarei şi muntele Sion se contrapune mării (13, 1). *Care aveau înscrise pe frunțile lor numele Lui şi numele Tatălui Său*: adnotarea […] pune în contrast pe [următorii] Mielului cu cei ai fiarei […]. Un anume număr de detalii ne fac să înțelegem că [numărul] de 144.000 se referă la un grup special de credincioşi şi nu vrea doar să facă aluzie la toți credincioşii. Ei nu se limitează la o urmare uşoară a Mielului, ci-L urmează oriunde merge El (adică până la moarte – v. 4b) Nu erau simpli răscumpărați, ca toți creştinii, ci sunt răscumpărați, ca *pârgă*, din toată omenitatea”[1].

„Frunțile acestora se vor pecetlui cu lumina feței lui Dumnezeu, pentru care se vor arăta groaznici şi înfricoşați îngerilor celor pierzători”[2].

2: **Şi-am auzit un glas din cer ca un vuiet de ape multe şi ca bubuitul unui tunet puternic; iar glasul pe care l-am auzit era ca al țiteraşilor țiterindu-şi țiterele.**

Ca al țiteraşilor țiterindu-şi țiterele: „traducere oarecum forțată, dar foarte literală şi numai pentru a reda jocul de cuvinte al originalului[3], care sugerează că muzica era aceea a unor voci acompaniate de țitere (instrument întâlnit şi la 5, 8)”[4]. Între alte semnificații, țitera „mai este, de asemenea, prin însăşi structura sa, un simbol al universului; coardele sale corespund nivelurilor lumii, cutia sa, închisă într-o parte şi deschisă în alta, precum carapacea țestoasei, reprezintă o legătură între pământ şi cer, ca şi zborul păsării sau răpirea muzicii. Țitera simbolizează cântul universului”[5].

3: **Şi cântare nouă cântau înaintea tronului şi înaintea celor patru Fiinţe şi a Bătrânilor; şi nimeni nu putea să înveţe cântarea decât cei o sută patruzeci şi patru de mii care fuseseră răscumpăraţi de pe pământ.**

4: **Aceştia sunt cei ce nu s-au întinat cu femei; că sunt feciorelnici. Aceştia sunt cei ce-I urmează Mielului oriunde Se va duce. Aceştia au fost răscumpăraţi dintre neamuri, pârgă lui Dumnezeu şi Mielului.**

Sunt feciorelnici, „în contrast cu cei dedaţi desfrâului păgân"[6]. „*Pârgă*: e în esenţă un termen tehnic al liturghiei sacrificiale (Ieşirea 23, 19; Deuteronom 12, 6). Această semnificaţie simbolică sugerează o legătură cu sufletele care se odihnesc sub altar (6, 9) şi cu cele ale celor care au fost decapitaţi pentru mărturia adusă lui Iisus (20, 4). Aceasta ne face să credem că cei 144.000 sunt un grup ideal, reprezentanţii tuturor celor care şi-au pierdut viaţa din cauza credinţei şi care vor fi recompensaţi luând parte la prima înviere (20, 4-6). Teza după care expresia *pârgă* vrea să facă aluzie la prima înviere e susţinută de folosirea asemănătoare a acestui termen de către Pavel (I Corinteni 15, 20-23). *Aceştia sunt cei ce nu s-au întinat cu femei; că sunt feciorelnici*: probabil că această caracterizare a unui grup ideal oglindeşte, şi în acelaşi timp întăreşte, tendinţele practicilor abstinenţei"[7].

Într-un comentariu, accentul e pus pe fecioria celor 144.000: „Remarcăm [...] cinstea înaltă la care este ţinută fecioria de către Dumnezeu. [...] (Evanghelistul) spune clar că numărul celor feciorelnici este limitat la o sută patruzeci şi patru de mii[8], pe când numărul celorlalţi sfinţi este nelimitat (cf. 7, 9)"[9].

5: **Şi-n gura lor nu s-a aflat minciună, fiindcă sunt fără prihană.**

„Aceste cuvinte [vv. 1-5] se referă la cei care au crezut în Hristos şi care fac parte din seminţii, chiar dacă după trup nu s-ar părea că ar urca până la patriarhi [...]. Aşadar, fiii tuturor seminţiilor lui Israel care au fost pecetluiţi cu pecetea pe frunte sunt în număr de o sută patruzeci şi patru de mii. Prin urmare, Ioan spune că aceşti o sută patruzeci şi patru de mii poartă încă pe frunte pecetea cu numele Mielului şi cu numele Tatălui Lui pentru că sunt feciorelnici şi nu s-au spurcat cu femei. Această pecete pusă pe frunte ar putea fi oare altceva decât numele Mielului şi acela al Tatălui Lui [...]? Dar dacă [...] *fiii neamurilor* sunt unii şi aceiaşi cu *fecioarele* şi dacă cei care au crezut sunt puţini printre fiii lui Israel *după trup* (I Corinteni 10, 18), încât ai crede că nu se pot ridica la numărul de o sută patruzeci şi patru de mii, atunci e limpede că cei care umplu acest număr mare sunt cei dintre păgâni veniţi la Hristos şi care nu s-au întinat cu femei. De aceea, n-am fi departe de adevăr dacă am spune că cei feciorelnici din fiecare seminţie sunt pârgă (adusă lui Dumnezeu)"[10].

6: **Şi-am văzut un alt înger care zbura în înaltul cerului, având o Evanghelie veşnică s-o binevestească celor ce locuiesc pe pământ şi la tot neamul şi seminţia şi limba şi poporul.**

Evanghelie veşnică: „după cum Legea lui Moise cuprinde *umbra bunurilor viitoare*, descoperite de legea Duhului şi promulgată potrivit adevărului, tot aşa şi Evanghelia, de care se crede că poate fi înţeleasă până şi de primii veniţi, ne propovăduieşte umbra tainelor lui Hristos. Celor cărora le sunt lămurite toate câte se referă la Fiul lui Dumnezeu, Evanghelia veşnică (după cum o numeşte Ioan, dar care, propriu-zis, tot aşa de bine s-ar putea numi Evanghelia duhovnicească) înfăţişează limpede şi tainele descoperite de cuvintele şi realităţile pe care ni le sugerează lucrările Sale"[11]. Aşadar, se vorbeşte despre o singură Evanghelie, receptată însă diferit în funcţie de sporul duhovnicesc al credincioşilor (dar, ne îngăduim s-o spunem, şi în funcţie de capacitatea intelectuală, chiar dacă, în plan eshatologic, aceasta nu aduce un spor de fericire, cum nu aduce nici în planul mundan). La a doua Sa venire, Hristos „va muta pe toţi sfinţii într-un chip vrednic, din Evanghelia temporală, la Evanghelia veşnică"[12].

7: **Şi striga cu glas puternic: „Temeţi-vă de Dumnezeu şi daţi-I slavă, că ceasul judecăţii Sale a venit; şi închinaţi-vă Celui ce a făcut cerul şi pământul şi marea şi izvoarele apelor!"**

„La sfârşitul veacurilor, un înger zburând în cer cu Evanghelia va vesti toate neamurile că Tatăl, Care-i bun, nu părăseşte cu totul pe cei căzuţi şi care s-au întors de la faţa Lui"[13].

„Sunând: *prin mijlocul* [înaltul] *cerului* arată că îngerul ce s-a arătat era ceresc, fiind trimis de sus ca, prin mijlocirea sa, să-i înalţe pe oameni de pe pământ şi astfel să împreune trupul Bisericii cu Hristos, Capul nostru. Iar *Evanghelia cea veşnică* era cea gătită şi însemnată din veac de la Dumnezeu”[14].

8: **Şi un alt înger, al doilea, a urmat, zicând: „A căzut, a căzut Babilonul cel mare, cel ce din vinul pătimaşei sale desfrânări a adăpat toate neamurile!”**

Babilonul: „simbol al Romei păgâne (vezi I Petru 5, 13). ♦ *Din vinul pătimaşei sale desfrânări*: literal: *din vinul patimei desfrânării sale*”[15]. „Babilonul a rămas în tradiția biblică un simbol al cetății fără Dumnezeu, dedată idolatriei şi desfrâului. Este capitala Fiarei dintâi, Roma (17, 1 ş. u.). Osândirea națiunilor care i-au urmat păcatul este înfățişată ca o cupă din care acestea beau mânia lui Dumnezeu”[16].

„*Babilonul* se tâlcuieşte amestecarea lumii acesteia şi tulburarea vieții, despre care spune aici că peste puțin se va termina. […] Iar prin *vinul pătimaş al curviei sale* numeşte nu numai nebunia venită din închinarea la idoli şi depărtarea şi înstrăinarea minții de la Dumnezeu, ci şi îmbătarea de tot păcatul şi ieşirea din minte, prin care toți cei ce curvesc[17] vor fi pierduți de către Dumnezeu”[18].

9: **Şi un alt înger, al treilea, le-a urmat, zicând cu glas mare: „Dacă cineva i se închină Fiarei şi chipului ei şi-i primeşte semnul pe fruntea sau pe mâna lui,**

10: **va bea şi el din vinul mâniei lui Dumnezeu, turnat neamestecat în cupa mâniei Sale, şi se va chinui în foc şi-n pucioasă dinaintea sfinților îngeri şi dinaintea Mielului”.**

„Oricine se va supune lui Antihrist, făcându-se ca o fiară şi petrecând viață necurată, şi îl va mărturisi pe el cu cuvântul sau cu fapta ca fiind dumnezeu (căci aceasta poate să arate înfierarea ce se va da pe frunte şi pe mână), acela se va face şi el părtaş băuturii paharului muncilor. Al muncii celei neamestecate cu milostivirile lui Dumnezeu, pentru dreptatea judecății”[19].

11: **Şi fumul chinului lor se suie-n vecii vecilor. Şi nici ziua şi nici noaptea nu au odihnă cei ce se închină Fiarei şi chipului ei, şi oricine primeşte semnul numelui ei.**

„Prin *fumul* [*chinului lor*] trebuie înțeles fie aburul ce va ieşi de jos cu suspinuri de la cei ce se vor munci, fie fumul înălțat din focul care-i va munci pe cei căzuți[20]. Şi se zice că se va înălța *în vecii vecilor* ca să ştim că munca păcătoşilor va fi fără de sfârşit, ca şi desfătarea drepților”[21].

12: **Aici este răbdarea sfinților, cei ce păzesc poruncile lui Dumnezeu şi credința lui Iisus.**

Versetele 9-12: „Anunțul celui de-al treilea înger exprimă consecințele judecății lui Dumnezeu asupra omenirii. Criteriul discriminator va fi urmarea fiarei sau a Mielului. Urmaşii fiarei vor suferi o tulburare constantă şi un foc veşnic (cf. 19, 20; 20, 10.14-15; 21, 8). Această descriere a pedepsei nu vrea să fie o ocazie oferită cititorilor pentru a pregusta bucuria răzbunării împotriva duşmanilor lor, ci funcționează ca stimulent pentru a persevera în observarea poruncilor lui Dumnezeu şi în credința în Iisus”[22].

13: **Şi-am auzit un glas din cer, zicând: „Scrie: Fericiți sunt morții care de-acum înainte mor întru Domnul! Da, grăieşte Duhul, odihnească-se de ostenelile lor, căci faptele lor îi însoțesc”.**

Aici e cea de a doua *fericire* a Apocalipsei, contrapondere la descrierea pedepselor celor care au urmat fiarei.

Faptele lor îi însoțesc: „Aflăm aici încă o mărturie despre importanța faptelor bune pentru mântuire, negată de protestanți”[23].

„Glasul din cer nu-i fericeşte pe toţi morţii, ci pe *cei ce mor întru Domnul*, adică pe aceia care mor lumii şi poartă moartea lui Iisus în trup şi cu Hristos pătimesc, pentru că acelora ieşirea din trup le este odihnă de ostenelile lor”[24].

14: **Şi m-am uitat: şi iată, un nor alb; şi Cel ce şedea pe nor era asemenea Fiului Omului, având pe cap cunună de aur şi-n mână o seceră ascuţită.**

Fiul Omului: „imagine-simbol preluată din Daniel 7, 13-14”[25]. „Coroana [cununa] de aur este semnul regalităţii, secera ascuţită este unealta judecăţii”[26]. Prin *nor* putem înţelege Puterile cereşti care-L însoţesc pe Hristos şi prin care va face *secerişul* (v. 15).

15: **Şi un alt înger a ieşit din templu, strigându-I cu glas mare Celui ce şedea pe nor: „Trimite-Ţi secera şi seceră, c-a venit ceasul de secerat, că secerişul pământului s-a copt”.**

„Judecata omenirii este deseori înfăţişată ca un seceriş (Isaia 17, 5; 27, 12; Matei 3, 12; 13, 30.39; Marcu 4, 29) sau un cules de vie (Isaia 63, 3-6; Ieremia 25, 30)”[27].

„Strigarea îngerului acestuia însemnează rugăciunea tuturor Puterilor cereşti, care doresc să vadă cinstea drepţilor şi tăierea fărădelegii păcătoşilor [...]. Iar când zice că *s-a copt secerişul* arată apropierea vremii sfârşitului, când sămânţa cea coaptă a bunei creştinătăţi, ca nişte grâu copt, se va face vrednică de jitniţele cereşti (cf. Matei 13, 8)”[28].

16: **Şi Cel ce şedea pe nor Şi-a aruncat secera pe pământ, şi pământul a fost secerat.**

La iubirea de Dumnezeu se ajunge trecând prin frică, *secera* fiind un simbol potrivit pentru această etapă: „Prin firea ei frica e plină de suspine, iar pe cei ce o au îi face să fie mereu mâhniţi ca nişte robi, ca unii vrednici de multe lovituri (Luca 12, 48), ca unii care nădăjduiesc în fiecare clipă[29] tăierea morţii, care văd secera dar nu-i cunosc ceasul (3, 3; Matei 25, 13) şi nu au nădejde, nici certitudinea unei iertări desăvârşite, ci tremură în faţa capătului”[30].

17: **Şi un alt înger a ieşit din templul cel din cer, având şi el o sabiţă ascuţită.**

O sabiţă: „literal: *o seceră*. [...] Grecescul **drepanon** = *seceră* e tradus aici prin *sabiţă* (cuţit încovoiat, cosor, rizacă), numele uneltei cu care se recoltează strugurii”[31].

18: **Şi un alt înger a ieşit din altar, cel ce are putere asupra focului; şi i-a strigat cu glas mare celui ce avea sabiţa ascuţită şi a grăit: „Trimite-ţi sabiţa cea ascuţită şi culege ciorchinii viei pământului, că strugurii ei s-au copt”.**

19: **Şi îngerul şi-a aruncat sabiţa pe pământ şi a cules via pământului şi a aruncat [totul] în linul cel mare al mâniei lui Dumnezeu.**

Lin: „cuvă mare de lemn în care strugurii recoltaţi erau zdrobiţi prin călcare cu picioarele. Simbol al modului cum un erou biruitor îşi zdrobeşte duşmanii sub picioarele lui şi ale cailor, pe câmpul de luptă”[32]. *Secerişul* este Judecata de Apoi: „cel din urmă criteriu care va veghea acest seceriş va fi stabilirea calităţii esenţiale a roadelor purtate de om. A trăit, a semănat şi a cules roadă pentru poftele trupului său, ori pentru bine, pentru Duh, adică pentru voinţa Domnului şi pentru împărăţia Sa? (Galateni 6, 7-10)”[33].

„*Teascul mâniei lui Dumnezeu* este locul cel de [chinuri] gătit diavolului şi îngerilor lui. Şi este mare, cu adevărat, pentru mulţimea celor ce se vor munci în el”[34].

20: **Şi linul a fost călcat afară din cetate; şi din lin a ieşit sânge pân-la zăbalele cailor pe o mie şase sute de stadii.**

O mie şase sute de stadii: „o stadie: 185 metri. [1600] = 4x4x100: numărul celor patru puncte cardinale ridicat la pătrat şi înmulţit cu o sută; imensitatea ariei în care va curge, înalt, sângele celor pedepsiţi de Dumnezeu pentru fărădelegile lor”[35]. *Afară din cetate*: „după vechea credinţă iudaică, Dumnezeu va ţine judecata de osândire a duşmanilor Săi în faţa porţilor Ierusalimului (Ioil 4, 2)”[36].

„Teascul se va călca afară de cetatea drepţilor […], va fi în afara cetăţii Ierusalimului ceresc. […] Prin cele *1600 de stadii* ne înştiinţăm că mare este prăpastia ce-i va despărţi pe cei drepţi de cei păcătoşi”[37].

---

[1] ICSS IX, pp. 187-188
[2] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
[3] **ως κιθαρωδων κιθαριζόντων εν ταις κιθάραις αυτων**. Şi Vulgata păstrează jocul de cuvinte: *et vocem quam audivi sicut citharoedorum citharizantium in citharis suis*. NT 1983 simplifică textul: *iar glasul pe care l-am auzit, ca glasul celor ce cântă cu alăutele lor*.
[4] BBVA, p. 1765
[5] DS III, art. *Ţiteră*, p. 402
[6] BBVA, p. 1765
[7] ICSS IX, p. 188
[8] Număr care, cum s-a arătat, trebuie privit simbolic, ca exprimând desăvârşirea; desigur, însă, că numărul celor feciorelnici va fi mult mai mic decât al tuturor celor din rai.
[9] Metodiu de Olimp, *Banchetul sau Despre castitate*, I, 5
[10] Origen, *Comentarul la Evanghelia după Ioan*, I, 1, 4-7
[11] Origen, *Comentarul la Evanghelia după Ioan*, I, 7, 39-40
[12] Origen, *Despre principii*, IV, 3, 13
[13] Origen, *Comentarul la Evanghelia după Ioan*, I, 14, 83
[14] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
[15] BBVA, p. 1765
[16] NTEP, p. 758
[17] *Curvie* în sens larg, desemnând toate păcatele, prin care devenim *infideli* faţă de Dumnezeu.
[18] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
[19] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
[20] În ambele cazuri, un *fum* imaterial.
[21] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
[22] ICSS IX, p. 189
[23] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], XIV
[24] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
[25] BBVA, p. 1765
[26] NTEP, p. 759
[27] NTEP, p. 759
[28] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
[29] Se aşteaptă în orice moment la…
[30] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XVII
[31] BBVA, p. 1765
[32] BBVA, p. 1766
[33] DS III, art. *Seceriş*, p. 218
[34] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV
[35] BBVA, p. 1766
[36] NTEP, p. 759
[37] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIV

==

CAPITOLUL 15 – *Al şaselea semn: îngerii celor din urmă plăgi. Cele şapte cupe.*

1: **Şi-am văzut în cer un alt semn mare şi minunat: Şapte îngeri având şapte plăgi – cele din urmă, căci cu ele s-a sfârşit mânia lui Dumnezeu.**

Plăgi „nu în sensul de răni, ci de cauze aducătoare de răni”[1].

2: **Am văzut ceva ca o mare de sticlă amestecată cu foc, şi pe biruitorii Fiarei şi-ai chipului ei şi-ai numărului ei stând pe marea de sticlă şi având ţiterele lui Dumnezeu.**

„Această viziune reprezintă triumful final al lui Dumnezeu şi al [însoţitorilor] Săi asupra adversarilor descrişi în 13, 1-10”[2].

„*Marea de cleştar amestecată cu foc* socotim că închipuie mulţimea celor ce se mântuiesc şi curăţia odihnei celei viitoare şi strălucirea sfinţilor care vor străluci ca soarele cu bunătăţile cele strălucitoare ce-i vor împodobi. […] Prin *foc* se mai înţelege şi ştiinţa lui Dumnezeu şi darul de viaţă făcătorului Duh, pentru că în foc i S-a arătat Dumnezeu lui Moise (Ieşirea 3, 2) şi în chip de limbi de foc S-a pogorât Duhul Sfânt peste Apostoli (Fapte 2, 3). Iar prin *alăute* arată omorârea mădularelor [vieţii trupeşti] şi viaţa cea lăudătoare a bunătăţilor, care se slobozeşte întru unirea glasului cu arcuşul Duhului Sfânt”[3].

3: **Şi cântau cântarea lui Moise, robul lui Dumnezeu, şi cântarea Mielului, zicând: „Mari şi minunate sunt lucrurile Tale, Doamne Dumnezeule, Atotţiitorule!; drepte şi adevărate sunt căile Tale, Împărate al neamurilor!**

„*Cântarea lui Moise*: indicaţia leagă cântarea din versetele 3-4 cu Ieşirea 15, cântarea victoriei asupra Egiptenilor”[4]. Alăturarea cu *cântarea Mielului* ar putea închipui cele două Legi sau cele două Testamente, împreunate într-o singură cântare de laudă.

4: **Cine nu se va teme de Tine, Doamne, şi nu va slăvi numele Tău? Că Tu singur eşti sfânt, şi toate neamurile vor veni şi se vor închina înaintea Ta, pentru că judecăţile Tale au fost arătate”.**

5: **Şi după aceea m-am uitat; şi templul cortului mărturiei s-a deschis în cer.**

„*Cortul mărturiei* era cortul ridicat în cinstea lui Dumnezeu de [Israeliţi], în drum spre ţara făgăduinţei. În el se afla chivotul legământului. Acest cort este denumit astfel deoarece în el Moise primea hotărârile lui Dumnezeu cu privire la poporul Său (Ieşirea 25, 22). Cortul stătea ca mărturie a prezenţei şi conducerii divine în mijlocul poporului. Modelul lui era templul ceresc, arătat de Dumnezeu lui Moise într-o vedenie (Ieşirea 25, 9.40; Evrei 8, 5). De aceea, în textul de faţă, acest templu ceresc se numeşte *templul cortului mărturiei*”[5].

6: **Şi din templu au ieşit cei şapte îngeri cu cele şapte plăgi, îmbrăcaţi în in curat strălucitor şi-ncinşi pe sub sân cu cingători de aur.**

„*Cingătoarele* înseamnă păzirea puterilor lor [ale îngerilor] de viaţa născătoare şi deprinderea de-a se aduna (concentra), de-a se întoarce în chip unitar spre ele însele şi de-a se învârti în cerc cu bună rânduială în jurul lor, rămânând necăzute din identitatea lor”[6]. „Şi spune că sunt încinşi peste piept *cu aur* pentru firea lor puternică, curată şi cinstită şi pentru slujirea lor neîncetată”[7].

7: **Şi una din cele patru Fiinţe le-a dat celor şapte îngeri şapte cupe de aur pline de mânia lui Dumnezeu Cel-Viu în vecii vecilor.**

„Acest tip de cupă (**fiali**[8]) era folosit pentru sacrificii. Imaginea e scoasă din cultul Templului şi din vesela sa (Ieşirea 27, 3)”[9].

8: **Şi templul s-a umplut cu fum din slava lui Dumnezeu şi din puterea Lui; şi nimeni nu putea să intre în templu până ce se vor fi isprăvit cele şapte plăgi ale celor şapte îngeri.**

Viziunea aminteşte de momentul sfinţirii Cortului adunării, în vremea lui Moise, când slava Domnului umpluse cortul în chip de nor şi nimeni nu putea să intre în cort (Ieşirea 40, 34-35).

---

[1] BBVA, p. 1766
[2] ICSS IX, p. 191
[3] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XV
[4] ICSS IX, p. 191
[5] NTEP, p. 760
[6] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 4
[7] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XV
[8] **φιάλη**
[9] ICSS IX, p. 192

==

CAPITOLUL 16 – *Cele şapte cupe ale mâniei lui Dumnezeu.*

1: **Şi-am auzit glas mare din templu, zicându-le celor şapte îngeri: „Duceţi-vă şi vărsaţi pe pământ cele şapte cupe ale mâniei lui Dumnezeu!”**

Începe o nouă serie de viziuni. „În timp ce persecuţia fusese tema predominantă a celei precedente (12, 1 – 15, 4), aici accentul este pus pe pedeapsa divină care va lovi pământul şi pe cei răi”[1].

2: **Şi s-a dus cel dintâi şi şi-a vărsat cupa pe pământ. Şi s-a ivit o bubă rea şi vătămătoare pe oamenii care aveau semnul Fiarei şi care se-nchinau chipului Fiarei.**

Dacă trecutele plăgi căutau să aducă omenirea la căinţă, cele de aici sunt trimise pentru pedepsirea păcătoşilor incurabili. Aici, cupa e vărsată pe pământ, dar efectul e resimţit de aceia care s-au închinat fiarei. Buba rea aminteşte de cea de-a şasea plagă abătută asupra Egiptului în vremea lui Moise (Ieşirea 9, 8-12).

3: **Şi al doilea înger şi-a vărsat cupa în mare; şi s-a făcut sânge ca al unui mort, şi toată suflarea vieţii care este-n mare a murit.**

S-a făcut sânge ca al unui mort: „expresia sugerează sângele unei fiinţe înjunghiate: vâscos; o mocirlă roşie”[2]. „Aici trebuie să înţelegem posibilitatea unor războaie naţionale şi internaţionale cu multă vărsare de sânge”[3].

4: **Şi cel de al treilea şi-a vărsat cupa în râuri şi-n izvoarele apelor; şi ele s-au prefăcut în sânge.**

„Asemănătoare celei de-a doua, a treia cupă face aluzie la Nil şi la toate apele Egiptului, care s-au transformat în sânge. Istoria exodului e paradigmatică situaţiei din Apocalipsă: aşa cum Dumnezeu i-a eliberat pe israeliţi din Egipt, aşa şi creştinii vor fi eliberaţi de puterea Romei[4] şi răzbunaţi”[5].

5: **Şi l-am auzit pe îngerul apelor, zicând: „Drept eşti Tu, Cel-ce-Eşti şi Cel-ce-Erai, Sfinte, că ai judecat acestea;**

6: **de vreme ce ei au vărsat sângele sfinţilor şi profeţilor, tot sânge le-ai dat să bea. Vrednici sunt!”**

Cuvintele îngerului pot fi definite „ca o doxologie a lui Dumnezeu sau o formulă de răzbunare eshatologică”[6].

7: **Şi-am auzit zicându-se din altar: „Da, Doamne Dumnezeule Atotţiitorule, adevărate şi drepte sunt judecăţile Tale!”**

Cei ce grăiesc din altar „sunt sufletele celor ucişi *pentru cuvântul lui Dumnezeu* (6, 9-11)”[7].

„Aici, Îl numeşte *altar* pe Hristos, căci întru Dânsul şi printr-Însul se aduc Tatălui jertfele cele cuvântătoare”[8].

8: **Şi al patrulea înger şi-a vărsat cupa în soare; şi i s-a dat lui să-i dogorească pe oameni cu foc.**

„Primele patru cupe sunt legate de elemente naturale: pământul (v. 2), marea (v. 3), izvoarele apelor şi apele curgătoare (v. 4) şi soarele (corp ceresc). Aceste patru elemente reprezintă o cosmologie ebraică tradiţională”[9].

9: **Şi oamenii au fost dogorâţi cu mare arşiţă şi au blasfemiat numele lui Dumnezeu Care are putere peste plăgile acestea, şi nu s-au pocăit ca să-I dea slavă.**

De aici se poate vedea că şi aceste patru cupe, deşi cu scop pedepsitor, lasă încă vreme de căinţă, răgaz ce va fi rău folosit de vrăjmaşii lui Hristos. Atitudinea lor va fi aceeaşi şi în continuare.

„Prin *soare* se mai poate închipui zăduful ispitelor prin care zice că se vor arde cei vrednici de bătăi ca, prin sosirea durerilor, să-şi urască păcatul. Dar aceştia, fiind fără de minte, în loc de a-şi cunoaşte greşelile şi căderile lor în păcate îşi vor ascuţi limba împotriva lui Dumnezeu”[10].

10: **Şi al cincilea şi-a vărsat cupa pe scaunul Fiarei; şi împărăţia ei s-a întunecat şi oamenii îşi muşcau limbile de durere,**

„În 13, 2 se spune că balaurul (Satana) îi dăduse fiarei (Romei şi împăraţilor ei) puterea sa, tronul şi o mare autoritate. Aici, ca şi acolo, *tronul* [*scaunul*] este folosit probabil în sens figurat, pentru a indica stăpânirea sau suveranitatea”[11]. Întunericul se leagă, oarecum misterios, cu durerea, anticipând parcă suferinţa cea veşnică a celor depărtaţi de lumina dumnezeiască.

11: **şi din pricina durerilor şi a bubelor lor L-au blasfemiat pe Dumnezeul cerului, dar de faptele lor nu s-au pocăit.**

„Vărsând acest pahar *peste scaunul fiarei* arată că peste împărăţia lui Antihrist va veni o mânie întunecată, ce nu va fi luminată de Soarele Dreptăţii. Iar *muşcarea limbilor* arată mărimea durerilor de care vor fi cuprinşi cei amăgiţi de Antihrist, fiind bătuţi cu bătăile slobozite de Dumnezeu, ca să vadă că acela ce s-a proslăvit întru ei ca un dumnezeu este înşelător. Dar ei nici din aceasta nu se vor întoarce la pocăinţă, ci şi mai mult vor huli”[12].

12: **Şi al şaselea înger şi-a vărsat cupa peste râul cel mare, peste Eufrat, şi apa lui a secat ca să fie gătită calea-mpăraţilor de la Soare-Răsare.**

„Aceşti *împăraţi de la Răsărit* erau, de fapt, regii parţi, care băgaseră groaza în lumea romană. Ei mai simbolizau, în conjunctura aceea, totalitatea puterilor nemaipomenite ale spiritului corupt, care vor da naştere unui nou război mondial, izvor de înspăimântătoare suferinţe pentru omenire”[13]. „A şasea cupă reia a şasea trâmbiţă, descriind aparent aceleaşi evenimente, prin imagini mai coerente şi într-un mod care face mai evident contextualizarea lor istorică”[14]. Tot aici am adăuga opinia personală că izbăvirea, în cele ce ţin de planul uman, poate veni numai de la Răsărit (fără a ne referi la extremul Orient).

13: **Şi-am văzut [ieşind] din gura Balaurului şi din gura Fiarei şi din gura Profetului Mincinos trei duhuri necurate, ca nişte broaşte;**

Broaştele de aici reamintesc de invazia broaştelor din Egipt (Ieşirea 7, 25 – 8, 15).

Duhurile sunt „*ca nişte broaşte*, pentru că înveninarea, întinarea, necurăţia şi alunecarea duhurilor celor viclene se trag spre desfătările cele umede”[15]. „Aceste duhuri de diavoli considerăm că sunt nişte falşi înțelepți, [flecari], impostori, iubitori de pântece, neruşinați şi plini de îngâmfare, care îi vor atrage pe oameni cu minuni amăgitoare”[16].

14: **fiindcă ele sunt duhuri de diavoli, făcătoare de semne, care se duc la împărații lumii-ntregi să-i adune la războiul Zilei celei mari a lui Dumnezeu Atotțiitorul.**

Ziua cea Mare e ziua celei de a doua Veniri a lui Hristos. Fără a se indica un termen, pare a fi o zi de duminică, dacă legăm formularea de *ziua Domnului* (1, 10).

15: **- „Iată, Eu vin ca un fur. Fericit cel ce priveghează şi-şi păstrează veşmintele, ca să nu umble gol şi să i se vadă ruşinea!” –**

Aici, cea de-a treia *fericire* a Apocalipsei.

Cel ce priveghează şi-şi păstrează veşmintele: „cel ce priveghează rămâne îmbrăcat. ♦ *Să nu umble gol şi să i se vadă ruşinea*: în contrast cu veşmântul purității din 19, 8”[17].

„Acest verset nu pare să fie la locul lui, căci întrerupe firul ideilor[18]. Unii autori îl pun după versetul 16, alții, după *întoarce-te* din 3, 3, sau îl socotesc inventat de întâiul [redactor] al Apocalipsului, care s-ar fi putut inspira din 3, 18”[19].

„Când zice despre cel ce *priveghează* şi-şi păstrează *hainele*, arată ca să privegheze [fiecare] şi să poarte grijă fără lenevie de faptele cele bune, căci acestea sunt *hainele* sfinților, de care lipsindu-se omul se va ruşina plin de grozăvie”[20].

16: **Şi i-a strâns la locul care-n evreieşte se cheamă Armagheddon.**

Armagheddon: „nume enigmatic, probabil de origine ebraică. S-ar traduce *muntele Meghiddo* (vezi IV Regi 23, 29), deşi geografia sau istoria universală nu cunoaşte un munte cu acest nume. El sugerează, totuşi, localitatea Meghiddo, din câmpia Esrom, unde s-au adunat armate şi s-au dat bătălii sângeroase (cf. Judecători 5, 19; IV Regi 9, 27; Zaharia 12, 11 – Textul Masoretic). Din context: simbol al ultimei lupte ideologice dintre bine şi rău, dintre forțele luminii şi ale întunericului, dintre Dumnezeu şi Satana”[21].

„*Har-Magheddon* se tâlcuieşte *tăierea* sau *omorârea*. Pentru că, adunându-se acolo, neamurile se vor tăia, adică aceia care îl vor avea ca voievod pe diavolul, care se va bucura de sângele oamenilor”[22].

17: **Al şaptelea înger şi-a vărsat cupa-n văzduh; şi din templul cerului, de la tron, a ieşit o voce mare, strigând: „S-a făcut!”**

18: **Şi au fost fulgere şi vuiete şi tunete şi s-a făcut cutremur mare, aşa cum de când e omul pe pământ n-a mai fost un cutremur atât de mare.**

Semnele descrise aici sunt cele ale unei teofanii.

19: **Şi cetatea cea mare s-a rupt în trei părți, şi cetățile păgânilor s-au prăbuşit. Şi de Babilonul cel mare s-a amintit înaintea lui Dumnezeu, pentru ca El să-i dea paharul vinului aprinderii mâniei Lui.**

Cetatea cea mare: „Roma (numită mai departe, în paralelă, *Babilonul cel mare*, ca în 14, 8)”[23]. Sfântul Andrei al Cezareii vede vorbindu-se aici despre Ierusalimul cel vechi. „Primele patru cupe au fost legate între ele de asocierea cu elementele naturale, care reprezentau întregul cosmos (cerul şi pământul, apele dulci şi cele sărate). Ultimele trei cupe sunt, în schimb, unite între ele pentru caracteristicile comune istorico-politice”[24].

20: **Şi tot ce fusese insulă a fugit, şi munţi nu s-au mai aflat.**

„Sfârşitul lumii va însemna mai întâi prăbuşirea munţilor […]. Simbolul [muntelui] are, aşadar, un dublu aspect: Dumnezeu Se face auzit pe vârfurile munţilor; dar înălţimile pe care omul urcă doar pentru a-l adora pe om şi pe idolii lui, nu pe Dumnezeul adevărat, nu sunt decât semne de trufie şi semne de prăbuşire”[25].

„Prin *insule* se arată sfintele biserici, iar prin *munţi*, conducătorii lor”[26]. Astfel tâlcuit, textul ar vorbi despre vremurile de prigoană şi coborârea Bisericii în catacombe[27].

21: **Şi grindină mare ca talantul s-a prăvălit din cer peste oameni. Şi oamenii L-au blasfemiat pe Dumnezeu din pricina plăgii cu grindină, căci mare e plaga aceasta, foarte mare.**

Grindină mare ca talantul: „un talant (în sistemul de măsuri al epocii): aproximativ 40 de kilograme”[28]. Oamenii, şi acum, se împotrivesc lui Dumnezeu. Dacă ne trec prin gând unele consideraţii privind natura umană, ne abţinem de la a le rosti…[29].

„*Grindina căzută din cer* am înţeles să fie mânia slobozită de Dumnezeu, care se pogoară de sus. Iar prin mărimea *talantului* arată desăvârşirea mâniei, pricinuită de covârşirea peste măsură a păcatelor, având ca închipuire talantul”[30].

---

[1] ICSS IX, p. 191
[2] BBVA, p. 1766
[3] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], XVI
[4] Privind Roma (din vremea lui Ioan) ca simbol ce desemnează orice putere care se împotriveşte lui Hristos.
[5] ICSS IX, p. 193
[6] ICSS IX, p. 193
[7] NTEP, p. 761
[8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
[9] ICSS IX, p. 193
[10] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
[11] ICSS IX, p. 194
[12] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
[13] DS III, art. *Uscăciune*, p. 420
[14] ICSS IX, p. 195
[15] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
[16] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], XVI
[17] BBVA, p. 1767
[18] Motiv pentru care şi Anania l-a marcat, introducându-l între liniuţe.
[19] NTEP, p. 761
[20] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
[21] BBVA, p. 1767
[22] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
[23] BBVA, p. 1767
[24] ICSS IX, p. 194
[25] DS II, art. *Munte*, p. 324
[26] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI
[27] Averchie chiar se gândeşte aici la un dezastru provocat de armamentul nuclear, dacă se acceptă sensul propriu al frazei ioaneice.
[28] BBVA, p. 1767
[29] Am făcut-o în cartea noastră de proze numită *Crima letală*, editată în semi-samizdat, supusă ulterior unui constant embargo, şi înţeleasă de un număr restrâns de aleşi.
[30] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVI

==

CAPITOLUL 17 – *Babilonul, Desfrânata cea mare; Fiara.*

Secțiunea care urmează (17, 1 – 19, 10) „este un apendice la cea de-a şaptea cupă. Tema dominantă a cupelor este judecata asupra fiarei, asupra urmaşilor săi şi asupra cetății criptice a *Babilonului*”[1].

1: **Şi a venit unul din cei şapte îngeri care aveau cele şapte cupe şi a grăit către mine, zicând: „Vino să-ți arăt judecata Desfrânatei celei mari, care şade pe ape multe,**

Desfrânata cea mare sau „*Marea Prostituată*: Roma imperială, centru universal al idolatriei şi imoralității, dar şi principala persecutoare a creştinismului. În Vechiul Testament, cu acest nume sunt denunțate oraşe ca Ninive (Naum 3, 4), Tir (Isaia 23, 15-16), Ierusalimul (Isaia 1, 21). Deja anunțată de două ori, judecata *Marelui Babilon* este, în fapt, sentința finală de condamnare şi execuția, aşa cum e descrisă în versetul 16. Nu trebuie uitată însă şi dimensiunea ei arhetipală. ♦ *Ape multe*: = popoarele imperiului roman, dominate de capitală (vezi v. 15)”[2]. „Prostituția exprimă în limbajul Vechiului Testament idolatria, care este la originea depravării morale”[3].

În altă viziune, „socotim că prin această desfrânată se înțelege împărăția împărătească de obşte, închipuită ca un singur trup. Sau, socotim să fie oarecare cetate ce va avea stăpânire prin venirea lui Antihrist”[4].

2: **cu care s-au desfrânat regii pământului, iar locuitorii pământului s-au îmbătat de vinul desfrânării ei”.**

Cu care s-au desfrânat regii pământului: „sunt regii celorlalte popoare păgâne, supuse Romei”[5].

„Prin cetatea cea mare înțelegem toată mulțimea oamenilor care hulesc, pentru beția sufletească, pentru desfrânare şi pentru alte îndrăzniri”[6].

3: **Şi-ntru duh m-a dus în pustiu; şi-am văzut o femeie şezând pe o Fiară stacojie, plină de nume blasfemiatoare, având şapte capete şi zece coarne.**

Întru duh: „în stare de extaz (vezi şi 1, 10; 4, 2). ♦ *Nume blasfemiatoare*: „titlurile divine pe care şi le reclamau cezarii Romei (vezi 13, 1)”[7]. Fiara stacojie e aceeaşi cu fiara din capitolul 13.

„Prin aceea că Apostolul Ioan a fost dus în pustie *cu duhul* se poate înțelege că a văzut în duh pustiirea desfrânării ce se vesteşte dinainte. Şi a văzut [cetatea] ca pe o femeie, pentru nebărbăția ei cea femeiască şi pentru plecarea spre păcat. Iar şederea pe *fiara roşie* arată că se odihneşte pe fapte rele, pe diavolul, care se bucură de omorâre şi de vărsare de sânge”[8].

4: **Şi femeia era îmbrăcată-n purpură şi-n stacojiu şi-mpodobită cu aur şi cu pietre scumpe şi cu mărgăritare, având în mână un pahar de aur, plin de urâciune şi de necurățiile desfrânării ei.**

Femeia apare în „culori şi podoabe imperiale”[9]. „Prin acestea, arată semnele stăpânirii peste toți. […] Prin *pahar* se arată dulceața băuturii faptelor ei cele viclene […]. Şi paharul e de *aur* ca să arate prețuirea [ce se dă acelor răutăți] – spre a arăta că nu spre sațiu, ci spre setea pieirii ei urmează răutatea”[10].

5: **Iar pe fruntea ei, scris un nume, o taină: Babilonul-cel-mare, mama desfrânatelor şi-a urâciunilor pământului.**

„*Pe frunte*: prostituatele romane purtau pe frunte o plăcuță cu numele lor”[11].

„Scrierea de pe frunte arată plinirea nedreptății şi a păcatului şi tulburarea inimilor. Şi se numeşte *mama desfrânatelor* pentru că ea este învățătoarea curviei duhovniceşti, care naşte cetăților supuse ei multe

fărădelegi urâte de Dumnezeu"[12]. „Un comentariu mai cuprinzător tinde să vadă în această desfrânată, care este numită Babilon, întreaga cultură în general anticreştină şi de o extremă senzualitate a omenirii din ultimul timp, pe care o aşteaptă o înfricoşătoare catastrofă mondială la sfârşitul lumii prin a doua venire a lui Hristos. Căderea acestui Babilon este prezentată în Apocalipsă ca fiind cea mai mare biruință din întreaga luptă a Bisericii lui Hristos cu împărăția diavolului cea păcătoasă"[13].

6: **Şi-am văzut-o pe femeie beată de sângele sfinților şi de sângele mucenicilor lui Iisus; şi văzând-o eu, cu mare mirare m-am mirat.**

„Babilonul cel mare, numele simbolic al Romei (care număra pe atunci un milion de locuitori şi a cărei domnie ajunsese la apogeu) este descris ca antiteză şi prin contrast cu Ierusalimul de sus [cap. 21] [...]. [Roma] era simbolul răsturnat al oraşului, antioraşul, adică mama coruptă şi corupătoare care, în loc să aducă viață şi binecuvântare, atrăgea moartea şi blestemul"[14].

„Aici se face referire la toți martirii lui Hristos care au suferit de-a lungul istoriei, mai cu seamă în timpul lui Antihrist"[15].

7: **Şi îngerul mi-a zis: „De ce te miri? Eu îți voi spune taina femeii şi a Fiarei care-o poartă, cea care are cele şapte capete şi cele zece coarne.**

8: **Fiara pe care-ai văzut-o era şi nu este; şi va să se ridice din adânc şi să meargă spre pieire. Şi cei ce locuiesc pe pământ, ale căror nume nu sunt scrise de la-ntemeierea lumii în cartea vieții, se vor mira văzând Fiara, că era şi că nu este şi că va să vină.**

Era şi nu este: „revers parodic al definiției lui Dumnezeu: *Cel-ce-Este şi Cel-ce-Era*... (vezi 1, 4), în spiritul Fiarei care-L parodiază pe Iisus Hristos în chiar viața, moartea, învierea şi venirea Lui (vezi versetul întreg)"[16].

„Vorbeşte de Satana, care a fost doborât prin crucea lui Hristos, şi se va ridica la sfârşit şi va face semne şi minuni amăgitoare prin Antihrist pentru tăgăduirea şi lepădarea crucii. De aceea zice că *era*, adică avea putere mai înainte de cruce; şi că *nu este*, căci după Patima cea mântuitoare i s-a luat tăria şi a fost lepădat din stăpânia pe care o avea peste neamuri prin închinarea la idoli. Şi va veni la sfârşit [...] ieşind *din adânc*, din locurile unde a fost osândit"[17].

9: **Aici e minte care are-nțelepciune. Cele şapte capete sunt şapte munți deasupra cărora şade femeia. Şi sunt şi şapte împărați:**

Minte: „inteligență; rațiune penetrantă. ♦ *Şapte munți*: cele şapte coline ale Romei. Dar cele şapte coarne au dublu simbol (vezi v. 10)"[18]. „Această *înțelepciune* nu e bunul simț, adică înțelepciunea experimentală a proverbelor, ci o înțelepciune cerească, însemnând cunoaşterea misterelor lui Dumnezeu"[19].

„Fiindcă cele zise au înțeles duhovnicesc, spune că şi înțelegerea trebuie să fie duhovnicească, iar nu lumească"[20].

10: **cinci au căzut, unul este, celălalt încă n-a venit – şi când va veni, puțin trebuie să rămână.**

„Există mai multe ipoteze asupra identității împăraților romani vizați, dar nici una nu e concludentă; textul rămâne enigmatic. Oricum, e vorba de prigonitori ai creştinilor"[21].

„Fericitul Ipolit a socotit că cei *şapte împărați* din care *cinci au căzut* ar fi veacurile [perioadele] lumii acesteia, din care cinci au trecut[22]. Al şaselea, în care Apostolul a văzut acestea, este în curgere. Iar al şaptelea, care urmează, nu a venit, dar când va veni puțină vreme va sta"[23].

11: **Şi Fiara care era şi nu este, este ea însăşi un al optulea [împărat]; şi ea este dintre cei şapte şi merge spre pieire.**

Fiara e „un al optulea, dar cu atributul comun al celor şapte, acela de persecutor al creştinilor”[24]. Alţii au văzut aici o trimitere cu adresă mai exactă: „Împăratul Domiţian (81 – 96), al optulea împărat începând cu August, a fost un nemilos prigonitor al creştinilor. În această privinţă, el este oarecum *reîncarnarea* lui Nero (54 – 68), cel dintâi prigonitor al Bisericii”[25].

12: **Şi cele zece coarne pe care le-ai văzut sunt zece regi care încă n-au primit putere-mpărătească, dar care vor lua putere ca de-mpăraţi, pentru un ceas, împreună cu Fiara.**

„Este vorba, probabil, de guvernatori, satrapi locali şi conducători barbari vasali ai Romei, care pentru foarte scurtă vreme vor fi învestiţi cu puteri speciale de a-i persecuta şi ucide pe credincioşii Mielului”[26]. De altfel, Biserica primelor secole a cunoscut aşa-numitele *persecuţii locale* ce s-ar putea încadra aici (şi, ca mereu în cazul Apocalipsei, referirea se poate face la persecuţiile din întreaga istorie a omenirii, de atunci şi până azi şi până-n zilele cele din urmă, lupta împotriva Bisericii fiind una necurmată).

13: **Aceştia au un singur gând: şi tăria şi puterea lor i-o dau Fiarei.**

Tăria şi puterea: „= autoritatea (de obicei, exercitată prin mandat)”[27]. *I-o dau*, adică i-o pun la dispoziţie.

14: **Ei vor porni război împotriva Mielului, dar Mielul îi va birui, pentru că El este Domnul domnilor şi Împăratul împăraţilor; şi cei împreună cu El, chemaţi şi aleşi şi credincioşi [vor birui şi ei]”.**

Aici e vorba despre „aliaţii Mielului, aşa cum regii din versetul 12 sunt aliaţii Fiarei”[28].

Domni şi împăraţi peste care stăpâneşte Mielul sunt, cum se arată şi în alt loc, sufletele dreptmăritorilor, chiar dacă efectele căderii s-au răsfrânt şi asupra lor: „Să presupunem că un împărat întâlneşte o fată săracă, îmbrăcată în zdrenţe şi, fără să se ruşineze alături de ea, o dezbracă de hainele ei cele murdare, o spală de negreala (de pe ea)[29], o împodobeşte cu haine strălucitoare şi o face părtaşă la masa împărătească; tot aşa şi Domnul, aflând sufletul rănit şi acoperit de vânătăi, a pus (pe rănile) lui doctorii, l-a dezbrăcat de hainele cele negre şi de răutatea cea ruşinoasă şi l-a îmbrăcat cu haine împărăteşti, cereşti, divine, luminoase şi strălucitoare, i-a pus cunună pe cap şi l-a făcut părtaş la masa împărătească, pentru a se bucura şi veseli. Să presupunem, de asemenea, că există o grădină cu pomi fructiferi şi binemirositori, cu multe locuri încântătoare, pline de frumuseţe, de balsam şi de odihnă şi că oricine trece pe acolo se desfătează şi se odihneşte; la fel este cu sufletele în Împărăţia (cerurilor). Toate se bucură şi se veselesc, (toate) sunt împăraţi, domni şi [dumnezei – îndumnezeiţi – n. n.]”[30]. „Căci El este Împăratul împăraţilor şi dăruitorul cununilor. Toate demnităţile împărăteşti se adună în jurul Lui”[31].

15: **Şi mi-a zis: „Apele pe care le-ai văzut şi deasupra cărora şade Desfrânata sunt popoare şi gloate şi neamuri şi limbi.**

16: **Şi cele zece coarne pe care le-ai văzut şi Fiara o vor urî pe Desfrânată şi-o vor face pustie şi goală, şi carnea ei o vor mânca, iar pe ea o vor arde-n foc;**

„Execuţia Desfrânatei se face chiar prin uneltele ei, ceea ce denotă că forţele răului sfârşesc prin a se devora ele între ele”[32]. (Anticipăm şi în zilele noastre o astfel de desfăşurare a evenimentelor, Imperiul răului autodevorându-se).

17: **pentru că Dumnezeu le-a pus în inimi ca ei să facă pe gândul Său şi într-un gând să se-ntâlnească, şi împărăţia lor să i-o dea Fiarei până ce cuvintele lui Dumnezeu se vor plini.**

Le-a pus în inimi, adică i-a inspirat. *Împărăţia lor să i-o dea Fiarei*…: „aliaţi ai Fiarei şi ai Desfrânatei, cei zece regi (coarne) deveniseră, de fapt, instrumente ale planului lui Dumnezeu (cf. Proverbe 21, 1)"[33].

18: **Iar femeia pe care-ai văzut-o este cetatea cea mare, care are putere-mpărătească peste regii pământului".**

Din nou, femeia identificată cu Roma. Sau, cum s-a mai zis, cu orice putere potrivnică lui Hristos (întrucât astăzi nimeni nu mai vede în Roma o ameninţare, ci mai degrabă un colaborator în lupta pentru promovarea Binelui).

---

[1] ICSS IX, p. 196
[2] BBVA, p. 1767
[3] NTEP, p. 762
[4] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
[5] NTEP, p. 762
[6] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
[7] BBVA, p. 1767
[8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
[9] BBVA, p. 1767
[10] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
[11] ICSS IX, p. 198
[12] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
[13] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], XVII
[14] DS II, art. *Oraş*, pp. 382-383
[15] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], XVII
[16] BBVA, p. 1767
[17] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
[18] BBVA, p. 1767
[19] ICSS IX, p. 199
[20] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
[21] BBVA, p. 1767
[22] Istoria omenirii de până la Hristos ar putea fi împărţită, convenţional, în cinci perioade: de la Adam până la Potop; de la Noe până la Avraam; de la Avraam până la Moise; de la Moise până la David; timpul profeţilor, până la Hristos. Alte împărţiri de acest tip iau în seamă ducerea iudeilor în robia babiloniană.
[23] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVII
[24] BBVA, p. 1767
[25] NTEP, p. 763
[26] BBVA, p. 1768 – În timpurile noastre, ne-am putea gândi la state mărunte care, în pofida credinţei popoarelor lor, s-ar putea dori slugi ale Fiarei (cum ar fi ţările ortodoxe, dar şi catolice, membre ale NATO).
[27] BBVA, p. 1768
[28] BBVA, p. 1768
[29] Chiar pildă fiind, nu trebuie să ni-l imaginăm pe împărat făcând personal acestea.
[30] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XXVII, 3
[31] Sf. Efrem Sirul, *Imne la Azime*, V, 14
[32] BBVA, p. 1768
[33] BBVA, p. 1768

==

CAPITOLUL 18 – *Căderea Babilonului.*

1: **După acestea am văzut un alt înger pogorându-se din cer, având putere mare; şi pământul s-a luminat de slava lui.**

„Aici, se arată lumina şi strălucirea Sfintelor Puteri, care biruieşte cu multă măsură lumina şi strălucirea stelelor şi frumuseţea lor”[1].

2: **Şi a strigat cu glas puternic, zicând: „A căzut!, a căzut Babilonul cel mare şi a devenit sălaş al demonilor şi cuibar a tot duhul necurat şi cuibar a toată pasărea spurcată şi urâtă”.**

Cuibar: „grecescul **filaki**[2] înseamnă *pază*, *supraveghere*, *strajă* (Matei 14, 25), *închisoare*, *temniţă* (Matei 14, 3; Apocalipsa 2, 10; 20, 7). Aici însă are sensul de adăpost, loc de refugiu, ţarc în care cineva se simte bine. Imaginea este aceea a unei cetăţi pustii, ruinate, părăsite; un astfel de pustiu e locul preferat al duhurilor necurate. ♦ *Urâtă*: în sensul: urâtă de alţii, detestată. (Consumarea păsărilor impure era interzisă de Legea Veche)”[3].

3: **Pentru că toate neamurile au băut din vinul aprinderii desfrânării ei, şi împăraţii pământului cu ea s-au desfrânat, şi neguţătorii lumii din puterea strălucirii ei s-au îmbogăţit.**

„Această imagine înseamnă că popoarele pământului, în special cele bogate şi politic puternice, acceptaseră pretenţiile Romei la suveranitatea şi la revendicarea ei de a fi un *stat divin* sau aproape divin pentru că, făcând aşa, puteau trage foloase”[4].

4: **Şi-am auzit un alt glas din cer, zicând: „Ieşiţi din ea, poporul meu, ca să nu vă faceţi părtaşi la păcatele ei şi să nu primiţi din plăgile ei,**

5: **fiindcă păcatele ei au ajuns pân-la cer şi Dumnezeu Şi-a adus aminte de nedreptăţile ei.**

„Zice aici că se cuvine a [ne] despărţi de petrecerea şi de viaţa celor ce au fapte spurcate şi care în toate zilele Îl întărâtă pe Dumnezeu”[5].

6: **Plătiţi-i aşa cum şi ea a plătit, şi cu-ndoită măsură îndoit măsuraţi-i după faptele ei; în paharul în care a turnat, turnaţi-i de două ori pe-atât.**

„Aici, registrul adresării se schimbă: poruncile le sunt date îngerilor pedepsitori, cei ce aplică dreptatea dumnezeiască”[6].

„Zice *pahar îndoit* fie pentru că păcătoşii şi călcătorii de lege se vor munci foarte greu şi aici, şi în veacul veacului viitor; fie pentru că sufletul şi trupul se vor munci împreună pentru faptele pe care le-au făcut împreună; fie pentru că păcatul va fi răsplătit nu numai prin munca cea din afară, ci şi prin aceea din lăuntru, care vine de la conştiinţa săvârşirii lui”[7].

7: **Şi cât s-a slăvit ea pe sine şi a strălucit, tot pe-atâta daţi-i chin şi bocet. Fiindcă zice ea în inima ei: Stau ca o-mpărătească, şi văduvă nu sunt, şi bocet nu voi vedea…**

S-a slăvit ea pe sine şi a strălucit, adică s-a bucurat de o viaţă de lux.

8: **Pentru aceea, într-o singură zi îi vor veni plăgile: moarte şi bocet şi foamete; şi-n foc va fi mistuită, că puternic este Domnul Dumnezeu Care-o judecă.**

„Zice *într-o singură zi* fie arătând scurtimea vremii când sabia şi pieirea şi foametea şi plângerea [vor] veni peste ea şi se va strica prin foc şi va arde; fie arată că va pătimi acestea în ziua proorocită”[8].

9: **Iar împărații pământului care s-au desfrânat cu ea şi s-au bucurat de strălucirea ei vor plânge şi se vor bate-n piept asupră-i când vor vedea fumul arderii ei,**

„Nouă schimbare de registru narativ (versetele 9-19): dezastrul Babilonului e descris prin gura împăraților, negustorilor şi armatorilor care au beneficiat de gloria şi prosperitatea cetății”[9]. „Se pare că aici Ioan se serveşte de un expedient dramatic, pentru că nu descrie direct violența, ci numai efectele sale sau reacțiile la violență. În ansamblu, versetele 9-10 constituie un enunț de condamnare a acelor regi a căror autoritate depindea de favoarea Romei. Vestea este ironică, deoarece conține o lamentație funebră rostită de prietenii Romei. Din punctul de vedere al autorului, însă, şi cântarea funebră funcționează ca veste a pedepsei”[10].

10: **departe stând de frica chinurilor ei şi zicând: Vai!, vai!, tu, cetatea cea mare, Babilonul, cetatea cea tare, că-ntr-un ceas ți-a venit judecata!…**

11: **Şi neguțătorii pământului vor plânge şi vor boci asupră-i, că nimeni nu le mai cumpără marfa,**

12: **marfă de aur şi de argint şi de pietre prețioase şi de mărgăritare şi de vison şi de porfiră şi de mătase şi de stofă stacojie, tot lemnul bine-mirositor şi tot lucrul de fildeş, şi tot lucrul de lemn de mare preț şi de bronz şi de fier şi de marmură,**

13: **şi scorțişoară şi balsam şi mirodenii şi mir şi tămâie şi vin şi untdelemn şi făinuță albă şi grâu şi vite şi oi şi cai şi căruțe şi robi şi suflete de oameni.**

„Şi acesta e un anunț de condamnare, adresat comercianților pământului”[11]. Sunt vizați cei care, pentru interesul material, crediteaza puterile vrăjmaşe împărăției lui Dumnezeu, fie că această vrăjmăşie e declarată (ca în cazul Romei antice), fie că e subînțeleasă (ca în cazul unor puteri mai noi şi mai perfide).

14: **Şi dusu-s-au de la tine roadele după care-ți tânjea sufletul, şi de la tine pierit-au toate cele grase şi strălucite, şi niciodată nu s-or mai afla…**

15: **Neguțătorii acestora, cei ce s-au îmbogățit de pe urma ei, departe vor sta de frica chinului ei, plângând şi jeluindu-se** 16: **şi zicând: Vai!, vai!, cetatea cea mare, cea învestmântată-n vison şi porfiră şi-n stofă stacojie şi-mpodobită cu aur şi cu pietre scumpe şi cu mărgăritare!**

17: **Că-ntr-un ceas s-a pustiit atâta bogăție! Şi tot căpitanul de vas şi tot călătorul pe mare şi corăbierii şi toți câți trăiesc de pe urma mării stăteau departe**

Versetele 15 -17 a: „Este vorba despre o a doua veste de condamnare adresată comercianților, exprimată în formă dramatică”[12].

18: **şi strigau uitându-se la fumul arderii ei, zicând: Care cetate este asemenea cetății celei mari?…**

19: **Şi-şi puneau țărână pe capete şi strigau, plângând şi jelindu-se şi zicând: Vai!, vai!, cetatea cea mare, din a cărei îmbuibare s-au îmbogățit toți cei ce au corăbii pe mare, că-ntr-un ceas s-a pustiit!”…**

Versetele 17-19: „Această unitate este un enunț de condamnare rostit împotriva celor care se ocupă cu comerțul maritim. Manifestările lor de durere şi rimele sunt, poate, cele mai vii din toată seria. Considerată în sine, această unitate ar evoca sentimente de emoție, chiar de simpatie sau de regrete, dar contextul (aluzia la condamnare în paralela din v. 17a şi apelul la bucurie din v. 20) demonstrează că astfel de sentimente nu sunt serios în joc”[13].

20: **„Veseleşte-te de ea, cerule, şi voi, sfinți şi apostoli şi profeți; că judecata voastră asupră-i a judecat-o Dumnezeu!”**

„Textul reia vocea autorului – sau pe cea venită din cer (v. 4)”[14]. Totodată, „această invitație la bucurie e surprinzătoare, după seria de strofe funebre. În formă, e asemănătoare cu 12, 12, care celebra victoria creştinilor asupra Satanei”[15].

„Sfinții participă activ la judecata lui Dumnezeu. Aceasta se vede la ruperea peceților, a peceții a cincea (6, 9-11), în primul act al viziunii celor şapte trâmbițe (8, 3-5) şi din alte multe texte din Apocalipsă (de exemplu 18, 20), unde Dumnezeu pare a nu face decât să pronunțe judecata sfinților. Cei o sută patruzeci şi patru de mii reprezintă imensa mulțime a sfinților din cer care, precum urmează Mielului pretutindeni unde merge El, Îl asistă şi în funcțiunile de Judecător şi, în unire cu El, prezidează la desfăşurarea istoriei umane. Descriind toată desfăşurarea timpului din urmă ca o judecată în progres neîncetat, sfântul Ioan manifestă partea pe care mucenicii şi sfinții în unire cu Hristos cel înviat o au şi o vor avea din ce în ce mai mult în această desfăşurare a judecății divine de-a lungul veacurilor”[16].

21: **Iar un înger puternic a ridicat o piatră cât o piatră mare de moară şi a aruncat-o-n mare, zicând: „Aşa, dintr-o lovitură, aşa va fi aruncat Babilonul, cetatea cea mare, şi nu se va mai afla!…**

22: **Şi vocea țiteraşilor şi-a muzicanților şi-a flautiştilor şi-a trâmbițaşilor nu se va mai auzi de-acum în tine; şi nici un meşteşugar din orice meşteşug nu se va mai afla în tine; şi-n tine cântec de moară nu se va mai auzi.**

23: **Şi lumină de lampă, nu, niciodată nu se va mai ivi-ntru tine; şi glas de mire şi de mireasă, nu, niciodată nu se vor mai auzi-ntru tine, pentru că neguțătorii tăi erau mai-marii pământului şi pentru că toate neamurile s-au rătăcit prin vraja ta…**

24: **Şi s-a găsit în ea sânge de profeți şi de sfinți şi-al tuturor celor înjunghiați pe pământ”.**

Finalul arată lămurit că persecutarea sfinților a atras, în primul rând, pedeapsa.

---

[1] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVIII
[2] **φυλακη**
[3] BBVA, p. 1768
[4] ICSS IX, p. 202 – Astăzi putem vedea scenariul repetându-se, chiar dacă în discuție nu mai este Roma, ci sediul acelui: *In God we trust*, nefiind foarte clar cărui dumnezeu cred aceia.
[5] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVIII
[6] BBVA, p. 1768
[7] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVIII
[8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XVIII
[9] BBVA, p. 1768
[10] ICSS IX, pp. 202-203
[11] ICSS IX, p. 203
[12] ICSS IX, p. 203
[13] ICSS IX, p. 203
[14] BBVA, p. 1769
[15] ICSS IX, p. 203
[16] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 361 – Fragmentul e alcătuit, în cea mai mare parte, din citate din: H. M. Féret, *L'Apocalypse de Saint Jean*, *Vision chrétienne de l'histoire*, Paris, 1943, pp. 241-253.

==

CAPITOLUL 19 – *Căderea Babilonului* (*continuare*). ***Cina nunții Mielului. Călărețul calului alb.***

1: **După acestea am auzit ca un glas puternic de mulțime multă-n cer, zicând: „Aliluia! Mântuirea şi slava şi puterea sunt ale Dumnezeului nostru!**

2: **Pentru că adevărate şi drepte sunt judecățile Sale! Pentru că a judecat-o pe Desfrânata cea mare, care a stricat pământul cu desfrânarea ei, şi din mâna ei a răzbunat sângele robilor Săi”.**

3: **Şi au zis a doua oară: „Aliluia!” Şi fumul [arderii] ei se ridică în vecii vecilor.**

4: **Iar cei douăzeci şi patru de Bătrâni şi cele patru Ființe au căzut şi I s-au închinat lui Dumnezeu Cel ce şade pe tron, zicând: „Amin! Aliluia!”**

„*Aliluia* închipuie lauda lui Dumnezeu, iar *amin* înseamnă *adevărat* sau *fie*”[1].

5: **Şi un glas a ieşit din tron, zicând: „Lăudați pe Dumnezeul nostru, voi, toți robii Săi, voi, cei ce vă temeți de El, mici şi mari!”**

„Structura primei unități corale este într-un oarecare mod determinată de 18, 20, unde invitația la bucurie e adresată în primul rând cerului; 19, 1-4 descrie într-adevăr bucuria în cer. În a doua instanță, 18, 20 îndeamnă la bucurie sfinții, apostolii şi profeții. 19, 5 reia această invitație, adresând-o ființelor umane şi extinzând-o la toți cei care-L servesc şi se tem de Dumnezeu”[2].

„*Tronul* lui Dumnezeu sunt Heruvimii şi Serafimii, de la care se dă porunca să-L laude pe Dumnezeu nu numai *cei mici* întru fapte, dar şi *cei mici* după mărimea puterii lor. Însă mi se pare că şi aceia ce sunt acum mici de vârstă, adică pruncii care mor nedesăvârşiți, înviind la vârstă mare, Îl vor lăuda pe Dumnezeu, Făcătorul de lucruri mari”[3].

6: **Atunci am auzit ca un glas de mulțime multă şi ca un vuiet de ape multe şi ca un bubuit de tunete puternice, zicând: „Aliluia!, că Domnul Dumnezeul nostru Atotțiitorul S-a împărățit!**

S-a împărățit: „Şi-a luat împărăția în stăpânire”[4].

7: **Să ne bucurăm şi să ne veselim şi să-I dăm slavă, căci nunta Mielului a venit şi mireasa Lui s-a pregătit,**

8: **şi i s-a dat ei să se înveşmânteze cu vison curat, luminos – căci visonul sunt faptele cele drepte ale sfinților”.**

„În timp ce versetele 1-5 scot în relief victoria lui Dumnezeu asupra *Babilonului*, accentuându-I caracterul de judecător şi războinic, versetele 6-8 concentrează atenția asupra regalității lui Dumnezeu şi asupra nunții Mielului. […] Aici, nunta Mielului e simbolul uniunii eshatologice dintre Hristos glorificat [preamărit] şi credincioşii care rezistă până la sfârşit”[5].

Vison: „țesătură din material foarte fin şi scump, de obicei albă, din care se confecționau veşmintele marilor preoți, regilor şi oamenilor bogați (Luca 16, 19). Visonul era una din marile mărfuri de import ale Romei (18, 12), simbol al luxului ei (18, 16), dar, prin revers, şi simbol al bogăției sfinților (vezi şi v. 14)”[6].

„Îmbrăcarea *miresei* în *vison curat* arată îmbrăcămintea Bisericii – cea luminată întru fapte bune, şi subțire întru cunoştință şi înaltă întru vederea lui Dumnezeu şi în gândurile întru Dânsul – căci cu acestea se țese înțelegerea dreptăților dumnezeieşti”[7].

9: **Şi mi-a zis: „Scrie: Fericiți cei chemați la cina de nuntă a Mielului!” Şi mi-a zis: „Acestea sunt adevăratele cuvinte ale lui Dumnezeu”.**

Cea de a patra dintre *fericirile* Apocalipsei. *Acestea sunt adevăratele cuvinte ale lui Dumnezeu*: „= atestarea faptică a tuturor profețiilor despre înviere, judecată şi viața veşnică”[8].

„*Cina nunții* lui Hristos este prăznuirea celor mântuiți şi veselia cea alcătuită cu bună cuviință pe care fericiți vor fi acei ce o vor dobândi şi vor intra cu Mirele cel sfânt al sufletelor curate în cămara cea veşnică”[9].

10: **Şi-am căzut înaintea picioarelor sale, ca să mă-nchin lui. Şi el mi-a zis: „Vezi să nu faci asta! Sunt împreună-slujitor cu tine şi cu frații tăi care au mărturia lui Iisus. Lui Dumnezeu închină-te, căci mărturia lui Iisus este duhul profeției”.**

Vezi să nu faci asta: „act de smerenie, caracteristic tuturor sfinților şi îngerilor, asemenea lui Petru care refuzase închinarea sutaşului Corneliu (Fapte 10, 25-26)”[10]. Oricum, de aici nu s-ar putea argumenta combaterea cultului adus sfinților îngeri, dar e, totodată, evidentă deosebirea între cinstirea sfinților şi a sfinților îngeri şi adorarea datorată lui Dumnezeu. Mai atenționăm că invocarea acestui loc e forțată din partea oricui nu se apropie de statura Sfântului Apostol Ioan (greşeală pe care o săvârşesc şi cei care, citind basme, se identifică pe dată cu Făt Frumos, în vreme ce ignoră alte personaje, mai pe măsura lor!).

Mărturia lui Iisus este duhul profeției: adică „darul de a tâlcui corect Sfintele Scripturi şi învățătura Domnului Iisus. Despre harisma profeției vezi Faptele Apostolilor 11, 27”[11]. Sau: *Mărturia lui Iisus* „este revelația lui Dumnezeu, făcută lumii de Iisus Hristos, pe care omul o poate primi şi vesti la rândul său. Profeții şi martirii pentru credință, însuflețiți de [Duhul] Sfânt, sunt mărturisitorii de frunte ai acestei revelații în fața lumii (vezi 12, 17)”[12].

11: **Şi-am văzut cerul deschis; şi iată, un cal alb; şi Cel ce şedea pe el Se numeşte Credincios şi Adevărat, şi-ntru dreptate judecă şi Se războieşte.**

De aici (şi până la 22, 5) este ultima serie de viziuni pe care o cuprinde Cartea Apocalipsei.

Judecătorul va veni *din cer*. „Iar *calul alb* închipuie lumina sfinților şi veselia ce va să fie. *Şi Cel ce şedea pe el Se numeşte Credincios şi Adevărat*: Prin aceasta arată că va fi întru toate cuvintele Sale credincios şi întru fapte adevărat. Şi Acesta este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care va judeca neamurile întru dreptate”[13].

12: **Iar ochii Lui, ca para focului; şi pe capul Său, numeroase steme; având un nume scris, pe care nimeni nu-l ştie decât numai El.**

„Puterea şi măreția lui Hristos depăşesc orice capacitate omenească de cunoaştere şi înțelegere”[14]. „Neştiința *numelui* Lui închipuie necuprinderea ființei [Sale]”[15]. Numeroasele *diademe* sau *steme* arată superioritatea lui Hristos asupra tuturor puterilor vrăjmaşe.

Hristos „e Pantocratorul în trup omenesc. În ochii Lui omeneşti, luminoşi *ca para focului*, străluceşte infinitatea Tatălui şi a Duhului Sfânt. Şi tot prin ochii Lui ni se arată nouă iubirea Sa dumnezeiască nesfârşită”[16].

13: **Şi este-mbrăcat într-o mantie stropită cu sânge; şi numele Lui se cheamă Cuvântul-lui-Dumnezeu.**

Mantie stropită cu sânge: „= semnul patimilor Mielului”[17].

„Prin *haina* aceasta a Cuvântului lui Dumnezeu se închipuie cu adevărat prea-cinstitul şi nestricatul Său trup, *haină* care s-a muiat în sângele Său în vremea Patimii celei de bunăvoie (cf. Ioan 19, 2; Isaia 63, 1-3)”[18].

14: **Şi oştile din cer Îi urmau călări pe cai albi, purtând veşminte de vison alb, curat.**

Oştile din cer: „= oştile îngerilor, dar şi ale martirilor”[19].

Vorbind de Puterile cereşti, „chipul cailor înseamnă ascultare şi sprintenă alergare. Şi cei albi arată strălucirea şi marea înrudire cu lumina dumnezeiască. Iar cei negri (6, 5) arată ascunsul, precum cei roşii (6, 4), mişcarea înfocată. Iar cei ce îmbină albul cu roşul (6, 8), unirea celor două extreme prin pornirea de sine dăruitoare şi legarea treptelor dintâi cu cele de al doilea [rang] şi a celor de al doilea cu cele dintâi, prin întoarcerea unora spre altele în chip providenţial”[20].

15: **Şi din gura Lui iese o sabie ascuţită cu care să lovească neamurile; şi El cu toiag de fier le va păstori şi va călca linul aprinderii mâniei lui Dumnezeu Atotţiitorul.**

„*Sabia* arată munca [pedeapsa] ce se va aduce necredincioşilor şi păcătoşilor după dreptatea judecăţii şi după răspunsul ce va ieşi din gura lui Hristos, prin care se vor paşte cu toiagul vârtos de fier al muncilor, ca să nu mai lucreze multele şi feluritele lor răutăţi. *Toiag* de care sfinţii vor rămâne necertaţi […]. Şi El va călca *teascul* mâniei lui Dumnezeu, căci Tatăl nu va judeca pe nimeni, ci toată judecata I-a dat-o lui Hristos, după firea Sa omenească; judecată pe care, după fiinţă, El o avea, ca Fiu, mai înainte de veci”[21].

16: **Şi pe mantia Lui şi pe coapsa Lui are nume scris: Împăratul-împăraţilor-şi-Domnul-domnilor.**

Pe coapsa Lui: „anticii obişnuiau uneori ca pe şoldul unei statui să scrie numele personajului reprezentat”[22]. După Averchie, e indicat locul în care se atârna sabia.

„Cuvântul lui Dumnezeu e şi Raţiunea lui Dumnezeu care, ca atare, e şi sensul desfăşurării istoriei. El Se va arăta pe cerul deschis. Cerul se va deschide pentru a izbucni din el sensul, raţiunea tuturor celor ce au fost săvârşite pe pământ, iar raţiunea aceasta vine pe cal alb (19, 11), adică răsturnând repede toată raţiunea (tot cuvântul) ipocrită şi tot adevărul mincinos care ar vrea să i se opună. El e *credincios*, nu pentru că El crede, ci pentru că e fidel lumii, pe care a creat-o pentru un sens şi vrea să o împlinească în El; e *credincios* celor [cărora] le-a făgăduit fericirea veşnică dacă vor lucra din credinţa în El. Şi *adevărat*, în opoziţie cu toată minciuna amestecată în viaţa omenească. Raţiunea de sus, după care au fost create raţiunile ce s-au manifestat în istorie, va apărea pentru a lumina deplin ţinta spre care au avut să înainteze şi va arăta întrucât au înaintat spre ea sau nu”[23].

„Când Domnul nostru a pătimit, a purtat veşmântul de porfiră. Întâi ca Împărat. Căci El este *Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor*. Apoi şi ca unul ce era batjocorit de cei nelegiuiţi”[24]. O atenţionare pentru cei ce doresc să participe la împărăţia Fiului: asemenea Lui, să vădească şi răbdare în încercări. Mai departe, o explicaţie privind *împăraţii* sau *regii* deasupra cărora se află Hristos: „Cât despre faptul că chiar şi Apostolii pot fi numiţi regi, consider că din aceasta se poate trage uşor concluzia cu privire la ceea ce se spune despre toţi credincioşii: *Voi sunteţi seminţie aleasă, preoţie mare, neam sfânt* (I Petru 2, 9). Or, dacă sunt numiţi regi şi cei care au crezut în cuvântul lor [al Apostolilor], cu atât mai mult ei, care conduc bisericile lui Dumnezeu, merită să fie numiţi regi, cei care guvernează prin cuvântul şi prin scrierile lor pe conducătorii bisericilor. Iată temeiul pentru care Domnul este numit *regele regilor*”[25]. „Dacă Creatorul tuturor se numeşte Împăratul împăraţilor, Domnul domnilor, Dumnezeul dumnezeilor, negreşit că şi sfinţii se numesc dumnezei, domni şi împăraţi. Dumnezeul acestora este şi se numeşte Dumnezeu, Domn şi Împărat”[26]. Hristos „este Împărat al celor ce s-au făcut *împăraţi* peste patimi şi Domn al celor ce au dobândit, cu ajutorul Lui, domnie şi stăpânie peste păcat, care vor împărăţi cu El în veacul viitor”[27].

17: **Şi-am văzut un înger stând în soare; şi el a strigat cu glas puternic, grăindu-le tuturor păsărilor ce zboară-n mijlocul cerului: „Veniţi şi adunaţi-vă la ospăţul cel mare al lui Dumnezeu,**

E vorba aici, evident, despre păsări de pradă. Dar şi pe îngeri „i-a numit *păsări*, pentru zborul lor cel pe sus şi pentru înălţarea lor în văzduh, spre îndreptarea şi învăţătura noastră”[28].

18: **ca să mâncaţi cărnuri de-mpăraţi şi cărnuri de căpetenii şi cărnuri de puternici şi cărnuri de cai şi de-ale celor ce şed pe ei, şi cărnuri de tot soiul de oameni, şi liberi, şi robi, şi mici, şi mari”.**

„Păsările de pradă, ca factor ecologic, sunt cele ce curăță de leşuri un câmp pe care s-a dat o bătălie. Victimele sunt din categoria celor menționate în 6, 15; 13, 16”[29].

19: **Şi-am văzut Fiara şi pe-mpărații pământului şi oştirile lor adunate ca să facă război cu Cel ce şade pe cal şi cu oştirea Lui.**

„Prin *oştiri* îi arată pe cei ce se luptă împreună cu diavolul împotriva lui Hristos şi a sfinților Lui; şi zice că sunt mai multe pentru mulțimea vătămătoare a păcatului cea de multe feluri şi pentru [despărțirea] lor întru sfaturi[30]. Iar *oastea*, deci în număr de una, arată partea Puterilor îngereşti şi a oamenilor celor întocmai cu îngerii, care-L urmează pe Hristos prin unirea voii şi a ascultării”[31].

20: **Şi Fiara a fost prinsă; şi cu ea, Profetul Mincinos, cel ce-n fața ei făcea semne prin care-i amăgise pe cei ce purtaseră semnul Fiarei şi pe cei ce se închinau chipului ei. Amândoi au fost aruncați de vii în iezerul de foc, unde arde pucioasă.**

Iezerul de foc poate fi pregustat încă de aici: „Sufletele împătimite de plăceri sunt smârcuri de foc, în care putoarea patimilor, duhnind ca o mocirlă, hrăneşte ca pe un vierme neadormit al curviei desfrânarea trupului, şi ca pe nişte şerpi, broaşte şi lipitori ale poftelor stricate, gândurile şi dracii stricați şi țâşnitori de otravă. Starea aceasta a luat încă de aici arvuna chinurilor de acolo”[32].

21: **Iar ceilalți au fost ucişi cu sabia Celui ce şade pe cal, cea care iese din gura Lui; şi toate păsările s-au săturat din cărnurile lor.**

„Este ultima bătălie care precede împărăția milenară[33] a lui Hristos (20, 4-6)”[34].

---

[1] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX
[2] ICSS IX, p. 205
[3] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX
[4] BBVA, p. 1769
[5] ICSS IX, p. 205
[6] BBVA, p. 1769
[7] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX
[8] BBVA, p. 1770
[9] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX
[10] BBVA, p. 1770
[11] BBVA, p. 1770
[12] NTEP, p. 766
[13] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX
[14] BBVA, p. 1770
[15] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX
[16] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, II, p. 106
[17] BBVA, p. 1770
[18] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX
[19] BBVA, p. 1770
[20] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 8
[21] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX
[22] BBVA, p. 1770
[23] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 379
[24] Ava Dorotei, *Învățături de suflet folositoare*, I, 15
[25] Origen, *Omilii la Cartea Numerii*, XII, 2
[26] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 15
[27] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX
[28] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX
[29] BBVA, p. 1770

[30] Dacă virtuţile stau în unire, există şi patimi contradictorii, care se resping una pe cealaltă, însă, cum se poate uşor observa, sunt şi patimi care pot coexista, se pot menţine, ori se nasc una din alta.
[31] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XIX
[32] Sf. Grigorie Sinaintul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, 37
[33] A se citi: *veşnică*.
[34] ICSS IX, p. 207

==

CAPITOLUL 20 – *Mia şi miile de ani. Înfrângerea Satanei. Judecata la marele tron alb.*

1: **Şi-am văzut un înger pogorându-se din cer, având cheia adâncului şi un lanţ mare în mâna lui.**

2: **Şi l-a prins pe Balaur, pe şarpele cel vechi, care este diavolul şi Satana, şi l-a legat pe o mie de ani.**

O mie de ani: „ca în tot cuprinsul Apocalipsei, există cifre şi numere cu valoare simbolică […], care nu exprimă cantităţi sau raporturi determinate. Numărul 1000 simbolizează o perioadă foarte lungă sau o cantitate foarte mare (aşa cum o foloseşte şi limbajul popular în expresiile: *Să trăieşti o mie de ani*!, sau: *Ţi-am spus-o de o mie de ori*). Că este aşa – şi aplicând o traducere foarte riguroasă – o dovedeşte faptul că în versetele 3, 5, 6 şi 7 textul original grecesc foloseşte expresia **ta hilia eti**[1] = *miile de ani*, un plural care nu mai lasă loc la îndoieli. Interpretarea literală – ca şi traducerile neglijente – au dat naştere multor confuzii şi rătăciri, precum vechiul hiliasm şi mai noul milenarism”[2]. *L-a legat*: „pentru că balaurul este simbolul haosului şi al sterilităţii, înlănţuirea sa semnifică ordinea creativă şi fertilitatea. Semnifica şi o amânare a atacului [asupra] naţiunilor (v. 3)”[3].

3: **Şi l-a aruncat în adânc; şi pe acesta l-a închis şi l-a pecetluit deasupră-i, pentru ca el să nu mai amăgească popoarele, până ce miile de ani se vor sfârşi. După aceea el trebuie să fie dezlegat pentru puţină vreme.**

„Aici [vv. 1-3] vorbeşte de surparea şi pierderea diavolului care s-a făcut în vremea patimilor Stăpânului, când Hristos l-a judecat pe diavolul, ce se socotea a fi tare, ca să nu mai arunce pe nimeni în prăpastie. […] Iar *lanţ*, după cunoştinţa noastră, numeşte puterea cu care l-a legat […]. Iar *mia de ani* cât va fi [diavolul] legat nu putem şti cât este cu numărul”[4].

4: **Şi-am văzut tronuri; şi ei s-au aşezat pe ele; şi li s-a dat lor putere să judece; şi-am văzut sufletele celor descăpăţânaţi din pricina mărturiei lui Iisus şi din pricina cuvântului lui Dumnezeu şi care nu i s-au închinat Fiarei şi nici chipului ei şi semnul ei nu l-au primit pe fruntea şi pe mâna lor. Şi ei au înviat şi au împărăţit cu Hristos o mie de ani.**

Şi ei s-au aşezat pe ele: „subiectul propoziţiei nu este precizat. Acesta se poate referi fie numai la cei doisprezece apostoli (Matei 19, 28), fie la ei şi la cei menţionaţi în continuarea versetului, potrivit aserţiunii că *sfinţii vor judeca lumea* (I Corinteni 6, 2-3)”[5]. Versetul descrie „prima judecată; a doua judecată, cea universală, este descrisă în 20, 11-15”[6]. *Mia de ani* a fost văzută fie ca o vieţuire terestră a sfinţilor (hiliasmul), fie, simbolic, ca referindu-se la realităţi eshatologice. „Origen şi Augustin vor interpreta fragmentul în sens spiritual, şi nu istoric. Augustin a legat înlănţuirea Satanei cu viaţa lui Iisus şi împărăţia de mii de ani cu timpul Bisericii (*De civitate Dei*, 20, 1-9)”[7].

„Sfinţilor Apostoli li s-au dat scaune de învăţătură, prin care s-au luminat neamurile. Şi, după dumnezeiasca făgăduinţă (Luca 22, 30), li se vor da şi în veacul cel viitor, spre osândirea celor ce au lepădat propovăduirea Evangheliei”[8].

5: **Ceilalţi morţi nu învie până ce nu se vor sfârşi miile de ani. Aceasta este învierea cea dintâi.**

„Expresia *nu învie* arată întunericul şi starea de chin în care se află sufletele păcătoşilor […] după moartea trupească”[9].

6: **Fericit şi sfânt cel ce are parte de învierea cea dintâi! Peste aceştia moartea cea de-a doua nu are putere, ci ei vor fi preoţi ai lui Dumnezeu şi-ai lui Hristos şi vor împărăţi cu El de-a lungul miilor de ani.**

A cincea *fericire* a Apocalipsei. *Ei vor fi preoţi*: „rolul sacerdotal este important în împărăţia mesianică, dar nu în noul Ierusalim (cf. 22, 5)”[10].

„Din Dumnezeiasca Scriptură învăţăm că sunt două vieţi şi două morţi. Este viaţa cea dintâi, în trupul cel trecător după călcarea poruncii [de către protopărinţi]. A doua este viaţa veşnică, cea făgăduită sfinţilor. Iar morţi sunt tot două: una trupească, trecătoare, ce se va face pentru răsplătirea păcatelor; şi alta veşnică[11], ce este focul gheenei. […] [Sunt şi două învieri]: învierea cea dintâi este învierea din faptele cele moarte, iar cea de a doua este aducerea din stricăciunea trupului la nestricăciune. Învierea dintâi e atunci când se trece de la păcat la faptele în Duhul, iar învierea a doua va fi la sfârşitul lumii”[12].

7: **Şi când se vor sfârşi miile de ani, Satana va fi dezlegat din închisoarea lui.**

De fapt, în întreaga istorie, diavolul luptă împotriva Bisericii, perioadele de prigoană deschisă alternând cu cele de acalmie (când apar, însă, alte forme de luptă, cum ar fi ereziile sau indiferentismul). Va fi însă un timp când puterile sale se vor amplifica, din îngăduinţa divină.

8: **Şi va ieşi să amăgească neamurile care sunt în cele patru colţuri ale pământului, pe Gog şi pe Magog, şi să le adune la război; iar numărul lor este ca nisipul mării…**

Cele patru colţuri ale pământului: „pământul era pentru cei din vechime în formă de pătrat (vezi 7, 1). ♦ *Gog şi Magog*: În Vechiul Testament, Gog este un descendent din Ruben (I Paralipomena 5, 4), Magog un fiu al lui Iafet (Facerea 10, 2). Profetul Iezechiel ne vorbeşte despre un Gog care era rege în ţara Magog şi conducea hoardele barbare care au năvălit dinspre Marea Neagră. La sfârşitul timpurilor, acest conducător de hoarde va reveni[13] să dea luptă împotriva poporului Israelit[14], dar va fi nimicit de puterea lui Dumnezeu”[15]. „Gog şi Magog: nume preluate din Iezechiel, capitolele 38-39; cei doi regi de miazănoapte care au purtat un război de vârf împotriva lui Dumnezeu, dar care-n cele din urmă au fost înfrânţi de armiile lui Israel. Transferaţi în simbol, ei reprezintă împărăţiile lumii care se ridică împotriva împărăţiei lui Dumnezeu. ca şi în cazul numărului 666 = **QSR NRON** (vezi 13, 18), n-au lipsit încercările de a se face pe seama lor identificări istorice şi geografice concrete. Luând ca bază expresia din Iezechiel 38, 2: *Gog din ţara lui Magog, regele* [ţinuturilor] ***Roos şi Mosoh***[16] (în redactarea şi grafia Septuagintei), unii au speculat cele două denumiri geografice apropiindu-le de **Rusia** şi **Moscova**. Oricum, în literatura apocaliptică şi rabinică numele celor doi sunt asociate cu sfârşitul lumii, când toate vrăjmăşiile organizate împotriva lui Dumnezeu se vor ridica şi vor fi zdrobite”[17].

Unii „tâlcuiesc din limba evreiască că prin *Gog* se înţelege *adunător* sau *adunare*, iar prin *Magog*, *înălţat* sau *înălţare*, aşa încât şi prin numele acestea se închipuie adunare de neamuri şi mândrie”[18].

9: **Şi s-au suit pe faţa pământului şi au înconjurat tabăra sfinţilor şi cetatea cea iubită. Dar foc s-a coborât din cer şi i-a mistuit.**

Cetatea cea iubită: „= Ierusalimul; Ierusalimul cel nou; Ierusalimul ceresc; Biserica lui Hristos”[19]. „Aceasta înseamnă că vrăjmaşii lui Hristos se vor răspândi pretutindeni pe pământ şi vor persecuta întreaga creştinătate”[20].

10: **Şi diavolul care-i amăgise a fost aruncat în iezerul cel de foc şi de pucioasă, unde este Fiara şi Profetul Mincinos, şi vor fi chinuiţi acolo, zi şi noapte, în vecii vecilor.**

„Text clar despre existenţa iadului veşnic”[21]. Fragmentul 20, 4-10 „a suscitat discuţii între creştini, pornind de la Biserica începuturilor până azi”[22].

11: **Şi-am văzut un mare tron alb, şi pe Cel ce şedea pe el, de dinaintea feţei Căruia pământul şi cerul au fugit, şi loc pentru ele nu s-a mai aflat.**

Pământul şi cerul au fugit: „expresie lapidară şi blândă pentru cataclismul cosmic, cel ce va lăsa spaţiul liber pentru *naşterea din nou a lumii* (Matei 19, 28), pentru *un cer nou şi un pământ nou* (21, 1)”[23].

„Autoritatea copleşitoare ce iradiază din faţa Judecătorului e aşa de mare, că *de faţa Lui a fugit tot pământul şi tot cerul; şi loc nu s-a aflat lor*. Pământul şi cerul pur şi simplu nu se mai văd de autoritatea ce iradiază din această faţă şi care-i ţine pe toţi concentraţi în privirea ei. Parcă nu mai e decât ea; sau de fapt totul s-a inclus în ea. Numai faţa aceasta, numai Persoana aceasta o văd toţi, căci numai de ea simt că atârnă existenţa lor în veci. Iar cei răi nu mai văd nimic, nici măcar această faţă, ci totul e un gol abisal şi întunecos în faţa lor”[24].

„Prin *tronul alb* se arată odihna lui Dumnezeu, pe care o va avea întru sfinţii cei luminaţi cu faptele bune [...]. Iar *fuga* cerului şi a pământului închipuie mutarea lor şi schimbarea la un chip mai bun”[25].

12: **Şi i-am văzut pe cei morţi, pe cei mari şi pe cei mici, stând înaintea tronului; şi cărţile au fost deschise; şi altă carte a fost deschisă, care este aceea a vieţii. Şi morţii au fost judecaţi din cele scrise-n cărţi, potrivit cu faptele lor.**

În cele de mai sus se vorbeşte despre învierea cea de obşte (generală). *Cărţile au fost deschise*: „= evidenţa faptelor fiecărui om. ♦ *Cartea vieţii*: = care conţine numele celor mântuiţi”[26]. „Înscrierea numelui unui individ în cartea aceasta echivalează cu salvarea lui, după cum ştergerea numelui înseamnă pieirea acestuia”[27].

Cărţile ce se vor deschide „sunt înseşi vieţile oamenilor; sau *cartea vieţii* care e tezaurul de viaţă ce şi l-au câştigat în Hristos cei drepţi”[28].

„*Morţi* îi numeşte ori pe toţi oamenii, căci toţi pătimesc moartea trupului, ori pe cei morţi în păcate. Iar *mari şi mici* se numesc ori cei ce sunt aşa cu vârsta, ori cei ce au făcut fapte de moarte mari sau mici, care vor primi [pedeapsa] după întocmirea şi asemănarea faptelor. Ori şi aceasta: *mari* îi numeşte pe cei drepţi, iar *mici* pe păcătoşii cei netrebnici, pentru micşorarea sufletească ce le vine din păcate. Iar *cărţile deschise* închipuie faptele fiecăruia şi cunoştinţa păcatelor fiecăruia. Iar *altă carte* este aceea a vieţii, în care sunt scrise numele sfinţilor”[29].

13: **Şi marea i-a dat pe morţii din ea, şi Moartea şi Iadul i-au dat pe morţii pe care-i aveau; şi au fost judecaţi, fiecare, după faptele lor.**

Moartea şi Iadul: „personificări ale spaţiilor în care locuiesc păcătoşii damnaţi, duşmanii eterni ai lui Dumnezeu, al căror sfârşit este biruinţa lui Hristos la învierea morţilor (vezi I Corinteni 15, 54-55; de asemenea: 1, 18)”[30].

„Prin aceste cuvinte se referă la faptul că stihiile vor da elementele care intră în compoziţia trupului fiecăruia. Prin *mare* trebuie să înţelegem elementul umed; prin *iad*, aerul, pentru că nu se vede; prin *moarte*, pământul, pentru că în el sunt aşezate trupurile celor adormiţi”[31].

14: **Apoi Moartea şi Iadul au fost aruncate-n iezerul de foc. Aceasta e moartea cea de-a doua: iezerul de foc.**

Moartea cea de-a doua este condamnarea definitivă. Pare că prin *moarte* şi *iad* sunt numiţi cei condamnaţi la focul cel veşnic[32].

15: **Şi dacă cineva n-a fost găsit scris în cartea vieții, aruncat a fost în iezerul de foc.**

Moartea cea dintâi e moartea trupească, hotărâtă pentru protopărinți, ca urmare a căderii (Facerea 3, 19), şi pentru urmaşii lor, fiind, aşa cum se socoteşte, o pedeapsă. „Dar nu este o pedeapsă, ci mai degrabă o binefacere; căci n-am lăsat ca stricăciunea să coexiste cu nestricăciunea, pentru că mai rea decât dezlegarea lor [a sufletelor de trup] ar fi fost legarea lor şi ca răul să fie nemuritor în amândouă. Căci dacă sufletul care cade din viața de aici ar trebui să poarte iarăşi unit cu el trupul stricat, cum n-ar fi acest lucru mai rău decât moartea, decât despărțirea sufletului de el? Aşadar, sunt două morți: a trupului şi a sufletului. [...] [Iar moartea trupului] e eliberarea de toate relele vieții dăruind celor ce trăiesc frumos bucurie nesfârşită, desfătare veşnică şi lumină neînserată”[33]. Şi, desigur, aceştia nu vor cunoaşte *moartea cea de-a doua*.

---

[1] **τα χίλια έτη**
[2] BBVA, p. 1770
[3] ICSS IX, p. 208
[4] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[5] BBVA, p. 1770
[6] ICSS IX, p. 209
[7] ICSS IX, p. 209
[8] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[9] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], XX
[10] ICSS IX, p. 209
[11] De aceasta nu vor avea parte drepții.
[12] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[13] Mai degrabă un alt conducător, căruia (primul) Gog îi este tip!
[14] În lumina Apocalipsei, vom socoti aici ca vorbindu-se despre Noul Israel, adică Biserica lui Hristos cea din neamuri.
[15] NTEP, p. 768
[16] **Γωγ και την γην του Μαγωγ, άρχοντα Ρως, Μοσοχ**
[17] BBVA, p. 1771 – Stăruind asupra interpretării de mai sus, asumată uneori chiar de parte dintre ruşi, arătăm că Gog şi Magog, priviți simbolic, sunt vrăjmaşi ai lui Dumnezeu, în vreme ce Sfânta Rusie rămâne, probabil, ultima speranță a Creştinătății. Speculația putea avea oarecare suport în vremea U.R.S.S., confundată deseori cu Rusia (care, însă, chiar în acele vremuri, era *altceva*).
[18] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[19] BBVA, p. 1771
[20] Averchie Tauşev, *Apocalipsa Sfântului Ioan* [*un comentariu ortodox*], XX
[21] BBVA, p. 1771
[22] ICSS IX, p. 209
[23] BBVA, p. 1771
[24] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 431
[25] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[26] BBVA, p. 1771
[27] DS II, art. *Mănunchi*, p. 282
[28] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 431
[29] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[30] BBVA, p. 1771
[31] Metodiu de Olimp, *Aglaofon sau Despre înviere*, II, 28 – Lipseşte în expunerea de mai sus, ca element, *focul*, pe care l-am putea regăsi tot sub numele de *iad*, acesta fiind asociat, în versetul 14, cu *iezerul cel de foc*.
[32] Cf. Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[33] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, LIII

==

CAPITOLUL 21 – *Cerul cel nou şi pământul cel nou. Noul Ierusalim.*

1: **Şi-am văzut un cer nou şi un pământ nou; fiindcă cerul cel dintâi şi pământul cel dintâi au trecut, iar marea nu mai este.**

Marea nu mai este: „Această afirmaţie scoate în evidenţă caracterul mitic, simbolic al mării, în Apocalipsa. Dispariţia mării echivalează cu închisoarea veşnică şi pedeapsa balaurului (Satana), al fiarei (*Antihrist*) şi al falsului profet (19, 20; 20, 10), la fel cu eliminarea Morţii şi a Hadesului (20, 14). Eliminarea mării este simbolul victoriei complete şi definitive a creaţiei asupra haosului, a vieţii asupra morţii”[1].

„Toate cele create, potrivit firii lor, sunt supuse stricăciunii şi prin urmare şi cerurile. Se ţin, însă, şi se conservă prin harul lui Dumnezeu. Numai Dumnezeirea este prin fire fără de început şi fără de sfârşit; pentru aceea s-a şi spus: *Acestea pier, iar Tu rămâi* (Psalmi 101, 27). Totuşi, cerurile nu vor pieri complet”[2].

„El (Fiul) a pregătit noul pământ al luminii şi noul cer al Duhului (Sfânt); rezumând (voi zice): o lume nouă şi o împărăţie veşnică. Din pământul muritor şi întunecat al duhurilor răului unde sălăşluiesc gândurile lor, El (Fiul) va duce sufletele care L-au dobândit şi care L-au iubit într-un pământ al vieţii şi al luminii, unde sălăşluiesc Sfinţii. Într-acesta se vor stabili paşii, iar mintea şi gândurile acolo se vor plimba, fiindcă au fost mutaţi de la moarte la viaţa veşnică”[3].

E aici şi o chemare la contemplarea realităţilor duhovniceşti: „Când avem *mintea lui Hristos* (I Corinteni 3, 16) şi ochi duhovniceşti, tu te întorci iarăşi înapoi, ca să trăieşti sub stihiile acestei lumi ca învăţătoare? Ce zici? Noi care aşteptăm *cer nou şi pământ nou* potrivit făgăduinţei, nu vom înţelege şi nu vom slăvi pe Dumnezeu din acelea în chip supralumesc, ci Îl vom cunoaşte numai din lumea aceasta veche şi schimbăcioasă? Ba nu numai schimbăcioasă, ci şi stricăcioasă. Căci numind-o pe aceea nouă, a arătat-o, pe aceasta, veche. Iar tot ce se învecheşte şi îmbătrâneşte merge spre pieire”[4].

2: **Şi-am văzut cetatea cea sfântă, noul Ierusalim, pogorându-se din cer de la Dumnezeu, gătită ca o mireasă-mpodobită pentru mirele ei.**

„Această viziune a mântuirii a fost scrisă într-o epocă în care Ierusalimul istoric fusese distrus de curând şi de către o persoană care nu se găsea în mediul său într-o cetate, oricare ar fi fost contextul său [al cetăţii] cultural. Viziunea […] nu aşteaptă o reconstrucţie istorică. Cetatea este descrisă ca soţia Mielului (v. 9); este, deci, un simbol al unirii eshatologice a credincioşilor cu Domnul lor”[5].

De aici, inspiraţia pentru o viziune a lui Herma: „Iată m-a întâlnit o fecioară *împodobită*, *ca şi cum ar fi ieşit din cămara de nuntă*; era toată îmbrăcată în alb, cu încălţăminte albă; acoperită până la frunte şi pe cap avea o bonetă; părul capului îi era alb. Ştiam din vedeniile de mai înainte că este Biserica şi m-am bucurat mult”[6]. Înaintea acestei viziuni apare o fiară, inspirată, în parte, tot din Apocalipsă.

3: **Şi-am auzit venind din tron un glas puternic care zicea: „Iată locuirea lui Dumnezeu cu oamenii; şi El va locui cu ei, şi ei vor fi poporul Său şi Dumnezeu Însuşi va fi cu ei.**

Aici, o precizare: „Trebuie să se ştie că prin botez ne tăiem împrejur de tot acoperământul de la naştere, adică de păcat, şi devenim Israeliţi duhovniceşti şi poporul lui Dumnezeu”[7]. Nu trebuie însă înţeles că, prin primirea Botezului, rămânem în acest *popor* indiferent ce am face după aceea…

4: **Şi El va şterge toată lacrima din ochii lor; şi moarte nu va mai fi; nici bocet, nici strigăt, nici durere nu vor mai fi, căci cele dintâi lucruri au trecut”.**

„*Cele dintâi au trecut*: este lumea dintâi, care din cauza păcatului se afla sub blestemul lui Dumnezeu. Odată cu înfăptuirea răscumpărării definitive, această lume este curăţită, liberată de osânda care apăsa asupra ei din cauza osândei omului”[8].

„Eternitatea este solidară cu timpul, fără să se confunde cu el. Eternitatea este obârşia şi perspectiva timpului şi forța care mişcă timpul spre ea. La sfârşit, eternitatea va covârşi timpul, îi va da calitatea ei. Atunci nu va mai fi timp (10, 6), pentru că noi nu vom mai avea în noi decât iubirea. […] Atunci Dumnezeu va usca lacrimile celor ce vor fi deplin cu El şi în El"[9].

Prin lucrarea lui Hristos (s-a înfăptuit ca) „şarpele cel plin de vicleşug de la început şi îngerii care s-au asemănat lui să fie nimiciți (I Ioan 3, 8) şi moartea să fie disprețuită şi ca la cea de a doua venire a lui Hristos însuşi să înceteze cu desăvârşire, pentru cei care au crezut în El şi au trăit într-un chip bineplăcut Lui şi ca apoi să nu mai existe [moartea – n. n.], iar atunci când unii vor fi trimişi ca să fie pedepsiți la judecata şi la condamnarea focului celui neîncetat, ceilalți să fie laolaltă în nepătimire, în nestricăciune, în lipsă de durere şi în nemurire"[10].

El va şterge toată lacrima din ochii lor: această lucrare, însă, începe chiar de aici: „Omoară păcatul, şi lacrima îndurerată a ochilor sensibili va fi de prisos. Căci nu e nevoie de brici unde nu e rană. Nu era în Adam lacrima înainte de călcarea poruncii, precum nu va fi nici după înviere, când va fi încetat păcatul, dacă acolo nu va fi *nici durere, nici întristare, nici suspin*"[11].

5: **Şi Cel ce şedea pe tron a zis: „Iată, Eu le fac pe toate noi". Şi a zis: „Scrie, fiindcă aceste cuvinte sunt vrednice de crezare şi adevărate".**

Vrednice de crezare şi adevărate se poate citi şi „credincioase față de propriul lor adevăr"[12].

Hristos, ca unul ce nu e supus legilor creației şi Care S-a făcut începătură a învierii şi a restaurat (reînnoit) omul „trebuia să fie […] începutul creației celei noi. Căci Cel ce s-a coborât pentru noi până la noi, *toate le-a făcut noi*"[13]. Se cuvinte ca fiecare să-I ceară această reînnoire: „Călăuză a celor vii, fii Cel ce îndreaptă gândul meu spre Tine şi deschide înaintea gândurilor mele uşa cugetării mele la Tine. Tu, Care le-ai făcut noi pe toate, înnoieşte-mă cu cunoaşterea Ta şi pune în mişcare înlăuntrul inimii mele adevărata Ta nădejde. […] Tu, Care le faci noi pe toate, înnoieşte-mă făcându-mă să simt nădejdea Ta. Bucurie a creației, învredniceşte-mă de bucuria ce se mişcă dincolo de trup şi care se primeşte în linişte sufletului. Îngroapă în mădularele mele focul iubirii Tale. Pune în inima mea temeliile minunării de Tine. Leagă mişcările mele lăuntrice cu tăcerea cunoaşterii Tale, întrucât aceasta e cu desăvârşire mută. Învredniceşte-mă să Te văd cu ochi mai lăuntrici decât ochii larg deschişi"[14].

6: **Şi mi-a zis: „S-a făcut! Eu sunt Alfa şi Omega, Începutul şi Sfârşitul. Celui ce înseteazӑ, Eu în dar îi voi da să bea din izvorul apei vieții.**

„Cuvântul este *izvorul vieții*, care curge cu tărie"[15], „izvor din care cei ce beau nu vor mai înseta niciodată, care țâşneşte apă înzecit şi pe cei ce beau din el îi face nemuritori"[16]. „Cuvântul este numit *Alfa şi Omega* pentru că El este singurul al Cărui sfârşit este şi început, Care sfârşeşte iarăşi în locul din care Şi-a avut începutul, în Care nu este deloc nici o întrerupere. De aceea, a crede în El şi a crede prin El înseamnă a ajunge la unitate, înseamnă a fi unit în chip nedespărțit cu El; a nu crede în El înseamnă îndoială, depărtare, împărțire"[17]. Cuvântul, sau Hristos, are mulțime de aspecte: „Tu, Hristoase, eşti Împărăția cerurilor (Matei 5, 5), Tu eşti pământul celor blânzi, Tu eşti verdeața raiului, Tu eşti cămara de nuntă dumnezeiască, Tu eşti patul de nuntă cel negrăit, Tu eşti masa tuturor, Tu eşti pâinea vieții (Ioan 6, 35), Tu eşti băutura cea nouă, Tu eşti vasul cu apă, Tu şi apa vieții, Tu şi candela nestinsă pentru fiecare din sfinți, Tu şi haina, cununa şi Cel ce împarte cununile, Tu şi bucuria şi ruşinarea, Tu, hrana şi slava, Tu şi veselia, Tu şi fericirea"[18].

7: **Biruitorul va moşteni acestea şi Eu îi voi fi Dumnezeu şi el Îmi va fi Mie fiu.**

Ne facem *fii* ai Tatălui prin unirea cu Fiul.

8: **Cât despre cei fricoşi şi necredincioşi şi spurcați şi ucigaşi şi desfrânați şi vrăjitori şi-nchinători la idoli şi toți cei mincinoşi, partea lor este-n iezerul care arde cu foc şi cu pucioasă, care este moartea cea de-a doua".**

Cei amintiți aici (ca şi la 21, 27; 22, 15; Ioan 8, 44) „sunt oamenii care, prin cuvântul şi fapta lor, luptă împotriva adevărului”[19].

„Moartea sufletului este înstrăinarea de viața în Dumnezeu. Şi aceasta e moartea cea cu adevărat cumplită. Iar cea de după aceea, adică [moartea] trupului, e atotdorită. Căci e un semn al iubirii de oameni a lui Dumnezeu. De ea se vor lipsi, vai, ceata celor osândiți la judecata viitoare[20]. Căci celor ce nu s-au folosit bine de talantul harului dumnezeiesc, dat de Dumnezeu, le rămâne o înviere unită în veci cu acea a doua moarte, cum ne-a descoperit Ioan în Apocalipsă, care e mai rea ca moartea. Iar dacă aceia trăiesc fără moarte şi în acelaşi timp sunt morți, sunt mulți care trăiesc şi aici morți, cum a arătat Domnul vieții şi al morții (Matei 8, 22). Există deci şi o moarte a sufletului, măcar că după fire acesta rămâne nemuritor. Cum va trăi, deci, împărtăşindu-se [doar] de viața creată? El e mai degrabă mort, trăind această viață. Deci trebuie să se împărtăşească, dacă vrea să învie la o viață mai înaltă, de viața nemuritoare, de aceea care nu se desparte de Duhul”[21]. Sufletul depărtat de Dumnezeu şi cufundat în simțualitate este mort, încă de aici. De va trece dincolo în această stare, unde poftele nu pot fi satisfăcute, va suferi veşnic de această sfâşiere.

9: **Şi a venit unul din cei şapte îngeri care aveau cele şapte cupe pline cu cele şapte plăgi, cele din urmă, şi a grăit către mine, zicând: „Vino, am să-ți arăt Mireasa, Femeia Mielului”.**

10: **Şi-n duh m-a dus pe un munte mare şi înalt şi mi-a arătat cetatea cea sfântă, Ierusalimul, pogorându-se din cer, de la Dumnezeu,**

În duh: apostolul vede tainele cereşti în stare de extaz. Astfel i se arată noul Ierusalim, cetatea cea sfântă, prezentat în cele ce urmează. „Prin *muntele mare* arată viața sfinților cea înaltă şi mai presus de lume, în care *femeia Mielului*, Ierusalimul cel de sus, se va înfrumuseța şi se va proslăvi de la Dumnezeu”[22].

„Descrierea de mai jos [versetele 11-23], cu toate detaliile ei simbolice, creează imaginea unui spațiu plin de măreție, frumusețe, culoare, puritate, finețe şi transparență”[23]:

11: **având slava lui Dumnezeu. Lumina ei era asemănătoare cu aceea a pietrei de mare preț, a pietrei de iaspis cristalin.**

12: **Şi avea zid mare şi înalt; şi avea douăsprezece porți; iar la porți, doisprezece îngeri; şi nume scrise deasupra, care sunt ale celor douăsprezece seminții ale fiilor lui Israel.**

„Tabloul e dominat de numărul 12 ca atare, de multiplul său (v. 16) sau de pătratul său (v. 17). Simbolul este acela al noului Israel, Biserica lui Hristos, împărăția lui Dumnezeu”[24].

„*Zidul cel mare şi înalt* al Bisericii, care păzeşte cele ce sunt în cetate, este Hristos, iar cele *12 porți* sunt Sfinții Apostoli, prin care am primit aducerea şi intrarea la Tatăl”[25].

13: **Şi spre răsărit, trei porți; şi spre miazănoapte, trei porți; şi spre miazăzi, trei porți; şi spre apus, trei porți.**

„Cei patru pereți ai zidului şi întreita arătare a porților închipuie cunoştința Sfintei Treimi Celei închinate în patru părți ale lumii, pe care am luat-o din închinarea Crucii celei de viață făcătoare”[26].

14: **Iar zidul cetății avea douăsprezece pietre de temelie; şi pe ele, douăsprezece nume, ale celor doisprezece apostoli ai Mielului.**

„După spusa Apostolului [Pavel] (Efeseni 2, 19-20), *temeliile zidului* sunt dumnezeieştii Apostoli, pe care este zidită Biserica lui Hristos”[27].

15: **Şi cel care vorbea cu mine avea o măsură, o trestie de aur, ca să măsoare cetatea şi porțile şi zidul ei.**

„Uneltele (geometrice) de măsurare şi ziditoare arată puterea [fiinţelor cereşti] de întemeiere, de clădire şi de desăvârşire şi toate celelalte ale grijii de înălţare şi întoarcere a fiinţelor din a doua treaptă”[28].

16: **Şi cetatea era în patru colţuri; şi lungimea ei este tot atât cât şi lăţimea. Şi a măsurat cetatea cu trestia: douăsprezece mii de stadii. Lungimea şi lărgimea şi înălţimea ei sunt deopotrivă.**

Lungimea, lărgimea şi înălţimea sunt egale, „ceea ce înseamnă un cub, simbol al perfecţiunii”[29]. Semnificaţia pătratului e asemănătoare: „la Grecii din vechime, pătratul era întruchiparea desăvârşirii”[30]. „Pătrat al pătratului, [cubul] are, în cadrul volumelor, aceeaşi semnificaţie ca şi pătratul în cadrul suprafeţelor, simbolizând lumea materială şi ansamblul celor patru elemente. Datorită poziţiei sale solide, a fost luat drept simbolul stabilităţii; din acest motiv, el se află adesea la baza tronurilor. Într-un sens mistic, cubul a fost considerat simbolul înţelepciunii, al adevărului şi al perfecţiunii morale. El este modelul Ierusalimului viitor, promis de Apocalipsă, care are trei dimensiuni identice”[31].

17: **Şi i-a măsurat şi zidul: o sută patruzeci şi patru de coţi, măsură a unui om, adică a unui înger.**

„Îngerul foloseşte aceeaşi măsură ca şi omul”[32]. *O sută patruzeci şi patru* este pătratul numărului 12. „Dar nu se măsurau decât numere simbolice, în sine foarte puţin cantitative. […] Tot ceea ce [îngerul] măsoară, oraş, porţi, decoruri, locuitori, este înţeles într-un sens simbolic. Nou şi frumos exemplu de coexistenţă a profanului şi-a sacrului în discursul şi decontul omenesc”[33].

„Măsura grosimii zidului este de 144 de coţi, adică de douăsprezece ori 12. Numărul acesta arată învăţătura celor 12 Apostoli”[34].

18: **Şi plasma zidului ei este de iaspis, iar cetatea este de aur curat asemenea sticlei curate.**

„*Iaspis*: aceasta arată viaţa sfinţilor [care] este pururea verde şi neveştejită, ca iaspisul […]. Iar *aurul cel curat ca sticla* închipuie viaţa cea luminată, scumpă şi strălucitoare a locuitorilor ei”[35].

19: **Temeliile zidului cetăţii sunt împodobite cu toată piatra scumpă: întâia temelie este de iaspis; a doua, de safir; a treia, de calcedoniu; a patra, de smarald;**

20: **a cincea, de sardoniu; a şasea, de sardiu; a şaptea, de hrisolit; a opta, de beril; a noua, de topaz; a zecea, de hrisopras; a unsprezecea, de iachint; a douăsprezecea, de ametist.**

„Cele douăsprezece fundamente sunt împodobite cu douăsprezece pietre preţioase, care corespundeau celor douăsprezece pietre care împodobeau pectoralul marelui preot [Ieşirea 28, 17-21]. Pe vremea lui Ioan, aceste pietre erau asociate celor douăsprezece constelaţii ale zodiacului. Totuşi, ele sunt indicate aici în ordine inversă. Inversiunea nu înseamnă în mod necesar că Ioan respingea credinţele curente în ceea ce priveşte fenomenele astrale, dar lasă să înţelegem că trebuie reinterpretate”[36].

Urmând Sfântului Epifanie, Sfântul Andrei al Cezareii atribuie fiecare piatră scumpă câte unui Apostol, astfel:

Iaspis – Sfântul Petru, pentru dragostea sa cea veşnic verde [proaspătă] faţă de Hristos;

Safir – Sfântul Pavel, cel făcut precum azurul prin răpirea la al treilea cer;

Calcedoniu – Sfântul Andrei, ca acela ce a fost aprins cu focul Duhului[37];

Smarald – Sfântul Ioan, pentru frumuseţea şi lumina propovăduirii sale;

Sardoniu – Sfântul Iacov (explicaţie destul de neconvingătoare, legată de moartea sa pentru Hristos, apropiată de unghia omului, care se taie fără durere);

Sardiu – Sfântul Filip, ca acela luminat de focul Duhului (sardiul fiind roşu);

Hrisolit – Sfântul Vartolomeu, cel strălucit cu multe feluri de bunătăți, asemenea aurului;

Beril – Sfântul Toma; având chipul mării, berilul aminteşte de lunga călătorie pe mare a Apostolului, până în India[38];

Topaz – Sfântul Matei, cel aprins de dragoste pentru Hristos, pe care L-a mărturisit cu sângele său;

Hrisopras – Sfântul Iuda Tadeu; numele pietrei e derivat de la **χρυσός** (= aur), arătând strălucirea propovăduirii sale;

Iachint – Sfântul Simon Zilotul; albastrul în chipul văzduhului al pietrei închipuie râvna acestuia după înțelepciunea cerească;

Ametist – Sfântul Matias; fiind roşul ca focul, ametistul aminteşte de Pogorârea Duhului la Cincizecime peste Matias, cel ce a luat locul lui Iuda Iscarioteanul[39].

21: **Şi cele douăsprezece porți sunt douăsprezece mărgăritare: fiecare din porți este dintr-un mărgăritar. Şi piața cetății este de aur curat, ca de sticlă străvezie.**

În descrierea Ierusalimului ceresc, revine numărul 12, uneori amplificat de multipli ai săi: „Simbolismul acestui număr este extrem de bogat în creştinism. Combinarea dintre patru, numărul liniilor spațiale, şi trei, numărul timpului sacru ce măsoară crearea-recreare dă doisprezece, numărul lumii desăvârşite; doisprezece este numărul Ierusalimului ceresc (cu 12 porți, 12 apostoli, 12 pietre de temelie etc.); este numărul ciclului liturgic, al anului de douăsprezece luni şi al expresiei cosmice a acestuia, zodiacul. Într-un sens mai mistic, numărul trei se leagă de Treime, numărul patru de creație, dar simbolismul numărului doisprezece rămâne acelaşi; o desăvârşire a creatului pământesc, prin absorbirea lui în increatul dumnezeiesc. […] Ierusalimul ceresc din Apocalipsă are douăsprezece porți pe care sunt scrise numele celor douăsprezece seminții ale lui Israel, iar zidul lui are douăsprezece pietre de temelie, pe care sunt numele celor doisprezece apostoli. Femeia din Apocalipsă (12, 2) poartă pe cap o cunună din douăsprezece stele. Cât despre credincioşii de la sfârşitul timpurilor, aceştia sunt 144 000, câte 12 000 pentru fiecare din cele douăsprezece seminții ale lui Israel (7, 4-8; 14, 1). Tot astfel, cetatea viitoare, cea de aur curat, care stă pe douăsprezece pietre de temelie purtând fiecare numele unui apostol, descrie un cub cu latura de douăsprezece mii de stadii, iar zidul ei de jasp are o sută patruzeci şi patru de coți. Numărul simbolic înmulţeşte cu o mie – simbolul mulțimii) cifra însăşi a lui Israel (12), a vechiului şi a noului popor ales. Numărul credincioşilor, de 144 000, pătratul lui 12 înmulțit cu 1000, simbolizează mulțimea credincioşilor întru Hristos. Paul Claudel a proslăvit acest [număr]: *O sută patruzeci şi patru reprezintă de douăsprezece ori doisprezece; doisprezece înseamnă trei înmulțit cu patru, pătratul înmulțit cu triunghiul. Doisprezece este rădăcina sferei,* [*numărul*] *desăvârşirii. De douăsprezece ori doisprezece este desăvârşirea înmulțită cu ea însăşi, desăvârşirea la cub, deplinătatea ce exclude orice în afară de sine însăşi, paradisul geometric*… [Numărul] doisprezece va reprezenta Biserica, Biserica triumfătoare la capătul celor două faze, de luptă şi de pătimire”[40]. Cât despre *pietrele prețioase* amintite, acestea „simbolizează trecerea de la opac la translucid şi, în sens spiritual, de la întuneric la lumină, de la imperfecțiune la desăvârşire. Astfel, noul Ierusalim este tot înveşmântat în nestemate […]. Asta înseamnă că, în acest nou univers, toate condițiile şi toate nivelurile de existență vor fi suferit o prefacere radicală, în sensul unei desăvârşiri fără egal pe pământ şi de natură exclusiv luminoasă sau spirituală”[41].

„Am primit, prin tradiție, că Ierusalimul cel de sus a fost zidit cu pietre sfinte; şi tot din tradiție ştim că cele douăsprezece porți ale cetății cereşti, asemănătoare pietrelor prețioase, arată acoperit însemnatul har al glasului apostolic. Pe pietrele cele scumpe sunt aşezate culorile, iar aceste culori sunt prețioase; restul este lăsat la o parte ca materie pământeană. Cetatea sfinților, construită duhovniceşte, este zidită simbolic, pe bună dreptate, din aceste pietre. Pe lângă strălucirea cea de neimitat a pietrelor, Scriptura s-a gândit şi la strălucirea Duhului, strălucire neîntinată şi sfântă a ființei Sale”[42]. Acestea sunt, desigur, adaptări pentru înțelegerea omenească: „Când e vorba de ținuturile de deasupra cerurilor şi de prototipurile de

acolo ale lucrurilor de pe pământ, despre Ierusalim, căruia îi spunem şi *Ierusalimul cel de sus* şi *muntele ceresc al Sionului* (14, 1), despre cetatea Dumnezeului celui viu, cea de deasupra lumii, în care prăznuiesc pe Ziditorul lor şi Stăpânul lumii întregi prin teologhisiri negrăite şi neajunse de mintea noastră mii de cete îngereşti şi o Biserică a celor *întâi născuţi, care sunt scrişi în ceruri* (Evrei 12, 22-23), nici un muritor nu e în stare să-l cânte cum s-ar cuveni[43], căci *ceea ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* (I Corinteni 2, 9)"[44].

22: **Dar templu n-am văzut în ea, pentru că Domnul Dumnezeu Atotțiitorul este templul ei, precum şi Mielul.**

Templu n-am văzut în ea: „în împărăția finală a lui Dumnezeu nu mai e nevoie de ritualuri şi jertfe. ♦ *Domnul… precum şi Mielul*: asociere intimă şi de egalitate între Iisus Hristos şi Dumnezeu-Tatăl; Ei alcătuiesc unul şi acelaşi templu ceresc şi împărtăşesc unul şi acelaşi tron (vezi 12, 3)"[45]. „Apocalipsa a fost scrisă după distrugerea Templului din Ierusalim. În 3, 12 există deja o aluzie că Templul istoric, pământesc, nu are o importanță definitivă în sine. Continuă să aibă importanță, însă, ca simbol al strânsei relații de prietenie între umanitate şi Dumnezeu"[46].

„La ce foloseşte biserica [templul] celui ce-L are ca lăcaş şi acoperiş pe Dumnezeu?"[47].

23: **Şi cetatea nu are nevoie de soare şi nici de lună ca s-o lumineze, căci slava lui Dumnezeu a luminat-o şi făclia ei este Mielul.**

Dacă acea zi veşnică urmează beznei veacului acestuia, e şi situația inversă, pentru păcătoşii condamnați, ce vor avea parte de o stare „ca o noapte care urmează după zi, ca întunericul după lumină, ca doliul după ziua de petrecere"[48].

24: **Şi neamurile vor umbla-n lumina ei, şi-mpărații pământului într-însa îşi vor aduce slava.**

„Ziua în care va apărea acel Soare va fi *ziua Domnului* prin excelență, ziua luminii neînserate. El însuşi va fi acea zi, pentru că El este lumina ei. Toate vor umbla în lumina lui Hristos"[49].

Cititorul e chemat în această lumină neînserată: „Urcă-te în finicul biruinței, biruie veacul, ca să fii la înălțimea Cuvântului. Lasă afară acest chip al lumii, lasă afară răutatea. Aşează înăuntru bunătatea minții, care are harul în puterea vieții. Spală-ți îmbrăcămintea şi intră în cetatea cerului, care este harul cel adevărat al sfinților, în care este cortul lui Dumnezeu, în jurul Căruia se găsesc cărturarii Domnului, unde nu slujesc zilele, sau soarele, sau luna, ci Însuşi Domnul e lumina, care luminează toată cetatea"[50].

25: **Şi niciodată porțile ei nu se vor închide ziua, căci noapte acolo nu va mai fi.**

„Urmând a avea în împărăția lui Dumnezeu numai zi, fără intervenția nopții, să veghem şi noaptea ca şi ziua, având a ne ruga totdeauna şi a aduce mulțumire lui Dumnezeu în cer, să nu încetăm nici aici pe pământ de a-L ruga şi a-I aduce mulțumiri"[51].

26: **Şi-ntru ea vor aduce slava şi cinstea neamurilor.**

Aici, o traducere diferită permită o altă punere a accentului: „*Şi neamurile vor umbla în lumina făcliei Mielului şi vor aduce în cetatea Mielului odoarele şi comorile lor*. În felul acesta, aşteptarea judecății universale e un factor important de stimulare a creației în lume, de participare a fiecăruia la opera comună dată ei de Dumnezeu, pentru a face transparent pe Dumnezeu în relațiile dintre semeni şi în cadrul creației"[52].

27: **Şi-n ea niciodată nimic întinat nu va intra, şi nici cel ce meştereşte urâciunea şi minciuna, ci numai cei scrişi în cartea vieții Mielului.**

„În Apocalipsă, cerul este locuința lui Dumnezeu, mod simbolic de a semnifica distincția dintre Creator şi creația Sa. Cerul intră astfel în sistemul de relații dintre Dumnezeu şi oameni. Când aceste relații se schimbă, după [întruparea] mântuitoare de exemplu, sistemul se modifică şi el complet şi se poate vorbi de un cer nou. […] Noul cer simbolizează aici reînnoirea universală, care inaugurează epoca mesianică. Legăturile creației cu Dumnezeul ei sunt modificate în totalitate”[53]. „În descrierea din Apocalipsă, Ierusalimul simbolizează noua ordine care avea să înlocuiască lumea actuală la sfârşitul veacurilor. El reprezintă nu paradisul tradițional, ci, dimpotrivă, tot ceea ce este mai presus de orice tradiție: noul absolut. […] Trebuie insistat asupra formei pătrate a Ierusalimului ceresc, care îl distinge de Raiul pământesc, reprezentat de obicei ca fiind de formă rotundă: căci acesta era *cerul pe pământ*, în timp ce noul Ierusalim este *pământul în cer*. Formele circulare se raportează la cer, cele pătrate la pământ. Transmutarea universului, reprezentat de noul Ierusalim, nu este o întoarcere la un trecut idilic, ci o proiecție într-un viitor fără precedent”[54].

Lucru vrednic de laudă este să ne rugăm pentru aproapele, spre a nu fi el şters din *cartea vieții*: „acopere-i cu dreapta Ta, călăuzeşte-i la limanul voii Tale şi scrie numele lor în cartea Ta”[55]. Căci „de tainele unei asemenea slave ne-ai apropiat prin Fiul Tău iubit. Căci ne-ai apropiat de picioarele muntelui credinței (Deuteronom 4, 11; Evrei 12, 22), unde locuiesc cele nouă cete ale sălaşurilor ființelor spirituale şi deasupra cărora e zidirea cetății sfinte, [Ierusalimul de sus]”[56].

---

[1] ICSS IX, p. 211
[2] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, II, 6
[3] Sf. Macarie Egipteanul, *21 de Cuvântări despre mântuire*, XII, G – 1
[4] Sf. Grigorie Palama, *Despre sfânta lumină*, 45
[5] ICSS IX, p. 211
[6] Herma, *Păstorul*, 23, 1-2
[7] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 10
[8] NTEP, p. 769
[9] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, I, p. 198
[10] Sf. Iustin Martirul şi Filosoful, *Dialogul cu iudeul Trifon*, I, 45
[11] Sf. Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuş*, VII, 46
[12] BBVA, p. 1771
[13] Sf. Grigorie Palama, *Despre sfânta lumină*, 29
[14] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, III, 7, 20.33
[15] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 45, 2
[16] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XX
[17] Clement Alexandrinul, *Stromate*, IV, 157, 1-2
[18] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, I
[19] NTEP, p. 769
[20] Nu în sensul că nu vor cunoaşte moartea trupească, ci în acela că n-o vor putea depăşi, cum se arată mai departe.
[21] Sf. Grigorie Palama, *Despre împărtăşirea dumnezeiască*, 8
[22] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[23] BBVA, p. 1772
[24] BBVA, p. 1772
[25] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[26] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[27] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[28] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 5
[29] BBVA, p. 1772
[30] NTEP, p. 770
[31] DS I, art. *Cub*, p. 406
[32] BBVA, p. 1772
[33] DS II, art. *Măsură*, p. 287
[34] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX

[35] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[36] ICSS IX, p. 213
[37] Apropiindu-se calcedoniul de *cărbune*.
[38] Ne-a părut forțată apropierea.
[39] Cf. Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX – spre a face loc în această înşiruire Sfântului Pavel, a fost omis Sfântul Iacov al lui Alfeu (sau acesta se înțelege contopit cu celălalt Iacov, al lui Zevedei, fratele lui Ioan). Şi în pictura iconostaselor se face frecvent această mutație (alteori este omis Sfântul Matias, dar sunt şi cazuri în care nu apare Sfântul Pavel, numărul Apostolilor trebuind să rămână acela de 12).
[40] DS I, art. *Doisprezece*, p. 454
[41] DS III, art. *Piatră*, p. 87
[42] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, II, 119, 1-2
[43] Sau, oricum, nu pe înțelesul celor ce n-au avut parte de experiențe similare.
[44] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, X, IV, 70
[45] BBVA, p. 1772
[46] ICSS IX, pp. 213-214
[47] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XX
[48] Sf. Grigorie Taumaturgul, *Discursul adresat lui Origen*, XVII
[49] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 393
[50] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XXIX, 20
[51] Sf. Ciprian al Cartaginei, *Despre rugăciunea domnească*, XXXV
[52] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 364 – Autorul se referă explicit la creația artistică (atunci când aceasta nu e despărțită de sacru), exemplificând cu Voronețul, domurile Occidentului şi simfoniile lui Beethoven. Noi, chiar în momentul de față, ne-am gândi la operele lui Rimski-Korsakov… Desigur, exemplele au fost alese în funcție de notorietatea lor, lucrarea nedorindu-se una de critică de artă. Oricum, se înțelege că creația umană din istorie are, într-un fel, şi o prelungire eshatologică.
[53] DS I, art. *Cer*, p. 288
[54] DS II, art. *Ierusalim*, p. 143
[55] Sf. Varsanufie şi Ioan, *Scrisori duhovniceşti*, 187
[56] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, III, 7, 16

CAPITOLUL 22 – *Noul Ierusalim* (*continuare*). ***Venirea lui Hristos.***

1: **Şi mi-a arătat un râu al apei vieții, strălucitor ca de cristal, care izvorăşte din tronul lui Dumnezeu şi-al Mielului.**

Râul „înseamnă undele dumnezeieşti ce le dăruiesc acelor ființe [Puterile cereşti, dar şi oamenii mutați la starea cea fericită – n. n.] o revărsare îmbelşugată şi abundentă şi o rodnicie de viață făcătoare”[1]. Pentru ca acest *râu* să înceapă de aici, credinciosul e îndemnat să caute străpungerea inimii: „Fiindcă [străpungerea] e un foc dumnezeiesc care destramă munții şi stâncile (I Regi 19, 11), face netede toate (Luca 3, 5), le face raiuri şi preschimbă sufletele care-l primesc. Fiindcă în mijlocul acestora se face izvor țâşnitor, apă a vieții care izvorăşte şi curge pururea şi le udă din belşug, şi se scurge ca dintr-o cisternă peste cei de aproape şi peste cei de departe (Efeseni 2, 17) şi umple până peste margini sufletele care primesc cuvântul cu credință (Luca 8, 13 ş. a.)”[2].

2: **În mijlocul pieței [cetății], şi de-o parte şi de alta a râului, un pom al vieții, rodind de douăsprezece ori, dându-şi roada-n fiecare lună; şi frunzele pomului sunt spre tămăduirea neamurilor.**

„Textul este nelămurit. Este un singur arbore al vieții în mijlocul fluviului, care se desparte în mai multe brațe? Sunt mai mulți arbori pe malul unui singur fluviu? E greu de spus”[3]. Oricum, în pomul vieții a fost văzut Hristos.

„Prin întrupare, Dumnezeu însuşi Şi-a făcut din faţa omenească o faţă a Sa şi a dat tuturor feţelor, care intră în comuniune interioară cu ea, să se hrănească din pomul vieţii, care este El”[4].

După chipul lui Hristos, *pomul vieţii*, „dreptul se aseamănă cu pomii roditori”[5]. Dacă pomii sunt mai mulţi, ei *„fac rod de douăsprezece ori pe an*, adică rodesc neîncetat. Căci acolo nu va mai fi iarna păcatului, ca să silească *pomii vieţii* să-şi lepede frunzele, precum vedem că fac în viaţa aceasta. […] *Frunzele pomului*, adică ale Pomului Vieţii Hristos, închipuie cunoştinţele judecăţilor lui Dumnezeu […] aşa cum şi *roadele* lui închipuie cunoştinţa cea desăvârşită ce se va descoperi în veacul viitor. Şi *frunzele* acestea vor fi cu adevărat *spre vindecare*, adică spre curăţirea neştiinţei acelor neamuri care sunt mai jos în lucrarea faptelor bune”[6].

3: **Şi nici un blestem nu va mai fi. Şi tronul lui Dumnezeu şi-al Mielului va fi într-însa, şi robii Săi I se vor închina.**

„În cetate nu se vor mai afla oameni care, din cauza păcatului lor, să fie sub blestemul lui Dumnezeu”[7]. *Robii Săi I se vor închina*, adică „Îi vor sluji în calitate de *preoţi ai lui Dumnezeu şi ai lui Hristos* (vezi 20, 6), aducându-I jertfă de laudă”[8].

4: **Şi ei Îi vor vedea faţa, şi numele Lui va fi pe frunţile lor.**

5: **Şi noapte nu va mai fi; şi ei n-au nevoie de lumină de lampă sau de lumină de soare, pentru că Domnul Dumnezeu va lumina peste ei şi vor împărăţi în vecii vecilor.**

Hristos luminează pe cei ce s-au făcut una cu El. „În ei, aşadar, nu mai e noapte. […] [Aşa ajung] cei ce slujesc lui Dumnezeu şi în locul a toate L-au căutat numai pe Acela, L-au găsit numai pe El, L-au iubit numai pe El”[9].

6: **Şi îngerul mi-a zis: „Aceste cuvinte sunt vrednice de crezare şi adevărate; şi Domnul, Dumnezeul duhurilor profeţilor, l-a trimis pe îngerul Său să le arate robilor Săi cele ce trebuie să se întâmple-n curând.**

7: **Şi iată, Eu vin curând. Fericit cel ce păzeşte cuvintele profeţiei acestei cărţi!”**

Aici e a şasea din cele şapte *fericiri* ale Apocalipsei.

„Alţi preoţi jertfeau pentru ei şi pentru poporul lor. Acesta, fiindcă n-a avut păcat să Se jertfească pentru Sine, S-a jertfit pentru toată lumea şi prin sângele Său a intrat în Biserică. Acesta este deci Preotul cel nou şi Jertfa cea nouă nu din lege, ci peste lege, apărător al lumii, lumină a veacului, care zice: *Iată, vin*!, şi a venit. Să ne apropiem de El, de Cel pe Care nu-L vedem cu ochii, dar Îl simţim cu inima”[10].

8: **Şi eu, Ioan, sunt cel ce-am auzit şi-am văzut acestea. Şi când am auzit şi-am văzut, am căzut să mă închin înaintea picioarelor îngerului care mi-a arătat acestea.**

9: **Dar el mi-a zis: „Vezi să nu faci asta! Sunt împreună-slujitor cu tine şi cu fraţii tăi, profeţii, şi cu cei ce păstrează cuvintele acestei cărţi. Lui Dumnezeu închină-te!”**

„Îngerul din Apocalipsă îl opreşte pe Ioan, care voieşte să i se închine […]. Deci e propriu numai lui Dumnezeu să I se aducă închinare [adorare – n. n.]”[11].

10: **Şi mi-a zis: „Să nu pecetluieşti cuvintele profeţiei acestei cărţi, căci vremea e aproape.**

„În contrast cu pecetluirea de la 10, 4, de data aceasta cuvintele lui Dumnezeu trebuie puse la îndemâna tuturor, pentru ca oamenii să ştie ce-i aşteaptă şi să se pregătească”[12].

11: **Cel ce-i nedrept, să mai nedreptăţească; cel ce-i spurcat, să se mai spurce; şi cel ce este drept, să mai facă dreptate; şi cel ce este sfânt, să se mai sfinţească".**

Posibil înţeles al versetului: „timpul e prea scurt pentru ca să se mai poată schimba ceva; planul lui Dumnezeu se va împlini oricum"[13]. Sau: „aceste fraze arată că Ioan nutreşte slabe speranţe de penitenţă ale necredincioşilor"[14].

Cuvintele versetului sunt aplicate persecutorilor care, văzând tăria creştinilor, sporeau în ura lor (deşi au fost şi numeroase cazuri inverse, când răbdarea mucenicilor a impresionat pe privitori, făcându-i pe mulţi să se convertească): „Căci păgânii nu s-au ruşinat nici după ce au văzut c-au fost învinşi, pentru că ei nu mai aveau judecată omenească, ci s-au aprins şi mai cumplit decât o fiară. La rândul lor, şi guvernatorul şi poporul arătau faţă de noi aceeaşi nedreaptă ură[15], ca să se plinească Scriptura: *Cel nelegiuit să mai facă nelegiuiri, iar cel drept să fie şi mai drept*. Şi, într-adevăr, pe cei ce au murit sufocaţi în temniţă păgânii i-au aruncat la câini, păzindu-i cu grijă noaptea şi ziua, ca să nu fie careva înmormântat de noi. La vedere au fost lăsate numai resturile pe care le-au lăsat fiarele şi focul, fie bucăţi sfâşiate, fie resturi arse, pe când capetele şi trupurile sfârtecate care rămăseseră neîngropate, au fost păzite straşnic de ostaşi zile de-a rândul"[16].

12: **„Iată, Eu vin curând, şi plata Mea este cu Mine, pentru ca fiecăruia să-i dau după cum îi este fapta.**

„Versetele 12-16 exprimă cuvintele lui Iisus"[17].

„Trebuie deci să fim râvnitori spre facere de bine, că de la Dumnezeu sunt toate (Romani 11, 36). […] Ne îndeamnă, dar, să credem în El din toată inima şi să nu fim leneşi, nici trândavi spre tot lucrul bun"[18].

13: **Eu sunt Alfa şi Omega, Cel Dintâi şi Cel de pe Urmă, Începutul şi Sfârşitul.**

„*Alfa şi Omega* arată că nimic nu e nesfârşit, în afară de Dumnezeu (Isaia 41, 4) şi că împărăţia şi puterea Lui sunt nesfârşite"[19].

14: **Fericiţi cei care-şi spală veşmintele, pentru ca să aibă ei putere peste pomul vieţii şi prin porţi să intre-n cetate!**

Cei care-şi spală veşmintele: „= cei ce le spală şi le înălbesc în sângele Mielului (vezi 7, 14)"[20]. E cea de-a şaptea *fericire* a Apocalipsei. „În 7, 14, cei care şi-au spălat hainele sunt cei care au ieşit din marea tulburare şi le-au făcut albe cu sângele Mielului. Chiar dacă toţi credincioşii sunt mântuiţi prin sângele Mielului (1, 5b), aici sunt proclamaţi fericiţi, în mod special, cei care au murit pentru credinţă (cf. 12, 11)"[21].

15: **Afară câinii şi vrăjitorii şi desfrânaţii şi ucigaşii şi închinătorii la idoli şi toţi cei ce iubesc şi lucrează minciuna!**

„După toate probabilităţile, prin *câini* sunt desemnaţi pervertiţii erotici de orice fel, dar şi ereticii"[22].

Într-un anumit context istoric, cuvântul e aplicat (deşi se poate, evident, extinde la toţi vrăjmaşii lui Hristos) învăţătorilor iudeilor care, „părăsind cele cinstite şi voite de lege ca învechite şi învrednicindu-le de puţină preţuire, porunceau că ucenicii lor trebuie să se întemeieze pe învăţăturile şi poruncile lor omeneşti"[23]. Desigur, aici e o exagerare, însă, pe lângă învăţăturile Legii, se adăugau adeseori ***şi*** învăţături omeneşti, uneori fiind observate acestea cu mai mare acribie decât celelalte.

16: **Eu, Iisus, l-am trimis pe îngerul Meu să vă mărturisească vouă acestea cu privire la Biserici. Eu sunt rădăcina şi odrasla lui David, Steaua strălucitoare a Dimineţii".**

„De ce este nevoie, aşadar, să cercetez naşterea şi pieirea semnelor la al căror răsărit ţarinile nearate sunt spintecate de pluguri grele, iar la apusul lor se năruie holda bogată? O singură Stea îmi este prea de ajuns pentru toate, Steaua strălucitoare a dimineţii, la al cărei răsărit a fost semănată recolta nu de roade, ci de mucenici, când Rahila şi-a plâns copii săi (Ieremia 31, 15; Matei 2, 16-18), pentru ca, spălaţi cu lacrimile ei, să-i jertfească pentru Hristos. Apusul acestei Stele a înviat din morminte cele biruitoare, formate nu din surcele uscate, ci din morţi înviaţi”[24].

17: **Şi Duhul şi Mireasa zic: „Vino!” Şi cel ce aude, să zică: „Vino!” Şi cel însetat să vină, cel ce vrea să primească-n dar apa vieţii.**

Mireasa: „= Mireasa Mirelui (vezi 21, 9): Biserica lui Hristos, în Care este prezent şi lucrează Duhul Sfânt”[25]. *Apa vieţii*: „apa, care în Vechiul Testament este, mai presus de toate, simbol al vieţii, devine simbol al Duhului în Noul Testament”[26], adică tot simbol al vieţii, dar, de data aceasta, al vieţii celei veşnice.

18: **Şi eu îi mărturisesc oricui ascultă cuvintele profeţiei acestei cărţi: Dacă le va mai adăuga cineva ceva, Dumnezeu îi va adăuga plăgile care sunt arătate în cartea aceasta;**

19: **iar de va scoate cineva ceva din cuvintele cărţii acestei profeţii, Dumnezeu îi va scoate partea lui din pomul vieţii şi din cetatea cea sfântă, care sunt arătate în cartea aceasta.**

Ereticii „să se înfricoşeze de acel *vai* menit celor care adaugă sau înlătură [părţi din Scriptură]!”[27]. Aici e un *vai* subînţeles, căci nu apare ca atare în text. Chiar dacă Sfântul Ioan s-a referit aici doar la scrierea sa, ulterior cuvântul a fost extins asupra întregii Sfinte Scripturi. La fel pune problema şi un autor de la finele celui de-al doilea veac, identificat de către unii cu episcopul Abercius de Ieropole; acesta, vorbind despre anume erezie, spune că a ezitat să compună o lucrare despre aceea, „nu atât că n-aş fi fost în stare să o combat şi să aduc o mărturie pentru adevăr, cât mai ales de frica şi de îngrijorarea că ar putea crede cineva că eu aş adăuga ceva nou la învăţătura Noului Testament şi a Evangheliei, faţă de care nimeni din cei care vor să se conducă după Evanghelia însăşi nu are voie nici să adauge, nici să elimine nimic”[28].

20: **Cel ce mărturiseşte acestea, zice: „Da, vin curând”. – „Amin! Vino, Doamne Iisuse!”**

Da, vin curând: „Cuvintele lui Iisus, ca răspuns la chemarea *Vino!* din versetul 17. ♦ *Amin! Vino, Doamne Iisuse!*: Replica lui Ioan. Admirabil şi emoţionant final al Apocalipsei şi al Noului Testament”[29].

21: **Harul Domnului Iisus Hristos să fie cu voi cu toţi! Amin.**

Ultimul verset, „adresat Bisericilor cărora le-a fost adresată scrierea, reproduce obişnuita formulă de încheiere a epistolelor pauline şi soborniceşti”[30].

Fie ca venirea Mântuitorului Hristos în slavă să ne mute şi pe noi la veşnica existenţă fericită!

---

[1] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*, XV, 9
[2] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, IV
[3] NTEP, p. 771
[4] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, III, p. 337
[5] Clement Alexandrinul, *Stromate*, IV, 117, 4
[6] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XXI
[7] NTEP, p. 771
[8] BBVA, p. 1772
[9] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imne*, XXVII
[10] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XLIV, 19
[11] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, II, 23

[12] BBVA, p. 1773
[13] BBVA, p. 1773
[14] ICSS IX, p. 216 – În plus, am adăuga noi, în întreaga istorie, convertirile cele cu adevărat au fost rare.
[15] Fragmentul e dintr-o relatare alcătuită de către creştinii din Galia, care au scris Bisericilor din Asia şi Frigia despre persecuţiile prin care au trecut. Dintre martiri, sunt pomeniţi diaconul Sanctus din Vienne, Maturus, Attalus din Pergam, Blandina, Vivlida (adusă iniţial să acuze pe creştini dar care, sub tortură, şi-a mărturisit credinţa) episcopul Potin al Lyonului, Alexandru, medic de origine frigiană, Ponticus, fratele Blandinei, la care s-au adăugat şi alţii, care nu sunt nominalizaţi în document.
[16] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, V, 1, 58-59 – Pentru echilibru, includem aici şi o altă relatare, deşi fără legătură directă cu *Apocalipsa*, spre a arăta că şi creştinii pot manifesta o cruzime similară cu a păgânilor, natura omenească fiind aceeaşi, atunci când apropierea de Hristos e doar una superficială: „Era în Alexandria o femeie pe nume Hipatia, fiică a filosofului Teon, atât de erudită, încât întrecea pe filosofii acelui timp, în şcoala platonică înfiinţată de Plotin devenind ea succesoarea acestuia, prin cursurile de filozofie pe care le ţinea. De aceea toţi veneau la ea, pentru încrederea pe care o aveau în cunoştinţele ei. Se ducea şi la judecători fără nici o sfială, alături de bărbaţii care o respectau pentru neprihana ei. Dar, împotriva acestei femei s-a aprins ura. Fiindcă se ducea adesea la Orest [prefectul Alexandriei, aflat în duşmănie cu Sfântul Chiril al Alexandriei – n. n.], oamenii Bisericii s-au pornit împotriva ei, bănuind-o că l-ar opri de la raporturi prieteneşti cu episcopul [Sf. Chiril]. Împinşi de aprigă fervoare, urmăritorii, în fruntea cărora era un citeţ numit Petru, au oprit-o pe când se întorcea [probabil, de la Orest – n. n.] şi, dând-o jos din vehicul, au dus-o cu sila până la biserica numită a lui Cezar, au dezbrăcat-o şi au ucis-o cu pietre. Apoi i-au sfâşiat trupul şi i l-au ars în locul care se numeşte Cinar. Această faptă a adus mare necaz lui Chiril şi Bisericii Alexandriei, căci omorurile şi crimele sunt străine creştinilor [cum s-a văzut, nu întotdeauna! – n. n.]. S-au petrecut acestea în al patrulea an al episcopatului lui Chiril, al zecelea consulat al lui Onorie şi al şaselea al lui Teodosie [anul 415], în luna martie, în Păresimi" – Casiodor, *Istoria bisericească tripartită*, XI, 12 (în volumul: Casiodor, *Scrieri*, *Istoria bisericească tripartită*, traducere de Liana şi Anca Manolache, introducere şi note de Ştefan Alexe, PSB 75, EIB, Bucureşti, 1998) – Casiodor citează textul de mai sus după Socrate, *Istorii*, VI, 15. Desigur, acesta nu-i singurul exemplu de cruzime din istoria Bisericii.
[17] BBVA, p. 1773
[18] Sf. Clement Romanul, *Epistola către Corinteni*, XXXIV, 2.4
[19] Sf. Andrei al Cezareii Capadociei, *Tâlcuire la Apocalipsă*, XXI
[20] BBVA, p. 1773
[21] ICSS IX, p. 217
[22] BBVA, p. 1773
[23] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, V
[24] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XLIV, 11
[25] BBVA, p. 1773
[26] DS I, art. *Apă*, p. 111
[27] Tertulian, *Împotriva lui Hermoghene*, XXII, 3
[28] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, V, 16, 3
[29] BBVA, p. 1773
[30] BBVA, p. 1773

Sfârşit